

DOSYA: BAHAR VE GENÇLİK HAREKETİ

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası

gencemek

Tez-Koop-İş Sendikası Yayın Organı | Sayı: 19 / Nisan 2025

× /gencemekdergisi

Tez-Koop-İş Sendikası

Sendikamızın Genç Emekçileri Konuşuyor!

Genç Emekçinin Mücadelesi!

Çocuk İşçi Gerçeği: MESEM'ler

Gündelik Hayat ve İnsan Hakları

Çocukların ve Gençlerin Yaşam Hakkı İhlalleri Tırmanışta!

“Kaz Dağı’nın Üstü, Altından Değerlidir! Kaz Dağı’nın Yok Edilmesine İzin Vermeyin!”

Dağlar ve dağlık yöreler, çevrelerine göre daha nemli ve daha fazla yağış alma, bu nedenle de su toplama alanları olma özellikleri nedeniyle, biyolojik, tarımsal, arkeolojik, kültürel, turizm vb. zenginliklerin beslenme kaynaklarıdır. Kaz Dağı ya da İda Dağı, Edremit Körfezi’nin kuzeyinde Çanakkale ve Bahkesir illeri arasında yer alan bir dağ. Biga Yarımadası’nın en yüksek kütlesi olan Kaz Dağı, fauna ve flora açısından Türkiye’nin önemli doğa alanlarından biridir. Sahip olduğu coğrafi konum, Kaz Dağı’nı genel olarak zengin biyoçeşitlilik ve endemizm oranı açısından da Türkiye’nin en önemli dağlarından biri yapıyor.

İnsanlık ve yurttaşlar olarak bilimin bu bilgisine sahip olmamıza karşın Kaz Dağı’nda maden açmak için neden orman katliamı yapılıyor? Bu soruyu Kaz Dağı’nda neden maden aramasına izin verilmemelidir? sorusuna çevirmek durumundayız. Kapitalist

sistemde milyonlarca emekçinin insan onuruna yaraşır yaşamı, bir bütün olarak doğa, ormanlar, yaylalar, dereler, tüm su varlıkları, bir avuç kapitalistin çıkarları için tahrip edilebilir ve bunu yapmanın meşru olduğu iddia edilir: Denilir ki ekonomi böyle büyütülür, istihdam yaratılır işçiler için, topraklar, arazi değerlenir. Oysa değerini öğrenenler için doğal varlıklar, özel olarak Kaz Dağı yaşamsal bir öneme sahiptir. Son zamanlarda Kaz Dağı’nda yine maden açmak için orman katliamı yapılıyor. Yöre halkının tepkilerine, açılan davalara rağmen hukuka aykırı bir şekilde dünya mirası olan Kaz Dağı’nın ekolojik sistemi yerle bir ediliyor.

Halk sağlığı çalışmalarıyla da bilinen Türk Tabipleri Birliği, Türk Tabipleri Birliği Uzmanlık Dernekleri Eşgüdüm Kurulu, Türk Toraks Derneği ve Halk Sağlığı Uzmanları Derneği bir araya gelerek 17 Ocak 2024’te basın açıklaması yaptı. Meslek örgütleri basın açıklamasında Kaz Dağı’nın Üstü, Altından Değerlidir! Kaz Dağı’nın Yok Edilmesine İzin Vermeyin! ¹ denilerek uyardı:

“Doğal ortamın ve çevrenin kirlenmesine ya da aşırı kullanılmasına neden olan metalik madencilik gibi bir insan etkinliği, iklim krizini yaşadığımız, su kaynaklarının giderek azaldığı, uzun süreli kuraklıkların yaşandığı bu dönemde, Çanakkale kenti ve çevresinde suların kirlenmesine, zehirlenmeye ve ciddi su sıkıntısına neden olacaktır. Son yıllarda Türkiye’nin birçok bölgesinde yapılagelen ve Kaz Dağı’nda da tüm acımasızlığı ile uygulanan çok uluslu şirketlerin ve yerli iş birlikçilerinin toplu kıyım ve yok edişleri, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) İklim Değişikliği ve Arazi Özel Raporu’nun tüm sonuç, bulgu ve önerileriyle de taban tabana zıttır.”

Açılan davalarda hazırlattırılan bilirkişi incelemelerinde önemli eksiklikler olduğunu ekoloji mücadelesi yürüten sivil toplum örgütleri ifade ediyorlar:

- Açık ocak madenciliğiyle sahadan sıyrılma, kazılma, delme, patlatma yoluyla önemli miktarda malzeme alınarak yükleme ve taşıma etkinliklerinin yapılacağı görmezden geliniyor.
- Dağ, yamaç vb. yok edilerek çukurlar açılacağı raporda belirtilmiyor.
- Oluşturulan atık döküm sahası, stok ve malzeme depolama sahalarıyla yüzey topoğrafyasının değiştirileceği yok sayılıyor.
- Tüm bu etkinliklerin yüzey ve yeraltı sularını olumsuz etkileme potansiyeli bulunması nedenleri ile söz konusu projede kamu yararı dikkate alınmıyor.
- ÇED raporunda Türkiye’de orman sahasının 23,1 milyon hektara yükseldiği ve ağaç servetinin arttığı ifade edilmesine rağmen son yıllarda tahsislerle orman niteliğini kaybeden alanların bu rakamdan düşülmediği; orman varlığı artsa bile Türkiye’de orman örtüsü altında olması gereken orana ulaşamadığı bilgisi gizleniyor.

Hava kirliliği ve sera gazlarına karşı, karbondioksiti ve tozu absorbe ederek kirliliği ve sera etkisini azaltan, dünyaya nefes aldırın ormanlarımız böyle katledilmeye devam edilirse, Kaz Dağı ve ülkemizin büyük yara alacağını ifade eden meslek örgütleri açıklamasında, projenin **halkın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını, temiz hava soluma hakkını hiçe saydığını** belirtiyor. Basın açıklamasından da ifade edildiği gibi unutulmamalıdır ki **“ormanlar hem sağlığımızın hem de tarımın garantisi”**dir.

¹ https://www.ttb.org.tr/haber_goster.php?

Sevgili arkadaşlar...

Baharın ve gençliğin çok daha etkili biçimde kendini hissettirdiği bu günlerde, **gençemek** dergisi ekibi olarak yeni sayımızı (19. sayı) sizlerle buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Sendikamızın gençlere yönelik olarak hazırladığı **gençemek** dergisi, işçi sınıfının en dinamik kesimini oluşturan siz gençlerin, ifade özgürlüğünü kullanarak sendikal yol ve araçlarla, emekle, bilimle, sanatla ve sevgi ile kendinizi ifade etmenizin yollarını açıyor. Genel Başkan Haydar Özdemiroğlu, **gençemek** yoluyla gençlerin kendilerini ifade etmesini ve örgütlenmesini Sendikamıza yapılan bir “gençlik aşısı” olarak değerlendiriyor. Demokrasinin, insan hak ve özgürlüklerinin, düşünce ve ifade özgürlüğünün çok yara aldığı bir iklimde bu bakış açısının anlamı ve değeri çok büyük.

Dergimiz **gençemek**’in bu sayısı, siz genç emekçilerin hikayeleriyle dolu. Dergimizde sizler konuşuyorsunuz, **gençemek** ekibi yazıyor, ama sizler de yazmalısınız da. Dergimize güç veren bilim insanları, hukukçular, sivil toplum sözcüleri, üyelerimiz, üniversite öğrencileri genç yaşamların yaşadığı sorunların nedenlerini sorguluyor, dünya örnekleriyle kıyaslıyor ve düşünce ufukumuzu genişletmeye çalışıyorlar Dergimizde.

Gençlerle yaptığımız çevrim içi toplantıda **gençemek** ekibi sordu, gençler konuştu, anlattı: Gençler ne düşünüyor, ne hissediyorlar! Neyin mücadelesini veriyorlar? Gençler için amaçlı ve anlamlı bir yaşam nasıl oluşur? Genç emekçiler için Sendikamızın gençlerle birlikte yapabilirlikleri neler? Bu soruların peşinden gitmeye kararlıyız ve cevaplarını sizlerle birlikte arayacak bir yolculuğa çıkıyoruz **gençemek** ile.

Geçmiş günlerde, genç kadın üyelerimiz diğer kadınlarla birlikte Sendikamızın 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinliklerini planladılar, örgütlediler. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü broşürü hazırlandı ve şubelerimize dağıtıldı. Ayrıca 1 Mayıs İşçilerin Birlik Mücadele ve Dayanışma Broşürü hazırlanarak şubelerimize gönderildi. Bu yayımlarımız yoluyla işçi sınıfının etkin bir parçası olarak belleğimizi her gün yeniden ve yeniden tazelemek durumundayız.

Dergimizin dosya konusunu “Bahar ve Gençlik Hareketleri” oluşturuyor. Dosya konusu, makaleler, haber ve yorumlarla işleniyor. Gençliğe dair cevaplarını aradığımız sorular oldukça yakıcı. Nejla Kurul’un makalesiyle şu sorulara cevap aradık: Genç-oluş nasıl bir şeydir, gençliği, yaşını almışlardan ayırt eden özellikler neler? Liseli gençler seslerini yükseltiyorlar, neden? Üniversitelerde gençlik “hak, hukuk, adalet” diyerek yaşamımızda yitip giden bu kavramları hayatın içine geri çağırıyorlar, neden? Gençlerin hakları nelerdir? Cem Özben, iş mevzuatında genç işçilere dair farklı hiçbir hakkın olmamasını eleştirerek işçilerin haklarını yazdı. Sena Gelal’ın yazısıyla yeni toplumsal hareketler içinde dijital aktivizmin yeri ve önemi artıyor, neden? sorusunun peşine takıldık. Elçin Aktoprak’ın yazısı ile hiç değişmezmiş gibi olanca tekdüzeliği içinde akıp giden “Gündelik hayat ve insan hakları” nasıl buluşturulabilir? sorusuna cevap aradık. ‘Çocuk işçiliği’, ‘çocuk iş cinayetleri’ ve suça yönelen çocuklara ilişkin gerçeklik nasıl ortadan kaldırılabiliyor? Ezgi Koman’la yaptığımız söyleşinin sorusu bu oldu? Songül Sallangül, bizlere Mesleki Eğitim Merkezleri’ndeki çocukların yaşadığı gerçekliği anlattı makalesiyle. Genç yaşamlar ve rakamlarla genç istihdamı ve genç işsizliği konularını irdeledik. Fatih Dikmen’in makalesiyle işsizlik ve istihdamın dinamiklerini, Berfin Diren Demirkaya’nın makalesiyle teknolojik gelişmelerin genç istihdamını nasıl etkilediğini, Mustafa Durmuş’un çalışmasıyla milenyumda işçi sınıfının karşılaştığı yeni istihdam biçimlerini irdeledik.

Sporun gençlerin yaşamında önemli bir yeri var. Ama spor, sadece spor değil, ortaya çıkardığı zihin ve duygu durumları ile yaşamın bir parçası. Elif Çongur’un “Futbolda Lakaplar ve Emek” konulu makalesi ilgiyle ve keyifle okuyacağınız bir yazı. Ronya Nehir Noyan’ın “Kızıl Çiçeklerin Hikayesi: Umut ve Direnişin Melodisi” başlıklı yazısı severek dinlediğimiz Yeni Türkü’yü anlatıyor bizlere.

gençemek kültür ve sanat bölümünde kitap ve film tanıtımlarına devam ediyoruz. Bu sayımızda George Orwell’in Bin Dokuz Yüz Seksen Dört adlı kitabı ile izlemeyenler için “Persepolis” filmi tanıtık.

Yaşamak öğrenmektir, öğrenmek ise yaşamı amaçlı ve anlamlı biçimde sürdürme olanaklarını geliştirmektir. Tüm bu konularda genç emekçilerin, üyelerimizin, üyelerimizin çocuklarının daha derin bir bakış açısı geliştirmesine destek olan temsilcilerimize ve **gençemek** yazarlarına çok teşekkür ediyoruz.

Sevgili gençler, gençemek dergisi ancak sizlerin katkı, görüş, öneri ve eleştirileri ile daha zengin bir içeriğe sahip olarak yoluna, sizlerin daha çok katılımı ile güçlü biçimde devam edecektir. Bu nedenle **gençemek**’i okuyun, bununla yetinmeyin Dergimiz için yazın...

Bir sonraki sayımızda görüşmek üzere... Sevgiyle kalın...

İÇİNDEKİLER

SEVGİLİ OKURLAR	1
SENDİKAMIZDAN HABERLER	
Sendikamız Genç İşyeri Temsilcilerimizle	
Çevrim İçi Toplantıda Buluştu!	4
Sendikamızın Genç Emekçileri Konuşuyor!	6
GEÇEN GÜNLER VE ÖNÜMÜZDEKİ GÜNLER	
Tez-Koop-İş'li Kadınlar 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde	
Genç Üyelerimizin Sesine Ses Oldular!	16
17 Nisan- Köy Enstitüleri	17

Avrupa Gençlik Örgütleri Çalışmaları Sürüyor!	18
ODTÜ 1 MAYIS 2025	19
1 Mayıs İşçilerin Birlik, Mücadele ve Dayanışma	
Günü Broşürümüz Yayınlandı!	20
ULUSLARARASI GENÇLİK HABERLERİ	22
DOSYA: BAHAR VE GENÇLİK HAREKETLERİ	
Gençliğin Doğasına Dair Düşünceler	24
Gençlik Hareket Hâlinde! Ne Yaşıyorlar? Ne istiyorlar?	30

Proje Okullarındaki Gençlik Neyi Protesto Ediyor?	40
Yeni Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medyanın Önemi	44
Genç Emekçinin Mücadelesi: Hakları, Sömürüsü ve Geleceği	46

Sayı: 19/ Nisan 2025

Tez-Koop-İş Sendikası

Yayın Organı

Tez-Koop-İş Adına Sahibi

Haydar Özdemiroğlu

(Genel Başkan)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Çağdaş Duyar

(Tez-Koop-İş Sendikası)

Genel Örgütlenme Sekreteri)

Editör

Prof. Dr. Nejla Kurul

Yayın hazırlığı ve düzenleme

Genel Eğitim Sekreterliği

Katkıda Bulunanlar

Berfin Diren Demirkaya

Cem Özben

Elçin Aktoprak

Elif Çongur

Emirali Karadoğan

Ezgi Koman

Fatih H. Dikmen

Merve Fidan

Mustafa Durmuş

Mustafa Eberliköse

Nejla Kurul

Ronya Nehir Noyan

Sena Gelal

Songül Sallangül

Tuğçe Şenel

Dergide kullanılan fotoğraflar

Tez-Koop-İş Sendikası arşivi

<https://www.shutterstock.com>**Yasal Haklar**

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve tasarım unsurlarının bir bölümü veya tamamı (elektronik ortamda çoğaltmak da dahil) alıntının kaynağı belirtilerek yapılabilir. Yazılardaki görüşler yazarlarına aittir ve sendika tüzel kişiliğini hiçbir biçimde bağlamaz. Dergiye iletilen yazı, belge, fotoğraf, karikatür gibi ürünler geri gönderilemez.

Yönetim Yeri ve İletişim Adresleri

Tez-Koop-İş Sendikası Genel Merkezi

Mebusevleri, İller Caddesi No:7

O6580 Tandoğan- Ankara

Tel: 0312 213 34 44**Faks:** 0312 213 34 30**İnternet:** www.tezkoopis.org**Elektronik posta**gencemek@tezkoopis.org

Twitter: @gencemekdersisi

Facebook: @gencemekdersisi

Baskı Tarihi: Mayıs 2025**Baskı**

Önka Matbaacılık

Zübeyde Hanım Mah. Sebze bahçeleri Cad.

No: 80/32 Alındağ/Ankara

Tel: 0312 384 26 85

onkamatbaa@gmail.com**Yayın türü:** 4 Aylık Yaygın Süreli Yayın**ISSN:** 2630-5674

Gündelik Hayat ve İnsan Hakları

50

GENÇ YAŞAM-SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

Söyleşi: Üniversite Gençliği ve Bahar	54
Söyleşi: Bahar ve Üniversite Gençliği	57
TÜSİAD Dönüşüm ve Gelecek Raporunu Yayımladı!	
İstanbul Sermayesinin Gençlik Ufku Nedir?	60
Çocuklar ve Gençlerin Yaşam Hakkı İhlalleri Tırmanışta!	
Ne Yapabiliriz?	64

Çocuklar, Şiddet ve Onarıcı Adalet	67
Çocuk İşçi Gerçeği: Mesleki Eğitim Merkezlerinin (MESEM)	
“Öğrenci-Çırakları”	69
Söyleşi: Genç Öğretmenlerin Yaşamı ve Mücadeleleri	74
Dünyadaki Aşırı Sağ Eğilimler “İncecik Zayıf Kadın”	
İngesini Nasıl ve Neden İşliyor?	82

GENÇ İSTİHDAMI VE GENÇ İŞSİZLİĞİ

Dijitalleşme ve Genç Emek: Yeni İşsizler, Yeni İşler,	
Yeni Denetim Mekanizmaları	84
Türkiye’de İşsizlik Olgusunun Makro ve Mikro Yapısı ve	
Yaygınlığı	88
Milenyumda Yeni İstihdam Biçimleri ve İşçi Sınıfı	94

İKLİM

İklim Kanunu Teklifi Geri Çekildi!	100
------------------------------------	-----

SANAT- SPOR

Yeni Türkü Buğdayın	
Türküsü	102
Kızıl Çiçeklerin	
Hikayesi: Umut ve	
Direnişin Melodisi	103

Yaşamaya Dair	112
Futbolda Lakaplar ve	
Emek	114
Persepolis	116
İşçi Filmleri Haftası	117

KİTAP TANITIM

“1984” GEORGE ORWEL 118

BULMACA	120
---------	-----

Sendikamız Genç İşyeri Temsilcilerimizle Çevrim İçi Toplantıda Buluştu!

‘Eşitlik’ aynı koşullara sahip emekçilere benzer normlarla yaklaşma anlamını taşıırken ‘farklılık’, farklı olanı çeşitlilik olarak görmek ve farklı olmanın yol açtığı engelleri ortadan kaldırmak için emekçilere daha özgün biçimde yaklaşabilme olanağı sağlar. Genelde demokrasilerde ve özelde sendika içi demokrasiyi geliştirmede bu yaklaşımı anlamlı ve değerli gören Sendikamız 2018’de Tez-Koop-İş Kadın ve **gencemek** Dergisini, 2020’de Çocuk Dergisini çıkarmaya başlamıştır. Yıllar içinde dergilerimiz yoluyla tüm üyelerimizle buluşmalarımız devam ederken ayrıca genç ve kadın üye ve temsilcilerimizle söyleşiler yapılmış, **gencemek** Dergimiz gençlerin sözünü, dolayısıyla iradesini yansıtmaya uğraşısı içinde olmuştur.

Bu çalışmaların bir devamı olarak 27 Mart 2025 21.00’de çevrim içi bir toplantı planlandı. Prof. Dr. Nejla Kurul, Berfin Diren Demirkaya ve Tuğçe Şenel’in yönlendiriciliğinde çevrim içi toplantımız gerçekleşti. Toplantıya Ge-

nel Eğitim Sekreterimiz Sebahattin Şen katıldı. Çevrim içi buluşmaya, Türkiye’nin farklı kentlerinden 33 temsilcimiz, bilgisayar ve telefonları aracılığıyla, işyerinden ve evlerinden katılım sağlayarak katkıda bulundular.

Toplantının açılış konuşmasını yapan Genel Eğitim Sekreteri Sebahattin Şen Tez-Koop-İş Sendikası Genel Yönetim Kurulu adına selamlamasının ardından Sendikamızın genç emekçi profiline sahip olmasının bir güç olduğunu, gençlerin çoğunun lise ve üniversite öğrencisi veya mezunu olduğunu belirtmiştir. Gençler arasında sendikalara mesafeli durma eğilimini gözlemlediğini ancak bunun Sendikamız için geçerli olmadığını ifade etti. Bu toplantı vesilesiyle **gencemek** Dergimizin ilk sayısını okuduğunu belirten Şen, Genel Başkanımız Haydar Özdemiroğlu’nun **gencemek** Dergisinin yayın hayatına girmesinde “genç üyeleriyle bütünleşmiş bir sendikamızın kök salıp gelişebileceği” düşüncesinin etkili olduğunu ve genç emekçilerin mücadelesini, sendikalara yapılan bir “gençlik aşısı” olarak nitelendirdiğini aktardı. Sendikalı olmanın genç emekçileri umutsuz ve kaygılı bir biçimde geleceği beklemekten daha fazlasını yapmaya ittiğini ve bugünlerde hak ve özgürlükleri-

ni oturdukları yerde bekleyen değil; ısrarla talep eden bir gençlik olduğunu ifade etti. Bu gençlik, sendikalarla buluştukça hem gençler hem de Sendikamızın güçlendiğini, genç emekçilerin sesi olmanın yolunun, “onlar adına konuşmak değil; onların konuşması için alan yaratmaktır” diyerek **gençemek** Dergimizin, gençlerin konuştuğu bir dergi olmasını istiyoruz” diyerek sözlerini tamamladı.

Toplantıda Prof. Dr. Nejla Kurul, demokrasinin gerilediği koşullarda düşünce ve ifade özgürlüğünün eş zamanlı olarak gerilediğini, sendikaların da işçilerin, emekçilerin, kadınların ve gençlerin, emeklilerin sesi ve sözü olamadığını, suskunluk sarmalı içine girerek işçi sınıfının iradesini yansıtamadığını, bu nedenle sendikaların güçlenmesinin demokrasinin ilerletilmesi ile mümkün olduğunu ifade etti. Kurul, Tez-Koop-İş’in gerek işyeri temsilcileri ve gerekse üyelerimize dair bilgi ürettiği araştırmalarında, 18-25 yaş aralığındaki üyelerimizin oranının yüzde 12, 26-35 yaşlarındakilerin oranının yüzde 35 olduğunu ifade etti. Araştırmalara göre, üyelerimizin hane gelirlerini yeterli bulmadığını, yüzde 95.6’sı birikim yapamadığını, katılım-

cıların yarısından fazlasının güvencesizlik ve karamsarlık duygularını daha çok hissettiğini belirtti. Kurul, ayrıca genç üyeler ile bağlantımızı güçlendirerek örgütsüzleri örgütlemenin ve birleşik emek ve demokrasi mücadelesi vermenin önemine değindi. Tüzüğümüzün bir gereği olarak Genç Emekçiler Çalışma Kurullarını şubelerimizde etkin hâle getirmenin Sendikamızı daha da güçlendireceğini belirtti.

Toplantıya katılan genç temsilcilerimiz, Türkiye’deki ve işyerindeki koşulları değerlendirdiler, işsiz kalma olasılığı ve güvencesizliği, düşük ücretlerle yaşayabilmenin güçlüklerini, hayallerindeki azalmayı, yaşananlar karşısında kendi duygu durumlarını oldukça berrak biçimde ifade ettiler.

Yorgun bir iş gününün ardından, bir akşam vakti çevrim içi toplantımıza katılan, çok değerli görüşlerini bizlerle paylaşan genç temsilcilerimize ve toplantının gerçekleşmesine katkıda bulunan şube başkanlarımıza teşekkür ediyoruz. Gençlerin Sendikamıza olan mesajını da iletelim: “Biz genç emekçilerin düşüncelerine değer veren Sendikamıza teşekkür ediyoruz.”

Sendikamızın Genç Emekçileri Konuşuyor!

Sendikamız 27 Mart 2025'te genç emekçilerle çevrim içi bir toplantıda buluştu. Genç sözlere, genç düşlere, genç uygulamalara gereksinmemiz vardı. Sendikamızın gencemek Dergisini çıkarma kararını aldığı dönemlerde Genel Başkan Haydar Özdemiroğlu'nun ifade ettiği gibi Sendikamıza "gençlik aşısı" gerekiyordu. Bugüne dek çıkan tüm dergilerde gençler konuştu, anlattı, talep etti. Bu gelenek yeni biçimlerle, açılan yeni yollarla sürüyor.

Genç temsilcilerimizle buluştuğumuz günlerde siyasal iktidarın, adalet, hukuk, eşitlik ve özgürlük ilkeleriyle bağdaşmayan uygulamaları nedeniyle, yurttaş hareketi, üniversitelerde ve sokaklarda sözünü söylemeye çalışan bir gençlik hareketi oluşmuştu, bu hareketin titreşimleri hâlâ devam ediyor. Yurttaş hareketinin yaydığı ısı, enerji, rüzgâr bizim toplantımızı da sardı, kuşattı. Genç emekçilerin toplantımızda ifade ettikleri görüşler, gösteri ve protestolardaki gençlerin ifade etmeye çaba gösterdiği konuları çağrıştırıyordu: Umutsuzluk, güvensizlik, geleceksizlik, düşük ücretlerle sınırlı bir yaşam!

Yine de güzel günler göreceğimizi düşlemeden yaşamı sürdürmek olanaksız! Her şeye karşın genç yürekler atıyor, yaşam sevinci hissediliyor, yani yaşam sürüyor, baharla birlikte canlanan bir umut da hayatla dans ederek eşlik ediyor.

Cevahir Ergül - Yaş 32, Kocaeli Barosu, Tez-Koop-İş Sendikası Kocaeli Şubesi İşyeri Temsilcisi

Kocaeli Barosu'nda TİS sürecindeyiz, imzalamış değiliz. Kocaeli Şubesi bizimle, yani genç emekçilerle ilgileniyor. Onur Başkan ve TİS Uzmanı Engin Bey eşliğinde ilerletiyoruz süreci. Bütün olumsuzluklara rağmen hem benim hem diğer arkadaşlarımızın enerjisini, umudunu diyeyim, yüksek tutmak için ciddi çabaları var. Ufak da bir eleştiri getireyim; öncesinde biz yine Tez-Ko-

op-İş'teydik ve daha öncesinde de Sosyal-İş'te örgütlüydük. Yetki durumundan kaynaklı ilerletilemedi süreç ve Tez-Koop-İş'e geçiş yaptık. Bir önceki sendikalılık sürecimizde, belki de ilk defa Tez-Koop-İş'le tanışmamızdan kaynaklı olabilir, bilemiyorum. Biraz daha pasif bir süreç yürüyordu. Kurumumuz Kocaeli Barosu ama farklı yerlerde birimlerimiz var aslında bizim. İdari birimlerimiz. O birimlerimizdeki arkadaşlarla dahi tanışılma fırsatı olamamıştı aslında bir önceki dönem. **Ama şu andaki süreç çok daha iyi ilerliyor, dayanışmamız daha da arttı.** Çünkü zor koşullardan geliyoruz, zor bir yerden geliyoruz. Ücretlerimizin çok çok düşük olduğu, çalışma koşullarımızın çok yoğun olduğu ve az kişinin çalıştığı bir işyerinden bahsediyorum. Yine bir ufak umutsuzluğumuz var ama bu süreci şube olarak gerçekten iyi yürütüyorlar. O yüzden şubeden çok memnunuz.

Bu soruların bir kısmı bana çok genel geldi; bunu gün içerisinde, muhtemelen yarın falan da düşünebilirim hatta. Yaşamımızdan memnun muyum? Çok kişisel bir yerden cevap vereceğim. Memnun olmaya çalışıyorum. Yani kendimi bu şartlar altında memnun tutmaya çalışıyorum. Çünkü enseyi ne kadar karartırsak durum o kadar daha kötü olacak. Hele ki şu son geçirdiğimiz süreci düşününce enseyi karartmanın çok da makul olmadığını düşündüğüm için umuda yönelik daha rasyonel birkaç adım atmaya daha niyetliyim. İşsizliğin yüksek olduğu koşulda bile sendikalı olmak güvende hissettiriyor mu? Sendikalı olmasaydık daha az hissettirebilirdi galiba. Evet, böyle bir ortam var, evet tabii ki yine de güvende hissetmiyoruz... **O yüzden ben şahsen içinde bulunduğumuz ortamda sendikalı olmanın bir değer kattığını, bende güven duygusu oluşturduğunu da hissediyorum.**

Ayrımcılık konusu kuruma göre değişebilir, çalıştığımız yere göre de değişebilir. **Ben bir kadın olduğum için benim bulunduğum koşullara göre de değişebilir. Bunu her yerde her zaman hissediyoruz.**

Ücretimi hiç yeterli bulmadığımı söyleyeyim bunun için mücadele ediyoruz. Umarım ciddi bir kazanımla sonuçlanır bu süreç. Diğer arkadaşlarıma da bakıyorum. Benim çocuğum yok ama birlikte çalıştığımız çok fazla sayıda genç arkadaşımız var. Bizim çalışma koşullarımıza bakınca yaş ortalamasının çok çok daha yüksek olduğu bireyler vardı ama şu anda biraz daha şimdi yaş ortalaması biraz daha genç kuşağa hitap eden bir şekle evirildi. Yeni işe alımlar vs olunca. Bu bir yerde gençlerin sesinin biraz daha fazla çıkmasına da yol açtı. Çünkü herhalde insan yaş aldıkça o kurumla kurduğu o bağ, farklı bir yere evriliyor. Ve yaşı daha büyük olan arkadaşlarımız daha böyle pasif oluyor ya da o topa girmek istemeyebilir, bir sürü tereddütü olabilir vs. Ama bizler galiba biraz daha canlıyız bu konuda. O yüzden sesimiz daha fazla çıkıyor işyerinde benim ve arkadaşlarımla. TİS sürecinde çok yoğun ve net gördük, sesimiz çok daha fazla çıkıyor. Ücretimizi yeterli bulmuyoruz ve ona olabildiğince ses çıkarmaya çalışıyoruz.

Tülay Kaygın - Yaş 40, İstanbul SGK, Tez-Koop-İş Sendikası İstanbul 5 No.lu Şube İşyeri Temsilcisi

Geleceğe dair gençlerimizin umudu var mı? Aslında yok. İlk ne düşünüyoruz gençlerimiz için? Eğitimini tamamlaması. Bir meslek sahibi olması, bir yerlere gelmesi. Etrafımızdaki gençlerde, **“oku oku, sonra da düşük ücretlerle çalış!”** eleştirisi var. Çok bir umut yok açıkçası.

Diğeri de işyerlerinde mobbing olayı. Biz sendikamızın gücünü gördük işyerlerinde. Daha öncesinde çok mobbinge uğrayan, bu duruma maruz kalanlardan biriyim ben. Özel sektörde olsun, kamu kurumunda olsun. Ne zaman ki Tez-Koop-İş Sendikası geldi kurumumuza, biz daha güçlü hissetmeye başladık. Haklarımızı, iş kanunlarını öğrendik. Öğrenmeye de devam ediyoruz. Yani şöyle söyleyeyim, şube başkanlarımızın ilgi ve alakasıyla devam ediyoruz. Onların verdikleri bilgilerle. Sürekli iletişim hâlinde olduğumuz için güçlüyüz şu an işverene karşı. **“Siz konuşmayın, biz ne dersek onu yapın” deniliyordu bir dönem fakat şu an çok çok iyi yerlerdeyiz.** Sesimizi çıkarıyoruz. Haklarımızı biliyoruz. Kanunları biliyoruz. Ben kendi adıma konuşayım, üye arkadaşlarımla da bilgi sahibi olmaları için elimden geldiği kadar katkı sağladım. Selahattin Başkanım saye-

sinde, ondan öğrendiğim çok şey oldu. Sürekli “iş akdini feshettiririz, şuraya süreriz” gibi işimizi yaptığımız halde yapmamakla suçlayan işverenlerimiz vardı. Haklarımızı öğrendikten sonra, sendikal özgürlüğümüzü kısıtlamamaya başladılar. Buna güçleri yetmiyor artık. İyi yerlere doğru gidiyoruz. Şube başkanlarımız, eğitimlerimizin çok katkısı oldu. Bize bir özgüven geldi her şeyden önce. İnşallah toplu iş sözleşmemiz de beklentimizin üstünde imzalanır.

Cansu Yılmaz - Yaş 32, Mersin Migros, Tez-Koop-İş Sendikası Adana Şube İşyeri Temsilcisi

20-40 yaş arasında, 7 kişilik bir mağazada 5 kadın olarak çalışıyoruz. Aslında bugün bu arkadaşlarımızla sizin sorularınıza benzer konuları konuşmuştuk. Yani “yaşamımızdan memnun muyuz?” sorusu minvalinde konuşmalar oldu. 20 yaşında bir arkadaşımızın söylediği çok içime dokunmuştu: “Yaşamımdan memnun olacak neyim var? Liseyi bitirdim, işe girmek zorunda kaldım. Ailemin ekonomik durumundan dolayı. Ama şu anda buradan aldığım ücret de tek başıma bana yetmiyor.”

Sadece bu çalışma hayatıyla alakalı değil; son zamanlarda ülkemizde yaşanan sosyolojik ve ekonomik çöküntü, adaletsizlik arkadaşımızın

üzerinde öyle bir psikolojik baskı, bıkkınlık yaratmış ki kendini gelecekte görmüyor. Her şeyden vazgeçmiş ve bıkkınlık durumu içine girmiş. Bence bu sadece bir arkadaşımızın değil de diğer genç arkadaşlarımızın da başına gelebilen bir şey diye hissedebiliyorum. Bazen düşünüyorum, evet ya, hayat şartlarımız birazcık zor. Her şeye rağmen ayakta kalmak zorundayız, ayakta kalmak için mücadele ediyoruz, biz geçmiş yaşamlarımızdan kaynaklı olarak. Biraz daha dirayetliyiz ama gençler kıpır kıpır olduğu için her şeyi yapmak istiyorlar ama ekonomik olarak buna müsait olmadıkları için daha umutsuzlar aslında. Orta yaşa nazaran 20-25 yaş aralığı daha da bıkkın, daha yorgun hissediyorlar kendilerini.

Ücretlerle kıt kanaat geçiniyoruz. Hiçbir şekilde tasarruf yapılamıyor. Ne ben kendim adına ne de diğer arkadaşlar adına bugün konuştuğumuz için çok rahatlıkla söyleyebiliyorum; hiç kimse bir tasarruf yapıyor. Sadece ekonomik olarak zorunlu ihtiyaçları karşılıyor. Şimdi zorunlu ihtiyaç diyoruz ama dışarıda bir kafede oturup bir kahve içmek lüks bir ihtiyaç değil aslında. Ama biz bunu artık kendi gözümüzde, kendi kendimize lükse çevirdik. Bayramda ne yapıyorsunuz? Mecburen çalışacağız. Bir kişi, iki kişi dönüşümlü olarak, izin durumundan kaynaklı olarak hepimiz birer ikişer gün çalışacağız. Ama sonraki izin gününde ne yapacağız? Tatile gitme planı olan varsa, şehirde olanlar daha fazla çalışsın... Ama yok, kimsenin yok. Aslında herkes gitmek istiyor, ama yok. Hocam yani en azından Kurban Bayramı ya da yaz tatili, yıllık olarak bir planlama yapayım. Hani pasaport masraflarını filan geçtim, ödemeler... Euro olmuş 41. Hani baktık böyle, dedik ülke içini gezelim bari. Bunu yapabilelim. Yavaş yavaş kendi kendimizi kısıtlamaya başladık. Bu kısıtlama sadece maddi olarak değil zihnen de bizi kısıtlamaya zorluyor. Bunu söylemek istedim.

Onur Hayati Aydın -Yaş 39, ODTÜ, Tez-Koop-İş Sendikası Ankara 2 No.lu Şube İşyeri Temsilcisi

Bu toplantı sayesinde yaşlanmadığımı, genç olduğumu hissettirdi. Öncelikle herkese saygılarımı sunuyorum. İşsizlik yükseken sendikalı olmak kişiye kendini güvende hisset-

tiriyor mu? Aslında çok güzel bir soru. Sendikalı olmak insanın kendi alacağı inisiyatiften hariç inanılmaz bir kalın görevi görüyor bu ortamda. Sendikalı olmak, insanın kendine güvenini artırır. Her türlü kulvarda net ve doğru olmayı, dürüst olmayı perçinler. Bu sebeple sendikalı olmak bir ayrıcalık olduğu gibi insanın kendini güvende hissedecek inanılmaz bir ortamdır. İşsizliğin olduğu yerde, işçinin, emekçinin alacağı yol belki birkaç kişinin ağzından çıkacak bir iki kelimeye bakabilir. Bu gibi ortamlarda seçme şansın yok. Hani ya bunu yapacaksın ya böyle olacak gibi durumlara çok maruz kaldığımız için **sendika bizim bir kalkanımız oluyor. Güvendiğimiz bir zemin oluyor.** Şahsım adına benim bağlı olduğum 2 No.lu Şube, başkanımız Mustafa Özgen, Sebahattin Başkan, diğer tüm başkanlar bu konuda bizim her zaman her türlü desteğimiz olduğu için biz şube olarak çok rahatız. O yüzden sendikalı olmak her ortamda her koşulda çok güzel bir kalkandır.

İkincisi, işyerinde kendimizi güvende hissediyor muyuz? Evet, bunun sebeplerinden birisi yine sendikalı olmak. Çünkü şöyle, genç işçiler her daim belli bir yaştaki işçilere göre daha terazinin hafif kısmında kalıyor. Yaşını almış işçiler daha kıdemli, işi daha iyi biliyor. Bu nedenle **“ilk gözden çıkarılacak işçiler genç işçilerdir”** algısı bir hayli yaygın. Genç işçilerin, benim de çalıştığım ku-

rumda 30 yaş altında çok işçi var, genelde 30-40 arası çok işçi var; **hep böyle acemi olmak yaşın verdiği bir sıkıntı mı diye soruyorlar bana.** Bunun yaşla bir alakası olmadığını işçilere anlatmak gerekiyor. Bu konuda rahat olmaları gerektiğini söylemeye çalışıyorum. Bu yüzden gençlerin iş ortamında belli bir yaşa gelmiş işçilere göre biraz daha sıkıntılı olduğunu biliyorum. Güvende hissetmek kısmıyla alakalı şunu söyleyebilirim: **genç işçiler tedirginler.** Belli bir tedirginlikleri var. Bu tedirginliği de sendikamız sayesinde adım adım bu tarz eğitimlerle, karşılaştığı sorunlar karşısında sendikamızın, temsilcilerin müdahale ettikleri konularla bilinçlenme de artmaya başlıyor.

Ücret konusu ise şöyle, benim babamın hayat pahalılığı ile ilgili bir lafı var; “oğlum biri bulduk bin oldu, bini bulduk milyon oldu, milyonu buldum trilyon oldu, yani bir türlü yakalayamadım” der. Emekli polis babam. Birikim yapmaya çalıştıkça ülkenin bulunduğu durum, enflasyon, tam yakaladıktan sonra fiyatlar artıyor, anlık gündem değişiyor. Euro, Dolar almış başını gidiyor. Üretim toplumu değil tüketim toplumu olduğumuz için bir şekilde yakalayamıyoruz hiçbir şekilde. **Yurtdışı tatilleri tamamen hayal oldu.** Ben ODTÜ’de yurtlarda çalıştığım için, öğrencilerle sürekli diyalog hâlindeyim. Benim kendi yaptığım bir anket de diyebiliriz, hazırlık öğrencilerinin çoğu, hepsi Almanca kursuna gidiyor. Niye diye sorduğumda, yarın bir gün elimin altında dursun, hiç değilse Almanya’ya gider orada hayatımı kazanırım. Hazırlıktayken bile yurtdışına gitme hayalleri kurar olmuşlar. Bu durumda baktığımız zaman ileride alacakları maaş skalasını düşünüyorlar, geçim koşullarını düşünüyorlar. Biz tabiri caizse günü kurtarır olduk. Gezmek tozmak bizim için hayal oldu. Kırımızı ödeyelim, karnımızı doyuralım, bu şekilde bir ayımızı atlatalım. Sosyal alandaki harcamalarımızı ikinci, üçüncü, dördüncü plana attık. O yüzden ücret konusu bizim kesinlikle en büyük sorunlarımızdan bir tanesi. Bunu da biz mesela, kendi adıma söyleyeyim, TİS görüşmelerimizin ikincisini gerçekleştireceğiz; sendikamıza olan inancımız tam, şüphemiz yok. Ama ülkenin bulunduğu, geldiği noktada kendi kişisel ihtiyaçlarımızı aldığımız ücret ne kadar karşılayacak, tamamen soru işareti. Düzeler mi? Düzelecek, çok karamsar olmak istemiyoruz. Akıp giden zamanı daha da karamsarlıklara

boğulmuş bir hâle getirmek istemiyoruz. İnsanca yaşamak hepimizin hakkı. Umarım hepimiz için her şey çok güzel olur.

Mutlu Akyıldız - Yaş 36, İzmir MediaMarkt, Tez-Koop-İş Sendikası İzmir 2 No.lu Şube İşyeri Temsilcisi

Sendikal sürecim yeni başlamadı. Kipa'da çalışırken sendikal mücadeleyi başlatma ve sendikal örgütlenme sürecinde de aktif rol oynamıştık. Ama aktif temsilci olarak ilk görevim. İki buçuk senedir temsilcilik görevim var. Yaşamdan memnun değilim. İçinde bulunduğumuz şartlar ağır, sosyal haklarımızı alamamamız başka bir sorun. Ama devam etmek zorunda olduğumuz bir hayatımız var. Ailevi, kişisel, toplumsal rollerimiz var. Dolayısıyla aradaki dengeyi tutturmak zorundayım. Bu şekilde kendimi rahatlatıyorum, çevremi, işyerindeki arkadaşlarımı rahatlatıyorum. Sendikalı olmak güvende hissettiriyor, şu açıdan: Kipa sürecinde, İngiliz şirketi olmasına rağmen, önceki haklarımızı mücadelemizle, örgütlenerek, o örgütlü gücü gördükten sonraki aldığımız haklarla karşılaştırdığımda sendikalı olmak inanılmaz güvende hissettiriyor. Ücret konusunda arkadaşlarımızın her zaman için takıldığı noktalar var. Sendikayı çok farklı yorumladıkları konular var işte onu yapamıyorum, bunu yapamıyorum.

Ama Türkiye'nin belli koşulları var, yani içinde bulunduğu koşullar var. **Sendika önemli bir güç ama bizler, tek tek emekçiler kendi haklarımızın arkasında durabildiğimiz müddetçe bizim arkamızda durabilen bir oluşum. Bu noktada öncelikle bizim kararlı olmamız gerekiyor.** Onun dışında sendikanın manevi gücünü asla ve asla kimse inkâr edemez. En ufak bir sorunda danışabilecek, konuşabilecek insanlar, muhataplar bulabiliyoruz. Başkanlarımıza, başkan yardımcılarımıza, şube sekreterimize bile ulaşabildiğimizde... En son Burhaniye'ye gittiğimizde Hakan Başkanla oturup iki kelime konuşmak, bizi dinliyor olması bile inanılmaz şekilde rahatlatıyor. Çünkü biz yönetimlerce, hangi kurumda çalışıyorsak çalışalım, emekçi ve işçi olarak en alt sınıfta görüldüğümüz için maalesef, bizi kendilerine denk görmedikleri için biz onların denk görebildikleri insanlarla iletişim kurup sorunlarımızı aktarabiliyoruz. Bu açıdan benim için çok önemli, o yüzden sendikalı olmak inanılmaz güvende hissettiriyor.

Ayrımcılık olarak kadın-erkek, yaşlı-gençten ziyade arkadaşımızın da dediği gibi, iş sahibi olan ve işsiz olan biçiminde iki kutup olarak ayrıştırdığımızı düşünüyorum. Maaşını düzenli alıyorsun, sigortan yatıyor ama dışarıya bak, iş bulamayan milyonlarca insan var. Şimdi işveren kanalında böyle lanse ediliyor ama arkadaşlara her zaman şunu anlatmaya çalışıyorum: Bizler emeğini kiraya veren, emek sahibi olan ve emeğinin karşılığında para kazanan bir kesimiz. Bizim istediğimiz ücretler kimsenin sadakası olacak şeyler değil. Biz hakkımızı almak istiyoruz. Dolayısıyla aldığımız bu hakkımızdan ücretimizden memnun muyuz? Hayır. Tiyatroyla ilgileniyorum. Müjdat Gezen'in öğrencisiydim zamanında. Üniversite bitirmiş birisi olarak da bütün arkadaşlarımla herkesle birebir konuşuyorum. Hâlâ Ege Üniversitesi'yle bağlantım var. Bizim sadece karnımızı doyurmaktan, kahve alabilmekten, birçok daha aslında istediğimiz şeyler var. Sanat tüketicisiyiz aynı zamanda, teknoloji tüketicisiyiz. Ama bir konserin, biletin fiyatları 400-500-600'den başladığı bir dönemde kendimizi rahatlatabilecek, genç arkadaşlarımızın kendilerini ifade edebileceği ortamı olmuyor. Genel olarak toplumsal olaylara baktığımız zaman evet, bir adalet arayışı, hak-hukuk arayışı olmasından mütevellit bir değişim

psikolojisi var. Kendini ifade etme alanı buldu çocuklar Z kuşağı olarak baktığımızda. Bu çocuklar kendilerini ifade edemiyorlar, bir şekilde seslerini duyurmak istiyorlar. Dolayısıyla kendilerini rahatlatmaları başka bir alan olmadığı için böyle bir platformda kendilerini anlatıyorlar. Pankartla, konuşarak, video editleyerek. Dolayısıyla bu noktada ücret kısmından tabii ki hiçbirimiz memnun değiliz. Ama ülke şartları gereği. Biraz daha önümüzdeki dönemlerde umuyorum sendikalı olmanın avantajlarını kullanarak, daha iyi sözleşmelere imza atacağız, daha iyi olacağını umuyoruz. Başkanlarımıza güveniyoruz. Hakan Başkanımıza, Ali Başkanına, ondan önceki Tuğrul Başkanına güveniyorum. Melike Hanım da. Hepsisi bizim manevi olarak çok yanımızda durdu. Bu işler biraz ikili güven ilişkilerine bağlıdır. Sağ olsunlar bize bir abi, abla, baba gibi destek veriyorlar. Bizleri sıkılmadan dinledikleri için bu noktada sendikalı olmak da güvende hissettiriyor.

Benden yaş olarak küçüklerle de çalıştım. **Dediğim gibi bir konsere gitmek, tiyatroya gidebilmek, bir yerde oturup parasını düşünmeden bir kahve içiyor olabilmek, bir kitaba para ayırmak...**

Hani şunu da alacaktım da kitabı sonra alayım, önce bu ihtiyacımı göreyim demek... En basiti belki komik gelecek ama bir şampuan, bir deodorant almak çok insani ihtiyaçlar baktığımızda. Ama bunlardan önce evin faturasına destek olmak daha hayatiyken şu anda, bu çocuklar bunlara yatırım yapamıyorlar. Kendilerine yatırım yapamıyorlar.

Mehmet Tüy - Yaş 34, Adıyaman Migros, Tez-Koop-İş Sendikası Gaziantep Şube İşyeri Temsilcisi

6 Şubat Depremlerinin merkez üssü olan Pazarcık'a 45 km uzaklıkta, Adıyaman Gölbaşı'ndan katılıyorum. Umuttan bahsettik. Şu an için herhangi bir gence sordüğümüzda acaba ne kadar umutlular? Hayattan ne kadar umutlu, hayata karşı ne kadar umut besleyebiliyorlar? Açıkçası benim pek fazla umudum yok. **Tasarruf yapabiliyor muyuz? Hayır, sadece karnımızı doyurabiliyoruz.** Benim gibi Migros işçileri var orada. Onlar daha iyi anlarlar beni. Çalıştığımız iş ile aldığımız ücret bence çok eş değer değil. Daha fazlasını hak ediyoruz ama daha az ücretlerle çalışıyoruz. Bu bizi biraz üzüyor. Bu

bizi biraz yoruyor. İşyerinde kendimi güvende hissediyor muyum? Kısmen. **Sendikalı olmak tabii ki önemli, diğer asgari ücretle dahi çalışamayan işçileri düşündüğümüzde, hatta başımızı kaldırıp üç harfli marketlerde çalışanlara baktığımızda onlardan çok çok daha iyiyiz. Bu bir gerçek. Bu marketlerde çalışanların sendikal bir hakları dahi yok.** Mağazada çalışanlar üç ayda bir değişiyor adeta, sürekli baskı ve zulüm görüyorlar. Biz onlara göre çok çok daha iyiyiz evet. Yaşamdan memnun muyuz? Genel anlamda benim gibi düşünen bir sürü insan var.

Asrın felaketi 6 Şubat Depremlerinde tesadüfen hayatta kaldık ya biz. Gerçekten tesadüfen hayatta kaldık. Ben beşinci kattaydım ve aşağıya indiğimde bağırsan bir sürü insan gördüm. Biz çok zor zamanlar yaşadık. Sendika yanımızda mıydı? Kısmen yanımızdaydı. Sendikamız bize sıkı sıkı sarıldı mı? Hayır sarılmadılar, acımızı az insanla yaşadık... Şirketim, yeterli destek vermedi, sendika elinden geldiğince destek verdi, yine teşekkür etmek istiyorum Bilal Başkana. Hep aradı, sordu. Hep yanımızda oldu. Elinden geldiği kadar yapmaya çalıştı. Çünkü bir sürü üyemiz var bildiğim kadarıyla. Ama kendimi güvende hissediyor muyum? Hâlâ hissetmiyorum. Geleceğe karşı bir umudum var mı? Küçük de bir umut olsun istiyorum artık yani. İnşallah bir şeyler düzeler.

**Tugay Aktaş - Yaş 23, Migros,
Tez-Koop-İş Sendikası Muğla Şube İşyeri
Temsilcisi.**

Toplantıdaki en genç kişi olabilirim. Migros'ta ikinci yılımı doldurdum bu yılla birlikte. Temsilcilik görevini üstlenmem de bir ay önce oldu. Öncelikle ekonomik olarak ülkeden pek beklentim yok. Birikim zaten yapamıyoruz. Çok da kolay değil. Zaten Marmaris'i biraz biliyorsanız pahalı bir yer. Aileye destek, buranın kendi içindeki pahalılığı nedeniyle aldığımız para bize de yetmiyor. **Onun dışında bazı abilerim ablalarım tatil gözüyle bakıyormuş yurt dışına ama ben, biz yaşlardakilerin yurt dışı, 'kaçma yolu' gibi. Mümkün olsa da kendimizi yurt dışına atabilsek! Bu çok yakıcı bir düşünce!** Ülkede kalmak değil de ülkeden uzaklaşmak; kendimizi olabildiğince daha iyi bir ülkeye taşımak için yurtdışını istiyoruz. Gezmek artık biraz daha lüks bir şey oldu bizim için. **Biz sadece kaçma yolundayız. Çünkü zaten kendi ülkemizin içinde bile gezemiyoruz.** Daha 23 yaşındayım buradan en fazla Denizli'ye gidebilmişimdir. Ya da işte İstanbul'a gidebilmişimdir. O da bir defa. Onun dışında çok da fazla çıkamıyoruz. Çünkü ekonomik durumlar el vermiyor buna. Çalışma sistemi de çok fazla el vermiyor tabii. Yine çoğu işyerine göre bizim

kendi yıllık izinlerimiz var ama kendimize ayıracak zamanımız tabii çok da olmuyor. Geleceğe dair ülkeden bir beklentim yok hiçbir şekilde. Umut dolu baktığım bir tarafı da yok şu anda. Şu son olayla birlikte hiç yok. Ne zaman başımıza ne gelir modundayız biraz daha gençler olarak. Umarım düzelir ama ben ve yaşlılarım, kendi arkadaş çevremde hiçbir beklentimiz kalmadı geleceğe dair.

**Hakan Tuhan - Yaş 30, Bakırçay Üniversitesi,
İzmir Şube İşyeri Temsilcisi**

Rahat yaşayabiliyor muyuz? Aslında şu anda günü kurtarmaya çalışıyoruz desek daha doğru olur. Öyle bir süreç geldik ki bordrolu bir çalışanın sıfırdan bir ev, araba sahibi olması imkânsız denilecek duruma geriledi. Bu da doğal olarak kurumumda 20-30 yaş arası arkadaşlarla birlikte çalışıyoruz, bunların ağızından benim sürekli duyduğum şey şu: **"Ben gezmeye, kendime, eğlenmeye vakit ayıramıyorum çünkü öncelik veremiyorum"**. Yani doğal olarak umudu ortadan kaldırıyor.

Ücretleri yeterli bulmuyoruz. Öyle bir durumdayız ki bundan iki sene önce rekor seviyede bir Kamu Çerçeve Protokolü imzalandı. Bizim devlet işçilerini ilgilendiren. İki senenin sonunda bu para eridi. Açıkçası yapılan sözleşmeler bir anlam ifade etmiyor. Çünkü bugün aldığımız ya-

rın eksi on oluyor. Bu da bir anlam ifade etmiyor açıkçası.

Demokrasi gerilediğinde ne olur diye bir soru sormuş-tunuz, aslında kısacası bu olur diyebilirim buna. **Böyle bir ortamda sendikalaşmanın da anlamı aşını-yor, çünkü sendikanın da hak arayabileceği bir ortam oluşmuyor. Gençleri çok umutlu görmü-yoruz;** bu şartlarda çok umutlu olabilecekleri bir durum da yok. Ama umutlu olmak zorundayız. Umarım her şey daha güzel olur.

İsmail Mocık – Yaş 32, Migros, Tez-Koop-İş Sendikası Samsun Şube İşyeri Temsilcisi

Mağazalardaki sendikanın varlığı, güven konusuna değ-inmek istiyorum. 14 yıllık Migros çalışanıyım. İşe ilk gir-diğim zamanlarda sendikanın varlığını biraz zor hissed-iyordum o dönemki şube başkanından dolayı. **Bizim bir arkadaşımıza diyorlar ki biz Tez-Koop-İş'ten geliyoruz. Arkadaşımız da diyor ki biz öyle bir firmayla çalışmıyoruz.** Yani o zamanlarda varlığı belli değildi. Mağaza müdürleri işçiye “iş neden böyle yaptın, benim istediğim gibi neden yapmadın, işine son veriyorum” diyebilecek kadar ileri gittiği bir dönemdi. Samsun Şube olarak bizde Tarık Sayın'dan öncesi ve

sonrası gibi bir durum oluştu burada. Çünkü o Samsun'a geldiği zaman birçok şeyi çok değiştirdi. Önceden koyun gibi güdülen işçiler vardı, mağazanın yönetimi bizi sert bir üslupla yönetiyordu. Tarık Başkandan sonra haklarını bilen bir işçi profili oluştu. Öncelikle bunu belirtmek isti-yorum. Tabii ki bu da bizde bir güven oluşturdu.

Arkadaşlarıma da sendikal çalışmalardan bahsederek Tez-Koop-İş'in çabalarını yansıtmaya çalışıyorum. **Yani sendikanın varlığı konusu bize ciddi derecede güven veriyor.** Başkana ve Şube Sekreterimiz Buket Hanım'a çok teşekkür ediyorum emekleri için.

Onun dışında ülkenin şartları çok kötü durumda, yaşam standartlarımız çok kötü durumda. **Alım gücümüz çok düşük. Aldığımız ücretler yetersiz. Bırakın tatil yapmayı, ailemizi geçindirmenin derdine düşmüş durumdayız.** Şu an tek derdimiz bu yani. Ta-til konusunu filan aklımızdan çıkarmış durumdayız. Ço-cuklarımızın geleceğinden endişeliyiz. Karamsar olmak istemiyoruz. Bir şekilde hayata bağlanmaya, tutunmaya çalışıyoruz.

Funda Akar - Yaş 32, Carrefour, Tez-Koop-İş Sendikası Antalya Şube İşyeri Temsilcisi

İşsizliğin olduğu yerde sendikalı olmak ayrı bir güç veriyor bize. Kadın erkek ayrımcılığı çok yapılan bir yerdeyim. Ücret yeterli değil, gençler ücreti az bulup çalışmak istemiyor. İki çocuğum var, çocuğumla bir sinemaya gitmek lüks olmamalı. **Az elemanla çok iş yaptırmaya çalışıyorlar. En büyük problemimiz bu.**

Genç Temsilciler Sendikamıza Ne Öneriyor?

Genç temsilcilerin çevrim içi toplantıda dile getirdiği görüşleri değerlendirmek oldukça önemli. Genç temsilcilerin görüşleri sendikal politikalar ve pratikler açısından oldukça önemli bir ufuk sunuyor.

Gençler sendikalarla, sendikalar genç emekçilerle güçlü!

Temsilciler, Tez-Koop-İş'li olmanın, sendikalı olmanın, kısaca örgütlü olmanın genç temsilciler üzerindeki olumlu etkilerini ifade ediyorlar. Genç temsilciler özellikle sendikal örgütlenmenin olmadığı mağazalarda işçilerin ekonomik ve sosyal haklarının günbegün gerilediğinin farkındalar, Sendikamızın örgütlenme kapasitesinin yıllar içinde geliştiğini, bunun da işçiler arasında dayanışmayı güçlendirdiğini ifade ediyorlar. Bir temsilcimiz şöyle diyor: “*İçinde bulunduğumuz ortamda sendikalı olmanın bir değer kattığını, bende güven duygusu oluşturduğunu da hissediyorum.*”

İşyeri kültürünü demokratikleştirmek gençleri güçlendirir.

Sendikalı olmanın güçlendirici etkisi, gençler söz konusu olduğunda özellikle önemli. Gençlerin farkında olduğu bir olgu, gençliğin işyerindeki kırılgan varoluşu. Aynı zamanda “ilk gözden çıkarılacak işçilerin genç işçiler olma olasılığını ortadan kaldırmanın yolu da sendikalı olmak. Gençlerle benzer biçimde güvencesizliği yaşayan toplumsal gruplar arasında kadınlar, göçmenler, engelli işçiler bulunuyor. Bu nedenle, tüm işçiler için insan onuruna yaraşır güvenceli iş! diyoruz. Genç işçiler, işsizliğin yüksek olduğu koşullara ek olarak bilgi ve deneyim eksikliğinden kaynaklanan, yani bir genç temsilcimizin deyişi ile “hep acemi olma hali” de düşünüldüğünde kendilerini tedirgin hissedebiliyorlar. Ancak bu duygudan gençleri güçlendiren, dayanışmacı bir işyeri iklimi, bir sendikal iklim

yaratılarak uzaklaşılabilir. İşyeri temsilcilerinin işyeri kültürünü demokratikleştirmek gibi işlevleri var. Ayrıca genç işçiler tedirginliklerini hakları konusunda bilgilendirilerek, örgütlenerek ve mücadele ederek üzerlerinden atabilirler.

Öğrenme araçlarını çoğaltmak gençleri güçlendirir.

Sendikal mücadele içinde genç emekçiler düşünmeyi, sorgulamayı, daha iyi çalışma koşulları ve genel olarak iyi bir yaşamı hayal etmeyi ve şimdi-burada diyerek düşlerini hayata geçirmeyi öğrenirler. Genç temsilcilerin bunu başardıklarını şu cümlelerinden anlıyoruz: *Haklarımızı biliyoruz. Kanunları biliyoruz. Sesimizi çıkarıyoruz.*” Gerek işyerinde ve gerekse Sendikamız içinde gençleri güçlendirmek için yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim ve sosyal medyayı da etkili kılarak yeni öğrenme araçlarını çoğaltmamız ve daha etkin biçimde kullanmamız son derece önemli.

Genç temsilciler sendikanın işyerindeki gücüdür, sendikal karşılaşmalar bilgi ve deneyimi çoğaltır.

Genç temsilciler Sendika içi karşılaşmaların geliştirici ve motive edici olduğunun farkındalar. Bu nedenle şube yöneticilerinin ziyaretlerini, işçileri güçlendirdiği ve motive ettiği için değerli buluyorlar ve ziyaretlerin yöneticiler açısından oldukça yorucu olsa da sıklaşmasını bekliyorlar. Bu ziyaretlerin emekçilerin haklarını korumada, güncel konulara ilişkin bilgi aktarımında, toplu iş sözleşmesi sürecine katkı sağlamada, işyeri denetiminde, işçi sağlığı ve disiplin süreçlerine katkı sağlamada çok önemli işlevleri vardır. Çevrim içi toplantılar da bu gereksinmeye cevap verebilir.

Sendikalar demokratik bir iklim içinde gelişir ve güçlenirler

Genç emekçiler yaşadıkları sorunların çözümünde mücadeleci sendikaları aşan pek çok makro ekonomik ve sosyal sorunun olduğunun altını çiziyorlar. Bu sorunlarla bağlantılı olarak genç emekçilerin kimi psikolojik sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını vurgulamadan geçmiyorlar. Bu sorunların çözümünün demokrasinin, insan hakları duyarlılığının, laik, demokratik, sosyal bir devlet olma ve hukuk devleti uygulamalarının gelişmesiyle bağlantılı olduğunu görüyorlar. Bu nedenle sendikal mücadelenin,

işyeri ve işkolu ile sınırlı emek mücadelesi kadar demok-rasi ve barış mücadelesi ile de birlikte yürüdüğünün farkındalar. Genç temsilcimiz, işyerindeki emekçilerin psikolojik duygu halini şu cümle oldukça iyi anlatıyor: *Sadece bu çalışma hayatıyla alakalı değil; son zamanlarda ülkemizde yaşanan sosyolojik ve ekonomik çöküntü, adaletsizlik arkadaşlarımızın üzerinde öyle bir psikolojik baskı, bıkınlık yaratmış ki kendini gelecekte görmüyor.* Bununla birlikte genç temsilciler, yaşama sevincini, cesareti ve umudu yitirmeden mücadele etme gereğinin de farkındalar.

Eğitim ve istihdam arasındaki bağ kopuyor!

Genç emekçiler, işsizliğin çok yaygın bir sorun olması nedeniyle yetiştikleri alanında dışında, hatta çok uzağında işlerde çalışmaya devam ediyorlar. Çünkü yaşamlarını sürdürmek için bir işe girmek ve çalışmak zorundalar. Sendikalar, ekonomik gelişme, eğitim planlaması ve emek gücü planlaması konusunda çalışmalar yapmalıdırlar. Bir temsilcimiz bu sorunu şu cümle ile özlü biçimde anlatıyor.

“Oku oku, sonra da düşük ücretlerle çalış!”

Yüksek enflasyon karşısında hayat pahalılaşırken emek ucuzluyor, ücretler düşüyor!

Yüksek enflasyon, maaş ve ücretleri eritmeye devam ediyor. Vergi dilimlerinin emekçiler üzerindeki yükü de her geçen ay artıyor. Genç işçiler, mum gibi eriyen ücretlerle ve diğer konularla ilgili sorunlarını söyle dillendiriyorlar:

“Ücretimi hiç yeterli bulmadığımı söyleyeyim bunun için mücadele ediyoruz.”

“Ücretlerle kıt kanat geçiniyoruz. Hiçbir şekilde tasarruf yapılamıyor.”

“Siz konuşmayın, biz ne dersek onu yapın” deniliyordu bir dönem fakat şu an çok çok iyi yerlerdeyiz.”

“Kadınlar olarak ayrımcılığı her yerde ve her zaman hissediyoruz!”

Tüm bu sorunlara ilişkin çözümler, işçi sınıfı için 1 Mayısların vurguladığı işçilerin birliği, dayanışması ve ortak mücadelesi üretilebilecektir.

Tez-Koop-İş'li Kadınlar 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde Genç Üyelerimizin Sesine Ses Oldular!

Sendikamızda yıllardır gerek sendikal gündelik yaşamın ve gerekse işyerlerinde emek mücadelesinde gençlerin ve kadınların ses, söz ve iradelerini, görünürlüklerini, kadınların ve gençlerin özgün örgütlenme biçimlerini açığa çıkarmak, anlamak ve bu konuda eylemek üzere çalışmalar yürütüyoruz. Bizleri harekete geçirme konusunda itici güç olan 25 Kasım'lar, 8 Mart'lar ve 1 Mayıs'lar uğraşlarımızın yoğunlaşmasına vesile oluyorlar. Gençmek Dergimiz'de ise yaptıklarımızı ve yapacaklarımızı kadınların ve gençlerin özgün yönlerini dikkate alarak haberleştiriyoruz.

8 Mart 2025'i geride bıraktık, kadınlar, genç kadınlar Türkiye'nin pek çok kentinde, özellikle metropol kentlerde, alanlarda seslerini yükseltmeye çalıştılar. Kadın Dergimizin Mayıs sayısında bu haberleri sizlerle ayrıntılı biçimde paylaşacağız. Sendikamız, kadın temsilcilerimizin katıldığı çevrim içi bölgesel ve Türkiye geneli toplantıların ardından 7 Mart 2025'te Ankara Şubelerimizdeki kadın temsilcilerle Genel Merkezi'mizde bir kadın çalıştayını yaptı. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle şubelerimizde kadın yöneticiler, temsilciler ve üyelerimizin katıldığı basın toplantıları gerçekleştirildi. Basın toplantısı metninden kısa bir kesiti paylaşıyoruz:

- 👉 ILO'nun işyerinde şiddet ve tacizi önlemeye yönelik 190 Sayılı Sözleşmesi imzalanmalıdır!
- 👉 İstanbul Sözleşmesi yeniden imzalanarak hayata geçirilmeli; 6284 sayılı Yasa uygulanmalıdır!

- 👉 Kamu kurumlarının bütçeleri toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir bakış açısı ile hazırlanmalıdır!
- 👉 8 Mart tüm kadınların alanlarda kendilerini ifade edebilmeleri için ücretli izin günü olmalıdır!
- 👉 Kamu politikaları kadın istihdamını genişletmek üzerine oluşturulmalı, kadın istihdamını artırmak için güvenceli işler yaratılmalıdır.
- 👉 Çalışma yaşamında insana, kadına yaraşır iş, ücret ve sosyal güvencenin olduğu çalışma koşulları oluşturulmalıdır.
- 👉 Kadınlar ve erkekler arasında her alanda eşitlik sağlanmalı, eşdeğer işe eşit ücret verilmelidir.
- 👉 Okullarda ve üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği dersleri konulmalıdır!
- 👉 Kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları ayrımcı ve cinsiyetçi söylem ve uygulamalardan vazgeçilmelidir.
- 👉 Kamu kurumları ve yerel yönetimler tarafından kreş, gündüz bakımevi, özel gereksinimli çocuklar için eğitim kurumları ve bakımevleri, hasta ve yaşlı bakımevleri gibi merkezler açılarak bakım yükü, kadınların omuzlarından alınmalıdır.
- 👉 Engelli kadınlar, başta eğitim, sağlık, çalışma yaşamı olmak üzere toplumsal yaşamın her alanına erişebilmelidir; tüm bu alanlarda yaşamları kolaylaştırılmalı ve temsil hakları tanınmalıdır."

Gençler İçin Yapararak Yaşayarak Öğrenme Modeli Olan Köy Enstitülerinin Kuruluş Yılı Kutlanıyor!

Eğitim tarihi ve kırsal kalkınma deneyimleri içerisinde önemli bir işleve sahip olan Köy Enstitüleri 17 Nisan 1940'ta açılmış olması nedeniyle çok çeşitli kentlerde anılıyor. Çok çeşitli dernekler ve vakıflar Köy Enstitüleri düşünce ve uygulamasını kamuoyuna anlatmaya çalışıyorlar. Köy Enstitüleri düşüncesi oldukça genç, kuruluş yılından bu yana 85 yıl geçti. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte başlatılan eğitim seferberliği çerçevesinde köye öğretmen yetiştirme işlevini köy enstitüleri üstlendi. Bu enstitülerin kurulması için ön hazırlıklar 1935 yılında başlatıldı ve 17 Nisan 1940 tarihinde çıkarılan bir kanunla Köy Enstitüleri açılarak eğitim hayatına başladı. Köy Enstitüleri kırsal bölgelerin eğitim ve kalkınma problemlerini çözmede etkin bir rol oynadı.¹

Köy Enstitüleri, Cumhuriyet'in çok önemli kurumlarından birisi oldu. Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Organizasyonu, UNESCO tarafından tüm dünyaya "örnek eğitim modeli" olarak gösterildi. Kırıntepe Köy Enstitüsü köy çocuğu, ozan Mehmet Başaran'ın deyişiyle, bir "Özgürleşme Eylemi"ydi. İsmail Hakkı Tonguç enstitülerin kurucusu, kuramcısı ve uygulamacısıydı. Köy Enstitüleri yasası, 17 Nisan 1940 tarihinde Maarif vekili Hasan Âli Yücel'in yoğun çabası ile çıkarıldı. Köy enstitüleri, "yapararak ve yaşayarak öğrenme"yi, "ürete-

rek örgütlenme"yi bir yaşam biçimi olarak uygulama çabası idi. Köy Enstitüleri, kendi gereksinmelerini üretirken yaşamı kurdular; üretirken bir enstrüman çaldılar, torbasında ekmeğinin yanı sıra bir ağacın altına oturduğunda kitabını taşıdılar, öğrenirken aynı zamanda halay çektiler, dans ettiler, okudukları kitaplarla dünya yazarları ile buluştular.

Köy Enstitüleri, kendi kuruluş felsefeleri doğrultusunda yalnızca altı yıl açık kalabildi. Önce onun özgürleştirici nitelikleri törpüldü, karma eğitim ilkeleri askıya alındı, yöneticileri değiştirildi, 1954 yılında da öğretmen okullarına dönüştürülerek kapatıldı. Köy Enstitüleri yerleşkelerinde öğretmen okulu olarak devam eden okullar da yıllarca o enstitülerden aldıkları kimi ilkeleri diri tutmaya çalıştılar. Köy Enstitüleri'nin kuruluş tarihinden bugüne emperyalizmin ve kapitalist üretimin kendisi için engel gördüğü "köy" yerleşim birimi de çok şey yitirdi, o günlerde ülke nüfusunun %80'i köylerde yaşarken, bugün her şey tersine döndü; kent nüfusu oranı %80'e çıktı.

Köy Enstitüleri deneyimi bugün hâlâ eğitime ve toplumsal gelişmeye esin kaynağı olmaya devam ediyor.

¹ <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/935683>, Erişim Tarihi: 16 Nisan 2025.

Avrupa Gençlik Örgütleri Çalışmaları Sürüyor!

Avrupa Öğrenci Birliği (ESU) Öğrenci Meclisi Seçimleri Tamamlandı.

Avrupa Öğrenci Birliği (ESU) 39 ülkeden 46 Ulusal Öğrenci Birliği'nin (NUS) şemsiye kuruluşu. NUS'lar, siyasi görüş, din, etnik veya kültürel köken, cinsiyet veya sosyal statü gözetmeksizin kendi ülkelerindeki tüm öğrencilere açıktır. Birlik öğrenciler tarafından yönetiliyor, özerk, temsili ve demokratik ilkelere göre faaliyet gösteriyor.¹

Bu yıl ilk kez düzenlenen UNITA Öğrenci Meclisi seçimleri tamamlandı. Bu yenilikçi, tamamen dijital oylama süreci, binlerce öğrenciye üniversitelerinin geleceğini şekillendirme yetkisi vererek, kilit karar alma alanlarında seslerinin duyulmasını sağladı.²

Öğrencilerin karar alma süreçlerine katılımı, akademik camiada demokrasi, kapsayıcılık ve etkin yurttaşlığa yönelik artan bağlılığı yansıtıyor. Öğrenciler temsilcilerini seçerek iş birliğine daha açık, öğrenci merkezli ve yenilikçiliği, eşitliği ve anlamlı değişimi teşvik eden bir üniversite ortamına önemli adımlar atabiliyorlar.

Avrupa Okul Öğrenci Birlikleri Örgütlenme Bürosu (OBESSU) 2024 yılı raporu yayımlandı

Avrupa Okul Öğrenci Birlikleri Organizasyon Bürosu (OBESSU), Avrupa'da genel ortaöğretim ve or-

taöğretim mesleki eğitimde faaliyet gösteren ulusal okul öğrenci birlikleri arasındaki iş birliği platformudur. Nisan 1975'te İrlanda'nın Dublin kentinde kurulmuş olup Avrupa'nın dört bir yanından Üye, Aday ve Bağlı Kuruluşları bir araya getirmektedir. Tüm Üye Kuruluşlar bağımsız, ulusal, temsili ve demokratik okul öğrenci örgütleridir.³ OBESSU 2024 yılı raporunu genç kamuoyu ile paylaştı. Yürüttükleri çalışmalar, öğrencilerin okul yaşamına ilişkin öngörülerini içeriyor:

Gerçek okul öğrenci katılımı ve temsili

Demokratik eğitim sistemleri

Eğitime eşit erişim 'Günümüzün zorluklarının ihtiyaçlarına uygun bir okul'

Dayanışma ve anlayış

Okul öğrenci yapılarının gelişiminin desteklenmesi

Ulusötesi deneyim alışverişi⁴

Hazırlayan:
gencemek

¹ <https://www.esu-online.org/>, 19 Nisan 2025

² <https://esu-online.org/historic-first-round-of-unita-student-assembly-elections-concludes-successfully/>

³ <https://www.obessu.org/>

⁴ https://www.obessu.org/site/assets/files/3386/annual-report_2024.pdf

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) çalışan temsilci ve üyelerimiz, Eğitim-İş, Eğitim-Sen ve üniversite öğrencilerinin katılımıyla geleneksel 1 Mayıs yürüyüşünü gerçekleştirdi. İşçiler ve üniversite öğrencileri, "Yaşasın 1 Mayıs!", "İşçi Gençlik El Ele Mücadeleye!", "Yaşasın Sınıf Dayanışması!", "Kurtuluş Yok Tek Başına Ya Hep Beraber Ya Hiçbirimiz!" sloganları eşliğinde yürüyüşün ardından sendika ve öğrenci temsilcileri açıklamalarını yaptılar.

ODTÜ 2025

1 Mayıs İşçilerin Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü Broşürümüz Yayınılandı!

Sendikamız Tez-Koop-İş'te 1 Mayıs hazırlıkları büyük bir coşkuyla tamamlandı. Sınıf mücadelesini güçlendirmek için görsel ve işitsel, yazılı ve sözlü çok çeşitli araçları kullanarak 1 Mayıs gününü anlamlı biçimde doldurduk. 1 Mayıs için öncelikle 1 Mayıs Broşürümüzü hazırladık ve şubelerimize, temsilciliklerimize ulaştırdık. Genç emekçilerle 1 Mayıs broşüründen kısa bazı notları paylaşıyoruz.

Bir günü diğer günlerden farklı kılan şeyler vardır. Toplumsal anlamda bu günler kolektif bir bedeni çok etkilemiş olayların yoğunlaşmasıyla oluşur ve geçmiş, şimdi ve gelecek güncelin içinde buluşur. İşte 1 Mayıs'lar böylesi günlerdendir. 1 Mayıs'ın anlamı ve değeri nereden kaynaklanıyor? Milyonlarca kişi için 1 Mayıs'ı diğer günlerden ayırt eden şey ne? 1 Mayıs'lar bir tatil gününü mü akla getiriyor? Yoksa 1 Mayıs, kışa veda ederken baharın gelişle yaşattığı canlanma ve sevinçli duygu durumu-muzdan doğan bir bahar bayramını mı andırıyor? Ya da bir geleneğin öylesine göstermelik biçimde yaşatılıyor ve kutlanıyor olması mı? Tüm bunların bir nebze de etkisi olsa da, 1 Mayıs'ta düşündüğümüz, hissettiğimiz ve eylediğimiz şeyler bunların çok ötesinde!

1 Mayıs'lar, yüksek işsizlik, enflasyon karşısında eriyen ücretler, yüksek vergiler, işyerinde aşırı denetim, demokratik haklarımızın, ifade özgürlüğümüzün kaybı, güvencesizlik ve güvensizlikle dolu mevcut yaşamımızın bu biçimiyle yaşanmak zorunda olmadığını müjdeliyor. Bölünmüş ve parçalanmış işçi sınıfının birliğinin, birlikte mücadelesinin ve dayanışmasının mümkün olduğunu anlatıyor. 1 Mayıs'lar işçi sınıfının zamanda ve mekânda daha çok yer kaplamasını sağlıyor. "1 Mayıs sadece bir tatil günü değil, işçi sınıfının dünyanın dört bir yanında benzer duygu ve düşünceleri hissettiği bir gün. 1 Mayıs'lar sermayenin sınır tanımaz saldırısına, zulmüne karşı insani ve vicdani bir duruşu temsil eden bir zaman dilimi."

Tarihe baktığımızda, biz emekçiler 8 saatlik iş gününe sahip olalım diye dönemin işçilerinin, sendikacılarının öldürüldüğünü, bizler cumartesi gününü hafta sonuna dahil edelim diye içinde ailelerin olduğu evlerin yakılıp yıkıldığını öğrendiğimizde, 1 Mayıs'ın anlamını daha iyi anlarız. Emekçilerin bugün de çok ciddi sorunları olma-

sına karşın çok önemli pek çok haklarımızı geçmişteki emekçilerin mücadelelerine borçluyuz.

İşçiler ve emekçiler olarak tarihin, yani insanların geçmişte yapıp ettiklerinin bize öğreteceği çok şey var. Önceki emekçilerin verdiği mücadelelerle elde ettiği kazanımların bugün elimizden teker teker alındığına, alınmak istendiğine tanıklık ediyoruz, daha etkin düşünmek ve eylemek zorundayız. Bunun için bugünkü çalışma koşullarına bakmak yeterli. Örgütsüz, sendikasız emekçiler ve işçiler 8 saatten daha uzun süre çalıştırılıyor, 8 saatlik iş günü kazanımı bugün tehdit altında, yorucu kent yaşamında yolda geçen süre giderek artıyor, tüketim çılgınlığı nedeniyle mağazalarda, marketlerde, Alışveriş Merkezlerinde (AVM) hafta sonu tatili hakkı da milyonlarca emekçinin ellerinden kayıp gidiyor. İşsizlik devasa boyutta, işini kaybetme korkusu tüm emekçilerin gündelik yaşamı içinde sıklıkla hissedilen bir duygu. Tüm bunları yaşamak zorunda değiliz! Düşlerimiz, birlikte mücadele ettiğimizde, daha adil, daha eşitlikçi ve özgür günlerin olabileceğini, gelirin adil bölüşümü ile kardeşçe yaşayabileceğimizi ifade ediyor.

Tarih, 1 Mayıs 1886'da kitlesel bir greve sahne oldu. Çalışma saatlerinin azaltılması için "8 saatlik iş günü" talebiyle iş bırakan işçilerin mücadeleleri öylesine güçlüydü ki; 139 yıl sonra bugün de dünyanın tüm işçileri 1 Mayıs'ı Dünya İşçilerinin Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü olarak kutlamaya, alanlarda haklı taleplerini haykırmaya, emeklerinin karşılığını almak için omuz omuza yürümeye devam ediyor.

Sendikamız Tez-Koop-İş, öncü sendikalarından bugüne 1 Mayıs'ın kıvılcımlarını etkin çalışmalar yaparak hep canlı tuttu. 1 Mayıs hazırlıkları, genel merkezin, şubelerin ve temsilciliklerin en üretken uğraşları arasında yer aldı. 1 Mayıs gündemlerini, "ekonomik ve sosyal haklar", "sömürsüz, baskısız ve yeni bir dünya", "demokrasi ve özgürlükler" ve "küresel ve bölgesel barış" özlü sözleri ile oluşturdu. Kurucu adımları İpekiş Fabrikası işçileri tarafından atılan, Sümerbank tezgâhtarlarının mücadelesi ile gelişen ve güçlenen Sendikamız, 26 Kasım 1962'de, "Tez-Büro-İş" ile 1983'ten itibaren "Tez-Koop-İş" adıyla 1 Mayıs'ı emekçilerin uluslararası birliği, mücadelesi ve dayanışması günü olarak yaşatmaya devam ediyor. Sendikamız, emek mücadelesini büyütme; sermaye karşısında sınıf sendikacılığını esas alarak emeğin cumhuriyetini, eşit, özgür, demokratik bir toplumu, barışın hüküm sürdüğü bir dünyayı kurmanın yollarını 1 Mayıs çalışmaları ile açmaya ve güçlendirmeye devam ediyor.

HAYDİ

1
M
A
Y
I
S
'ta

ALANLARA

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası

UMI
global
union

MAYIS

İŞÇİ BAYRAMI
Katla Olsun

Tez-Koop-İş Sendikası

tezkoopis

sendikatezkoopis

tezkoopissndk

**TÜM FARKI YARATAN
EMEKTİR!**

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

UMI
global
union

**Ekmek Pahalı
Emek Ucuz!**

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

UMI
global
union

**Mutlu Bir Hayat Filizlenir
Kavganın Ufuklarından!**

Sırbistan'da Binlerce Genç Hükümetin İstifası Talebiyle Eylemde!

Sırbistan'da geçen yıl tren istasyonundaki beton sundurmanın çökmesi sonucu 15 kişinin hayatını kaybettiği kaza nedeniyle yurttaşların hükümete öfkesi sürüyor. Öğrenciler, bugün yapılacak büyük eylem öncesinde, başkent Belgrad'da toplanmaya başladı. Sırbistan'ın farklı kentlerinden yürüyerek veya bisikletle gelen binlerce kişi, başkentte alkışlarla karşılandı.

<https://www.evrensel.net/haber/546493/sirbistanda-binlerce-genc-hukumetin-istifasi-talebiyle-eylemde>

Sırbistan Ulusal Meclisi'nde Başbakan Milos Vucevic'in İstifa Kararı Onaylandı!

Meclis Başkanı Ana Brnabic, muhalefet milletvekillerinin katılmadığı oturumda Vucevic'in istifa kararını okudu. Yapılan oylamada, Vucevic'in istifa kararı onaylandı ve hükümetin görevi sona erdi. Sırbistan yasalarına göre yeni hükümetin kurulması için gerekli 30 günlük süre bugün başladı. Ülkede 18 Nisan'a kadar yeni bir hükümet kurulamazsa, Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vucic'in genel seçim ilan etmesi bekleniyor.

<https://www.evrensel.net/haber/547024/sirbistan-ulusal-meclisinde-basbakan-milos-vucevicin-istifa-karari-onaylandi>

Fransa'da Bordeaux'da Üniversite Öğrencilerinden İşgal Eylemi

Öğrenciler, iki üniversitenin girişlerini kapatarak eğitime ayrılan bütçenin kısıtlanmasından aşırı sağına yükselişine ve Lübnanlı tutsak George Abdullah'ın özgürlüğüne kadar geniş bir çerçevede protestolarını sürdürüyor. Öğrencilerin abluka eylemi ulusal çapta yayılmaya devam ediyor. İlk olarak geçtiğimiz ay Rennes II Üniversitesi'nde başlayan bu hareket, daha sonra Sciences Po Toulouse (L'Institut d'études politiques de Toulouse) ve Sciences Po Strasbourg'a (L'Institut d'études politiques de Strasbourg) sıçradı.

<https://bianet.org/haber/bordeauxda-universite-ogrencilerinden-isgal-eylemi-304753#lg=1&slide=0>

Yunanistan'da 'Tren Kazası' Protestosu

Sintagma Meydanı'nda bir araya gelen yaklaşık 200 bin protestocudan 84'ü gözaltına alındı, 41'i tutuklandı. Yunanistan'ın Selanik kentinde iki yıl önce meydana gelen ve 57 kişinin hayatını kaybettiği tren kazasında ölenler için ülke genelinde iktidar karşıtı protestolar düzenlendi. Başkent Atina'daki Sintagma Meydanı'nda toplanan on binlerce kişi, kazada sorumluluğu bulunan yetkililerin hesap vermesi talebiyle yürüyüş yaptı.

<https://bianet.org/haber/yunanistan-da-tren-kazasi-protestosu-305006>

Kuzey Makedonya'da Yangın Faciası Nedeniyle Protestolar Devam Ediyor: Sıradaki kim?

Binlerce kişi "Sıradaki kim?" isimli oluşumun çağrısıyla başkentteki Makedonya Meydanı'nda toplandı. Hayatını kaybedenler için üç dakikalık saygı duruşunda bulunan kitle, alanda mumlar yaktı ve çiçek bıraktı. Ardından Meclis binasına ve Şehir Hastanesi'ne yürüyen göstericiler, burada sağlık çalışanlarına destek amacıyla 5 dakikalık alkış tuttu, ardından Başbakanlık binasına yürüdü.

<https://www.evrensel.net/haber/547895/kuzey-makedonyada-yangin-faciasi-nedeniyle-protestolar-siradaki-kim>

ABD'de Eğitim Bakanlığını Kapatıp Trump Protesto Edildi

ABD Başkanı Donald Trump'ın kararname ile Eğitim Bakanlığını kapatması Washington'da Eğitim Bakanlığı önünde protesto edildi.

İsrail'de Hükümet Protesto Edildi: Esirleri Temsil Eden Sarı Kurdeleler Taşıdılar

İsrail'de on binlerce kişi Başbakan Binyamin Netanyahu ve hükümetinin, İsrail iç istihbarat teşkilatı Şin-Bet (Şabak) Direktörü Ronen Bar'ı görevden alma girişimi ve Gazze'ye saldırıları yeniden başlatma kararına karşı eylemler düzenledi. Eylemcilere ise polis saldırıları yaşandı.

<https://www.evrensel.net/haber/547404/egitim-bakanligini-kapatan-trump-protesto-edildi>

Avrupa Başkentlerinde Binlerce Kişi 1 Mayıs Mitinglerine Katıldı

Perşembe günü İşçi Bayramı münasebetiyle Avrupa'nın birçok büyük kentinde düzenlenen miting ve gösterilere daha yüksek ücret ve daha fazla eşitlik talebi damga vurdu.

<https://tr.euronews.com/my-europe/2025/05/02/avrupa-baskentlerinde-binlerce-kisi-1-mayis-mitinglerine-katildi>

Gençliğin Doğasına Dair Düşünceler

Giriş

İnsan olarak, insan türünün oluşumu hakkında, yani kendimiz hakkında düşünme etkinliğinin yoğunluğunu artırmamız gerek. “Bu da nereden çıktı?” demeyelim. Çünkü düşünürlerin ifade ettiği gibi yeterince düşünmüyoruz. Gençler kendileri hakkında genel anlamda düşünüyorlar ve konuşuyorlar kuşkusuz. Önce şunu belirlememiz gerekiyor. Gençlerin yetişkinlerle karşılaşmaları kaçınılmaz, gündelik yaşamın her diliminde bu karşılaşmalar oluyor. Gençlerle ve yaşını alanların birlikte, yetişkinliğe ya da gençliğe dair eşitlik temelindeki tartışmalar, bu iki toplumsal küme arasında güçlü bir ittifakı gerektiriyor. Kuşak farkı gerilimleri artırabilir, ancak aşılabılır bunlar, bu ittifaklar yaşama büyük bir insani zenginlik katabilir. Evler, okullar, fakülteler hastaneler, işyerleri, sendikalar, sokaklar bu ittifakın yaşama geçirilme alanlarıdır. Bir yazının sınırları içinde her iki küme için de sorunsalımız birbirine yakındır. İnsan denilen varoluş nasıl oluşur? Ben kimim, biz kimiz? Kendimi(zî)n inşa süreci nasıl oluşur? *Neden şu ev ya da lamba bir sanat yapıtı olsun da benim hayatım olmasın?*¹

İnsan kavramının² iki yönü vardır: Bir, *biyofizik yön*, iki, *psikolojik-toplumsal-kültürel yön*. Bunlar birbirlerine göndermede bulunurlar. İnsan tam olarak bir biyolojik varlıktır, ama o kültürden payını almamış olsaydı, en alt sıradaki bir primat olacaktı. Kültür, kendi içinde muhafaza edilmiş, aktarılmış, öğrenilmiş olanları birikiyor ve edinimin kural ve ilkelerini belirliyor. Antropolog ve düşünür Edgar Morin, gündelik yaşamda kendimizi, sıraladığı sözcüklerin eşliğinde pek de düşünmediğimiz, pek çok insan yönümüzü betimliyor³:

“Üretken insan, teknisyen insan, yapıcı insan, kaygılı insan, ehlikeyif insan, vecd insanı, şarkı söyleyen ve dans eden insan, istikrarsız insan, öznel insan, hayalci insan, mitolojik insan, buhranlı insan, nevrotik insan, erotik insan, müfrit insan, yıkıcı insan, bilinçli insan, bilinç dışı insan, büyüsel insan, rasyonel insan. Bütün bunları insangilin insana dönüşürken kazandığı çok yüzlü bir ve aynı kimliklerdir.”

Yaşamımız içinde bizleri yakalayan ne çok yönümüz varmış. Kendimizi bu yönlerimizle hiç düşündük mü? Çok korktuğumuz anlarda “saçlarım diken diken oldu” derken bi-

Prof. Dr. Nejla KURUL

Tez-Koop-İş Sendikası Genel Başkan Danışmanı

¹ Murathan Mungan, **Harita Methot Defteri** (Üçüncü Basım) İstanbul: Metis Yayınları, 2016.

² Edgar Morin, **Geleceğin Eğitimi İçin Gerekli Yedi Bilgi**. (Çeviren: Hüsnü Dilli) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010a, s.29.

³ Edgar Morin, **Yitik Paradigma: İnsanın Doğası**. (Çeviren: Devrim Çetinkasap). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010b, s.133.

İnsan kavramının iki yönü vardır: Bir, biyofizik yön, iki, psikolojik-toplumsal-kültürel yön. Bunlar birbirlerine göndermede bulunurlar. İnsan tam olarak bir biyolojik varlıktır, ama o kültürden payını almamış olsaydı, en alt sıradaki bir primat olacaktı. Kültür, kendi içinde muhafaza edilmiş, aktarılmış, öğrenilmiş olanları birikiyor ve edinimin kural ve ilkelere belirliyor.

yofizik yönümüz ile psikolojik-toplumsal-kültürel yönümüz birbiriyle inanılmaz biçimde etkileşiyor. Bedenimiz korku yaratan ortamdaki kaçmak istiyor. Kendime dair düşünce mi geliştirebilirsem, kendi yaşamımı bir sanat yapıtı haline dönüştürmem mümkün olabilir. Bilim, sanat, siyaset ve sevginin kendimi dönüştürmedeki güçlendirici etkisini çok daha rahat görebilirim. Ancak bunu birey olarak yapmamın bir sınırı var, toplumsal olarak da ortak şeyleri, üretimleri başarabilmeliyiz. Evinizi size göre şairane biçimde düzenlemiş olabilirsiniz, ancak çok çirkin bir mahallede, ilçede ya da kentte yaşıyor olabilirsiniz. Bir kentte şairane biçimde konaklamak istemez miyiz? Tarihsel ve doğal varlıklarla donanmış bir kentte yaşamak istemez miyiz? Bunu ancak diğer insanlarla birlikte yapabiliriz. İnsan olarak sahip olduğumuz yönleri biraz daha derinleştirmeye çalışalım. İnsana dair, kendimize dair birkaç şeyi daha ifade etmemiz yararlı olacaktır: İnsanın doğal, türsel ve toplumsal olmak üzere birbirini kuşatan en az üç boyutu vardır.

Doğal Yönlerimiz

Doğal insanla, yani doğanın yaşayan parçaları olarak insanla en fazla ilişkilendirilen güçler; *emek, yemek-içmek* ve üremedir. Bunlar, “doğal bir güç” bazı yerlerde ise “hayvansal işlev” ya da “fiziksel gereksinim” olarak ifade edilebilir. İnsanın doğal güçlerinin iki belirgin özelliği vardır: İlki, bu güçleri insanda “eğilimler ve yetenekler-dürtüler” olarak vardır. İkincisi ise, bu güçler kendi doyumlarını insan bedeni dışındaki nesne-

lerde ararlar.⁴ Bu yönümüz, diğer canlılarda da vardır. Sokakta yaşayan hayvanlar olarak kediler, köpekler ve diğer canlılar insanın ele geçirdiği yeryüzünde hayatta kalmaya çalışıyorlar.

Sendikalar, insanın doğal gereksinimlerinin karşılanmasının bir gereği olarak açlık, yeterli ve güvenli beslenememe, sağlıklı koşullarda barınamama, işsizlik, çok uzun saatler çalıştırılma, iş içinde ölüm ve yaralanmalar, işyerinde mobbing, çocukların çalıştırılması gibi sorunları ortadan kaldırmak üzere emekçilerin bir araya gelmeleriyle doğmuşlardır.

İnsanın Türsel Yönleri

Türsel insan, diğer canlılardan ayrıştırılabilir⁵; zira bu haliyle diğer canlılarda kısmen gelişmiş olan, sadece insana özgü nitelikleri ile anılır. İnsan kendisi için bir varlıktır. İnsanın kendinin bilincinde olmasına, kendi amaçlarının peşinden koşan aktif bir birey olarak kendinin farkında oluşuna gönderme yapılıyor. İnsan öğrenerek kendi varlığını doğrular⁶.

İnsan kendisini kendi “varlığında” iki şekilde gösterir ve doğrular: *Birincisi*, duyuları yoluyla görerek, duyarak, koklayarak, dokunarak ve hatta tadararak. İkincisi, insan kendisini türsel bir varlık olarak, belli bir çeşit, nitelik ve hızdaki eylemleri aracılığıyla gösterir ki bu eylemleri İnsan gösterebilir (algı, yönelim, sahiplenme):

Algı insanın doğa ile doğrudan temasıdır.

Yönelim, insanın bu teması nasıl anladığı, temasa nasıl bir anlam verdiğidir.

4 Bertell Ollman, (2012). **Yabancılaşma. Marx'ın Kapitalist Toplumdaki İnsan Anlayışı.** (Çev. Ayşegül Kars) İstanbul: Yordam Kitap. s.138-139.

5 Aynı, 2012, s.146-147, 161.

6 Nejla Kurul (2019) **Başka Bir Eğitim Hikayesi Bireyin Gelişimi, Toplum ve Doğa Etkileşimi Üzerine Sorgulamalar:** Ankara: Siyasal Kitabevi. 135.

Sahiplenme ise insanın doğayı nasıl kullandığı, nasıl işlevlendirdiğidir. Sahiplenme genelde insanlardan daha etkin bir rol talep eder.

Yaşamın bütün alanlarında insanı oluşturan şey, onun etkinliğidir, diğer bir deyişle *emeğidir*.

Örgütlenme ve örgütlü toplum düşüncesi insan olarak türsel yönümüz ile ilgilidir. Zeytinlikleri, yaylaları, dereleri, Kaz Dağı'nı, ormanları, toprağı duyularımız yoluyla fark etmek; onları hareket/eylem yoluyla algılamak, ona yönelmek ve onu sahiplenmek. Ekoloji mücadelesini sahiplendiğimizde zeytin ağacı sadece zeytin veren bir ağaç olmaktan çıkar; yaylalar sadece turistik bir mekân olmanın çok ötesindedir. Yanan, kesilen orman insanın yüreğini parçalar. Kaz Dağı biricliğimiz olur.

Sendikamızı nasıl algıladığımız, sendika fikrini çeşitli boyutları ile anlayarak ona yönelmemiz ve onu sahiplenmemiz insanın türsel özelliğinin sonucunda Sendikamız için verdiğimiz emeği ve mücadelemizi etkiler.

Asla Yalnız Yürüyemeyen Toplumsal İnsan

İnsanın güçleri ve bu güçlerin gerçekleşmesi için nelerin gerekli olduğu görüşü, bizleri *toplumsal insanla* buluşturur. İnsan etkinliğinin, (çalışmanın, yaratıcılığın) diğer insanlarla ve diğer insanlar için yapılmasını ifade eder toplumsal insan. “Toplumsal” insan derken “her ne koşul altında, hangi tarzda ve hangi amaç için olursa olsun, çok sayıda bireyin iş birliği”nin zorunluluğunu anlatmak isteriz.” Toplum, “bireylerin birbirine dayandıkları (...) ilişkilerin toplamı” olarak tanımlanır. İnsanın

toplumsal özelliğinin en açıkça ortaya çıktığı alan üretimdir.⁷

İnsan türünün toplumsal yanı, 1 Mayıs'ta İşçilerin Birlik, Mücadele ve Dayanışma Gününde sıkça tekrarlanan sloganda cisimleşir: Kurtuluş yok tek başına ya hep beraber ya hiçbirimiz! 1 Mayıs alanları, emekçilerin ve ezilenlerin ortak üretimidir.

İnsanın Değişmeyeceğine Dair Olumsuz Yargılar

“İnsana dair yaygın bakış açısıyla sürekli bir yanlışlığın içinde deviniriz. “Bırak Mehmet'i o her zaman şöyledir!” denir veya “Fatma her durumda şöyle davranır!” diyerek onun bir fotoğrafını çekeriz, kişilik gelişiminde tutarlı yönler gözlenebilir, ancak “bir beden henüz ne yapabileceğini bilmediğimiz” için insanların anlık fotoğraflarını genelleştirerek onları değişimin dışında bırakırız. Yapılan şey, bir fotoğraf karesine bakarak onun kimliğini, niteliklerini betimlemeye benzer. Oysa birey bir çokluktur, değişir, dönüşür, çokluğun yapabilirlikleri de oldukça fazladır.

İnsana dair bu kavrayış kapitalizmin, eşitsizliklerle, ayrımlarla ve hiyerarşilerle yürüyen süreçlerinde sıklıkla kullanılır. Böl-yönet stratejileri böyle geliştirilir. 1 Mayıs alanlarında tüm konfederasyonların birlikte bulunduğu günlerden, 2004 yılında 1 Mayıs kutlamalarını ayrı ayrı meydanlarla bölünerek karşılayan sendikalara nasıl dönüştük? “Onlar şöyle, bunlar şöyle!” Konfederasyonlar arası etkileşimsizlik işçi sınıfının ekonomik ve sosyal haklarını bırakın geliştirmeyi, var olanı korumayı dahi güçleştiriyor. İşçi sınıfı, etkileştiği arkadaşlar, dostlar, akrabalar, aydınlar, okuduğu kitaplar, izlediği görsel ve işitsel

7 Ollman, a.g.e., s.176-177.

Oysa bireyi ve toplumu bir öz, kendilik değil; bir varoluş, oluş içinde bir varlık olarak anlamaya çalışmalıyız. İnsana ve yapabilirliklerine böyle yaklaşıldığında, kişinin kendini aşma kavgası, Öteki'lerle buluşma çabası, sınıf mücadelesini büyütme uğraşısı, kardeşçe dayanışma ile birbirini güçlendirme ve özgürleştirme arzusu büyüyebilir.

yayımlar, gördüğü doğal ve tarihsel mekanlar... kadar değişip dönüşüyor. Sendikalar da öyle.

Buradan hareketle böylesi bir anlayış, bir insanı, bir bireyi ya da toplumu ya da işçi sınıfını katılmış bir görünüş, örneğin bir fotoğraf ya da bir kendilik olarak görme, bireyi anlık bir davranış, bir toplumu ise bir fotoğraf karesi ile açıklama çabasına yol açar, bizleri kolaycılığa düşürür. “Fransızlar şöyledir!”, “Türkler böyledir!” denilerek kimliklere dair yargılar genellenir, ardından hemşehrilik bağları gelir: Erzurumlular şöyledir, İzmirliiler böyledir”. Küçük kanaatler, büyük genellemelere, ön yargılara, kalıp yargılara yol açar! Adeta filin neresini tuttuysak, onu tuttuğumuz yerden tanımlamaya çalışır durumdayız.

Kişi 7'sinde Neyse 70'inde de O Değildir!

Özdeyişlerde de bu anlayışın izlerini görürüz: örneğin “kişi yedisinde neyse yetmişinde odur.” Bu deyişe göre gençlik ve yaşlılık diye bir şey olamaz. Yaşamın gençlik gibi ara dönemleri atlanmış olur; kişi yedisinde neyse yetmişinde de aynıdır. İnsanın “bir fitratı vardır” diyen benzer bir anlayışa da rastlarız: “böyle davranıyoruz, çünkü böyle yaratıldık.” Ayrıca her çevreden gündelik yaşam içinde “neysen O'sun, başka türlü olmaz” diyen düşünce, felsefenin uzunca zamandır tartıştığı “varlık nedir” tartışmasına götürür bizi. “Varlık nedir?” sorusu, sabitlikler, evrenseller tanımlar, özler üretmeye isteklidir. Tüm bu tür ve cins ayrımlarını hiyerarşiler takip eder. Noktayı koymak ve parantezi kapamak için yola çıkılır. Yanlışlık tam da buradadır.⁸

Hayat değişir, İnsan değişir ve dönüşür

Oysa bireyi ve toplumu bir öz, kendilik değil; bir varoluş, oluş içinde bir varlık olarak anlamaya çalışmalıyız. İnsana ve yapabilirliklerine böyle yaklaşıldığında, kişinin kendini aşma kavgası, Öteki'lerle buluşma çabası, sınıf mücadelesini büyütme uğraşısı, kardeşçe dayanışma ile birbirini güçlendirme ve özgürleştirme arzusu büyüyebilir. İnsan değişen koşullarda oluş içindeki bir canlıdır. Yaşadıklarından, sevdiği ve sevmediği insanlardan, doğal ve tarihsel karşılaşmalardan, doğadan, kitaplardan öğrendiği şeyler inanılmaz boyutlardadır. Yeter ki uyaranlar çok olsun! Etkilenen ve etkileyen insan değişir. Bu durumda insan için “oldu, bitti” “bizden geçti” diyerek noktayı koymayız. Asıl olan virgüldür, virgülün yaptığı şey oluş içindeki bir toplum ve birey için yaşamı olumlamak ve demokratikleştirmektir.

Genç Olmak

Gençler, yeryüzünde daha az süre geçirmiş kuşaktır. Gençliğin doğal yönü onun fiziksel gücünü anlatır; bu gücü gençlerin uzak coğrafyalara gidebilme olasılığını ortaya koyar. Ancak fiziksel güç yeterli değildir, kapitalist toplumun katmanları içinde gençler ekonomik olarak oldukça zayıf bir kesimi oluştururlar. Bu niteliği, gençleri sömürü çarkının hedefi haline getirir: İşsizlik, işten atılma, mutlak ve nisbi sömürü, güvencesizlik, geleceksizlik ve umutsuzluk.

Gençler psikolojik olarak ilgi, yönelim, merak, arayış bağlamında arzu coğrafyasının daha açık ve geniş olması ile betimlenebilir. Gençler, bir birlikte yaşamın içine doğarlar; bir aile toplumsallığının gence nüfuz

⁸ Kurul, Ön.Ver. 2019.

ettiği söylenebilir. Ancak bu yaşam evresi bile içsel farklılıklar taşır. Çocuklar ve gençler farklı evrelerden geçerek yetişkinliğe adım atarlar. İlk olarak çocukların anne ve babaya yönelik “beni kucağına al” evresini, “beni yere bırak” dönemi izler; ardından gelen evre ise “beni rahat bırak” diyen zaman dilimidir. Aile dışında daha geniş toplumsallıklar için gencin zihni ve yüreği henüz yeterince dolmamıştır. Yeryüzünde daha kısa zaman geçirdiklerinden dolayı tüm göçüp gitmiş kuşakların oluşturduğu gelenek üzerlerine çökmüş değildir. Ancak gençler; ebeveynlerin, tüm geleneklerin, farklı siyasal anlayışların, okulların, üniversitelerin yakalamaya çalıştıkları bir varoluştur. Yakalanma korkusu karşısında kaçış çizgilerinin en sıklıkla örüldüğü yaşam evresi yine gençlerdir: Evden, okuldan, işten kaçış zamanları... Gençlik bu kadar kuşatmanın arasında kendisini bulmaya, kendi olmaya, şairane bir yaşam inşa etmeye çalışır.

Gençler, bu nitelikleri genel olarak taşırlar; ancak genç olmaları nedeniyle daha çok ‘doğruyu seçme yetisine sahip olan ‘yetkinlerin’ (yaşlıların, deneyimlilerin) verecekleri kararlarla yaşamlarını sürdürmek durumunda kalırlar. Gençler, yine bir eğilim olarak paternalist liderliğe alıştırılırlar. Paternalist liderlik, anne-baba, öğretmen, patron veya siyasal liderin gözetimindeki çocuklara, öğrencilere, çalışanlara ve parti üyelerine profesyonel ve özel yaşamlarında rehberlik eden, bunun karşılığında ise onlardan sadakat, itaat ve hürmet beklenen hiyerarşik ilişki biçimidir. Bu ilişkilendirme tarzında, yetişkinlerin gençlere ilişkin kalıp yargıları da beliriyor: “Gençler apolitikler”, “Gençleri harekete geçir-

mek zor! “Z kuşağı başını ekrandan kaldırmıyor, “iş aramıyor”, “iş bulmuyor”... Bu sözleri yetişkinlerden sıklıkla duyuyoruz. Gençlerin tüm çeşitliliğini görmezden gelerek gençlik kategorisine atfedilen bu cümleler, “siz, hangi yaşam koşullarından gelen, hangi yaş, cinsiyet, siyasal görüş, kimliklerden gelen gençlerden söz ediyorsunuz? sorusuyla bir hayli yalpalar. Gençlik, çokluk ve çeşitliliktir. Bu yaklaşım bir bütün olarak işçi sınıfına ya da kadınlara dair genellemeler olarak da karşımıza çıkar ve benzer sorularla haklarında yenden düşünmeye sevk eder bizleri.

Gençliğin Sorunları Artıyor!

Yoksul ve yoksun gençler, doğal genç insan olarak gereksinimlerini güçlüklerle karşılıyor. Gençliğin kendini ifade etme çabası; sağlıklı ve güvenli beslenme, barınma, sağlık, eğitim, ulaşım, kültür, insan onuruna yaraşır iş ve çalışma koşullarından ayrılmaz. Bu alanların her birinde yaşanan sorunlar devasa boyutlara ulaşmıştır. Gençler, sağlıklı ve güvenli gıdaya erişim, sağlık hizmetine erişme, barınma gibi temel gereksinimlere erişimde güçlük yaşıyorlar.

Türsel olarak genç insanların, doğal ve toplumsal olay ve olguları algılaması, gözlemleyerek, okuyarak, tartışarak, üzerine düşünerek, konuşarak bir yola ve yönelime erişebilir ve insani güç ve yetilerini geliştirmek için yönelimi sahiplenebilir. Okullarda ve üniversitelerde gençleri doğal, türsel ve toplumsal yönleriyle geliştirecek ortam ve iklim oluşturulmuyor, gençler, çoğunlukla yetişkinlerin, okul yönetimlerinin, üniversite yönetiminin inşa ettiği dilimler ve sınırlar içinde yaşamak zorunda bırakılıyor. Gençler kendi mahallelerinin duvarları arasına hapsedildiğinde, yeterince

Uzun bir suskunluk döneminin ardından gençler konuşuyor; yaşını almış yurttaşlara düşen de gençlerin nasıl bir gezegende, ülkede, kentte, mahallede, okulda ve üniversitede yaşamak istediklerini öğrenmek için çaba göstermektedir. Gençlere kulak vermek, onları dikkatle dinlemek! Gençlerden öğrenmek, nefes alamadığımız şu günlerde pencereyi açmak yaşama yeniden bakmak demektir.

güçlü ve geliştirici toplumsal ilişkiler içinde yer alamıyorlar.

Gençliğin Öğrenme Deneyimleri

Öğrenme deneyimleri içinde özgürlük ve kölelik arasında bir ilişki var. *Gelişme, güçlenme ve özgürleşme deneyimi içindeki birey/genç*, diğer kitaplar, insanlar ve doğa ile karşılaşmaları, yan yana gelişleri düzenler, güç, yeti ve yetenekleri ile uyuşan bireyler ve nesnelerle bir araya gelir, ilişkilerini kendi içinde uyumlu ilişkilerle birleştirebilir ve gücünü artırmak için etkin çaba gösterir. *Köleşme deneyimi içindeki kişi* ise toplumsal olarak belirlenmiş karşılaşmaların rastlantısallığı içinde yaşayan, karşılaştığı yaşam deneyimlerini sineye çeken, bunların sonuçlarına katlanmaktan rahatsızlık duymayan kişidir. Her şey biliniyor ve olması gerektiği gibi ise genç bedenlerin üzerine düşen çerçevesi belirlenmiş bir ‘görevi’ yapmaktır. Bu durumda gençlerin yeni öznellik üretimleri kısıtlanmış olur. O zaman her öğreten ve öğrenen ilişkisinde üzerine düşünülmesi ve eyleme dâhil edilmesi gereken şey, kuşatma koşullarında özgürlük potansiyelini, farkı açığa çıkarmaktır. Birey, kendisini belirleyen şeyi kabul etmeyerek değil, onu anlayarak ondan özgürleşecektir.

Bu bağlamda özgürleştirici öğrenmenin iki ayağı var:

1. Gençlerin, öğrencilerin içinde yaşadıkları dünyanın ve kendilerinin gerçekte her şey değişirken “değişmez” olduğu düşüncesine karşı çıkmasını ve okuldakiler de dahil olmak üzere “sömürücü, tahakkümcü, baskıcı” norm, değerler

ve pratikleri sorgulamasını sağlayan *eleştirel bilincin* geliştirilmesidir.

2. Gencin, öğrencinin, daha genel bir ifade ile insanın çok yönlü olarak bilgi, beceri ve yeteneklerin geliştirilmesi yoluyla “üretken/farklı” ve “güçlendirici-özgürleştirici” *toplumsal eylemin* özendirilmesi ve insanın özneleşmesinin önünde yükselen sınıfsal, ırkçı, cinsiyetçi duvarların aşılmasıdır. Eleştirel düşünce ve eylem, bir bireyin (çeşitli grupların üyesi olarak) yeti, yetenek ve güçlerini artırabildiği yaşam yollarını artırır, çeşitlendirir.

Son birkaç aydır gençlik liselerde, üniversitelerde, sokaklarda, meydanlarda bir şeyler anlatmaya çalışıyor. Son haftaların tozu dumanı içinde gençlerin farklı mahallelerden gelen sesleri net olarak duyulmuyor. Ayrıca gençlerin çekilmesi, susması, “neme lazım” demesi, “rahat durması” konusunda da hem ülkeyi yönetenlerden hem de toplumsal bir değişime karşı direnç gösteren kesimlerden ciddi bir baskı var.

Uzun bir suskunluk döneminin ardından gençler konuşuyor; yaşını almış yurttaşlara düşen de gençlerin nasıl bir gezegende, ülkede, kentte, mahallede, okulda ve üniversitede yaşamak istediklerini öğrenmek için çaba göstermektir. Gençlere kulak vermek, onları dikkatle dinlemek! Gençlerden öğrenmek, nefes alamadığımız şu günlerde pencereyi açmak yaşama yeniden bakmak demektir.

Gençlik Hareket Hâlinde!

Ne Yaşıyorlar?

Ne İstiyorlar?

Tez-Koop-İş gençemek dergimiz dünyada ve Türkiye’de gençliğe dair haber, yorum ve akademik yazıları paylaşarak genelde gençliğin ve genç üyelerimizin gelişmesi, güçlenmesi ve özgürleşmesi için çaba harcıyor. Ocak sayımızdan bu yana gençliğin yaşamını ve taleplerini dillendirdikleri önemli gelişmeler oldu. Bu gelişmeler dosyamızın konusunu oluşturdu ve sorularımızı sorduk: Gençlik niçin hareket hâlinde? Gençler neyi talep ediyorlar?

Gençler demokratikleşme süreçlerinin en etkin ve dinamik bileşenlerinden biri. İnsan varoluşunun kendini gerçekleştirme çabasının en yoğun olduğu dönem olması ve düşlerinden, umutlarından ve fiziksel gücünden dolayı gençlik. Gençliğin kendini gerçekleştirebilme olanakları ise ekonomik ve sosyal gelişme ile birlikte ilerleyen demokratikleşme süreçlerinin içinde çoğalıyor. Ancak gençlik bugün ev, okul, üniversite ve işyerlerindeki yaşını almış yetişkinliklerin egemenlik kurduğu duvarların içinde, ancak sadece gençler değil toplum olarak acı veren bir kapatılmışlık duygusu içindeyiz.

Türkiye demokrasisi zor zamanlardan geçiyor ve demokrasideki gerilemeyi gerek bilim insanları gerek işçi ve kamu emekçileri sendikaları, meslek örgütleri ve gerekse sivil toplum örgütleri sıklıkla dillendiriyorlar. Bununla da kalmıyor, artık seçimden seçime sandığa gitmekten yorulmuş yurttaşlar da dillendiriyorlar. Bu kesimlerin hissettikleri, “*Yurttaşların itaatini güvence altına alacak ve onları bütünüyle yöneticilerin boyunduruğu altına sokacak bir ilkeden yola çıkmaları hali*” ile birlikte hızla demokrasinin gerilemekte olduğu kaygısıdır.¹

19 Mart’tan bu yana geçen birkaç aydır, Türkiye son yılların en büyük sokak gösterilerine tanıklık etti. Ülkenin dört bir yanında, üzerine ölü toprağı serpildiği düşünülen halk meydanlarda ve sokakta. Baharla tüm canlılar gibi, yurttaşlık da canlanıyor sanki! İyi, güzel ve doğru olanın peşinden gitme konusunda taleplerin cesaretle yükselişi! Ağır-lıklı olarak gençlerin etkin olduğu 19 Mart hareketinin “hak, hukuk, adalet” çağrıları kentlerde çınlamaya devam ediyor.

Hazırlayan:
gençemek

¹ Etienne Balibar (2019) *Demokrasiyi Demokratikleştirmek Özgür Konuşma*. (Çev: Bediz İrmak) İstanbul: İletişim Yayınları.

TÜRK-İŞ Diyor ki!**“Gençler Özgürlüklerinden Mahrum Bırakılmamalıdır!”****“Düşünce ve ifade özgürlüğü anayasamızın teminatı altındadır.”****“Toplumsal barışın korunması, adaletin tesisi ve gençlerimizin geleceğe güvenle bakabilmesi hepimizin ortak sorumluluğudur.”**

Demokrasideki geriye gidişin toplumsal mücadelelere, özellikle sendikal mücadeleye çok olumsuz etkisinin olacağı açıktır. Bu bağlamda “hak, hukuk ve adalet” haykırışlarının önemini gören TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu 25. Çalışma Dönemi Dokuzuncu Toplantısı 10 Nisan 2025 Perşembe günü gündem konuları içinde yer almıştır:¹

“... ülkemizde son dönemde ekonomik, sosyal ve siyasal alanda yaşanan gelişmeleri demokrasinin temel ilkeleri, demokratik yapının kurum ve kuralları çerçevesinde değerlendirmiştir. Sürekli değişen ülke gündemi, temel ve acil sorunların belirsizleşmesine yol açmaktadır. İstanbul Belediye Başkanının tutuklanması sonrası yaşanan gelişmeler, bu süreçte bir kısmı tutuklanan öğrencilerle ilgili kamuoyunda oluşan hassasiyet dikkatle izlenmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin özgürlüklerinden mahrum bırakılmaması ve gelecekleri üzerinde telafisi güç sonuçlar doğurabilecek adımlardan kaçınılması gerektiğini önemle hatırlatıyoruz. Toplumsal barışın korunması, adaletin tesisi ve gençlerimizin geleceğe güvenle bakabilmesi hepimizin ortak sorumluluğudur.”

Konfederasyonumuz, ilkesel olarak tüm sorunların hukuk ve demokrasi içinde çözümünden yanadır. Düşünce ve ifade özgürlüğü anayasamızın teminatı altındadır. Her kesim buna uygun olarak tutum ve davranışlarını gözden geçirmelidir. Görüşlerini, barışçı yollarla kitlesel biçimde açıklayabilmelidir.

TÜRK-İŞ, çalışma yaşamında yaşananlar da dahil olmak üzere, tüm ülke sorunlarının demokrasi içinde, uzlaşmayla çözüme kavuşmasından yanadır. Her zaman olduğu gibi, hukukun üstünlüğünden, demokrasiden ve emeğin haklarından yana duruşumuz kararlılıkla sürdürülecektir.

TÜRK-İŞ’in “öğrencilerin özgürlüklerinden mahrum bırakılmaması ve gelecekleri üzerinde telafisi güç sonuçlar doğurabilecek adımlardan kaçınılması gerektiğini önemle hatırlatıyoruz” ifadesi; “ifade özgürlüğünün anayasanın teminatı altında olduğunu” vurgulayan cümle ile buluşarak demokrasinin vazgeçilmez ilkelerinden birisinin altı çiziyor. Seçme ve seçilme hakkı gibi demokrasinin en asgari ilkelerinin yanı sıra her dönemde düşünce ve ifade özgürlüğünün güvence altına alınmasının önemi ve gereği vurgulanıyor.

Sendikamız Tez-Koop-İş, tüm genel kurullarında ve başkanlar kurullarında, eğitim, basın ve yayın çalışmalarında ekonomik ve sosyal hak mücadelelerinin ancak demokrasinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile birlikte yürüdüğüne altını çiziyor ve “Acil Demokrasi” talep ediyor. İşçilerin ve emekçilerin ekonomik ve sosyal hak mücadelelerinin ancak demokrasi ve hukuk içinde mümkün olabileceğini ifade ediyor.

¹ <https://www.turkis.org.tr/turk-is-baskanlar-kurulu-toplandi-16/> Erişim Tarihi: 15 Nisan 2025.

Unutulan Gençlik: Gençler Neler Talep Ediyorlar?

*"Aynı dili konuşuyoruz ama
sizi anlamıyorum..."*

Gençliğin kendini etkili bir biçimde ifade edebilmesi mi istenir yoksa sessizce boynunu büken, boyun eğen, etliye sütlüye karışmayan, aile büyüklerinin, yöneticilerin, patronların sözünü dinleyen bir gençlik mi istenir? İkincisinin daha yaygın bir yönelim olduğunu gözlemliyoruz. Yaşını alan hemen herkesin içinde gençliğe dair böyle yok edici bir beklenti var, gençler üzerinde iktidar kurma duygusu ile savaşmalıyız. Gençler bu arada boş durmuyorlar; "biz varız ve var olacağız" diyorlar. Çeşitli araçlar kullanarak kendini ifade eden gençlerin sayısı da hızla artıyor.

Konuşmak en önemli insani yetilerimizden biri, konuşan ve birbirini anlayan bir toplumda ilkin çocuklar ve gençler konuşur. Gençliğin toplumsal varoluşu, merak, farklı alanlara ilgi ve yönelim, öğrenme arzusu, ülkeyi ve dünyayı tanıma, yeni insanlarla karşılaşma gibi arzularla açığa çıkar. Doğal, toplumsal ve türsel gereksinimleri, genç olması nedeniyle yetişkinlerden farklılaşır. Ancak çeşitli yollarla etkin biçimde kendini ifade etmesi gençliğin doğasında vardır. Samed Behrengi'nin "Küçük Kara Balık'ı" er ya da geç evden uzaklaşmak ister, uzaklaşamazsa kendisi olamaz.

Gençler uzun zamandır bir suskunluk sarmalı içindeydi ancak bu sessizlik yaşamlarının güllük gülistanlık olduğu anlamına gelmiyor. Sadece nefes almak yetmiyor ki! Amaçlı ve

anlamli bir yaşam mümkün. Gençleri onurlu, sevinçli, umutlu, cesur bir yaşam bekliyor! Ancak gençler toprağın altından çıkmayı bekleyen filizler gibiler. Çok çeşitli bireşimleriyle gençlik tabanından gelen kıpırdanmalar, uğultular, mikro alanlara dair şikayetler, şiddetin yakın arkadaşlarına, hatta kendilerine döndüğü psikolojik ortamlar, kendini ifade edememenin yarattığı mutsuzluklar birikimli olarak er ya da geç kendilerini dışa vururlar.

Gençleri, okulda, üniversitede, sendikalarda, işyerlerinde, siyasal partilerde, meydanlarda karar süreçlerine katmak demek, onları demokrasinin işleyişine dahil ederek süreçlere "gençlik aşısı" yapmak demektir. Gençlik demokratik mekanizmalara katıldığında, tartışma zeminlerine masumiyet, adalet, eşitlik, vicdan, özgürlük kavramlarının yoğun etkileri dahil olur. Geçmişin ağır yükü gençlerin omuzlarına bir yetişkin kadar çökmediğinden şimdi olanlara ve gelecekteki olabirliklere gençlerin katılımıyla taze bir bakış dahil olmuş olur.

Suskunluk içindeki gençler, liseli ve üniversiteli gençlik hareketlendi. İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya ve pek çok şehirde binlerce genç sokaklarda. Gençler, ebeveynleriyle, çalışıyorlarsa patronlarıyla, öğretmenleriyle, öğretim elemanlarıyla, polisle karşılaştığında, "sizinle aynı dili konuşuyoruz ama sizi anlamıyorum" diyorlar adeta. Ve sokaklarda kendilerini, sorunlarını, önerdikleri çözümleri anlatmaya çalışıyorlar. Ancak hem para harcamadan hem de sakin biçimde konuşabilecekleri her zeminde, parklarda, meydanlarda,

üniversite yerleşkelerinde toplanma gibi müşterek alanlarımızdaki buluşmalar yönetenlerce “kamu düzeni ve güvenliğine” bir tehdit olarak görülüyor.

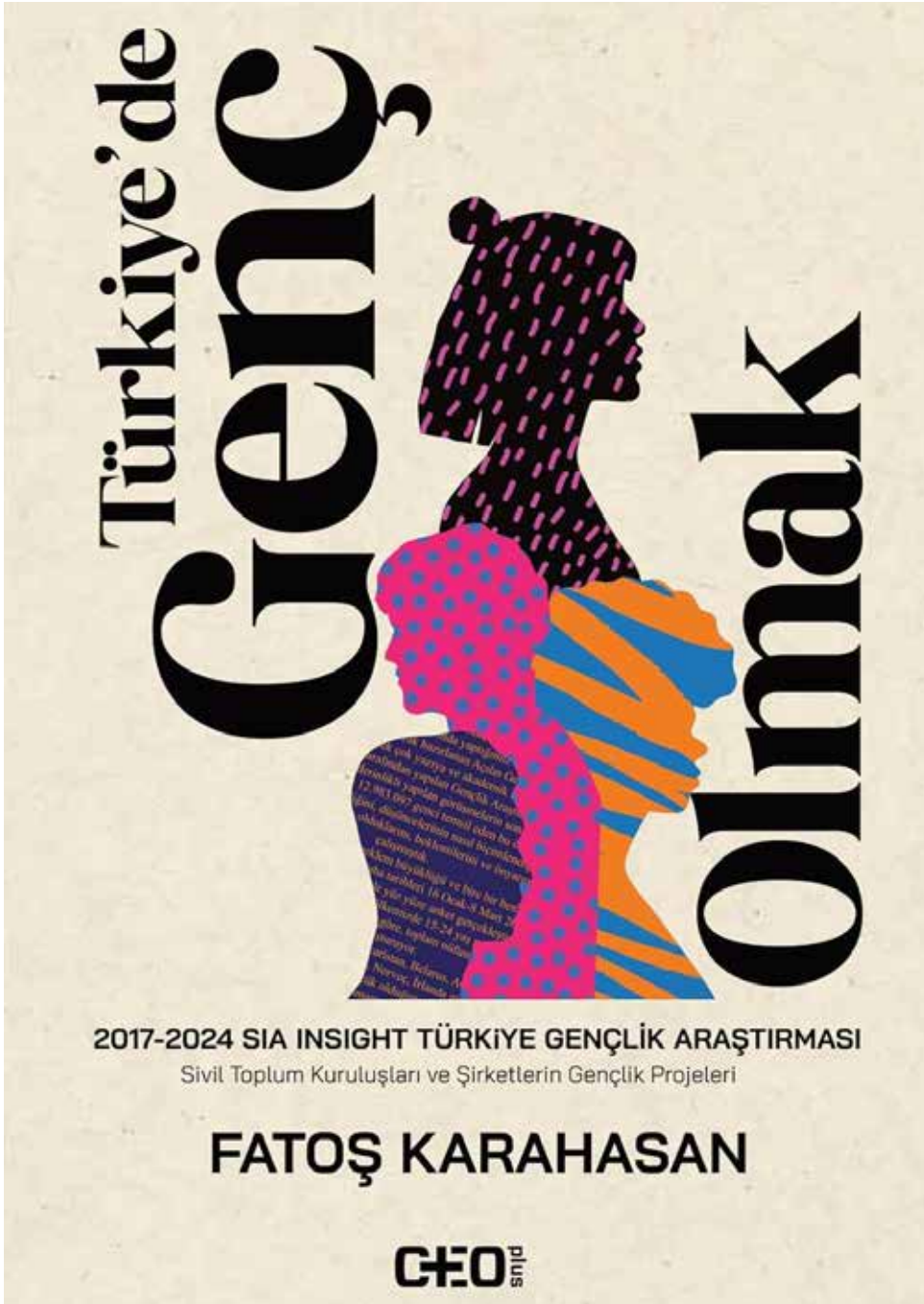
Öğrendik ki “kendini ifade edemeyen çürür, yok gibi olur ya da bir an gelir patlar; ancak dışa vurulduğunda acılar, beklentiler, talepler alanlarda ve meydanlarda çınlar. 19 Mart sonrasında gençler; okullarda, üniversitelerde kısılmış seslerini duyurdular, yüzlerini maske ile kapatarak veya açıkça düşüncelerini ifade etmeye çalıştılar; ağırlıklı olarak akşam saatlerinde sokaklara çıktılar. Gençlerin böylesi bir yaklaşım içinde olmaları onları suçlulaştırmaz ancak Türkiye demokrasisindeki gerilemenin gençlerce anlaşıldığını, açıktan konuştuklarında kendilerini güvende hissetmeyeceklerini gösterir. Bununla birlikte gençler hem düşünsel hem de alanlarda mekânsal olarak yer kapladılar. Gençlerin gözaltına alınmasıyla da gençlere; yetişkinlerin, yönetenlerin çizdiği çerçevenin dışına taşıttıkları mesajı açık biçimde verildi. Ancak gençler yeni biçimler ve içeriklerle kendilerini ifade etmeye çalışıyorlar.

Araştırma:

Türkiye’de Genç Olmak

Fatoş Karahasan’ın araştırması, gençliğin ne yaşadığı ve ne istediği sorularının pek çok toplumsal kesimin gündemine girdiği için bu araştırmanın sonuçları da hızla sosyal medya hesaplarında dolaşıma girdi. Araştırmada öne çıkan en önemli bulgular özetle şöyle^{2,3}:

Türkiye gençliği bir önceki araştırmaya kıyasla kendini daha fazla *milliyetçilik* kimliği ile tanımlıyor ve *Atatürkçülük* en yaygın ikinci kimliktir. Araştırmanın sonuçlarına göre her iki kimliğin daha fazla aidiyet

2 Fatoş Karahasan (2024). *Türkiye’de Genç Olmak: 2017 – 2024* Sia Insight Türkiye Gençlik Araştırması. İstanbul: CEO Plus. <https://www.dusuncevadisi.com/gencler-ne-istiyor/>. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2025.

3 <https://www.analizgazetesi.com.tr/haber/turkiyede-genc-olmak-7952/>

yaratmasının sosyolojik nedenleri daha farklıdır.

Artan işsizlik ve güvencesizliğin, eğitimde ve sağlıkta nitelik kaybının, kamu hizmetlerindeki çöküşün kaynağını, ülke dışında görme, özellikle bunu “dış güçler” ve göçmen sorunu ile ilişkilendirme eğiliminden kaynaklanıyor olabilir bu yönelim. Oysa emperyalizm her zaman içinde yaşadığımız ülkedeki kapitalist dinamiklerle iç içe işler ve kapitalizm krize girdiğinde savaşkan niteliğini derhal açığa çıkarır. Ölümler, yaralanmalar, göçler, tarihsel ve doğal varlıkların kaybı, refah kaybı yaşanır. Kurucu önder Mustafa Kemal Atatürk’ün “Yurtta barış dünyada barış” sözünü unutturanlar, toplumu savaşın acıları ile daha sık karşı karşıya getirirler.

Araştırma sonuçlarına göre, *Muhafazakarlık* gençler arasındaki üçüncü yaygın siyasi kimliktir. Ancak şunu belirtmeliyiz ki kişi kendini nasıl tanımlarsa tanımlasın, değişimin kaçınılmaz olduğu koşullarda, gençoluş, muhafaza etmekten çok içinde kendisinin de olabildiği yeni olanın peşinden gitmesiyle betimlenebilir. Gençlerde her muhafazakâr bedenleşme, yeniliğin filizlenmelerini de içinde barındırır.

Gençlerin eğitim ve çalışma hayatı ile ilgili değerlendirmeleri oldukça ilginçtir. Gençler, ilk bakışta aldıkları eğitimden ve iş hayatından oldukça memnun görünseler de bu tepki yüzeyseldir. Memnuluk eğitim sürecinin ve çalışma yaşamının bir parçası olabilmekten kaynaklanıyor. Gençlere dair bu sonucun açıklanmaya gereksinimi vardır. “Anne ve babamı çok severim ama beni anlamıyorlar, bir an evvel kendi yaşamımı kurma-

lıyım” demeye benziyor bu durum. Yani gençler aldıkları eğitimin niteliğinden de, iş hayatının getirdiği çalışma koşullarından da memnun değiller.

Gençler bu araştırmada çok önemli bir konu hakkında görüşlerini açıkça ortaya koyuyorlar. Türkiye’nin mevcut ekonomik durumu ile ilgili olarak oldukça kaygılılar. Ülkenin önümüzdeki bir sene içinde daha iyi olacağına inananlar yüzde 10 ile sınırlı. Gençlerin büyük bir çoğunluğu ülkenin gelecek on iki ay boyunca benzer koşullarda olacağına inanmaktadır. Bu cümlelerde umutsuzluk duygusu hâkim gözüküyor. Ancak bir şeyden kaygılanıyorsak, bu olgunun değişmesini çok istediğimiz de ortadadır.

Gençler başta eğitim ve iş hayatı olmak üzere kurumlarla kurdukları ilişkinin bir benzerini Türkiye ile de kurmaktadır. Bugün gençler arasında Türkiye’de yaşamaktan memnun olanların oranı 2017 yılında yüzde 75 iken, 2024 yılında yüzde 82’ye yükselmiş görünüyor. Bu olgu milli yönü ağır basan yurttaşlık eğilimiyle ilişkili olabilir. Ancak özellikle ekonomik ve sosyal durum akla geldiğinde başka bir bulgu önceki bulgunun farklı biçimde yorumlanmasına neden oluyor. Her ne kadar gençler arasında bu ülkede yaşamaktan memnun olanların oranı yükselmiş gibi görünse de bu ülkede olmaktan çok memnun olanların oranı radikal bir şekilde yüzde 19’dan yüzde 4’e düşmüştür.

Bu bulguyu destekleyen bir başka bulgu ile de karşılaşyoruz. Türkiye’de gençlerin yaklaşık yüzde 30’unun yurtdışına gidip orada yaşama isteği bulunuyor. Bunun en önemli neden-

lerinden biri ekonomik (daha çok para kazanma arzusu ve daha çok iş olanağının bulunması) ise diğeri de nitelikli bir eğitim alma arzusu. Bunun yanı sıra, gençler arasında yaygın bir şekilde yurtdışında yaşamaktan korkma eğilimi de gözlemleniyor. Bunun temel nedeni, gençleri gidecekleri ülkede göçmen olmaktan korkmaları. Gençlerin bir kısmı kendi ülkelerindeki göçmenlerden rahatsız oldukları için başka bir ülkeye gittiklerinde de aynı davranış ile karşılaşmaktan korkuyorlar. Bu anlaşılmaya muhtaç bir çelişki!

Araştırma sonuçlarına göre gençlerin genel olarak tutumlarında ve değer yargılarında bir muhafazakarlaşma görünse de bunun tek istisnası kadın konusunda gözlemleniyor. Gençler hayatın her alanında kadın-erkek eşitliğine ve kadının toplumsal statüsüne büyük bir önem veriyor. Bu bulgu oldukça önemli, bulgunun demokratik açımları oldukça derin. Gençler, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini sürekli yeniden üreten geleneksel toplumsal cinsiyet kalıplarının kabuğunu çatlatıyorlar. Kadınlar ve erkekler yaşamın her alanında, tek tek, tekil ve kolektif olarak insan olmaktan kaynaklanan güç ve yetilerini açığa çıkarabilirler. Gençlerin toplumsal cinsiyet duvarları içine hapsolmasını gerektiriyor.

İstanbul'da Gençlerle Yapılan Söyleşiler

Bir genci, İstanbul'un yorucu ve yoğun trafiğinde meydanlara götüren güç nedir? Demokrasi, hak, hukuk,

adalet arayışı en önemli itici düşüncedir. Freire'den esinle "gerçek bir söz söylemek, dünyayı dönüştürmektir." Söz içinde iki boyut bulunur: "Düşünme" ve "eylem", bu ikisi öylesine ciddi bir etkileşim içindedir ki biri kısmen bile feda edilecek olsa, öteki dolaysızca zarar görür. Aynı zamanda bir praksis olmayan hiçbir gerçek söz yoktur.⁴ Mücadeleye böyle yaklaşıldığında, gençlerin güçlenmesi ve özgürleşmesi mümkün olacaktır. Sahte katılım değil, yükümlülükleri olan bir girişim. Gençler tüm kesimlerin praksis olarak ifade edilen düşünme ve eylem birliğini yaşama geçirdiği güçlü eylemler ile gelişkin bir demokrasi özlemini dile getirdiler.

Sorumuzu tekrar edelim. Bir genci, İstanbul'un yorucu ve yoğun trafiğinde meydanlara götüren güç nedir? Yeni olana, farklı olana, yalnızlığın, bireyciliğin dehlizlerinden açık alanlara doğru gitme isteği, farklı olanlarla, Öteki'lerle buluşmak arzusu. Karşılaşmanın ve buluşmanın sevinci. Öteki dövizleri, pankartları okumak, kırlangıçlarda adları yazılı yapıları görmek, gündüzün aydınlığında değil, gündüz görevlerini tamamlamış olmanın rahatlığı ile akşamın, gecenin sessizliğinde buluşmak.

Bir genci, İstanbul'un yorucu ve yoğun trafiğinde meydanlara götüren güç nedir? Kendi sözünü cıvılda da olsa güçlü de olsa mizahla anlatabilmek ya da kendi çarpıcı gerçekliği ile söyleyebilmek. Düşünce ve ifade özgürlüğü denilen ilkenin yaşamında cisimleşmesine tanıklık etmek.

4 Paulo Freire (1995) *Ezilenlerin Pedagojisi* İkinci Baskı, (Çevirenler: Dikel Hattatoğlu ve Erol Özbek) İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s. 65.

Bir genci, İstanbul'un yorucu ve yoğun trafiğinde meydanlara götüren güç nedir? Tarihsel sahnede başka bir hikâyenin yaşanmasına ve yazılmasına tanıklık etmek, bu sürecin etkin bir parçası olmak, tarihi yapmak. Ve henüz öğrenemediğimiz çok sayıda nedenler olabilir. Dergi olarak sosyal medyada, görsel ve işitsel kitle iletişim araçlarında gençleri aradık. Birkaç örneği sizlerle paylaşıyoruz:

Bir genç şunları ifade ediyor: “20 yıldır adalet arıyorum”. Acaba yaşı kaçtır diye soruyoruz içimizden.

“Evimize el koydular. Mahkemeye gittik, olmadı. Araştırdık, olmadı. Anneme imzalatırlar bir kâğıtla her şeyi aldılar. Meğer işin içinde ... bir iş insanı varmış. Bu mu adalet? Ben artık onun yanında değil, buradayım...”

“Bir başka gence “Neden buradasın?” sorusu yöneltildiğinde verdiği

cevap şu oldu: *“Hukuk için. Hukuk yoksa, demokrasi yoksa, bu ülkede ne kadar yaşayabiliriz?”*⁵

Gençlerin elindeki pankartlar oldukça ilginç, sürecin öğretici niteliğine vurgu yapıyorlar: *“Bugünkü dersimiz protesto 101”*

Ankara'daki Gençlerle yapılan söyleşiler

İnternet portalında yer alan bir haberin içinde muhabir polis barikatına yakın kalabalıktaki gençlerle konuşmaya çalışıyor. “Niçin buradasın?” sorusu, eylemde atılan plastik mermi nedeniyle sol gözü bantla kapalı bir üniversite öğrencisinin gözlerini yakalıyor. Adil, genel bir cevap veriyor: “Ülkenin daha iyi bir hâle gelmesini istiyorum” diyor ve devam ediyor⁶:

⁵ <https://bianet.org/yazi/gencler-yolu-gosteriyor-305659>

⁶ <https://www.t24.com.tr/haber/siyah-giyen-cogunlugu-milliyetci-gencler-neden-sokakta-olduklarini-anlattikimse-yalniz-kalmasin-diye,1228782>

“Halkın daha iyi bir yaşamı, huzuru, refahı olsun istiyorum. Protestoların daha da uzamasını bekliyorum. Protestoların uzamasıyla birlikte hükümetin biraz geri adım atmasını bekliyorum. Geri adım atmazlarsa da ne onların ne de bizim elimizde kurtarmaya değer hiçbir şey kalmayacak. Sokağa sadece İmamoğlu için çıkmadım. Dışarıya bir kişi ya da bir parti için çıkmıyor kimse. Hukuksuzluk bir skandal haline geldi. Sokağa çıkışımızın bir işe yaramasını umut ediyorum, buna inanmak istiyorum. Kaybedecek çok az şeyimiz kaldı.”

Eylemlerin bir sonuç vereceğine dair inancı olmadığını söylese de dövizini hazırlayıp, maskesini takıp gelmiş. Onun da her eylemci gibi yüzü kapalı. “Daha güzel günlerde buluşmak üzere”

diyerek vedalaşıyor. “Mustafa Kemal’in askerleriyiz” sloganlarının yükseldiği bir gruba yaklaşan muhabir, üniversiteden yeni mezun olduğunu söyleyen bir gençle konuşmaya başlıyor. Genç niye sokakta olduğunu şöyle anlatıyor⁷:

“Türkiye’deki adaletsizliklerin son bulmasını, iktidarın Türk milletine karşı yapılan adaletsizliklerin, düşmanca tavrı değiştirmesi gerektiğini düşünmesini istiyorum. Herhangi bir şahıs için burada değilim, Türkiye’de ayaklar altına alınan adalet ve hukuk için buradayım. Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurucu ilkelerine, Atatürk’e karşı yapılan saldırılara sesimi çıkarmak için geldim.”

Sonuç olarak yeniden gençlik araştırmasının bulgularını özetlediğimiz-

7 A.g.e.

de gençler, siyasi kimliklerinden bağımsız biçimde ve ortak bir duruşla, daha iyi bir gelecek için şu beş temel beklentinin hayata geçmesini istiyor⁸:

- Toplumsal adalet ve eşitlik,
- Ekonomik eşitlik ve adil gelir dağılımı,
- Yüksek hayat standartı,
- Yüksek kalitede erişilebilir bir eğitim ve
- Kariyer fırsatları ve iş olanakları.

Bu talepler, hayatının tamamı AKP iktidarında geçen 15-24 yaş grubundaki Türkiyeli gençlerin net talepleri. Özellikle üniversite öğrencileri “eşit, adil ve özgür bir ülke” talebini tüm gençlik kitleleri içinde daha yüksek sesle dile getiriyorlar. Bugünün

gençlik hareketi gençlerin yıllardır biriktirdiği öfkeyi ve talepleri artık görmezden gelinemeyecek şekilde toplumun, muhalefetin ve iktidarın önüne koyuyor; gençler geleceklerine sahip çıkıyor.

En büyüğü 2000’li yılların başında doğan bu gençler, kişi başına düşen milli gelir bakımından dünyanın 72. sırasında, gelir eşitsizliği açısından ise tüm OECD ülkeleri arasında en kötü durumda olan ilk beş ülke arasında yer alan bir ülkede yaşıyorlar. Ayrıca, bu gençler 167 ülkeyi kapsayan 2024 Dünya Demokrasi Endeksi’nde 103. sırada, 142 ülkeyi kapsayan 2024 Hukukun Üstünlüğü Endeksi’nde ise 117. sırada yer alan bir ülkenin yurttaşları. Bugün 15-24 yaşındaki gençlerin dörtte

⁸ Karahasan, a.g.e.

biri ne eğitimde ne de istihdamda yer alıyor. Bu oran 15–29 yaş grubunda yüzde 30’a yükseliyor ve Türkiye bu kadar yüksek ev genci oranıyla tüm OECD ülkeleri ara-

sında ilk sırada yer alıyor. Bu istatistikler ve gençlik talepleri karşısında yapılması gereken şey gençleri dinlemek, anlamak ve çözümleri onlarla birlikte aramak!

Proje Okullarındaki Gençlik Neyi Protesto Ediyor?

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) geçtiğimiz günlerde, 'proje okulu' olarak tanımlanan liselere yeni öğretmen atamaları yaptı. Atamaların ardından bazı öğretmenlerin görevlerine son verilmesi başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin çeşitli noktalarında tepkiye neden oldu. Türkiye'nin birçok kentinde okullar eylem alanına döndü. Öğrenciler derslere girmiyor, okul bahçesinde oturma eylemleri yapıyorlar, "Öğretmenine sahip çık"

kampanyaları düzenliyor ve kamuoyunda bir toplumsal duyarlık geliştirmeye çalışıyorlar. Üstelik kendilerini dolaylı olarak etkileyecek uygulama karşısında okullarından alınıp başka okullara atanacak öğretmenleri için eylemler. Bir kısım yurttaşlar "daha önce çocuklar, otursun oturdukları yerde, Bakanlığın bir bildiği vardır!" derken, başka bazı yurttaşlar "öğretmenime dokunma!" diyen gençlerin eylemlerini, güçlendirici

Hazırlayan:
gencemek

eğitimin bir parçası olarak değerlendiriyorlar. Kamuoyu yine kabaca iki ayrı görüşe ayrılmış durumda!

Eylemde öğrenciler, “Adalet Müfredatta Yoksa Dersin Adı Ne?”, “Hocama Dokunma”, “SBL Susma Hocana Sahip Çık”, “Adil Atama İstiyoruz”, “Hocamın Hakkını Yeme” gibi dövizler taşıdı. “Hakkımızı Savunmayı Öğreten Hocamızın Hakkını Savunuyoruz” yazılı pankart açan kalabalık, sık sık “Öğretmeni-me Dokunma”, “SBL Susma Hocana Sahip Çık”, “SBL Burada Hukukun Yanında” sloganları attı.¹

Proje okullarının çoğu yeni açılan okullar değil. 2014 yılında yürürlüğe giren uygulama ile bazı mevcut okullara özel bir statü kazandırılmıştı. Bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görev süresi ortalama 15 yılı geçebiliyorken, 2020 yılında mevzuatta yapılan değişiklik ile 4+4 olmak üzere toplamda sekiz yıl ile sınırlandı. Milli Eğitim Bakan Yusuf Tekin 14 Nisan Pazartesi günü yap-

tığı açıklamada, Türkiye genelinde 38.000 öğretmenin görev süresinin dolduğunu ve yüzde 80’inin görev süresinin uzatıldığını ifade etti.

Proje okulunun ne olduğunu merak ediyorsunuz haklı olarak. Kamuoyunda “proje okulları” olarak anılan ve Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları bunlar. Bu okullarda görev yapan 20 binden fazla öğretmen kadro dışı bırakıldı, yani başka bir okula tayin edilecekler. Kamuoyunda daha çok “proje okulları” olarak bilinen bu okullar, MEB tarafından belirli kriterlerle seçilen ve standart müfredatın ötesinde, özel eğitim modelleri ya da projeleri uygulayan devlet okullarıdır. MEB verilerine göre, Türkiye genelinde 2 bin 153 okul “proje okulu” statüsünde yer alıyor. Bu okullarda 79 bin 286 öğretmen ve 5 bin 318 yönetici görev yapıyor. Ayrıca yaklaşık 500 bin öğretmenin, proje okullarına atama yapılabilmesi için gerekli kriterleri taşıdığı belirtiliyor, ancak atanamıyor.

¹ <https://www.evrensel.net/haber/549951/lise-ogrencileri-surgun-edilen-ogretmenlerine-sahip-cikiyor-protestolar-suruyor>

Pek çok öğretmen bu okullarda görev yapmak istiyor. Neden mi? Proje okullarına sınavla öğrenci alındığı için öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinin diğerlerinden daha yüksek olduğu varsayılıyor. Okulun niteliğini, başta öğrenciler, sonra da öğretmenler etkiliyorlar. Bu okullarda çocukları olan veliler genel olarak eğitime önem veriyorlar, çocuklarını evde ve okul dışında eğitimsel olarak daha çok destekliyorlar, okulların okul binaları ve okul içi fiziksel mekanları ve eğitim ortamları diğer liselere göre daha nitelikli, okulun iklimi velilerin ve öğrencilerin niteliğinden dolayı daha demokratik, okullar ulusal ve uluslararası alanda projeler yapıyorlar, yurt dışı temasları daha güçlü. Bu okulların işe yaramayan pek çok proje üreterek eğitimin bileşenlerini anlamsız biçimde uğraştırdığını ifade edenler de olsa da Türkiye’de liselerin ortalama eğitim ortamları düşünüldüğünde proje okullarının hemen tüm lise öğretmenlerinin çalışmak istediği okul olduğunu belirtebiliriz.

İktidara yakın öğretmenler ve yetkili sendikanın üyesi öğretmenler bu özellikli okullara özellikle atanmak istiyorlar. Bu haliyle MEB’de ayrımcılık/kadrolaşmaya koşut olarak bir sürgün mü yaşatılmak isteniyor sorusu sıklıkla dillendiriliyor.

Milli Eğitim Bakanlığı bu okullarla özellikle ilgileniyor. Haklı olarak soracaksınız, Bakanlığın görevleri arasında ülkenin her yerindeki tüm okullarda eşdeğer nitelikte bir eğitim vermek yok mu? Haksımsınız, öyle. Ama Bakanlık Özel Proje ve Program Uygulayan okulları 2014 yılında yürürlüğe koydu. Bu okullar arasında, sınavla öğrenci alan tüm köklü okullar, imam hatip liseleri ve Organize Sanayi Bölgesi’nde meslek eğitimi veren okullar var. Bakanlık hangi okulun proje okulu olacağına kendisi karar veriyor, öğretmenleri de çok yüzeysel birkaç kriter dışında liyakat temelinde görevlendirmiyor. Dolayısıyla tüm bu süreçler liyakat ve eşitlik ilkelerini zedeliyor.

Kamuoyunda nitelikli lise niteliksiz lise ayrımı keskinleşiyor ve toplumsal sınıfsal bir soruna dönüşüyor. Proje okullarında genel olarak emekçi sınıfların orta katmanlarından öğrenciler eğitim görüyorlar. Aslında sorumuz şu olmalı? Neden tüm liseler, en az proje liseleri kadar nitelikli olmasın? MEB bunun için ne yapmalı? Eğitime bütçe nereden ve nasıl sağlanmalı? Genelde eğitimin, özellikle ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin, öğrencileri, bu dolayımnda velilerin çok çeşitli sorunları var. En büyük sorun ise sınav odaklı bir sistemin ortaya çıkardığı ağır tahribat.

Kalabalık okullar, kalabalık sınıflar, sınav odaklı sistem, ayrımcı, baskıcı otoriter eğitim sistemi; öğrencilerin ve öğretmenlerin düşünme ve konuşma dediğimiz en insani yetilerinin bile okul yaşamında varlık bulmasına engel oluşturuyor. Okullar sınıfsal zeminde ayrıştırılıyor. Tüm okulların

birbirine eşdeğer ve denk hâle getirildiği bir eğitim planlamasından çok uzak bir eğitim anlayışı içinde eğitim bileşenleri uğraşıp duruyor. Çölleşen eğitim yaşamı hem öğrencileri hem de öğretmenlerin insani yeti ve güçlerini azaltıyor. Özellikle zekâ fetişizmi, velilerin ve öğretmenlerin ayrımcı davranışlarını besler hâle gelmiştir. Eğitimde vurgulanan ise Ranciere'nin belirttiği gibi zekâ dünyasının hiyerarşisidir: bilgin zihinler, cahil zihinler; olgun zihinler ve toy zihinler; anlayabilen ve anlayamayan, zekiler ve aptallar şeklinde ikiye bölünmüş bir dünya. Gould'a göre bu tür ırkçı savlar, (19. yüzyıl kafatası ölçümleri utangaç düzeye gerilerken) yerini 20. yüzyılda zekâ testlerine bırakmış gözüküyor. Gould'un tanımladığı zekâ ırkçılığı, zeki olanları öyle olmayanlardan ayıracak acımasız mekanizmalar üretiyor.²

² Nejla Kurul (2019) *Başka Bir Eğitim Hikayesi Bireyin gelişimi Toplum ve Doğa Etkileşimi Üzerine Sorgulamalar*, Ankara: Siyasal Kitapevi, s. 153

Yeni Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medyanın Önemi

Dünyanın farklı coğrafyalarında; Occupy Wall Street ve Arap Baharı gibi hareketlerde önemli bir rol üstlenen sosyal medya, Türkiye’de de benzer bir işlev görüyor. Daha önce Gezi Parkı eylemleri ve Boğaziçi Üniversitesi protestoları gibi birçok örnekte gördüğümüz gibi, sosyal medya alternatif bir bilgi kaynağı olmanın ötesine geçerek, bireyleri hızla bir araya getiriyor ve örgütlenme imkânı tanıyor. Bu bağlamda, 2008’de Mısır’da doğan ve 2011 Devrimi’ne (Hüsnü Mübarek’in görevden alınması) zemin hazırlayan 6 Nisan Hareketi, bugün Türkiye’de yaşananların bir benzeri niteliğinde.

İçinde bulunduğumuz otoriterleşen iktidar pratiğinde ve büyük sermayenin kontrolündeki ana akım medya organlarının tarafı yayın politikaları nedeniyle, halkın haber alma hakkı olumsuz etkileniyor. Bu durumda iktidardan bağımsız medya, muhalif medya dışında sosyal medya önemli bir haber alma seçeneği olarak karşımıza çıkıyor. Sosyal medyada yer alan haber akışı o denli hızlı, güncel ve yaratıcı olabiliyor ki hem hâkim medya hem de muhalif medya toplumun nabzını bu kanaldan izleyip kendi yayın politikalarına uygun haber içeriği hazırlayabiliyorlar. Nitekim, Ekrem İmamoğlu’nun lisans diplomasının iptaliyle başlayıp tu-

tuklanması ile devam eden süreçte X, Instagram ve TikTok gibi sosyal medya mecraları dijital örgütlenme ve aktivizme ev sahipliği yaptı ve yapmaya devam ediyor.

Dijital aktivizm ile yeni toplumsal hareketler birbirleriyle oldukça ilişkili. Facebook, Instagram, X, TikTok, YouTube gibi platformların yaygın etkisi yeni toplumsal hareketlerin gelişim seyrinde de önemli etkiler yaratıyor. Toplumsal hareket kavramı, yurttaşların ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda rahatsız oldukları durumları ve değişim taleplerini ifade etmek için örgütlenerek yaptıkları eylemler olarak ifade edilebilir. Bu hareketler “eski ve yeni toplumsal hareketler” olarak ikiye ayrılarak inceleniyor. Bir lider tarafından yönetilen eski toplumsal hareketler, ekonomik kaynaklı haksızlıklar, yoksulluk, toplumsal adalet, işsizlik için sanayileşme döneminde işçi sınıfı tarafından yapılan örgütlenmeler olup asıl hedefi kamu yönetimini denetlemek, politika değişimine zorlamaktır. Yeni toplumsal hareketler ise kimlik, özgürlük, ekoloji, kadın hakları, bireysel özgürlük, demokrasi, barışın ve doğanın korunması gibi etik sorunları ele alıp sanayileşme sonrasında orta sınıf (özellikle aydınlar ve diğer) tarafından yapılan mücadeleler olarak betimleniyor.¹

Sena GELAL

Tez-Koop-İş Sendikası Eğitim, Basın Yayın Birimi

¹ <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3208985>, Erişim Tarihi: 20 Nisan 2025.

Mısır örneğinde, sosyal medya aracılığıyla büyüyen hareket, otoriteye karşı dijital çağın yeni örgütlenme ve mücadele etme biçimlerinin neler olabileceğini göstermişti. Şimdi ise Türkiye'deki gençlerin protestolarında da benzer dinamikleri gözlemlemek mümkün. 6 Nisan Hareketi'nin en güçlü silahlarından biri ve gibi sosyal medya platformlarıydı. Hareketin öncüleri, bu mecraları bilgi yaymak, protesto çağrılarını yapmak ve sansürü aşmak için kullandılar. Ancak, dijital araçların birer gözetim mekanizmasını dönüşebilmesi, 6 Nisan Hareketi'nin karşılaştığı en büyük zorluklardan biriydi. Aktivistler, takip edildi, gözaltına alındı ve internet kesintileriyle susturulmaya çalışıldı.

Mevcut siyasal iklim nedeniyle Türkiye'de de sosyal medya paylaşımları nedeniyle soruşturma geçiren, gözaltına alınan bireylerin sayısı her geçen gün artıyor. Üstelik, bu bireylerin büyük bir kısmını üniversite öğrencileri oluşturuyor. Bu şartlar, dijital aktivizmin gücünü olumsuz biçimde etkilese de güç elden ele farklı bireyleşmelerle kitlesel hareketler biçiminde ortaya çıkabiliyor. Sosyal medyayı her kesimden yurtaşlar, özellikle şirketler, ulus ötesi şirketler, bankalar, kamu kurumları da kullandığı için Internet kesintileri de çok uzun tutulmuyor.

Toplumsal (kitlesel) hareketler, mevcut yaşam tarzına yönelik memnuniyetsizlik ile daha adil ve umut vadeden bir yaşam arzusunun birleşiminden doğan kolektif girişimlerdir. Bu hareketlerin

temelinde, huzursuzluk hissi kadar, dönüşüm arzusu da yer alır. Bugün Türkiye'de yaşanan kitlesel hareketlerin içeriğini oluşturan temaların başında ise bilgilendirme, değişim arzusu ve örgütlenme geliyor. Sosyal medya aracılığıyla "Biber gazı sonrası ne yapmalı?", "Gözaltına alınırsanız nasıl davranmalısınız?" gibi içerikler hızla yayılıyor. Benzer şekilde, 23 Mart Pazar günü gerçekleştirilen CHP Ön Seçimi'nde oy kullanımının 19:00'a kadar uzatılması gibi sürece dair önemli noktalara değiniliyor. Bu paylaşımlar, toplumun bilinçli bir şekilde örgütlenmesini sağlıyor.

Öte yandan, siyasi iktidara yakın olan markaların tespit edilmesi ve kitlelerin markalar ve siyasi bağlantıları hakkında bilgilendirilmesi, halkın anayasal haklarından biri olan "boykot" davranışıyla karşılaşmamıza neden oluyor. Bu noktada, kitleler markalardan tüketim yapmayarak boykot hakkını kullanabiliyor. Kitlesel boyutta gerçekleştirilen bu eylemler, "Yeni Toplumsal Hareketler Kuramı"nda da değinildiği gibi demokrasi, eşitlik ve özgürlük talepleri ile şekilleniyor. Davranışların, organize ve örgütlü şekilde uygulamaya koyulması ise kuramın organizasyon yapısını destekliyor.

Dolayısıyla, dijital okuryazarlığın arttığı bu dönemde; örneklerle de gördüğümüz gibi kitleler sosyal medya üzerinden demokrasi, değişim, özgürlük ve eşitlik talepleriyle örgütlenebiliyor. Bu noktada kitlesel hareketlerin organize ve bilinçli şekilde gerçekleştirilmesi önem arz ediyor. İçinde bulunduğumuz dijital çağ ve daha sonrası için sosyal medyanın "bilinçli ve organize hareket etmeyi sağlayan bir platform" olarak kullanılması gerekiyor. Böylece, doğrulanmış bilgi paylaşımının önemi bir kez daha gözler önüne seriliyor.

Genç Emekçinin Mücadelesi: Hakları, Sömürüsü ve Geleceği

*“Sermaye, ölü emektir
ve ancak vampir gibi canlı emeği emmekle yaşayabilir
ve ne kadar çok emek emerse, o kadar çok yaşar.”¹*

İşçi sınıfının tarihi boyunca genç emek, sermaye için taze, ucuz ve kolay şekillendirilebilir bir sömürü aracı olmuştur; deneyimsizliği nedeniyle yönlendirilmeye daha yatkın, örgütsüzlüğüyle hak aramaktan uzak, dinamizmiyle üretim ve hizmet çarkını daha hızlı döndürebilen bu yaşam dönemi, kapitalistlerin kâr makinesinde daima ilk tüketilen dişli olarak görülmüştür. Bugün ülkemiz gençleri derin bir işsizlik sorunuyla mücadele ederken, iş bulabilen gençler ise yeterli hukuki korumadan yoksun, patronların ve yöneticilerin inisiyatifine bırakılmış, adaletsiz ve kendilerini geliştirebilmekten uzak koşullarda çalışmaya ve geçinmeye zorlanmaktadır. Yetişkinliğe gözlemini yeni açmış bir genç, ne yazık ki gençliğinden kaynaklı dezavantajları bertaraf edecek etkin bir koruma altına alınmaksızın, hayatın en kırılgan evresinde acımasız bir şekilde iş yaşamının dişlileri arasına sürüklenmektedir. Ücretsiz ve adil koşullarda eğitim hakkı tam olarak tanınmadan, mesleki donanımı tamamlanmadan ve hak bilinci yeterince gelişmeden üretim süreçlerine katılan genç işçi, bu koşullarda en kolay sömürülebi-

lecek emek gücü olarak sermayenin hedefi hâline gelmektedir.

Bu nedenle genç işçinin üzerine düşen yük yalnızca çalışmak ve para kazanmak değil; aynı zamanda okumak, sınıf bilincini geliştirmek ve örgütlenmektir. Çünkü gençliğin emeği yalnızca bugünün üretim çarklarını döndürmez, aynı zamanda yarının toplumsal yapısını da belirler. Adil ve refah içerisinde bir yaşam ancak genç işçinin bu çok yönlü mücadelesiyle mümkün olacaktır. Bilinçlenen, haklarının farkına varan ve örgütlü hareketin gücünü kavrayan genç işçi, yalnızca kendi yaşam koşullarını değil, tüm işçi sınıfının geleceğini değiştirecek potansiyele sahiptir. Bu nedenle genç emek hem en çok sömürülen hem de en çok umut barındıran güçtür. Genç işçinin omuzlarına yüklenen sömürü zincirlerini kırması hem kendi geleceği hem de sınıfın ortak kurtuluşu açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu önemin gerekliliklerini yerine getirirken genç işçinin muhakkak haklarını, ulusal ve uluslararası mevzuatı bilmesi gerekmektedir.

Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğe göre ülkemizde genç işçi; 15

Av. Cem ÖZBEN

Tez-Koop-İş Sendikası Hukuk Bürosu

¹ Karl Marx, Kapital.

yaşını tamamlamış, ancak 18 yaşını tamamlamamış kişi olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte gençlik dönemi UNESCO tarafından 15-25 yaş aralığı olarak belirlenmişken, Birleşmiş Milletler Örgütü 12-24 yaş aralığını gençlik dönemi olarak tespit etmektedir. Sermayenin gençlere karşı ne kadar vahşi olduğunun bir göstergesi de bu tespitler ile açığa çıkmaktadır; uluslararası örgütler gençlik dönemini 25 yaşa kadar süren bir süreç olarak tarif ederken çalışma yaşantısını düzenleyen mevzuatlar 18 yaş itibarıyla kişinin gençliğinin sonlandığını kabul etmektedir. Bizim de kabulümüz, gençliğin en az 25 yaşa kadar devam eden bir süreç olduğuna yöneliktir. Bahsi geçen yönetmelikte tanımlanan ve 18 yaşını tamamlanmasıyla sona eren genç işçilik için düzenlenen birçok hak ne yazık ki kişinin 18 yaşını tamamlamasıyla artık son bulmaktadır.

Yönetmelikte yer alan ve 18 yaşını tamamlamamış kişi için geçerli düzenlemelere göre genç işçi, günde sekiz ve haftada kırk saatten fazla çalıştırılmaz. Genç işçinin günlük çalışma süreleri yirmi dört saatlik zaman diliminde, kesintisiz on dört saat dinlenme süresi dikkate alınarak uygulanır. Ara dinlenme süreleri uygulanırken iki saatten fazla dört saatten az süren işlerde otuz dakika, dört saatten yedi buçuk saate kadar olan işlerde çalışma süresinin ortasında bir saat olmak üzere ara dinlenmesi verilmesi zorunludur. Yine yönetmeliğe göre genç işçinin hafta tatili izni kırk saatten az olamaz, ayrıca hafta tatili ücreti genç işçiye bir iş karşılığı olmaksızın ödenir. Genç işçiye verilecek yıllık ücretli izin süresi 20 günden az olamaz. Bu haklar dahi mevcut halleriyle yetersiz olmakla birlikte, bunların mevzuatımızda yer alan ve yetişkin işçiler için düzenlenen haklara göre daha ileri olduğu kesindir. Bununla birlikte ne yazık ki kişi, 18 yaşını tamamlamakla sayılan bu haklara erişimini kaybetmektedir. Genç işçinin maddi ve manevi varlığını, fiziksel ve ruhsal sağlığını koruyabilmesi, kendini geliştirebilmesi için bu hakların en az 25 yaşını tamamlanmaya kadar sürdürülebilmesi şarttır. Genç işçinin bahsi geçen hakları ve daha fazlasını kazanmasının yegâne yolu ise; sınıfsal ve sendikal mücadelenin bir parçası olmaktan geçmektedir.

Anayasamız, çalışma hakkını tanımlarken çalışmayı; herkesin hakkı ve ödevi olarak belirlemiştir. Buna göre devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma ba-

rışını sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Dolayısıyla gerek işsizliği sona erdirmek gerek insan onuruna yaraşır bir ücret belirlemek ve çalışma yaşantısı kurmak devletin asli görevleri arasındadır. Ne yazık ki günümüzde, değil çalışma barışının sağlandığı, insan onuruna yaraşır bir ücretin ödendiği ve bu doğrultuda sosyal hakların sağlandığı bir işyerinde çalışabilmek; bir iş bulabilmek dahi ayrı bir mücadele ve sarsılmaz bir ruh sağlığı gerektiren zorlu bir süreç haline gelmiştir. Genç işçi (ya da işsiz), devletin bu görevinin yerine getirilmediğini fark ettiği noktada Anayasa'dan doğan haklarını hatırlatmalı ve örgütlü olarak bu haklarını talep etmelidir.

Ülkemizin de tarafı olduğu uluslararası sözleşmelere baktığımızda Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinin, gençleri ekonomik ve toplumsal sömürüye karşı korumayı devletler için bir yükümlülük haline getirdiğini görmekteyiz. Avrupa Sosyal Şartıyla da yine devletler için birtakım koşulları sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Buna göre;

- Gençlere kendileri için uygun sosyal, hukuksal ve ekonomik korunma hakları sağlanmalıdır,
- Çalışan gençler ve çıraklar için adil bir ücret ve uygun ödemelerden yararlanma hakkı tanınmalıdır,
- Mesleğe yönetilme hakkı kapsamında gençler için işini seçme ve mesleğini geliştirme hakları teşvik edilmeli ve ücretsiz sağlanmalıdır.

Avrupa Sosyal Şartı, yukarıda sayılan ve daha birçok hakkın, devletler tarafından gençlere tanınmasını gerektiğini öngörmektedir. Yine Uluslararası Çalışma Örgütü'nün birçok sözleşmesiyle de gençler ve çocuklar

için çeşitli koruma önlemleri düzenlenmiştir. Görünürde oldukça faydalı ve olumlu bir izlenim yaratan bu uluslararası metinler, ne yazık ki pratikte etkin ve bütüncül biçimde hayata geçirilememektedir. Çoğu zaman

bu yükümlülükler, yalnızca imza atmakla sınırlı kalmakta; genç işçilerin gündelik yaşamlarında ise bu haklara ulaşmak neredeyse imkânsız hâle gelmektedir.

Çalışma yaşamının gençlik ile kesiştiği noktaya odaklanacak biçimde, genç işçilerin özgün ihtiyaçlarını gözeten özel bir mevzuat düzenlemesinin yapılması ve bu mevzuatın etkin biçimde hayata geçirilmesi, artık ertelenemez bir zorunluluk hâline gelmiştir. **Günümüzde yürürlükte olan iş mevzuatları çerçevesinde gençlerin, yetişkin işçilerle arasında neredeyse hiçbir hukuki fark bulunmamakta; hatta iş yaşamında tecrübesiz, yeni ve acemi olarak görülen genç emekçilere, sahip oldukları enerji ve üretim güçleri göz ardı edilerek, yetişkinlere kıyasla daha düşük ücretler ödenmektedir.** Oysa henüz ya-

şamlarını kurma aşamasında olan gençlere adil bir ücret ödenmesi, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılımlarının teşvik edilmesi ve bu doğrultuda çalışma saatlerinin belirlenmesi; yalnızca bugünün değil, yarının da toplumsal refahı açısından bir zorunluluktur.

Genç Kardeşim!

Bugün patronlar yalnızca üretim araçlarına ve nakdi sermayeye sahip olmalarının verdiği avantajla, emek harcamaksızın, senin emeğin üzerinden milyonlarca, belki milyarlarca lira kazanmaktalar. Bil ki bu paranın adil bir biçimde paylaşılması mümkün, daha düşük çalışma saatlerine, daha fazla izin sürelerine hak kazanmak mümkün, borçlarını düşünmeden yaşayacağın, eğlenebileceğin, gezebileceğin, istediğin aktivitelere vakit ayırabileceğin bir yaşam kurmak mümkün.

Bu imkanların hayata geçirilmesi ise ancak ortak talepler etrafında bir araya gelmemizle, birbirimize sırt vererek örgütlenmemizle sağlanabilecektir. Sendikalar; yalnızca haklarımızı korumak için değil, daha insanca bir yaşamı hep birlikte inşa edebilmek için vardır. Tarihi yazan işçi sınıfı, hiç şüphesiz bugün ihtiyaç duyulan yasaları da yazabilecek güce sahiptir. Bu yüzden, emeğine sahip çıkmak, geleceğini eline almak ve hayatını senin gibi genç işçilerle birlikte değiştirmek istiyorsan; sendikal mücadelede yerini almak mecburiyetindedin, çünkü bu düzen ancak örgütlü ellerle değişebilir.

Gündelik Hayat ve İnsan Hakları

Türkiye’de insan haklarına yönelik resmi yaklaşım tarihsel olarak güvenlik odaklı bir anlayışla şekillenmiştir. Bu yaklaşımda birey, devletle olan ilişkisi bağlamında vatandaşlık statüsü üzerinden hak ve sorumluluklara sahip aktif bir özne olarak değil, öncelikli olarak devlete karşı sorumluluklarını yerine getirmesi beklenen pasif bir özne olarak kabul edilegelmiştir. Bu anlayışın dışında hareket eden, hangi siyasal ideolojiden gelirse gelsin, hâkim olan iktidar söyleminin dışında hareket eden bireylerin “vatandaşlık görevi”ni yerine getirmemek, “devlete sadık” olmamak gibi kavramlarla yaftalanarak farklı cezalandırma pratiklerine maruz kalması da insan haklarının devletin lütfettiği ayrıcalıklar gibi sunulmasına ve algılanmasına neden olmuştur. Bu durum bireylerin hak taleplerini meşru bir eylem olmaktan çıkarıp, çoğu zaman bu eylemlerin “tehdit” ya da “suç” olarak görülmesini beraberinde getirmiştir. Oysa insan hakları, bireyin insan olmaktan kaynaklanan haklarıdır ve BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin Önsöz’ünde de dile getirildiği gibi insanlık ailesinin bütün üyelerinin doğuştan sahip oldukları onur ve eşit ve devredilemez haklarının tanınması, dünyada özgürlüğün, adaletin ve barışın da temelidir.

Doğası gereği evrensel olan bu hakların uygulamada bu evrenselliğe ulaşmadığı her birimiz için açık bir gerçektir. Uluslararası belgelerde ve ulusal anayasalarda ve mevzuatta yer alan pek çok hak uygulamada kâğıt üzerindeki eşitliği günlük hayata taşımamaktadır. Lakin devletlerin uygulamada yürüttüğü ve eleştirilmesi gereken bu insan hakları politikaları insan haklarının insan olmamızdan kaynaklı evrenselliğini ortadan kaldırmaz.

İnsan olmaktan kaynaklı temel haklarımız 24 saat boyunca günlük hayatımıza özgü ve onu insana yakışır bir şekilde yaşamaya dair olan haklarımızdır; sadece belli bir söyleme ya da gruba dair bir hak mücadelesi değil, özü gereği hepimize dair ve hepimize ait bir mücadeledir. Bu nedenle de Johan Galtung’un belirttiği gibi¹ en başta temel insani ihtiyaçlara hizmet etmeleri, onları karşılamaları gerekir. Bu haklar tekil bireyler için önemli olduğu kadar, bireylerin arasındaki ilişkilerin dinamiğini de şekillendirir. İnsan haklarının, ikiyüzlü pratiklerden uzak, herkese eşitlik sağlayan, dezavantajlı grupları koruyarak eşitliklerini sağlayan bir anlayışla hayata geçirilmesi toplumsal barışın da temelini oluşturur.

Galtung’un insan olmaktan kaynaklı olarak belirlediği temel ihtiyaçlar

Elçin AKTOPRAK

İnsan Hakları Okulu

1 Galtung, Johan, **Bir Başka Açıdan İnsan Hakları**, çev. Müge Sözen, İstanbul, Metis Yayınları, 1999, s.13.

çerçevesinde bu hakların her birimizin günlük hayatında kapladığı yeri rahatlıkla işaret edebiliriz. Bu temel ihtiyaçları biz seçemeyiz, onlar bizi seçerler ve bu ihtiyaçları karşıladığımız sürece varlığımızı sürdürebiliriz. Bu nedenle bu ihtiyaçlar hiçbir zaman bir pazarlığa tabi olmamalıdır ve mutlak bir saygıyla karşılanmalıdır. Bunlar, hayatta kalma, esenlik, özgürlük ve kimliktir.²

Galtung, bu ihtiyaçları ele alırken, insan hakları alanında bu ihtiyaçları kendilerine denk düşen haklar bulunmamaktadır diyerek yorumlar³; lakin hem küresel bağlamda hem de Türkiye özelinde içinden geçtiğimiz dönemde tam da bu ihtiyaçların en temel haklarımızla bağı, günlük hayatımızda bu dört ihtiyacın karşılan(a)maması gerçeğiyle yüzleştiğimizde giderek öne çıkmaktadır.

İsterseniz bu ihtiyaçlar ve hak ilişkisini BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi üzerinden ele alalım.

1. Hayatta Kalma

Hayatta kalma elbette her şeyden evvel hayatımızı, canlı olarak hayatımızı devam ettirmemizdir ve doğrudan herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliğine hakkı vardır diyen 3. maddeyle ilişkilidir. Öte yandan, hayatta kalma ihtiyacını gündelik pratiklerimiz üzerinden değerlendirdiğimizde, işkence ya da zulümce, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezanın yasaklandığı 5. madde ile 25. maddede yer alan sağlık, barınma, gıda ve suya erişim gibi hakları da bu temel ihtiyaçla bağlantılı haklar olarak kabul edebiliriz.

2. Esenlik

Esenliği en basit şekilde bireylerin yaşamlarından tatmin olmaları ya da sözlük üzerinden sağlık ve mutluluk içinde bulunma durumu olarak adlandırabiliriz. Bu açıdan bakıldığında, esenlik aslında iyi bir yaşam

² Galtung, Johan, **Çatışmaları Aşarak Dönüştürmek: Çatışma Çözümüne Giriş**, çev. Hakka Kök, Ankara, USAG Yayınları, 2009, s.4-5; Galtung, Johan, **Bir Başka Açıdan İnsan Hakları**, çev. Müge Sözen, İstanbul, Metis Yayınları, 1999, s.88-97.

³ Galtung, Johan, **Bir Başka Açıdan İnsan Hakları**, çev. Müge Sözen, İstanbul, Metis Yayınları, 1999, s.88.

ihtiyacı ifade eder; ancak Türkiye’de gündelik hayatın birçok alanında — barınmadan dinlenmeye, ücretlerden bireyin kendisini tatmin edecek kitaplara, tiyatroya, sinemaya ve spor olanaklarına erişimine kadar — bu ihtiyacın eksikliği göze çarpmaktadır. Bu bağlamda Evrensel Bildirge’den hangi hakları bu bağlamda değerlendirebiliriz diye sorabiliriz. Yaşam hakkını içeren 3. maddeyi ve işkence yasağını içeren 5. maddeyi esenliğin temeline yerleştirebiliriz. 12. madde özel hayatın korunmasına ilişkindir, 13. madde seyahat özgürlüğünü güvence altına alır. 24. madde herkesin dinlenme ve boş zamana hakkı olduğunu belirtir ve bu hak iş saatlerinin makul ölçüde sınırlandırılması ve belirli aralıklarla ücretli tatil yapma hakkını da kapsar. Yukarıda sağlık, barınma ve gıdaya ve suya erişim üzerinden değindiğimiz

25. madde de esenliğin sağlanması için önemlidir. 26. madde eğitim hakkını tanımlarken, 27. madde de kültürel yaşama özgürce katılma, sanattan yararlanma ve bilimsel gelişmeye katkı sağlama ve ondan yararlanma hakkını düzenler. Bu hakların her birinin hayata geçirilmesi bireyin esenliğinin asgari düzeyde sağlanması için elzemdir.

3. Özgürlük

Özgürlük, duyduğumuzda en kolay anladığımız, ancak tanımlamaya çalıştığımızda belki de en çok zorlandığımız temel ihtiyaçlarımızdan biridir. Bireyin kendini özgür hissedebilmesi ve özgürce bir yaşam sürdürebilmesi için gerekli güvencele baktığımızda, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde ilk olarak 1. madde karşımıza çıkar: “Tüm insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar.” Bu maddede, yaşam hakkı ile kişi özgürlüğü

ve güvenliğini düzenleyen 3. madde ve işkence yaşağını içeren 5. madde takip eder. 12. madde, mahremiyet ve kişisel alan özgürlüğünü, 13. madde, seyahat özgürlüğünü, 18. madde, düşünce, vicdan ve din özgürlüğünü, 19. madde, düşünceyi ifade etme hakkını, 20. madde, toplanma ve örgütlenme özgürlüğünü ve 21. madde ise seçme ve seçilme hakkını güvence altına alır. Bugün Türkiye’de bu özgürlük alanları, özellikle 18, 19, 20 ve 21. maddeler kapsamında yer alan haklar, en çok ihlal edilen ve en çok ihtiyaç duyulan haklar arasında yer almaktadır.

4. Kimlik

Kimliği, bireyin kendisini nasıl tanımladığına, nasıl tanımlanmak istediğine dair bir kavram olarak ele alabiliriz ve bireysel olduğu kadar toplumsal bir boyutu olduğunun da altını çizmeliyiz. Bireyin etnik kimliğinden, dilsel, dinsel kimliğine, cinsel yönelimine, yaşına, engellilik

durumuna ilişkin pek çok özelliği ve aidiyeti, değerleri ve deneyimleri bu çerçevede değerlendirilebilir. Bu bağlamda, yukarıdaki üç temel ihtiyaç bağlamında sayılan her madde kimlik bağlamında da değerlendirilebilir. Ayrıca ayrımcılık yaşağını düzenleyen 7. madde, yurttaşlığı düzenleyen 15. madde de bu çerçevede ele alınabilir.

Görüldüğü üzere, insanın insan olmaktan kaynaklı temel ihtiyaçlarının her biri, temel insan haklarıyla iç içe geçmiştir. İnsan hakları iş yerinde, sokakta, evde, gündelik hayatımızın her anında bizimledir, bize aittir. Bunlar devletin bize lütfettiği değil; uygulanması, korunması ve geliştirilmesinden sorumlu olduğu haklardır. Bu haklar olmadan hayatlarımızı insanca sürdürebilmemiz, kendimizi değerli ve güvende hissetmemiz mümkün değildir.

Üniversite Gençliği ve Bahar

Gençemek Dergisi, üniversitelere ve üniversite yaşamına dikkatli gözlerle bakmayı sürdürüyor. Üniversite eğitiminin niteliğinde, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının karar süreçlerine katılımında, üniversite yerleşkelerinde öğrencilerin ve öğretim elemanlarının, işçilerin ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğünde, öğrencilerin barınma, sağlıklı ve güvenli beslenmeleri konusunda ciddi sorunlar var.

Fakültelerinde eğitim programının bir gereği olarak topluma hizmet çalışmaları bağlamında Tez-Koop-İş'te uygulama yapan iki genç üniversite öğrencisi ile “bahar ve üniversitelere dair” bir söyleşi yaptık. Arzum Nazlı Karaduman, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü 3. Sınıf öğrencisi. Tez-Koop-İş'te uygulama yapmak istemesinin nedeni işçi hakları ve kadın hakları gibi konularda çalışma yapmak istemesi.

› Uzun bir kışın ardından bahar kendini hissettiriyor. Bahar denince bir yandan canlanan doğayı bir yandan da üniversitelerdeki bahar şenliklerini, liselerdeki okul dışı etkinlikleri hatırlıyorum. Dergi ekibi olarak bizler de şu soruyu sormak istedik: “Baharla birlikte üniversitelerdeki gençler ne düşünüyor neler yapıyorlar?”

Arzum Nazlı Karadoğan: Sorunuzu “Baharla birlikte üniversiteler ne durumda?” diye anlıyorum. Ben üçüncü sınıf öğrencisi olduğum için “bahar şenlikleri” olayı lisede kalmış

gibi geliyor. Üniversitede bizler canlı şenlikler, konserler, coşkulu öğrenci etkinlikleri, sosyal etkinlikler, geziler gibi şeyler görmüyoruz. Üniversitelerde soğuk ve kasvetli havanın sonunda baharın gelmesi özel bir anlam ifade etmiyor sanki. Bu tarz etkinlikler ender de olsa yapıldığından, çok üstüne düşünülmemiş, uğraşılmamış, hani “olsun bitsin” anlayışı ile yapılıyor. Ben üniversiteye girdiğimden beri anlamlı bir bahar şenliği ile karşılaşmadım.

› Üniversite yönetimi ve yetişkinler kendi anlayışlarına göre bu

SÖYLEŞİ:
Nejla KURUL

etkinlikleri planlıyor bu durumda, öyle değil mi? Öğrencileri karar süreçlerine dahil etmeden, onlara ve yapabilirliklerine güvenmeden, adeta denetleme ve gözetim arzusuyla yapılıyor kanımca.

Arzum Nazlı Karadoğan: Evet, evet kesinlikle öyle. Üniversitemizde öğrenciler de bahar etkinliklerinin neden yapılmadığı sorguladılar ve seslerini yükselttiler, açıklama yapıldı. Öğrencinin ısrarlı talebi karşısında “bahar şenliği yapacağız, olacak” dedi yöneticiler, bir günlük bir etkinlik yapıldı, oldu-bitti olayı yaşandı. Öğrencilerin istediği olmadı. Bu nedenle, bahar dönemi geldiği zaman, içimizde bir heyecan, olur şenliklerde buluşuruz, bir eğlence olur, işte derslerden uzaklaşabileceğimiz bir sosyal ortam olur, kampüs hayatı olur gibi şeyler artık olmuyor.

› **Aslında üniversitelerin en canlı, dinamik ve etkin tabanı öğrencilerdir. Üniversite eğitiminin en güçlü bileşenidir öğrenciler. Üniversite yönetimleri bu şenlikleri yapmasa ya da göstermelik yapsa dahi, öğrencilerin bir araya gelip yaptığı etkinlikler olmuyor mu? Öğrenci geleneğinde yer alan bayramlar, örneğin İnek**

Bayramı vardı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin artık yapılmıyor diye biliyorum. Ayrıca mezuniyet törenleri var tüm üniversitelerde... Öğrenci katılımı oluyor mu bu etkinliklere?

Arzum Nazlı Karadoğan: Aslında soru üniversiteye, kampüse gelip gelmediğimize göre değişiyor. Bir derse devam zorunluluğu varsa geliyorum. Yoksa gitmiyorum. Aslında bunun üzerine çok düşündüm. Dönem sonu geliyor, bir bakmışım derslerin önemli sayılabilecek bir kısmına devam etmemişim. Beni üniversiteye çeken şeyler olmalı! Üniversitede derslerde “boş boş oturarak” 50 dakika harcıyoruz, geçen bu zamanın çok verimli kullanıldığını düşünmüyorum.

Okuldaki öğretim, normalde evde oturup kendim çalışarak yapabileceğim niteliğe büründü, yani artık bu **“otonom öğrenme”** dediğimiz pratik çok yaygın. Bunu biraz açayım. İşte yapay zekâ vesaire gibi yöntemlerle insanlar artık kendi kendilerine bir şeyler öğreniyorlar ama o zaman “üniversitelere neden ihtiyacınız var?” diye soruyor insan. Derse gelince, madem “açacağım slayt okuyacağım, açacağım kitap okuyacağım” ben neden bunu sabahın köründe okula giderek yapayım ki? Başkası bunu benim yerime yapıyor.” Öğretim elemanı neden bana gelip kitabı okuyor ya da öğretmen neden gelip bana yirmi yıllık slaytını satır satır okuyor, güncellenmemiş slaytını okuyor” dediğim anlar oluyor. Diyorum ki o zaman, madem bunu paylaşsın, madem öğrenmemi istiyor bıraksınlar notları kendim çalışayım.

› **Oldukça önemli konulardan bahsediyorsunuz, eleştiriniz**

çok ciddi. Mutlaka sizleri derslere çeken öğretim elemanları, öğretim üyeleri vardır. Ama az sayıda öğrenci bile sizin gibi düşünüyorsa üniversite eğitiminin gözden geçirilmesi gerekir. Bir kere “öğrencinin farklılıklarını gözletmediği için öğrenciyi canlandıran, harekete geçiren, bir ortaklık içinde yapılan, güçlendirici bir öğrenme süreci içinde olmak mümkün olmuyor galiba. Bir şey yapmaya, pratiğe, uygulamaya değil de sadece belleğe, zihinsel etkinliğe odaklanıldığı için “derse gelmeye ihtiyacım yok” diye düşünüyor olabilir öğrenciler. Otonom öğrenme konusu oldukça ilginç! Kendi kendine öğrenme, kendi gruplarında öğrenme. Öğrencileri kendi içine kapatmadığı süreç öğrenmenin yoğunluğunu artırabilir. Dolayısıyla üniversitenin o resmi, kasvetli havasından uzak bir öğrenme biçimi olarak bir öğrenme modeli geliyor adeta. Peki, üniversiteye dönük eleştirimiz var, o zaman mevcut üniversitenin karşısında nasıl bir üniversite hayaliniz var?

Arzum Nazlı Karadoğan: Kuşkusuz Fakültemizde derslerini ilgi ile izlediğimiz az sayıda hocalar var. Üniversite düşüme gelince... Biz üniversite öğrencileri yetişkin bireyleriz. Üniversitenin çok daha özgürlükçü olmasını isterim. Yani insanların bakış açıları, kılık kıyafeti, siyasal görüşleri, ideolojileri yüzünden yargılanmadığı bir üniversite ortamı isterim. Birazcık daha özgürlükçü birazcık daha... Sonuç olarak üniversite dediğimiz şey belli bir amaç için gençliğin isteğe bağlı olarak bir arada bulunduğu bir mekân, kendi isteğiyle geldiği yerde öğrenci ne-

den mutlu olmasın ki? Ama mutlu olamayabiliyor. Ya da tercihlerinden dolayı pişman olabiliyor. Bunu yaşamamasını isterim, yani sonuç olarak bu yaşa gelmiş, bir şeyler öğrenmek isteyen insanların bulunduğu yerde mutlu olmasını isterim.

Çalıştığın yerde de, okuduğun yerde de, bulunduğun şehirde de ne yaparsan yap mutlu olduğun şeyi, güzel ve anlamlı bulduğun şeyi yapman gerekiyor. Bölümü çok isteyerek tercih edip gelen arkadaşlarımdan mesela çok pişman olanlar oldu. “Neden geldim, keşke başka bir şey yapsaydım” ya da “keşke başka üniversite tercih etseydim.” diyorlar. Belki yani bu başka üniversitelerde de aynı şekilde, tabii çok fazla öğrenci vardır, en iyi üniversiteye gitsen bile bunu yaşayan öğrenciler illa ki vardır. Bence üniversite deneyimi, gençliğin en güzel yıllarını kapsıyor. En güzel yılları da bu şekilde sadece derslerle geçirmek mümkün değil, insan sosyal bir varlık. “Merhaba” demekten kaçınıldığını gözlüyorum zaman zaman. Kişilerin geldiği toplumsal ve ekonomik çevresi ile bağlantılıdır belki de. Üniversite, sosyalleşmenin, güçlü bir iletişimin, gelecek ufkunun, kültürün gerçekten geliştiği bir yer olmalı.

› **İletişimin zayıflamasında COVID-19 pandemisi kapanmaları, ayrıca belki de siyasal ayrıştırmalar, üniversitelerin demokratik ve çoğulcu niteliğini daha da yitirmesi gibi şeyler etkili oldu belki de.**

Arzum Nazlı Karadoğan: Tüm bunların etkisi olabilir. Tüm bunları birlikte düşünmek güzel oldu.

› **Evet, güzel bir söyleşi oldu. Çok teşekkür ederim Arzum. Siz gençlerle konuşmak çok güzel. Başarılar diliyorum.**

Bahar ve Üniversite Gençliği

SÖYLEŞİ:
Nejla KURUL

› İlayda merhaba, öncelikle söyleşi talebimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Söyleşiye kendinizi tanıtarak başlasanız çok iyi olur. Ayrıca neden Tez-Koop-İş'te uygulama yapmak istediniz?

bir şeyler katmak için de Tez-Koop-İş Sendikası'na gelip en azından hani değerli hocalarımdan, sizlerden bir şeyler öğrenip, kadın hakları, işçi hakları, gençlerin hakları gibi konularda bilgilenmek ve bu ortamda bulunmak istedim.

› Üç yıldır üniversite yerleşkeleri içindesiniz, özellikle yaklaşan baharla birlikte dersler dışında şenlikler, sosyal etkinlikler, geziler bir canlanma var mı üniversitede? Bu etkinliklerin de çok önemli öğrenme deneyimi olduğunu, unutulmadığını bir eğitim bilimci olarak biliyorum. Ben üniversiteye 12 Eylül darbesinden bir yıl sonra başladım, en çok kitap okuyan öğrencilere ödüller, halk oyunları kursları, kalem bayramımız, şenliklerimiz, gezilerimiz vardı. Sizin kuşağınızda neler oluyor? Üniversiteye hangi hayallerle geldiniz, umduğunuzu bulabildiniz mi?

İlayda Aktepe: Ben sizin üniversite yıllarınızdaki gibi üniversite eğitimi sürecim olacak hayaliyle geldim. Üniversitelerde çok sayıda etkinlik

İlayda Aktepe: Ben İlayda Aktepe, Gazi Üniversitesi'nde İngilizce öğretmenliği bölümünde üçüncü sınıf öğrencisiyim. Tez-Koop-İş sendikasına Topluma Hizmet Uygulamaları dersi dolayısıyla geldim. Sendikalar hakkında bilgisizdim, fanusta büyümüş gibiyim. Kendime

olur, ders dışında bunlara katılırım, yoğun sosyal ortamlarda yeni yeni arkadaşlarla karşılaşırım, gezilerle yeni yerler görürüm, konserlerde dans ederim, eğlenceli bir süreç olur diyerek umut dolu biçimde geldim. Çok sayıda kulüpler var: drama kulüpleri, dans kulüpleri... Ne yazık ki kimse hiçbir şey yapmıyor. Hani öğrenciler de genelde sosyal kredisi yüksek olsun diye giriyor o kulüplere, başka bir amaç da yok. Ben hiç drama kulübünün bir tiyatro oyunu oynadığını görmedim yani. Tersine öğrencileri oldukça baskılayan bir üniversite ile karşılaştım. Baharla birlikte okulun biraz daha hareketleneceğini umut ediyor insan. Fakültede belli siyasal görüşteki erkek öğrenciler, okula kasvetli bir hava katıyorlar, başka düşüncedeki öğrencileri baskılıyorlar. Demokratik bir ortam değil. Bunu gençlerin öğrencilerin yapması da ayrıca ilginç tabi... Okulda yapabilirliklerimiz çok sınırlı, okulun öğrenciye sunduğu bir seçenekler çok dar. “Gel okulunu oku, bankta oturuyorsan otur, sonra da eve git!” deniliyor adeta. O yüzden de bayağı bir hayal kırıklığına uğradım ben. Bir an evvel mezun olayım istiyorum.

› **Peki erkek öğrencilerin bir kısmında söz ettik, kadın öğrenciler yan yana gelebiliyorlar mı? Örneğin kadın sorunu, kadın cinayetleri okulda çeşitli etkinliklerle konuşulabiliyor mu?**

İlayda Aktepe: Okulun içindeki kadınların arasında da bir birlik yok ne yazık ki. İki genç kızın boğazı kesilerek bir erkek tarafından öldürüldüğü, katilin de sonra intihar ettiği kan donduran bir cinayeti hatırlarsınız.

› **Evet hatırlıyorum, çok acıydı. 19 yaşındaydılar. Bu olaya, “bir daha hiçbir kadın öldürülmesin” diye İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi, Yıldız Teknik gibi üniversitelerde protestolarla dikkat çekildi.**

İlayda Aktepe: Biz de çok üzümüşük, ürkmüşük, üniversitede tepki verelim, duyarlık geliştirelim istedik. Konunun siyasallaştırılmasını isteyenler olduğu için kadın hakları yürüyüşü gibi bir şey planladık. Çünkü bu vahşet herhangi birimize yapılabildi. Kadın hakları ile ilgili pankartlar hazırladık. Az önce bahsettiğim siyasal anlayıştaki erkek öğrenciler pankartlarımızı yırtıp attı. Sadece yürüdük, sloganlar attık ama istediğimiz gibi olmadı. Sonra da bu etkinliği kendilerinin planladığını söylediler, doğru değildi. O yürüyüşte bir öğrenciyi dövdüler. Şiddeti kınadık ama şiddet uygulandı.

› **Çok üzüldüm, öğrencilerin acıyı, sevinci, merakı birlikte, birbirini anlayarak, birbirinin bakış açısına hoşgörü göstererek, görüşünü açıklamasını düşünce ve ifade özgürlüğü olarak görerek birlikte yaşama kültürünü geliştirmeleri çok önemli. Bunu gençler daha etkili olarak yapabilirler çünkü bagajları daha az yüklü. Bu hüzünlü havadan çıkalım, yine de umudumuzu canlı turalım, üniversiteler gençlerle demokratik kültürü geliştirecek. Fakültedeki eğitim programını, yani dersleri nasıl değerlendiriyorsunuz?**

İlayda Aktepe: Dersler yani benim için çok silik geçiyor. Bu dönemin programına istekle girdiğim 2

ders var. Öğretim üyeleriyle bağlantılı derslere ilgin. Toplamda 10 ders alıyorum. Şafak Hoca ve Cem Hoca'nın dersleri, eğlenceli, motivasyonu yükselten, müzik dinlediğimiz, Hoca'nın öğretme çabasını takdirle izlediğimiz dersler. Hocalar çabalıyor, "o zaman ben de çabalamalıyım" diyorum. Dersler keyifli geçiyor.

› **Mezuniyetten sonra hemen bir işe girebileceğinizi düşünüyor musunuz?**

İlayda Aktepe: Buna ne yazık ki "hayır" diyeceğim. İş ve istihdam konusunda umutlu değilim. Önceden iş bulur bir şekilde yaşamımı sürdürürüm diyordum ama ekonomi bozuldu, her şey daha kötü bir hal aldı. Sadece bizler değil sınıftaki herkes çok karamsar. Milli Eğitim Bakanlığı'na girmek de bu Milli Eğitim Akademisi nedeniyle hayal oldu. Mülakatlardaki kayırmacılık zaten bir sorundu şimdi bir de akademi geldi. MEB'e giriş zorluklarını artırarak bizleri ücretli öğretmenliğe mahkûm ediyorlar diye düşünüyorum. Belki de bizler sosyal güvenlik korumasına bile ulaşamayabiliriz. Belki özel okullarda iş bulurum.

› **Peki eğer gelecekte bir özel okul ya da bir hani özel eğitim alanında çalışma olasılığı doğarsa Tez-Koop-İş'e üye olur musunuz?**

İlayda Aktepe: (Gülerek) Olurum.

› **Son olarak Fakülte dışında zamanınız nasıl geçiyor?**

Arzum Nazlı Karadoğan (Konuşmaya katıldı): Okulun dışında pek vaktim olmuyor açıkçası. He-

men her gün dersim var, perşembe yarım gün, diğer günler akşam 6'ya kadar okulda oluyorum. Hafta sonu da ders çalışıyorum, sınavlardan geçmem gerek. Şu ana dek hiçbir dersten kalmadık ikimiz de. Eğitim programı tüm haftamızı doldurmuş durumda. Bazen gençliğimiz karar- mış gibi geliyor, gençlik neşesi diye bir şey kalmadı. Yurt dışı olanağı olsa hemen giderim.

İlayda Aktepe: Olanağım olsa ben de yurt dışına hemen giderim.

› **İçinde yaşadığımız koşullar bizleri umutsuzluğa düşürebiliyor. Ancak her zaman ihtiyatlı bir iyimserliğe, umuda gereksinmemiz var. Ancak bir sözü anımsıyorum. Tarih insanın önüne çözemeyeceği sorunlar çıkarmaz. Bu sorunları çözmek için daha etkin yurttaşlar, nitelikli öğretmenler, bilim insanları olarak her yerde ve zamanda uğraşı içinde olmaya devam edeceğiz.**

› **İlayda çok teşekkür ediyorum, bu samimi söyleşi için. Zihninizde ve yüreğinizde güzel bir üniversite düşü oluşturdu- nuz. Bu düşler canlı kaldığı sürece, üniversite yaşamına mut- laka bir şeyler katıyorsunuz diye düşünüyorum. Başarılar diliyorum.**

TÜSİAD Dönüşüm ve Gelecek Raporunu Yayımladı!

İstanbul Sermayesinin Gençlik Ufku Nedir?

Bir sermaye örgütü olan Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD) *Perspektif 2025 Dönüşüm ve Gelecek İçin Yol Haritası & Öneriler* Raporunu şubat ayında yayımladı.¹ Liberal ekonomi ve liberal demokrasi ile kapitalizmin uzun erimli çıkarlarını korumaya yönelik olduğu anlaşılan raporda Türkiye’de demokrasinin gerilemesine, ekolojik yıkıma, ekonominin yönetimindeki çeşitli sorunlara, eğitimin niteliğindeki düşüşe dikkat çekiliyor ve önerilerde bulunuluyor.

Hatırlanacağı üzere TÜSİAD Yüksek İstişare Kurulu (YİK) Başkanı Ömer Aras ve Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Turan “Zincirleme şekilde basın ve yayın yoluyla yamalı bilgiyi alenen yayma” suçundan, kısaca iktidarı eleştiren açıklamalarından dolayı göz altına alınmış ve haklarındaki iddianame kısa bir süre önce hazırlanmıştı. Bu olaydan da anlaşılacağı üzere, demokrasinin çok gerilediği dönemlerde sadece kamu emekçileri ve işçi sendikaları yöneticilerine ve üyelerine yönelik değil, sermaye örgütlerine yönelik susturma uygulamalarından birisi daha Türkiye siyasi tarihine girmiş oldu.

Bu kısa girişten sonra rapora dönerssek, raporun ana başlıkları çalışmanın kapsamı ve içeriği hakkında bilgi veriyor; raporun ana başlıkları şöyle:

- Demokrasi gelişirse ekonomi büyür, Türkiye büyür!
- Enflasyonun ilacı, kararlı kalıcı topyekûn mücadele.
- Güçlü ekonomi şeffaf maliye kayıtlı gelecek!
- Refahı büyüt, adil bölüştür.
- Yatırım ekosistemi
- Nitelikli eğitim
- Küresel dönüşüm
- Sanayi dönüşümü
- Karbonsuz gelecek rekabetçi Ticaret
- Dijital Açılım, gelecek dijital dönüşümle gelecek!
- Kadınların Eşit Katılımı: Kadın varsa, eşitlik de sağlanır, ekonomi de yükselir

Dergimiz gencemek açısından TÜSİAD’ın, bu sermaye grubunun gençliğe dair ufkunu ortaya koymak istedik. Raporun demokrasi ile ekonomik gelişim arasındaki bağlantıyı görmesi, içinde yaşadığımız koşullar açısından oldukça önemli. Sendikal örgütlenme çalışmaları açısından raporda ifade edilen “hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı güvence altına alınmalı”; “ifade, basın ve internet özgürlükleri korunarak genişletilmeli”; “adalet sistemi şeffaflaştırılarak güven artırılmalı”; “insan hakları Avrupa İnsan Hakları Sözleş-

Hazırlayan:
gencemek

¹ <https://www.tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/11753-perspektif-2025-donusum-ve-gelecek-icin-yol-haritasi-oneriler>

mesi'ne uygun hâle getirilmeli"; demokratik mekanizmalar geliştirilerek karar alma süreçleri daha katılımcı hâle getirilmeli" önerileri toplumsal mücadele içindeki pek çok kesimin de gençliğin de dillendirdiği görüşler. Raporda her öneri aslında önemli sorunları da dillendiriyor.

"Adil Paylaşım: refahı büyüt, adil paylaşır!" başlığı altında yer alan öneriler gençlerle, genç istihdamı ile doğrudan ilişkili: "kayıt dışı istihdam önlenmeli, kayıtlılık teşvik edilmelidir"; kadın istihdamını destekleyecek politikalar hayata geçirilmelidir"; "mesleki ve teknik eğitim programları güçlendirilmelidir", "nitelikli eğitime erişimde fırsat eşitliği sağlanmalıdır."

Raporun "Nitelikli Eğitim" başlığı altında sıralanan önerilerden birkaçı şu şekilde sıralanmıştır:

- Eğitim bütçesi artırılarak eğitimin kalitesine, fırsat eşitliğine ve öğretmenlerin gelişimi ve güçlendirilmesine odaklanılmalı
- Okul öncesi eğitim ücretsiz ve zorunlu olmalı.
- Eğitim müfredatı eleştirel düşünme, bilim ve yaratıcılığı esas almalı.

- Mesleki ve teknik eğitim, iş gücü piyasalarının ihtiyaçlarına, geleceğin mesleklerine uyumlu hâle getirilmeli, mevcut iş gücüne yeşil-dijital dönüşüme uygun beceriler kazandırılmalı.
- Üniversitelerde araştırma kapasitesi güçlendirilmeli; yükseköğretimde kalite, özerklik ve hesap verebilirlik artırılmalı.
- Sistemin dışında kalan gençlerin eğitime ve istihdama katılımı sağlanmalı.

Nitelikli eğitime erişimde eğitim yatırımlarının ve eğitime yeterli bütçe ayrılmamasının ortaya çıkardığı sorunlar çok sayıdadır: Kalabalık sınıflar, kalabalık okullar, eğitim araçlarının yetersizliği, öğrencilere bir öğün ücretsiz öğle yemeği verilmemesi gibi sorunlar eğitimin niteliğini düşürüyor. Raporda, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde öğrenci başına yapılan harcamanın en düşük olan üç ülkeden biri olduğu belirlenmesi yapılarak gençler açısından önemli bir soruna değiniliyor. Öte yandan eğitimde ve istihdamda bulunmayan gençlik oranının üç milyonun üzerinde olduğu çizelgede açıkça ifade ediliyor. Bu olgu Türkiye'de gençlerin yapabilirliklerini çok sınırlayan bir durum. 15-24 yaş grubundaki her 3 kadından 1'i (yüzde 34.9) ve her 5 erkekten 1'i (yüzde 18.3) eğitimde ya da istihdamda değildir.

Raporda işveren örgütü olarak eğitime piyasa odaklı olarak yaklaşılmasına karşın "insan haklarının" ve "insani gelişimin" en az koşullarının sağlanması konusunda getirilen öneriler güvencesizlik ve belirsizlik duygusu içindeki gençlere sınırlı da olsa bir ufuk sunuyor.

Eğitime işçi sendikalarının bakış açısından yaklaştığımızda, bir fırsat olarak değil gençler için eşit sunulması

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bütçesinin merkezi bütçeden aldığı pay

2015'te
%13

2024'te
%9,83

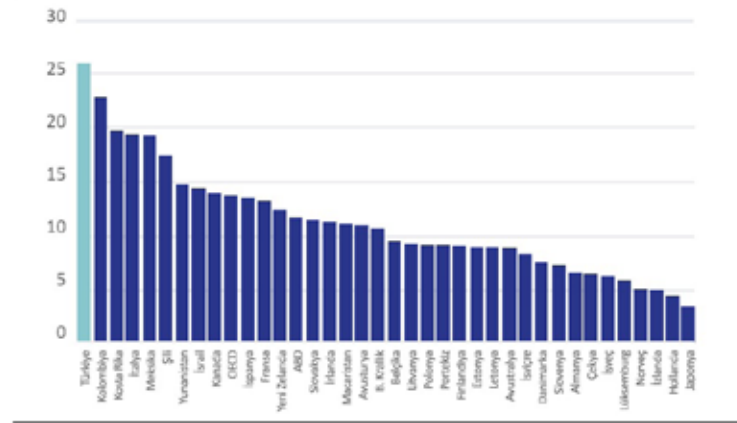
2025
bütçesinde ise
%9,86

gereken “eğitimi bir hak” olarak gördüğümüzü hatırlatalım. Bu nedenle eğitimin bütçe yoluyla finansmanını, piyasa bakış açısından farklı olarak eğitimi, yaparak ve yaşayarak öğrenmenin olduğu, “insan, toplum ve doğa yararını” temel alan kamusal, bilimsel, laik, demokratik, eşitlikçi ve özgürlükçü bir anlayışın benimsendiği bir zeminde düşünmeliyiz.

Genç emekçiler açısından üretim süreçlerinde olduğu kadar, gençlerin eğitimi ve istihdamında “dijital atılım” ve “yeşil dönüşüm” kavramlarının kilit önem taşıyacağı ifade ediliyor. İşçi sendikaları ise düşük karbonlu üretim modellerinin istihdamda etkileri, bu olgunun işçi sınıfı üzerine etkileri ve öneriler konusunda etkin tartışmalar yürütmelidir.

Ayrıca dijitalleşmenin işlerde ve iş gücü piyasasında yarattığı dönüşüm, çalışanlarıyla birlikte birçok sektörü ve dolayısıyla sendikaları da derinden etkiliyor. Emekçi kitlelerin ve özellikle gençlerin bu dönüşümün nesnesi değil, öznesi olabilecekleri önlemler ancak sendikalarca hazırlanacak sendikal eylem planları ile alınabilir. Yoğun bir işkolunda faaliyette bulunan Tez-Koop-İş sendikası bu yöndeki çalışmalarına araüksüz devam ediyor. Geçtiğimiz eylül ayında üyelerimize yönelik dijitalleşmenin çalışma yaşamına etkileri bağlamında eğitimler verildi. Teknolojik gelişmelerin iş gücü piyasasını etkilemesi kaçınılmaz, ancak emekçi kitleleri olumsuz etkilemesi ise örgütlü bir yapıyla dolayısıyla sendikalarla mümkün.

Eğitimde ve istihdamda bulunmayan genç oranı, %

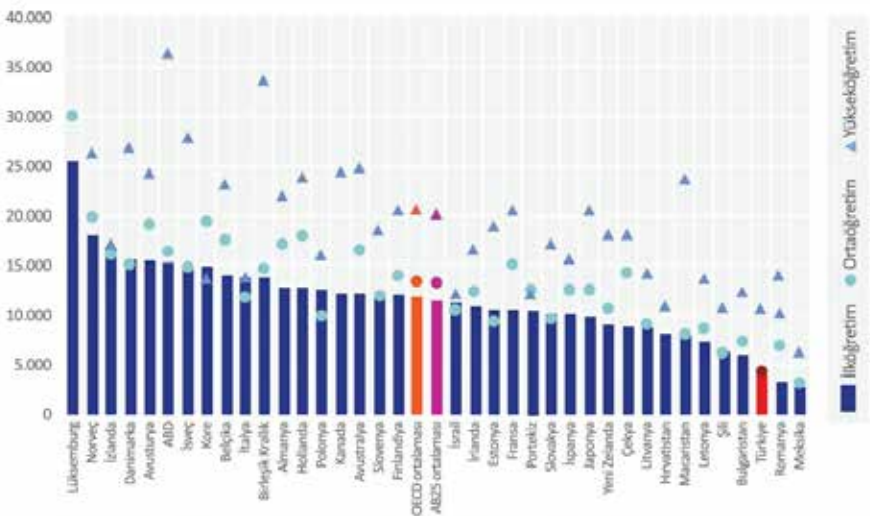

Kaynak: OECD

3 milyonun üzerinde gencimiz, diğer bir deyişle her üç gencimizden biri ne eğitimde ne de istihdamda. 15-24 yaş grubunda her 3 kadından biri (%34,9) ve her 5 erkekten biri (%18,3) eğitimde ya da istihdamda değil.

(TÜİK, Kasım 2024).

İlk, orta ve yükseköğretimde öğrenci başına toplam harcama, ABD\$

Kaynak: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2024-country-notes_fab77ef0-en/turkiye_5718b270-en.html

- Özel sektörde, siyasette ve kamuda karar ve yönetim organlarında kadın-erkek temsiliyi dengeleyecek düzenlemelerin hayata geçirilmesi.
- Kadınların geleceğin mesleklerine hazırlanacakları eğitim imkanlarına eşit erişiminin sağlanması.
- Kadın girişimciliğinin özellikle teknoloji tabanlı ve dijital alanlarda teşvik edilmesi, finansman kaynaklarına erişiminin kolaylaştırılması, danışmanlık, eğitim ve mentorlukla yönetim becerilerinin desteklenmesi.

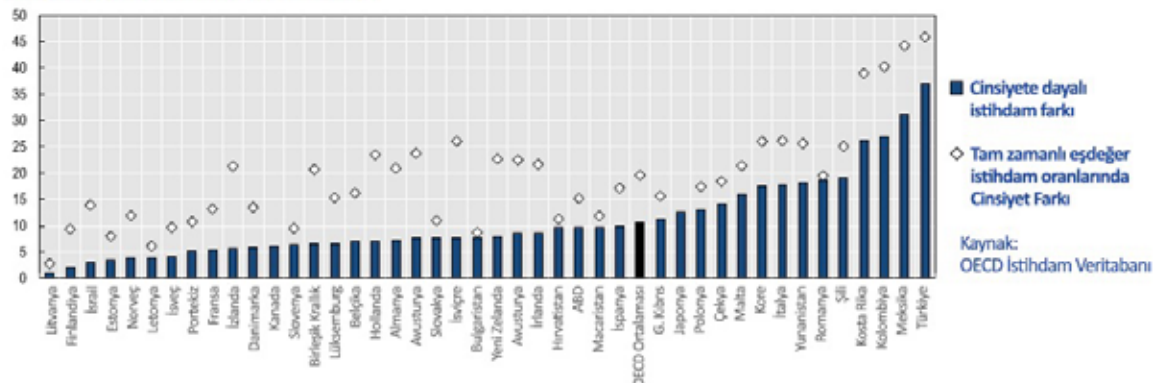
Dünya Ekonomik Forumu'nun her sene yayınladığı Küresel Cinsiyet Uçurumu 2024 Raporu'nda Türkiye 146 ülke arasında 127. sırada ve Avrupa Bölgesinde 40 ülke arasında son sıradadır. Türkiye, en kötü performansı "Ekonomik Katılım ve Fırsatlar" başlığında gösteriyor.

Dünya Ekonomik Forumu Cinsiyet Uçurumu 2024 Raporu, Avrupa Sıralaması

Ülke	Sıra		Puan
	Bölgesel	Global	
İzlanda	1	1	0.935
Finlandiya	2	2	0.875
Norveç	3	3	0.875
İsveç	4	5	0.816
Almanya	5	7	0.810
İrlanda	6	9	0.802
İspanya	7	10	0.797
Litvanya	8	11	0.793
Belçika	9	12	0.793
Moldova	10	13	0.791
Birleşik Krallık	11	14	0.789
Danimarka	12	15	0.789
Portekiz	13	17	0.787
İsviçre	14	20	0.785
Fransa	15	22	0.781
Arnavutluk	16	23	0.780
Sırbistan	17	26	0.779
Hollanda	18	28	0.775
Estonya	19	29	0.774
Letonya	20	30	0.773
Slovenya	21	34	0.766
Lüksemburg	22	46	0.744
Avusturya	23	49	0.743
Polonya	24	51	0.740
Belarus	25	55	0.733
Slovakya	26	56	0.731
Kuzey Makedonya Cumhuriyeti	27	58	0.727
Bulgaristan	28	60	0.723
Hırvatistan	29	61	0.723
Malta	30	62	0.723
Ukrayna	31	63	0.722
Karadağ	32	67	0.718
Romanya	33	68	0.717
Yunanistan	34	73	0.714
Bosna Hersek	35	78	0.710
G. Kıbrıs	36	84	0.705
İtalya	37	87	0.703
Macaristan	38	101	0.686
Çekya	39	104	0.684
Türkiye	40	127	0.645

İstihdam oranları ve tam zamanlı eşdeğer istihdam oranlarında cinsiyete dayalı farklılıklar, 2021

Cinsiyete dayalı istihdam farkı (Yüzdelik Puanlar)

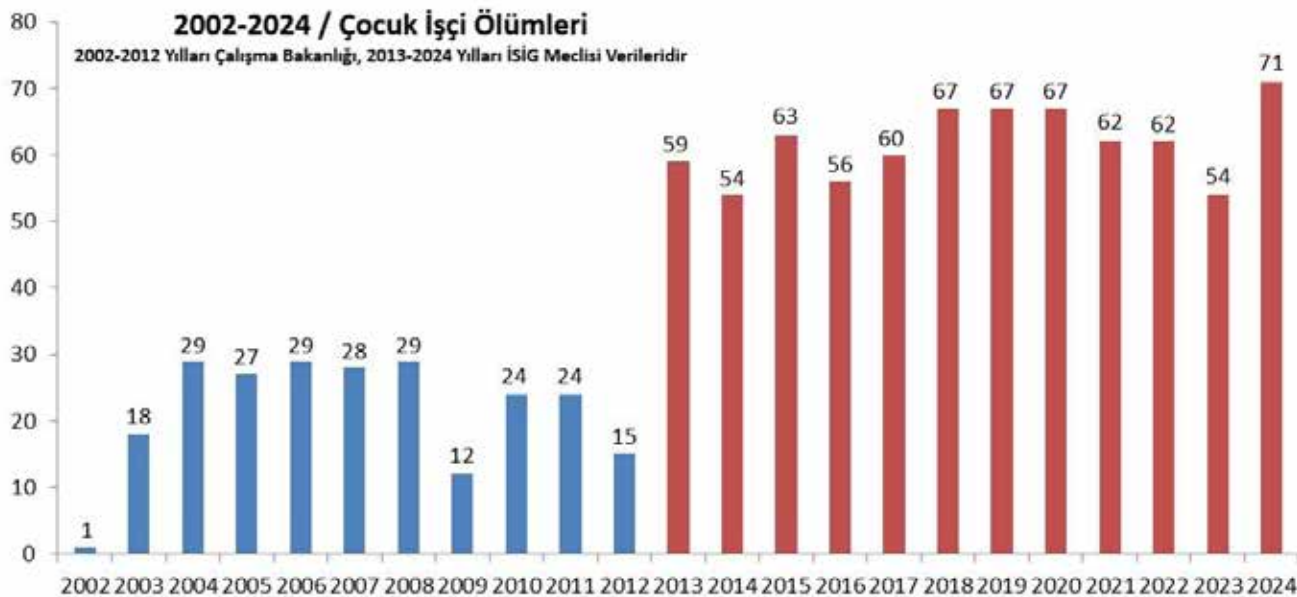
Çocuklar ve Gençlerin Yaşam Hakkı İhlalleri Tırmanışta! Ne Yapabiliriz?

Yoksulluğun, işsizliğin ve güvence-sizliğin yaygınlaştığı günümüz zorlu yaşam koşullarının dalgalanmaları en çok çocukları ve gençleri etkiliyor. Eğitim görmek yerine çocuklar neden çalışmak zorunda kalıyorlar? Ölümün hiçbir şekilde yakışmadığı çocuklar ve gençler neden hayatlarını kaybediyorlar?

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisi'nin verilerine göre, Nisan ayının başından bu yana en az 4 çocuk çalıştırıldıkları işlerde hayatını kaybetti. Bu çocuklar yaşadıkları ağır koşullar nedeniyle çalışmak zorunda

olan çocuklar. Çocukların işçi olmasını reddeden bir yaklaşımımız var; ancak yasalarda çocuklar işçi olarak tanımlanabiliyor: Çocuk işçi, 14 yaşını bitirmiş, 15 yaşını doldurmamış ve ilköğretimini tamamlamış kişidir.” Yani çocuk işçiliği ne yazık ki hem çalışma yaşamının içinde hem bununla tutarlı olarak yasalarda yer alıyor “Genç işçi ise 15 yaşını tamamlamış, ancak 18 yaşını tamamlamamış kişidir.¹ Çalışma Bakanlığı'nın verilerine göre 2002'de en az 1 çocuk işçi hayatını kaybederken 2013 yılında bu rakam 59'a, 2024 yılında ise 71'e ulaşmıştır.²

Hazırlayan:
gencemek

1 <https://aydinaydin.net/cocuk-ve-genc-iscilerin-calistirilma-esaslari-hk/>, 20 Nisan 2025.

2 <https://isigmeclisi.org/21190-2025-yilini-cocuk-isciligi-ile-mucadele-yili-haline-getirmeli>, Erişim Tarihi: 17 Nisan 2025.

Nisan ayında yaşamını kaybeden çocuklara dair bazı bilgiler aşağıda paylaşılmıştır:

Abdurrahman Özkul, 14 yaşındaydı. Niğde Bor Karma OSB'deki plastik geri dönüşüm tesisinde çalışırken, kolunu makineye kaptırdı. Omuz hizasından kopan kolu nedeniyle yaşamını yitirdi.

Yusuf Mısri, 14 yaşında, Suriyeliydi. Konya Beyşehir'de sondaj kuyusu açılırken, sondaj makinesinin borusu yerinden çıkıp yüzüne çarptı ve hayatını kaybetti.

Mehmet Özarslan, 17 yaşındaydı. Kayseri Sarioğlu'da bir kum ocağında iş makinesinin bakımını yaparken Kızılırmak Nehri'ne düştü. Cansız bedenine 26 saat sonra ulaşıldı.

Yakup Taşar, 17 yaşındaydı. Antalya Gazipaşa'da çalıştığı işyerinde intihar ederek yaşamına son verdi. Bir süre önce çalışmak için Şırnak Merkez Toptepe Köyü'nden gelmişti.

Ahmet Mattia Minguzzi'nin öyküsü daha karmaşık ve kamuoyunun tepkileri "çocuk olma" olgusunu görünmez kılıyor adeta. Ahmet İstanbul'da yaşıyordu. Ardında müzisyen bir anne, Türkiye'ye yürekten bağlı bir İtalyan baba, arkadaşlar, öğretmenler, yarım kalan oyunlar, kahkahalar, müzikler kaldı...³ Ahmet'in kaybindan dolayı duyulan acı çok büyüktü; ancak diğer yanda failler de çocuktı. Failler de suça sürüklenen çocuklardı. Bu çocuk bedenler nasıl oldu da bu denli karanlık bir şiddetle doldu? Ahmet'i korumak bu kadar zor muydu? Ahmet'in başka çocuklar tarafından öldürülmesiyle ilgili tartışmalar onarıcı adalet tartışmasını yeniden gündeme dahil etti. Onarıcı adalet hem mağdurun hem de failin yeniden insanlaşmasını,

adalet duygusunun tesisiyle birlikte toplumun iyileşmesini sağlayabilecek bir bakış açısını içeriyor.

³ https://bianet.org/haber/cocuk-haklari-savunucusu-ezgi-koman-onarici-adalete-ihtiyac-var-306472#google_vignette, 20 Nisan 2025.

Çocuklar, Şiddet ve Onarıcı Adalet

Ezgi KOMAN

FİSA Çocuk Hakları Merkezi
Koordinatörü

Türkiye’de - mülteciler, stajyerler, çıraklar da dahil - yaklaşık iki milyon çocukla birlikte günde 12 saate varan sürelerle, çok düşük ücretlerle çalıştırılıyor. Üstelik çoğu zaman emeklerinin karşılığını alamıyor, şiddete uğruyor ve güvencesiz koşullarda yaşıyorlar. Tüm bu çocuklar için bu sömürü düzeni sorgulanmazken, aynı koşulların bir sonucu olan suç filleri ne karışan çocuklara karşı nefret dili gittikçe sertleşiyor.

“Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin tarafı olan bir ülke. Ve bu sözleşmenin bir yaklaşımı var. Suç ve çocuk meselesinde, çocukların suçla yani kanunla ihtilafa düşme durumlarının aslında bir ihlale maruz kaldıkları sürecin sonunda oluştuğunu anlamamız gerekiyor. Yani ‘suçlu çocuk’ dediğimiz, turnak içinde ‘suça sürüklenen çocuk’ denilen kavram aslında bir sonuç. Bu bir başlangıç değil. Ve Çocuk Hakları Sözleşmesi açısından baktığımızda, biz önceki aşamalara geri dönüp ‘neden bu çocuk kanunla ihtilaf haline düşüyor, neden suç işliyor’ sorularını sormak zorundayız. Eğer bir çocuk kanunla ihtilafa düşüyorsa o zaman bir dizi hak ihlali maruz kalmış demektir. Bir kere bizim bu yaklaşımı benimsememiz gerekiyor. Bu yaklaşımdan uzaklaştığımızda toplumsal olarak barış içinde yaşamının, eşitliğin ve adaletin temelini ortadan kaldırıyoruz.”

Bir süredir yoğunlaşan nefret iklimi bu kez, 2024 yılında, 15 yaşındaki Ahmet Mattia Minguzzi’nin akranları tarafından öldürülmesiyle ilgili yaşandı. Bu çok can yakıcı olay, Ahmet Mattia’nın ölümü nasıl engellenirdi sorusunu sormak, fail konumundaki çocukların nasıl bu kadar şiddete buluşabildiğini tartışmak yerine müebbetle varan cezalandırıcı söylemlerle bir kere daha gölgelendi, olaya ilişkin hakikat görünmez oldu.

Oysa Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne taraf bir ülke. Ve bu sözleşmenin yaklaşımına göre; eğer bir çocuk suça karışmışsa, bu durum o çocuğun öncesinde ciddi hak ihlallerine maruz kaldığının göstergesidir. Çocuk hakları savunucularının da sıkça vurguladığı gibi “suça karışan çocuk” bir sonuçtur, bir başlangıç değil. Dolayısıyla BM Çocuk Hakları Sözleşmesi başta kamu idaresi olmak üzere hepimizi “Bu çocuk neden suça karıştı? Hangi koşullar onu bu noktaya getirdi?” sorularını sormakla yükümlü kılar.

Eğer bu soruları sormazsak, bu yaklaşımdan uzaklaşırsak toplumsal barışın, eşitliğin ve adaletin zeminini yitiririz. Ve kendimizi, belki de hiç istemeden, çıkışı olmayan bir nefret ortamını yaratırken buluruz.

Türkiye’de çocukların ve ergenlerin içinde bulunduğu sıkışmışlığı hep-

miz hissetmiyor muyuz? FİSA Çocuk Hakları Merkezi'nin yıllık Çocuk Yaşam Hakkı Raporları bunu açıkça gösteriyor. Akran zorbalığına bağlı ölümler ve intiharlar artıyor. FİSA ÇHM Raporuna göre; 2024 yılında, yalnızca akran şiddeti nedeniyle en az 13 çocuk yaşamını yitirdi. Ölümle sonuçlanmayan, ancak hayatları derinden etkileyen vakalar ise sayısız. Unutmamalıyız: Bir çocuk başka bir çocuğa şiddet uyguluyorsa, muhtemelen kendisi de bir yerlerde şiddete ya da ihmale maruz kalmıştır. Ve evet, suçla buluşan, suça karışan çocuklar yalnızca akranlarına karşı eylemde bulunmuyor. Ancak resmi verilere göre, 2010 yılında 83.393 olan "kanunla ihtilafa düşen çocuk" sayısı, 2024'te 178.834'e yükselmiş durumda. Bu artışın kendisi, çocukların nasıl bir çıkmaz içinde olduğunu anlatıyor mu?

Ahmet Minguzzi'nin ölümü hepimizi derinden sarstı ve üzdü. Sonrasında mezarına yapılan saldırılar da öyle... Ancak en azından çocuğun en yakınlarının dışındakiler- bizler, sadece duyduğumuz acı ve öfkeyi cezalandırıcı politikaları büyütme için değil bir daha hiçbir çocuk benzer şekilde yaşamını kaybetmesin, hiçbir ebeveyn benzer bir acıyı yaşamasin diye, gerçeklerle yüzleşmek, şiddeti önlemek için kullanmalıyız. Aksi hâlde şu anda bile yetersiz olan çocuk adalet sistemini, müebbet hapis cezalarla genişletmeyi önererek, bu çocukları toplumdan dışlayarak hiçbir yere varamayız. Çünkü kapatılan, yalnızlaştırılan çocuk daha fazla suça yönelir, bununla ilgili yüzlerce araştırma var. Bu durum bizim barış içerisinde bir toplum olma şansımızı tamamen elimizden alır.

2024 yılında en az 53 çocuk da intihar nedeniyle yaşamını kaybetti.

Gençlik intiharları da hepimiz için ciddi bir uyarı niteliğinde. Bu intiharlar, çocukların ya kendilerine ya da çevrelerine uyguladıkları şiddetin bir yansıması çünkü. Şiddetin yaşamın her alanında bu kadar meşru hâle geldiği, çetelerin ve mafyatik yapıların bu kadar görünür olduğu bir toplumda çocukların tüm bunlardan etkilenmemesini bekleyemeyiz. Çok açık: **Çocukları koruyamıyoruz.**

Ahmet Mattia Minguzzi'nin ölümü, tıpkı diğer çocuk ölümleri gibi önlenebilirdi. Ve bu sorumluluk, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre devlete aittir. Devletler, çocukların suça ve suç örgütleriyle bağ kurması için önleyici sosyal politikaları hayata geçirmekle yükümlüdür. Ama ne yazık ki, derinleşen eşitsizlik, adaletsizlik, umutsuzluk ve ekonomik çıksızlık, çocukları ya çalışırken de sokakta yürürken de, okul ya da evdeyken de tehlikeye açık hâle getiriyor, ya da onları "tehlike" olarak gösteren bir zemin yaratıyor.

Çocukların yaşam hakkı ihlallerini engellemek istiyorsak, neden bazı çocukların şiddete yöneldiğini, kimler tarafından etkilendiklerini, nasıl yalnızlaştıklarını görmek zorundayız. Çözüm, cezalandırıcı değil; mağduru da adalet duygusuyla buluşturacak onarıcı adalet anlayışını benimsemekte. Ve sadece bildiklerimizle değil, henüz öğrenemediklerimizle de yüzleşmekte. Yoksulluk, ayrımcılık, eşitsizlik ve dışlanma, çeteleri ortaya çıkartan ekonomik sistem; bu çocukları doğrudan etkiliyor. Bu gerçeklerden kaçarak hiçbir yere varamayız.

Çocuk İşçi Gerçeği: Mesleki Eğitim Merkezlerinin (MESEM) “Öğrenci-Çırakları”

Songül SALLANGÜL

Prof. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

Türkiye’de mesleki eğitimin uzun tarihi, geleneksel zanaat üretim sistemindeki usta-çırak ilişkisine ve Ahilik sistemine kadar uzanır. Modern pedagojik içerikli formel örgün eğitime dönüşmesi ise Tanzimatla başlamış, II. Meşrutiyetle birlikte mühendislik ve askeri okullara ek olarak sanayi ve ziraat okullarıyla mesleki eğitimin alanı genişletilmiştir. Cumhuriyetle birlikte ise, ulusal kalkınma hedefinde örgün ve yaygın eğitim boyutlarıyla yeniden düzenlenmiştir. 1920’li yıllarda Dewey (1924) ve Kühne (1925) gibi konunun uluslararası uzmanlarının hazırladığı raporlar ve ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda mesleki ve teknik eğitim sistemi yapılandırılmıştır. 1938 tarihli 3457 sayılı Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılmasına Dair Kanunla birlikte çıraklık sistemi de kurumsallaştırılmıştır¹. 1986 yılından sonra sistemde önemli değişiklikler yapılmış, Çıraklık Merkezleri’nin adları, Mesleki Eğitim Merkezi (MEM) olarak dönüştürülmüş ve 2016 yılında bu merkezlere tamamlayıcı eğitim görevi de verilerek, Mesleki Eğitim Sertifikasyon Programları (MESEM) haline getirilmişlerdir. 14 yaş üstü eğitim hayatına devam edemeyen çocuk ve yetişkinlerin yararlanabilecekleri bu

programlar, örgün eğitim içinde işyeri uygulamasının ağırlıkta olduğu bir çıraklık eğitim sistemine dönüşmüştür. Çocuk ve gençlerin çalıştırıldığı neo-liberal piyasa odaklı bir yaklaşım içinde, yoksul aile ve çocukları hedef alması ve işyeri ücretinin devlet tarafından verilmesi nedeniyle adeta bir sosyal yardım programı haline gelen² MESEM uygulaması, çeşitli boyutlarıyla bu yazıda masaya yatırılmaktadır.

Çıraklık Eğitiminde Çocuk İşçiliğinin Yasaklanmasından Çırak Çocuk Çalış(tırıl)masına

1930’lardan günümüze mesleki eğitimin örgün ve/veya yaygın eğitim içindeki yeri, çıraklık eğitiminin teori ve uygulamasının müfredatta nasıl yer alması ve çocukların her türlü istismardan nasıl korunması gerektiği üzerine pek çok tartışma yapılmaktadır. İlki, mesleki eğitim içindeki çocukların uygulama eğitimlerinin beceri kazanma amacıyla okullarda verileceği ve çalıştırılmayacağı şeklindedir. Örneğin, 1930 tarihli Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun 12. ve 13. maddeleriyle 12 yaşından küçüklerin çalıştırılmayacağı hükme bağlanmıştır³. Ancak 1980’lerde yeni liberal piyasa odaklı mesleki eğitimin yeniden düzenlenmesi yapılarak, 1986 tarihli 3308 sayılı Mesleki

1 Akpınar, T. (2006). Çocuk Emegi Sorununa Çağdaş Bir Yaklaşım: Kit’lerin Çırak Okulları (1938-1986), Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yayın No: 2.3, Ankara, s.20.

2 Özkan, N. ve Göktürk, Ş. (2023). Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında mesleki eğitim merkezi uygulamasının okul paydaşları açısından incelenmesi, Ulusal Eğitim Dergisi, 3(11).

3 Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 24.04.1930, Sayısı:1593, R.G. Tarihi :06.05.1930 R.G. Sayısı:1489.

Eğitim Kanunu'yla⁴ çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esaslar yeniden düzenlenmiştir. Çıraklık Eğitim Merkezleri'nin adları, 6764 sayılı Kanunla Mesleki Eğitim Merkezi (MEM) olarak değiştirilmiştir.

MEM programlarında; okullarda, işletmelerde ve mesleki eğitim ve meslek kursları adı altında üçlü işlev yüklenerek, örgün ve yaygın eğitimin bir arada yürütülmesi temel alınır. MEM Kanunu Madde 3'de ise, "aday çırak ve çırak" olarak ikili bir çıraklık tanımı getirilir. "Aday çırak", çıraklığa başlama yaşını doldurmuş ve çıraklık döneminden önce kendisine işyeri ortamı tanıtılan, sanat ve mesleğinin ön bilgileri verilen kişiyi; "çırak" ise, çıraklık yaşına gelmiş ve çıraklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştiren kişiyi tanımlar. Böylece sözleşme esasları temel alınarak, çırakların işyerinde beceri kazanmaları(!) benimsenir. Ortaöğretim seviyesinde mesleki ve teknik eğitim, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri ve Mesleki Eğitim Merkezleri'nde verilmeye başlanır. 2001 tarihinde yapılan yeni bir değişiklikle de (madde3/d bendi) meslek lisesi öğrencilerinin örgün eğitimi içinde öğrenci statüsüyle işyeri eğitimi almaları düzenlenir. 2016 yılında ise, hâlen Mesleki Eğitim Okulları ve Mesleki Eğitim Merkezleri'ndeki öğrenciler için "çırak öğrenci" tanımı getirilir. Yine, 2016 tarihli değişiklikler kapsamında (Ek: 2/12/2016-6764/38 md.) "tamamlayıcı eğitim" adı altında Mesleki Eğitim Merkezleri, *Mesleki Eğitim Sertifikasyon Pro-*

ramı'na (MESEM) dönüştürülür. Bu program, açık öğretim yoluyla eğitimi yapılamayan alan veya dallarda, mesleki ve teknik orta öğretim programlarını tamamlayamadan okuldan ayrılanlar ile yurtdışında öğrenim görenlerin denklik işlemleri sonucunda tespit edilen eksik meslek alan veya dal derslerini işletmelerde mesleki eğitim esaslarına göre tamamlamalarına imkân sağlayarak, meslek lisesi diploması almalarına olanak tanır. Ancak 14 yaşı tamamlama koşulu alt yaş sınırına karşın, üst yaş sınırı belirlenmemiştir. Hem il milli eğitim müdürlükleri bünyesinde bağımsız açılabilen hem de meslek liselerinin açabilecekleri MESEM'ler, çıraklık/usta ve kalfalık ücretinin kamusal niteliği ve sınıfta kalma esasına yönelik desteklerle teşvik edilerek öğrenci-çırak sayılarında büyük artışlar sağlanır. Böylece akademik başarısızlıkları ya da yoksullukları nedeniyle eğitimlerine devam et(de)meyen kişilerin Mesleki Eğitim Merkezleri'nin açacağı sertifikasyon programları üzerinden çıraklık sistemine dahil olmaları sağlanır. Bu merkezlerde, ülke çapında 200'ü geçen programda "çırak-öğrenci" statüsünde örgün eğitim kapsamında yer almaktadır. Günümüzde Ahilik çatısı altında başlayan, Çıraklık Okulları'nda devam eden çıraklık eğitimi, Mesleki Eğitim Merkezleri (MEM) ve Mesleki Eğitim Sertifikasyon Programları şeklinde alanını genişletmeye devam etmiştir.⁵

Neo-liberal Piyasa Odaklı Mesleki Eğitim Yapılandırılması

MESEM'lerde, sanayi-okul iş birliği yaklaşımıyla mesleki eğitim için çıraklık eğitimi, tam ve yarı zamanlı

4 Mesleki Eğitim Kanunu (1986). TC Resmi Gazete, 19139, 19.06.1986. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3308.pdf>. Erişim Tarihi: 15.01.2024

5 Bağış, R. C. (2017). Çocuk Emegine ve Çıraklık Eğitimine Sosyolojik Bir Bakış: Denizli Kent Örneği, (Basılmamış Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, s.37.

okul sistemi ve yaygın meslek eğitimi ya da meslek kursları sistemi benimsenir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin çırak ihtiyacının karşılanması amaçlanır. Mesleki eğitimde teori-uygulama dengesinden, istihdam ve piyasa odaklılığa geçilir. 2016 yılında Mesleki Eğitim Kanunu'nda yapılan değişiklikle işverenlere hiçbir maddi külfeti olmadan, kamu kaynakları kullanılarak öğrencileri (öğrenci-çıraklar/çocuk işçiler) çalıştırabilme olanağı devlet eliyle sağlanır. Mesleki Eğitim Merkezi Programı'nda öğrencilere on birinci sınıfın sonunda kalfalık, on ikinci sınıfın sonunda ise ustalık belgesi verilme esası (MEB, 2018), mezunlara verilen ustalık belgesi ve mesleki ve teknik ortaöğretim diplomalarıyla işyeri açma ve çalışma yetkisine sahip olmaları⁶ önemli olmakla birlikte, somut istihdam verilerinin olmaması, mezunların ucuz iş gücü olma niteliğinin korunduğunu göstermektedir. Ayrıca yeni çıraklık sistemi, neo-liberal esneklik ilkesi temelinde yapılandırılmıştır. 2019 yılında MEB, iş dünyasına yönelik olarak haftada bir gün okulda teorik eğitimin/derslerin Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri'nde veya bağımsız MESEM'lerde, diğer 4 gün ise işyerlerinde beceri eğitimi adı altında çalıştırılma uygulamasına geçmiştir. 2021 yılında 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda yapılan değişiklik ile işverenin ücret yükünün kaldırılması, bu uygulamayı işveren için cazip hâle getirmiştir. Öğrencilerin çıraklık-ustalık ve kalfalık ücretlerinin devlet tarafından ödenmeye başlanmasıyla birlikte, patronların mali yükleri de işsizlik sigortası fonundan karşılanmaya başlanmıştır.

Sanayinin ve esnafın çırak ihtiyacının karşılanması amacı doğrultusunda, 2019 yılından itibaren önce MEM ve 2023'ten itibaren de MESEM öğrenci sayısında sürekli artışın yolları aranmıştır. 2018-2020 yıllarında MEM öğrencilerine sağlanan burs destek miktarları %600 sayısal artış oranıyla katlanarak devam ettirilmiştir. 2018'de 114 bin 493 olan çıraklık sistemi dahilindeki sayı, 2019'da 119 bin 621 iken, 2020'de bir önceki yıla göre %62 artarak⁷ 143 bin 237'ye ulaşmıştır. Bu sayıya çıraklık sistemi içinde olan 2022'de ustalık telafi programı öğrencileri de eklendiğinde 777 bin 204 kişiye çıkmıştır. 2023 yılında sınıfta kalma geri getirilmiş, 9. sınıfların yarıya yakını sınıfta kalmış, buna karşılık kalan öğrenciler için af ya da telafi sınavları yapılmayacağı açıklanarak, sınıf tekrarı yapmak istemeyen öğrencilere MESEM'lere geçiş hakkı tanınarak sanayi için daha fazla çocuk ve genç işçi olanağı sağlanmıştır. 2024 yılına gelindiğinde ise, 379 bin 456 yeni öğrenci kaydıyla toplamda 1.7 milyon öğrenciye ulaşılmıştır⁸.

MESEM'ler Çerçevesinde Mesleki Eğitim ve Çıraklık Sistemi Nasıl Değerlendirilebilir?

MESEM'in öğrenci - çırakları, işyerlerinde beceri mi kazanmaktadır? Yoksa çalışan çocuk ve genç işçiler olarak sanayide iş gücü haline mi getirilmiştir? Bu sorulara araştırmalar ışığında bakmakta yarar vardır. 2089 sayılı Kanun ile bu kanunu yürürlükten kaldıran 3308 sayılı Kanun'da çıraklara, eğitimin işyerinde verilme esası temel alınmıştır. Ancak işyeri uygulaması, pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. İlk olarak, İş

6 MTEG Politika Belgesi (2024). Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesi, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, https://mtegm.meb.gov.tr/2024_09, Erişim 11.12.2024, s.21.

7 Özer, M. (2020). Türkiye'de mesleki eğitimde paradigma değişimi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40(2), 357-384.

8 Öztürk, P. (2024). «Derin yoksulluk MESEM'lere itiyor, öğrenciler fabrikalarda ölüyor», 7 Ağustos 2024, Bianet, <https://bianet.org/haber/derin-yoksulluk>

Kanunu'nun 71. maddesine göre; 15 yaşından küçük çocukların ağır işlerde çalıştırılması yasaktır. Bu durum, programların örgün eğitim içinde tanımlanmasıyla giderilmeye çalışılmışsa da, işyeri gün sayısı ve çalışma saatleri bakımından büyük sorunlar mevcuttur. Türkiye'nin imzaladığı ILO sözleşmeleri kapsamında, çocukların günde 6 saatten fazla ya da akşam saatlerinde çalıştırılması yasaktır. MESEM'in yasal içeriğinde ulusal ve uluslararası koşulların asgari düzeyde sağlanma çabasıyla, çıraklık sisteminin bir eğitim süreci olma boyutuyla "çalışan çocuk" olma vasfı bertaraf edilmek⁹ istense de, MESEM öğrenci-çırakları kendilerini çalışan olarak görmekte, çok uzun saatler ve yasal gün sınırlarının dışına çıkarılarak çalıştırılabilmektedir. Haftanın 4 günü olarak belirlenen işyeri beceri eğitimi adı altındaki çalışma süresi, 5-6 güne varabilmektedir. Çocuklar işyerlerinde işçi olarak çalışmakta olup¹⁰, bazı işyerlerinde çalışma süresi günde 15 saati bulabilmektedir. MESEM öğrencilerinin ağırlıklı olarak yoksul ve dar gelirli ailelerin çocukları oldukları, çalışma ve izin inisiyatifinin işyerlerindeki usta öğreticide olduğu düşünüldüğünde ve çırak sözleşmesinin içeriğini de çok iyi bilmeyen çocukların yasadaki sürelerin çok üstünde çalıştırılmalarına itiraz edebilme durumları söz konusu olamamaktadır.

Benzer biçimde çocukların özellikle yoksul hanelerden gelmeleri ve paraya olan ihtiyacın belirleyiciliği Türkiye gerçeğinin bir sonucu olarak, yoksulluktan en fazla etkilenen gruplar arasında çocukların olduğunu

göstermektedir¹¹. TÜİK'in yoksulluk verilerine göre; 2023 yılında yoksul çocuk oranı %31.3, maddi yoksulluk içinde yaşayan çocukların oranı ise %33.3'tür. Bu durum, MESEM öğrencilerinin ağırlıklı olarak yoksul ve dar gelirli ailelerin çocukları olmaları nedeniyle çalışma saati, gün ve izin inisiyatifinde belirleyici olamamalarına ve her tür suistimale açık olmalarına neden olmaktadır. Çıraklık sisteminin bu hali, işyerlerindeki tüm inisiyatifin usta öğreticide olduğu düşünüldüğünde, çırak sözleşmesinin içeriğini çok iyi bilmeyen çırak çocukların yasadaki sürelerin çok üstünde çalıştırılmalarına itiraz edebilme durumlarını ortadan kaldırmaktadır. Evrensel gazetesinden Yıldırım'ın MESEM öğrencileriyle yaptığı röportajlardan birinde¹² Ankara Sincan OSB'de öğrenci-çırak/çocuk işçi Melih'in şu ifadeleri, yoksulluk gerçeğini çalışan çocuk ve genç işçi olma durumu üzerinden ortaya koymaktadır: "Şu an yorucu olsa bile en azından cebime para giriyor. Okula devam etseydim ailemin verdiği 50-60 TL ile günü geçirmeye çalışacaktım. Parasız okula gitmekten çalışıp para kazanmayı tercih ettim..". Özkan ve Göktürk (2023) de¹³, çıraklık ücretinin mesleki eğitimden ziyade sosyal yardım dağıtım olduğu algısına yol açtığına dikkat çekmektedir. Benzer biçimde; ERG 2024 Raporu kapsamında MESEM öğrencileriyle yapılan görüşmelerde öğrenciler, emeklerinin sömürüye dönüşebildiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, işyerlerinde MESEM öğrencilerinin hor kullanıldığını, beceri kazanmadıklarını, işyeri

9 Akpınar, 2006: 6.

10 ERG (2024), Eğitim İzleme Raporu 2024, Eğitim Reformu Girişimi (ERG) s.67. <https://www.egitimreformugirisimi.org/> 2024/11. Erişim 12.02.2024.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yoksulluk-ve-Yasam-Kosullari-Istatistikleri-2024-53>

11 TÜİK (2024). Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri, Türkiye'deki Çocuklar 2023 İstatistiklere Bakış, Ağustos 2024, www.tuik.gov.tr/media/announcements/Turkiye_Cocuk_2023.pdf

12 Yıldırım, K. (2024). Mesleki eğitim cehenneminde kaybolan çocuk işçiler, Evrensel, 1. 08.2024, <https://www.evrensel.net/yazi/95302/mesleki-egitim-cehenneminde-kaybolan-cocuk-isciler>

13 Özkan ve Göktürk, Ön.Ver.

temizliğinin yapıldığını, staj ödemelerinin, yani ücretlerinin düzenli ödenmediğini de dile getirmişlerdir¹⁴.

Sonuç

MESEM programı, çıraklık sistemi içinde bir sertifika ve tamamlama eğitimi olarak, eğitimi akademik başarısızlık, yoksulluk ve/veya çeşitli nedenlerle yarıda bırakmış çocuk ve yetişkinler için bir fırsat olarak sunulmaktadır. İşverenin mali sorumluluklarının kamusal olarak finanse edilmesine dayanan sistemin sınav sistemi, sınıfta kalma ve ücret/parasal teşviklerle desteklenmesi kısa sürede MESEM bünyesindeki öğrenci sayısını 1.7 milyona çıkarmıştır. Yasada “çırak-öğrenci” ifadesine karşın uygulamada çocuk ve gençler, işçi statüsünde sanayide ve işletmelerde çalış(tırıl)maktadır. Aslında çalışan çocuk, hayatını kazanmak veya aile bütçesine katkı sağlamaya çalışan çocuktur. Çırak-öğrenci tanımının yasal niteliği de, çalışan çocuk gerçeğinin üstünü örtememektedir. Her ne kadar MESEM uygulaması, haftada bir gün okul eğitimi adı altında tamamlayıcı dersler ve sınav sistemiyle sorunu çözmeye çalışsa da, gözlemlerimiz okul sisteminin

de sağlıklı yürütülmediğini göstermektedir. İşyerlerinde ise, çocuklar ve gençler kamusal finansmanla sağlanan ucuz emek olarak patronun emrine sunulmaktadır. Bu ise, Kahramanoğlu’nun belirttiği gibi¹⁵, çocuğun iş gücü olması fiziksel, zihinsel, duygusal, ahlaksal ve sosyal gelişimini ve gelecek yaşamını her yönden olumsuz etkilemektedir. Ancak çocukların ve ailelerinin sürecin işleyişinin çok da farkında olmadıkları bir gerçektir. Nitekim, neo-liberal çıraklık sözleşmesiyle öğrencilerin ve ailelerinin haklarının farkında oldukları, yani rasyonel seçim yaptıkları düşünülse de, bazı araştırmaların da ortaya koyduğu üzere¹⁶ öğrencilerin ve velilerin MESEM’lerdeki mesleki eğitim ve programları ve çıraklık sözleşmesi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Çocuklar (öğrenciler) ve aileleri için gelir elde etmek, düşük de olsa, özellikle yoksul ve dar gelirli ailelerin çocuklarını MESEM’lere yönlendirmektedir¹⁷. Bu nedenle, mesleki eğitimin ve ara eleman ihtiyacının sorun olduğu ülkemizde çözüm, çocuk ve gençlerin işçileş(tiril)mesi ve işverenin desteklenmesi olmamalıdır. Çocuğun üstün yararı ve gelişimini temel alan, akademik başarılarını artıracak pedagojik içerikli yeni bir mesleki eğitim sistemi düzenlemesine ihtiyaç büyüktür. Sosyal devlet anlayışı temelinde yoksul ve dar gelirli ailelerden gelen çocuk ve gençler, eğitim ve gelir programlarıyla işyerlerinde değil, eğitimde kalmalarını sağlayacak sosyal politikalarla desteklenmelidir.

14. ERG, 2024: 113-114.

15. Kahramanoğlu, E. (1996). Türkiye’de Çalışan Çocuklar Sorunu ve Çözüm Yolları, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu ve Friedrich-Naumann-Vakfı Yayını, Ankara, s.5.

16. Demirkol ve diğerleri, 2024; Gültekin, (2023)

17. Öztürk, 2024; ERG, 2024.

Genç Öğretmenlerin Yaşamı ve Mücadeleleri

Umut Erkurt, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni. 2009 yılında Ankara Üniversitesi'nden mezun oldu. Çok uzun süre öğretmenlik formasyonu alamadığı için öğretmenlik yapamadı. 2015-16 yılından sonra özel öğretim kurumlarında öğretmenlik yapmaya başladı. Ondan öncesinde bir yazılım firmasında proje ekibinin içerisinde yer aldı. Şu an bir kursta öğretmenlik yapıyor. Halihazırda Öğretmen Sendikası'nın kurucu üyeleri arasında bulunuyor.

› Öğretmen işsizliğinin devasa boyutlara ulaştığı Türkiye'de fakülte bitirmek yetmiyor, iş bulmak çok zor, iş bulunsa da geçici ve güvencesiz işlerde çalışılıyor. Siz bu konuda nasıl bir değerlendirmede bulunursunuz?

Umut Erkurt: Tabii, çünkü öğretmensiniz bugün kurstasınız ama yarın kolejde olabilirsiniz. Belki bir belediyede de çalışabilirsiniz, onlar bir alan açarlarsa orada belki asgari ücretle haftalık 30-35 saat orada çalışıyor olabilirsiniz ya da bunun haricindeki bir seçenek de işsiz olabilirsiniz. Bu şekilde bir sınanma ile gidiyoruz.

› gencemek dergisi için yaptığımız söyleşilerde ağırlıklı olarak gençlerin sorunlarını, gençlerin taleplerini, gençlerin örgüt-

süzlüğünü ya da nasıl örgütlenebileceği konularını irdeliyoruz. Ama hep kişisel hayattan başlamak önemli oluyor. Üniversiteden mezun olduktan sonra nasıl bir ruh hali içindeydiniz? Öğretmen olmak hayali, bir gelir elde etmek, anne ve babadan bağımsız bir hayat sürmek vb.

SÖYLEŞİ:
Nejla KURUL

Umut Erkurt: Çok güzel bir soru aslında, kafamda canlanmaya başladı o günler. Yani üniversiteden mezun olur olmaz ben askere gittim. Askerdeyken bilgisayar dünyasıyla tanıştım, bilgisayarlı bir asker arkadaşım vardı. Dolayısıyla askerlik bittikten sonra aslında böyle çok büyük hevesle çok büyük heyecanla okuduğum bölümümden, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olup bir an önce aslında alanla ilgili, yani işte o zamanki gençlik hevesleriyle aklımızda çeşitli kurumlar vardı: Türk Dil Kurumu, belki TRT, çeşitli yerlerde editörlük vesaire gibi alanlar vardı aklında ya da metin yazarlığı gibi alanlar. Bir yandan da evlilik hazırlığı içerisindeydim o zaman. Evlenmeden önce de çok çeşitli işlerde çalıştım, marketlerde, matbaada vb. Öğretmenlik Sertifikası veren tezsiz yüksek lisans programlarını tamamlamadan öğretmen olamıyorduk, ben de puanım 0,5 puan düşük kalınca başvuramamıştım. Dolayısıyla öğretmenlik hayali de o dönem için suya düşmüştü. Bundan dolayı işte kamu personeli sınavına girememiş oldum. Şimdilerde de öğretmenler için Milli Eğitim Akademisi engeli bulunuyor ne yazık ki. Öğretmen adaylarının “Ben eğitim fakültesinden mezun olurken neden bir bürokrasinin parçası olan bir kolu, bir akademiyi, sözde akademiye kabul etmek zorundayım?” demesi şart, elzem.

Öğretmenlik yapamayınca bu kez bilgisayar hevesi doğdu. Sonrasında da ben sistem kursuna kaydoldum, sistem network eğitimi aldım özel bir kurstan. Bir yıl sonra kursu tamamlayarak öyle apar topar alelacele bir perakende sektöründe, yazılım üreten bir firmada çalışmaya başladım,

o sektördeki firmaların finansman yönetimini, iş gücünü, insan kaynakları ya da üretim alanındaki depolama vesaire gibi bütün sistemini içinde barındıran bir yazılımdır bu. Bu yazılımı hazırlandıktan, üretildikten sonraki aşamayı, yani işte o firmalara tanıtmaya, onu nasıl kullanacakları, verimli kullanacakları üzerine eğitime vesaire gibi. Yani yine öğretmenlikle de aslında eğitimin bir parçası olan bir noktada...

Paralı bir kurstu, askerliğimi ben uzun dönem yaptım. Türk Silahlı Kuvvetlerinden aldığım maaşı biriktirmiştim, kurs maliyetini karşılayabildim. Sonra evlendik eşimle iş dünyasının kalbi olan İstanbul’a gittik. Genel merkezde yaşadığım yer Büyükçekmece’ydi. Sadece merkeze gitmek için... Yani Gayrettepe’ye gidiyordum. Bu ortalama 50 km’lik bir mesafe metrobüsle, 40-50 kilometre. Bu, sadece merkeze gitmek oraya görünmek demek ama asıl işiniz işte Kozyatağı’nda, ne bileyim Kemerburgaz’da, İkitelli’de, Sarıyer’de, Tarabya’da, Beylikdüzü’nde. Yani siz Büyükçekmece’den çıktıktan sonra gün içerisinde 70 kilometre Kozyatağı’na gidip hatta belki bazen Dilovası’na kadar gidip ondan sonra tekrar Gayrettepe’de Gayrettepe’den tekrar İkitelli’ye ya da ne bileyim işte Kemerburgaz’a vesaire. Ulaşım aracım metrobüstü, benim için barınak gibiydi.

Firmanın içerisindeki arkadaşlarımda neredeyse tamamı endüstri mühendisi, matematikçi ve yazılım okumuşlardı. Ancak sonra yaşamımı sorgulamaya başladım: “Ya ben bir okul okudum ve bu okula büyük bir hevesle gittim. Hayatımı o okulda okuduğum şeyler üzerine inşa etmek

üzerine bir karar olarak bunu yaptım. Peki, ben şu an ne yapıyorum burada?” Büyük olasılıkla işte bu soruyu sormamda plaza hayatının, iş dünyasından içerisinde bir anda böyle okyanusun içine düşmüş ve boğulmaya başlamış olmanın etkisi oldu. Aslında geliri oldukça yüksek idi ve geleceği de vardı ama sorgulamadan edemiyordum. Ankara’daki süre ile birlikte yaklaşık dört yıl bilgisayar işinde çalıştım o dönemde, 2015’te kanımca Yıldız Teknik Üniversitesi’ne başvurdum ben öğretmenlik formasyonu için. Formasyonu aldım, hatta bir süre bir kursta çalıştım. “Ben ne yapmak istiyorum?” sorusu sürekli aklımdaydı. Şu an öğretmenlik yapmaktan dolayı çok büyük bir mutluluk içerisindeyim, çünkü bunu soran öğrencilerime bakıp şu dönemde dahi, yani toplumun genelinde var olan çürümeye yozlaşmaya karşın, pırıl pırıl çocuklarla çalışabiliyorum. Sonra Ankara’ya döndük. Benim gibi öğretmen olan eşimle beni kent değiştirmeye iten şeyler “çocuğumuzu İstanbul’da büyütmememe kararı” ve yaşadığımız COVID-19 pandemisi oldu.

➤ **Sizin yaşam öykünüzden binlerce öğretmenin deneyimini öğrendik adeta. Paylaşımınız için teşekkür ediyorum. Bir şey sormak istiyorum. Özel okulların ücretini öğretmenin hesabına yatırdıktan sonra bir kısmı elden muhasebeye geri ödettiğini duyuyoruz. Bunu neden yapıyor özel okul patronları? Ona neden ihtiyaç duyuyorlar? Hani bir taban ücret yok zaten, eskiden vardı.**

Umut Erkurt: İşveren öğretmene asgari ücret ödemek zorunda.

Şimdi mesela baktığınız zaman son dönemde artan asgari ücret, hani asgari ücrete gelen zam oranları falan böyle akılla ölçülebilir durumlar değil. Yani asgari ücretin üç bin lira olduğu dönemlerde siz bir şeyleri ölçebiliyordunuz ve üç bin liralık bir asgari ücretin üstünde, büyük olasılıkla öğretmen en azından dört bin beş yüz lira maaş alabiliyordu. Asgari ücret dört bin altı yüz lira olduğunda kurum diyordu ki “biz seninle Eylül ayında dört bin beş yüz liraya anlaştık, sen ne istiyorsun şu an benden?” diyordu. Ve dolayısıyla hakkını hukukunu, asgari ücret arttığında zorunlu olarak hesabına bunun yatması gerektiğini bilmeyen öğretmen bunu dolayısıyla talep de edemiyordu. Ve evet paşa paşa gidiyor ve ücretinin bir kısmını patrona veriyordu.

› Çok sayıda öğretmenden duy-
dum.

Umut Erkurt: Şimdi asgari ücret 22 bin civarında. Bu miktardan önceki asgari ücreti düşünürseniz on yedi bin iki lirayı, on yedi bin iki lira asgari ücret olmadan önce ki tam ücreti hatırlamıyorum on bin lira düzeyindeydi. İşte on iki-on üç bin lira maaşı olan öğretmen Ocak'ta on yedi bin iki lira asgari ücreti olduğunda öğretmenin hesabına on yedi bin iki lira yatıp beş bin lirası, o zaman öğretmenin elinden alınıyor. Bugün şu anda on yedi-on sekiz binlerde maaş alan öğretmenler var. Bu şu an da devam ediyor. Bu uygulama sendikalaşma ile birlikte ciddi ölçüde azalsa da hâlâ olduğunu düşünüyorum.

› İnanılmaz evet, öğretmen tam
gün çalışmadığında gün he-
sabı yapılarak ücret ödeniyor.

Umut Erkurt: Evet öyle tabii. Kişi yarı zamanlı çalışmaya bağlanıyor, ders ücretli öğretmen statüsü ile ücret alıyor. Tam zamanlı çalışan öğretmene şu anda Eylül'de anlaştığı maaş da on sekiz bin TL veriliyor, on sekiz bin lira, bugün asgari ücret yirmi iki bin yüz... İşverenlerin bir kısmı aradaki farkı öğretmenin elinden geri alıyor. Eğitim emekçisi öğretmen de "Başka şansım yok" diyor.

› Peki, şimdi Ankara'ya geldik.
Bu arada İstanbul'dayken bir
çocuğunuz oldu, sağlıklı bü-
yüsün. Ankara'da özel okullara
başladık. Sendikal örgütlenme
fikri nasıl oldu? Anlatımları-
nızdan çok siyasi bir hayatınız
olmamış gözlediğim kadarıyla.
Dolayısıyla da birdenbire sen-
dika, sendika kuruculuğu fikri-
ne nasıl geldik?

Umut Erkurt: Öncelikle zaten Ankara'ya geldiğimde ben ilginç bir şekilde bir rehabilitasyon merkezinde çalışmaya başladım. Orada kamu personeli sınavına girecek görme engelli kişilere, öğrencilere, çocuklara işte Türkçe eğitimi vermeye başladım. Bir yandan bağlama eğitimi veriyordum onlara çünkü müzikle çok iyi rehabilite oluyorlar. Buradan haksız bir nedenle çıkarıldım. Bir yıl dolmadığı için kıdem tazminatını alamamıştım, ihbar tazminatı vesaire bunları verdi. Maaşı vesaireyi ödedi orayla işimizi bitirdik. Böyle yani Ankara'daki iş macerası o şekilde başladı. Sonrasında işte bir kolej, sonra bir kurs bir kolej falan diye gitti.

› Sosyal devletin profesyonel
meslekleri yok artık, özel sek-
törde çok sık iş değişikliği olu-
yor değil mi böyle? Yani genç
kuşağın karşılaştığı bir esnek
çalıştırma.

Umut Erkurt: Öğretmenler özel öğretim kurumlarında bir okula iş için başvururken "neden önceki işinize devam etmediniz?" sorusu sorulur. Artık yani benim yanıtlarım da şu oluyor: "Buna siz müsaade ediyor musunuz?" Siz bunu istiyor musunuz gerçekten ve bunun için gerçekten gerekli şartları ve ortamı yaratıyor musunuz ki biz orada kalıcı olabilelim, uzun yıllar çalışabilelim." Biz bir grup arkadaş olarak Öğretmen Sendikası kurma düşüncesini pandemi döneminde gerçekleştirmek üzere yola çıktık. Çünkü eğitim emekçilerinin sorunları arşa çıktı bu dönemde. Buna rağmen bir de pandemi gibi bir dönemin içerisinde kısa çalışma ödeneği diye bir şey çıkardılar, KÇÖ diye kısalttıkları, bu kısa çalışma ödeneğinde maaşla-

rımızın %25'i kesildi, çünkü patronlara bir şey yaratmak istedi hükümet, alan yaratmak istedi. Yani "üretim yok, öyleyse siz de maaşlarda böyle bir kesintiye gidebilirsiniz, sizi de öyle rahatlatayım." Maaşlarımızı %75 civarında alıyorduk üstüne de sigorta primlerimiz sıfıra indi. Sigorta primlerimiz tamamen kesildi, yok edildi. Şimdi adı kısa çalışma ödeneği, yani nasıl olacaktı bu? Otuz günün on günü çalışırsan bu olacaktı. Otuz günün on günü çalışırsan. Peki, öyle mi oldu? Otuz günün otuz günü bilfiil çalıştırdılar bizi, bir bilgisayarın karşısında gün içerisinde 6-7-8 saat bilgisayar ekranının karşısında çalıştırdılar bizleri...

› Çevrim içi eğitimler, hem de okula gelmeye zorlayarak.

Umut Erkurt: Evet. Hem bizi hem öğrencileri bilgisayarın başına kilitleyerek yaptılar bunu. Birbirleriyle rekabet aynı şekilde devam etti. Rekabetten hiçbir şekilde ödün vermediler. Online sınavlara şöyle devam ediyoruz, etütlere böyle devam ediyoruz, birebir derslere böyle devam ediyoruz ki Instagram'lerden şuradan buradan birileri reklamlarını yaparak bizi çevrim içiye kilitlediler. Daha sonrasında pandemide yasak olmasına rağmen kurumlara doğru sınıflara çağırıldılar. Boş sınıfların içerisinde bilgisayarımızı götürüyorduk evden kendi bilgisayarımızı ya da varsa akıllı tahtadan online wi-fi ile bağlantı yaparak öğrencilere oradan ders anlatıyorduk çünkü biz işçiyiz, işçi olmaktan bu arada gurur duyuyorum, kendime bir eğitim emekçisi demekten bu ayrı konu ama patronun kafasındaki işçi anlayışı başka, onun kafasındaki işçi anlayışı köle. On binlerce insan bugün bu

işte ortalama iki yıl boyunca sigortasız, sigorta primi yatmamış, sıfır bir şekilde emeklilikte ne yapacak diye sormuyor. Bunların geri dönüşünü bir yandan biz sendika olarak da düşünüyoruz nasıl bir idare mahkemesine gidebiliriz vesaire diye. Buna da uğraşıyoruz ama zor... Bunları yaşarken sosyal medyada bir dayanışma hesabına tanık oldum. Öğretmen dayanışması yazıyordu hesabın adında. Ve buna işte hem X'te, Twitter o zamanki hem de Instagram'da işte mesaj kutusundan bir mesaj gönderdim "tanımak istiyorum ne yapıyorsunuz ne ediyorsunuz?" diye sordum.

› Bir rastlantı, karşılaşma.

Umut Erkurt: Tabii ki, iyi bir rastlantı. Yani bir şeylerin amacını güden insanlar, bugün şu anda yoldaşım olan arkadaşlarım aslında bir şeylerin derdini daha önce görmüşler ve böyle bir dayanışma başlatmışlar ve oradan tabii ki birilerini hedefliyor, oradan büyümeyi hedefliyor tanıştık. Çevrim içi toplantılar yapıyorlarmış. O çevrim içi toplantıları arttırmaya başladık "neler yapabiliriz?" Ki zaten başlangıçta eğitim üzerine konuşuyorduk bol bol. Yani işte "Ne oluyor ne bitiyor, öğretmenliği nasıl yapacağız, bu kısa çalışma ödeneği ne olacak?" Bir sadece dayanışma, hayatınız nasıl gidiyor, işte eğitim bilimi üzerine yazılan kitaplar üzerine konuşmaları vesaire gibi zaman içerisinde pandeminin sonlarına doğru, yani aradan 6-7 ay, bir yıl geçtikten sonra artık "arkadaşlar biz bir örgütlenme içerisinde olmalıyız bir kurumsallaşma içerisinde olmalıyız ve bu..."

› **Dernek gibi örgütlenmeleri hiç düşünmediniz o zaman, hep öyle olur ya.**

Umut Erkurt: Öncesinde pandemi döneminde bir dernekleşme oldu. Tabii dernekleşme de şimdi de bir yandan sürüyor, bambaşka bir yönetimin içinde olduğu bir dernekleşme de aynı şekilde sürüyor. Biz burada bu dayanışma içerisinde bunun dernekleşme ile gitmeyeceğini düşünerek, gerçek örgütlenme olan sendika üzerinde durduk. Mart 2021’de özel sektör öğretmenleri sendikasını kurmak için hareket ettik. Ağustos ayında 2021 Ağustos’unda Özel Sektör Öğretmenler Sendikası’nın kuruluşunu ilan ettik gerçekleştirdik. Böyle yolculuğuna başladı Öğretmen Sendikası.

› **Peki, şimdi başka bir soruyla devam edelim, şimdi hem öğrencilerle berabersiniz hem sendika bağlamında özel sektördeki genç öğretmenlerle karşılaşıyorsunuz, gençliğin genel yaşam biçimine dair ne öğrendiniz? Yani gençler hayata nasıl bakıyor? Örgütlenmeye nasıl bakıyor? Biraz gençliğe dair bir genel değerlendirme alabilir miyiz?**

Umut Erkurt: Tabii ki. Yani baktığınız zaman Özel Sektör Öğretmenleri Sendikası içerisinde yer alan öğretmenler anaokulundan başlıyor ve vakıf üniversitelerine kadar özel öğretim kurumları ve vakıf üniversiteleri diye iki ayrı alanda eğitim emekçisi olarak faaliyette bulunuyor. Dolayısıyla aslında baktığınız zaman kundaktan çıkmış çocuktan üniversitedeki öğrenciye kadar bütün bir insan yapısını biz gözlemliyoruz, gö-

rüyoruz. LGS’den sonra liseye gelmiş çocuklarla söyledığınız sorular üzerinden gidilebilir diye düşünüyorum ben. Ben mesela lise eğitimi zaten veriyorum, yani öğrencileri üniversite sınavına hazırlıyorum. Başka bir dönemde aynı zamanda liselere de hazırlıyorum, yani ortaokul öğrencilerine de ders veriyorum. İki ayrı şekilde yapabiliyorsunuz. Yani böyle olmaması lazım mantık olarak baktığınız zaman ama oluyor Türkiye’de ne yazık ki, her alana bir şekilde atılmanız lazım. Şimdi burada baktığınız zaman lisedeki öğrencilerin özellikle gözlerinde adaletin-adaletsizliğin, işte hukukun ne kadar doğru gidip gitmediğinin yansımalarını ya da işte sorgulamalarını eğer biraz değişici bir öğretmenseniz, eğitimciyseniz görmeye başlıyorsunuz.

› **Sorguluyorlar yani.**

Umut Erkurt: Tabii tabii. Ama yani kurumlarda tabii ki birçok eğitimci arkadaşımızın mücadelecisi bir süreçten ya da kendi işte yaşamında öyle bir deneyimi, pratiği olmamasından dolayı, böyle bir konu açıldığında şundan gururla bahsedebiliyor, yani “şu konu açıldı, ben hemen kapattım” diyebiliyor. Bunun olmaması lazım. Öğrencilerle anayasal çerçevede, hukukun, yasaların gerektirdiği düzlemde, her şeyi konuşabilmeliyiz.

› **O zaman ifade özgürlüğünü anlamamız, yaşatmamız lazım.**

Umut Erkurt: Kesinlikle, bu başlıca bir öğretmen sorumluluğudur bana göre. Öğretmenin başlıca sorumluluğudur. Aslında öğretmenlik mesleğinin toplumu dönüştürücü bir nitelik taşıdığının farkında olup öğretmenin öğrencilerine branşına dönük bilgi aktarıcısı olmak yerine

onlarla birlikte öğrenmek ve onlardan da öğrenmek üzere diyaloga dayalı yeni bir anlayışa evirmemiz çok önemlidir. Böyle olmadığında eğitimcilerin öğrencilere bakışı negatif olabiliyor. Bu nedenle eğitim kurumlarında gençler ve yaşını almış olanlar arasında bir gerilim ve çatışma oluyor. Kabaca iki öğretmenle karşılaşıyoruz: “ben bu öğrenciyle şunu konuşabilmeliyim ve şu konuda onun bilgi ve duygusunu geliştirmeliyim” diyen öğretmen ile “işime bakarım, ücretimi alırım, etliye sütlye karışmam...” diyen öğretmen. Bizim önce öğretmenler odasında her şeyi konuşabilen insanlar olmamız, daha sonra da doğruyu, iyiyi, erdemli olanı, adaletli olanı, hukuki olanı, yasal olanı, somut gerçeklikleri, yapıcı olanı, ezilenle ezeni öğrencilerimizle tartışabilecek bir platforma getirmedikse eğer o zaman işte sorunuza herhalde şimdi gelmiş oluyorum belki ama çok uzatarak, o zaman kaybederiz geleceği. İhtiyatlı bir iyimserlik içerisinde olmak gerekiyor. Böyle baktığınız zaman da dönüştürücü olmanın heveslisi oluyorsunuz. Ve o zaman umut zaten içinizden sönmüyor.

› **Bu konular bana Ranciere’in Cahil Hoca kitabı ile Pablo Freire’nin Ezilenlerin Pedagojisini anımsattı.**

Umut Erkurt: Aslında hem lise gençliği hem de üniversite gençliği böyle bir eğitim anlayışını öznlüyor. Öğrencilere sadece bağlamı iletibilirsiniz, o bağlamın ciddiyetini, o bağlam konusunda onların da konuşabileceğini, onların da fikir üretebileceğine ilişkin bir güçlendirme yaklaşımı sunarsanız o zaman mutlulukla bunun içerisinde giriyorlar,

dâhil oluyorlar. Ama böyle olmazsa o zaman işte büyükler bu sefer şu şekilde şikâyet etmeye başlıyorlar, yani “bu çocuklar hayatın gerçekliğinin farkında değil, bu çocuklar yarın ne olacaklarının farkında değil.” diye şikâyet ediyor öğretmenler, hatta veliler bile. “Umursamaz bu çocuklar, kayıtsız bu çocuklar, sosyal medyaya aşırı düşkün bu çocuklar.” Peki bu süreçte bizim sorumluluğumuz nedir? Çocukların ellerini bıraktık, onları yalnızlığa ittik, birbirileri ile bile dayanışmaktan uzak tuttuk, uzaklaştırdık. Sonucu bu!

› **Peki hem Türk Dili ve Edebiyatı alan öğretmenleri olarak öğrencilere, ne tür kitaplar öneriyorsunuz? Lise öğrencileri ne tür kitapları okuyorlar?**

Umut Erkurt: Çok sayıda öğrenci ile karşılaşıyorum. Bir kısmı şöyle geliyor: “Öykü yazdım, şiir yazdım size de okutabilir miyim?” “bir resim çizdim gösterebilir miyim?” şeklinde okulda değil de özellikle kursta bu taleplerle karşılaşınca ben çok mutlu oluyorum. Kurslar sınav odaklı çünkü. Mutlaka zaman ayırıp onları incelerim, gençlere yorumlarımı iletirim. Daha sonra okuma planı yaparlar. Ancak şunu belirtmeliyim. *Türkiye’de Wattpad belası var.* Wattpad dediğimiz süreci işletenler, belli başlı yayınevleri var. Buraların kurucuları, editörleri ve çalışanları, liselerdeki yetenekli öğrencileri bulmak için ‘maden araması’ yapıyorlar. Yani lise öğrencisine kendi hayatını edebi entelektüel bir nitelikte olmayacak bir şekilde yazdırıyorlar. Aslında öğrenciye yaşam tarzını yeniden düşündürüp yazdırarak onu tekrar ettiren bir yaklaşım bu. Bu öğrenciler arasında

Ezilenlerin Pedagojisi

Paulo Freire

GENİŞLETİLMİŞ 50. YIL ÖZEL BASIMI
EK ÖNSÖZ VE SÖYLEŞİLERLE

Çevirenler: Dilek Hattatoglu & Eral Ozbek

23. BASIM

çok yetenekli olanlar çıkabiliyor, ama bu çocuklar bu Wattpad alanı içerisinde sömürülüyorlar. Okullarda yaşadıkları şeyleri buralarda da yaşıyorlar. Birbirleriyle olan mücadeleleri ve rekabeti, kıskançlıkları, birbirlerine olan tahammülsüzlükleri... Buralar internet siteleri idi, şimdi basılı kitaplara dönüştü. Gençler bunları çok ciddi fiyatlarla okuyorlar.

› **Wattpad olayı oldukça ilginç, biraz daha araştırmalıyım. Hangi dönemde hangi kitapları önerirsiniz gençlere?**

Umut Erkurt: Okudukları kitaplar arasında eskiden olduğu gibi, ortaokul çağında özellikle fantastik edebiyatla, yani *Harry Potter* gibi *Yüzüklerin Efendisi* gibi kitap türleri ile ilgileniyorlar. Liseye geldiği zaman da “ben ne okumalıyım?” diye soruyorlar. Ben bir edebiyat öğretmeni olarak onlara mutlaka bir *Yaşar Kemal* kitabı öneriyorum, bir *Orhan Kemal* öneriyorum. Biraz büyümlü gerçeklikle haşır neşir olabilirsiniz diyorum mesela bir *Nazlı Eray* öneriyorum. Çünkü lisedeki bir öğrenci ciddi bunalım içerisinde ciddi sıkıntı içerisinde olabilir. En azından kafasını o sınav stresinden falan kurtarabilmenin yolu en azından belli başlı böyle bir düşlemi, yaratıcı gerçekliği gerçekleştirebilecek bir yazarla tanışsınlar istiyorum, *Nazlı Eray* ve *Latife Tekin* gibi yazarlar bu bağlamda çok başarılıdır. Bu iki yazar hem kadın sorununu ortaya koymakta hem de o büyümlü gerçekliği yaratmakta çok ustadırlar. Yabancı yazarlara gelince özellikle, klasikleri okumaya hevesli oluyorlar. Ben bazen geri çeviriyorum onları, “şimdiden buna başlayıp da sonra korkma ve öteleme, vaktin var” diyorum. *Savaş ve Barış*

ya da *Suç ve Ceza*’yı çok erken yaşta okumaya başlıyorlar. “Belki bir *Behiç Ak*” okuyabilirsin diyorum. “Yani biraz da çocuk edebiyatını tüketmeye çalış, çocukluğunu yaşa onlarla falan birlikte, daha bunlara sıra gelecek merak etme, onlarla da haşır neşir olacaksın” diye bekletiyorum biraz. Fakir Baykurt’un *Kaplumbağalar*’ı gibi toplumsal gerçekçi romanlar öneriyorum. Patos işçileri ne yapıyor? Bir üzüm bağında neler oluyor? Buralara nasıl el konuluyor? “Ülkenin insanlarını tanımalısın, anlamalısın” diyorum. Dünya edebiyatından, *John Steinberg* ve *Charles Dickens*’ın romanları ve *Rus klasiklerini*.. Yani post modern romanlar da var, özellikle bilim kurguya, distopyaya, işte *Fahrenheit 451* gibi *George Orwell*’in 1984, *Aldous Huxley*’in *Cesur Yeni Dünya* gibi romanlara ilgi duyan gençler var. Bu önerileri yaparken öğrencinin dünyasına ve birikimine uygun önerilerde bulunmaya çalışıyorum.

› **Orwel’in 1984 adlı kitabını gençemek’in bu sayısında tanıtıyoruz, gençemek’e ayırdığınız zaman için minnettarız. Bir öğretmen olarak yaşam öykünüzü paylaştınız, yaşam öykünüz yüzbinlerce atanamayan öğretmenin yaşadıklarını temsil ediyor adeta. Ayrıca sendikalaşmaya, eğitime, okullara ve öğretmenlik mesleğine dair görüşlerinizi, gençlere kitap önerilerinizi öğrendik. Tüm bunlar Tez-Koop-İş Sendikası’nın belleğinde yer alacaktır. Var olun.**

Dünyadaki Aşırı Sağ Eğilimler “İncecik Zayıf Kadın” İmgesini Nasıl ve Neden İşliyor?

Sağ otoriter eğilimlerde “zayıflık” moda olarak yansıtılmaya başlandı. Moda dergilerinde XXS ya da “sıfır beden” teşvikleri, kadınları özellikle genç kadınları acımasız diyetlerle, açlıkla “aşırı zayıf” olmaya özendiriyor. Buna karşı çıkan yönelimler ise, “sıfır beden” konusunda gençleri, kadınları baskılayan eğilimi “beden faşizmi” kavramı ile anlatmaya ve gençleri uyarmaya çalışıyor. Bu yaklaşımda sağlıklı olduğumuz sürece kilolarımıza takılmadan “bedenlerimizi olumlama ve beden konusunda tarafsızlığı” yaşayıp yaşatabiliriz.

Önce yaygınlaştırılmak istenen “zayıflık ideolojisini” anlamaya çalışalım. Vogue Business’in, geçen sonbaharda sergilediği ilkbahar/yaz 2025 koleksiyonlarının ardından en son yayımladığı yıllık beden kapsayıcılığı raporuna göre, sektörde beden çeşitliliği geriliyor. Bu durum, “aşırı zayıf modellerin” New York, Londra, Milano ve Paris’teki “dört büyük” moda haftasında endişe verici şekilde artmasına neden oluyor.

Dijital kültür muhabiri Michelle Santiago Cortés, Vogue raporunun yayımlanmasından haftalar sonra

The Cut için kaleme aldığı yazıda, 18 ay boyunca siyasal yelpazenin aşırı sağ kanadında yer alan kadınların dijital topluluklarını izleyerek kadınlar için “zayıflığın beden ideali” olarak geri döndüğünü anlattı. “Ana Akım Olmak: Aşırılıkçılar Yönetimi Nasıl Ele Geçiriyor? (Going Mainstream: How Extremists Are Taking Over) kitabının yazarı Julia Ebner, “Beyaz milliyetçi ve kimlikçi hareketler, fikirlerini daha az tehlikeli ve daha meşru göstermek için halka dönük kampanyalarında kadınları stratejik olarak kullandıklarını ifade ediyor. Bu ideolojilerde kadın bedeni aşağıdaki nitelikleriyle betimleniyor:

- Kadın bedeni, bir sonraki saf ve güçlü nesli üretmek için birer taşıyıcı, dar görüşlü güzellik ideallerinin ve bedeni aşağılamanın bir yolu adeta.
- Zayıflık, ahlaki bir mecburiyettir; bu beden üzerinde baskınlık kurmayı ve kişinin kendisini Avrupa güzellik standartlarıyla uyumlu hâle getirmesini gösterir.
- Tüm bedenler bir hiyerarşiye tabi tutulur. Bazı bedenler diğerlerinden daha üstün olarak kodlanır.

Hazırlayan:
gencemek

Beyaz bedenler siyah bedenlerden, engelsiz bedenler engelli bedenlerden, zayıf bedenler şişman bedenlerden daha üstün görülür.

- Aynı zamanda, bu hiyerarşiler birbiriyle bağlantılıdır. Zayıf bedenler, daha yetenekli görülür. Dolayısıyla ulus/ırk için mücadele etmek veya doğurmak için çok daha yeterlidir. Zayıflık üstünlüğü, aynı zamanda beyaz üstünlüğünü de besler: ayrıcalıklı olan incelik biçimi, beyaz kadınların bedenleri temel alınarak şekillendiriliyor. Örneğin şişmanlık Afrikalı olma ile özdeşleştiriliyor

ve Afrikalıların öz disiplin için gerekli “entelektüel kapasiteye sahip olmadıkları önyargısı ile ilişkilendiriyorlar.¹

- Bu tür bir ırk ideolojisi, özellikle beyaz kadınlara, toplumda nasıl düzgün bir şekilde var olmaları gerektiğini öğretmek için kullanılıyor. Zayıflık üstünlüğü beyaz kadınlığın sınırlarını denetlemek için kullanılmaya başlandı. Bu, beyaz kadınların nazik, kırılgan ve fedakâr olarak konumlandırılmasını sağladı.
- Bu yönelim, geleneksel kadınlık normlarını ve geleneksel cinsiyet rollerini pekiştiriyor. Genç kızlar açlık yaşarken, kısıtlayıcı, katı diyetler uygularken, bir yandan da pro-ano (pro-anoreksiya-yediğini kusarak çıkarma) yönelimi içinde oluyorlar. Açlık eleştirel düşünme kapasitesini aşındırıyor.

İnceliği ne pahasına olursa olsun elde etme baskısının kaçınılmaz hâle geldiği koşullarda bu katı bedenleşmenin aşırı sağın politikalarıyla uyumlu olduğunu görüyoruz. Buradan çıkan sonuç şudur: narin, güzel, feminen ve ince bir kadınlık dışındaki öteki kadınları reddetmek ve onları değersizleştirmek. Oysa gündelik yaşamın içinde hayatın çeşitliliği, insanların çeşitliliği ve bedenlerin çeşitliliğini olumlayan bir anlayışın özgürlüğü-müzle bağını kurmamız önemlidir. Sıfır bedenın üzerinde bedene sahip olmak dert değil! Sadece sağlıklı kilolar olalım yeter!

¹ California Üniversitesi'nde Siyah Çalışmaları Profesörü ve North Hall Kürsüsü Başkanı olan Sabrina Strings, *Fearing the Black Body, the Racial Origins of Fat Phobia* (Siyah Bedenden Korkmak, Şişmanlık Fobisinin İrksal Kökenleri) adlı kitabı.

Dijitalleşme ve Genç Emek: Yeni İşsizler, Yeni İşler, Yeni Denetim Mekanizmaları

Türkiye’de 19 Mart 2025 tarihi itibarıyla çoğunluğu öğrenci gençlerden oluşan milyonlarca insan, demokrasi, hukuk ve adalet talebiyle sokaklara çıktı. Yazının başlığı ile bu konunun ne ilgisi var diyebiliriz. Ancak tam da o günlerde, X’te bir tweet dolaşıma girdi:

“Sokağa çıkan gençler olası müdahalelere karşı kendilerini korumak için kask takıyorlardı. ‘Nereden aklımıza geldi gençler?’ dedim. ‘Üniversiteliler ve üniversite mezunlarının hepsi kurye oldu abi.’ dediler.”

‘Adalet talep eden üniversite mezunu kuryeler’, uzun bir ad tamlaması. Ancak bu uzun ad tamlaması, Türkiye’deki sosyal ve sınıfsal adaletsizlikler ile gençlerin eğitim ve istihdam durumları hakkında çok şey söylüyor. Alanında uzmanlaşmış üniversite mezunu gençlerin, büyük ölçüde fiziksel emeğe dayanan ve düşük ücretlerle temsil edilen kurye işini üstlenmesi Türkiye’de eğitim ve istihdam arasındaki uyumsuzluğu temsil ediyor. Bu uyumsuzluk, üniversite diplomalarının iş garantisi

sağlamadığı bir ülkede, hak ettikleri yaşam standartlarına ulaşamayan ve yaşamları hayal kırıklıklarıyla dolan gençliğin direnişini de beraberinde getiriyor.

Bu yazıda öncelikle dünyada ve Türkiye’de genç istihdamı ve genç işsizliğinin durumunu değerlendirecek; ardından teknolojik değişimlerin mevcut durumu ne yönde değiştirebileceğini tartışacağız.

Dünyada ve Türkiye’de Genç Emek

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), genç işsizliğinin, gençler arasında yaygın olan eksik istihdamın¹ ve çalışan yoksulluğunun emek dünyasının geleceği için büyük bir meydan okuma anlamına geldiğini ortaya koyuyor. Dünya genelinde gençlerin yüzde 13’ünün işsiz, yüzde 20’sinin ise ne eğitimde ne de istihdamda olduğunu tespit eden ILO, genç yaşta yaşanan uzun süreli işsizliğin yaşam boyu düşük gelir riskini beraberinde getirdiğini vurguluyor². Her ne kadar Covid-19 salgını sırasında iş-

**Berfin Diren
DEMİRKAYA**

Tez-Koop-İş Sendikası Eğitim, Basın Yayın Birimi

¹ Eksik istihdam, bir işçinin yetenek, eğitimine uygun işlerde, çalışmak istediği saat kadar istihdam edilememesi durumudur. Örneğin bir işçi geçimini sağlamak için tam zamanlı çalışmak istediği halde yarı zamanlı çalışmak zorunda kalıyorsa ya da üniversite mezunu biri eğitimine uygun bir iş bulamadığı için kurye olarak çalışıyorsa eksik istihdam söz konusudur.

² Lorraine Charles, Shuting Xia ve Adam P. Coutts, “Digitalization and Employment: A Review”, International Labour Organization, 2022, s. 33-35. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/documents/publication/wcms_854353.pdf, (Erişim Tarihi: 25.03.2025).

siz olan gençlerin bir bölümü salgın sonrası dönemde istihdam olanağı bulsa da bu iyileşmenin dünya geneline yayılmadığı görülüyor. Genç istihdamı, coğrafyaya ve cinsiyete göre değişiklik göstermeye devam ediyor; genç işsizliğinin düştüğü durumlarda dahi ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin sayısı artıyor³.

TÜİK'in verilerine göre ise Türkiye'de 15-24 yaş arası genç nüfusta işsizlik oranı Ocak 2025 itibarıyla yüzde 14,9. Bu oran genç kadınlar söz konusu olduğunda yüzde 22,7'ye çıkıyor⁴. Geniş tanımlı işsizlikte ise bu oranlar sırasıyla yüzde 38 ve yüzde 47'ye yaklaşıyor. Yine TÜİK'in İstatistiklerle Gençlik⁵ başlığıyla açıkladığı 2023 yılına ait son verilerde ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranının yüzde 22,5 olduğu görülüyor. Türkiye, ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranında OECD ülkeleri arasındaki birinciliğini koruyor⁶.

Veriler özetle şunu söylüyor: Dünya genelinde gençlerden umutlu olmalarını bekleyebileceğimiz bir sürecin içerisinde değiliz ve Türkiye'deki gençler bu süreci ekonomik, politik ve sosyal bağlamlarda daha da yakıcı bir biçimde deneyimliyor. Bu süreç, dijitalleşme olarak kavramsallaştırılan teknolojik değişimin, istihdam alanında yaratacağı dönüşümle beraber düşünüldüğünde gençleri nasıl bir gelecek beklediği ise son derece

belirsiz. Belirsizlik hali, gençlerin geçmişte son derece yaşamsal sorularının yanıtsız kalmasına neden oluyor.

"Mezun olunca ne iş yapacağım?"

"Diplomam işe yarayacak mı?"

"Bir evim olacak mı?"

"Yarın ne olacak?"

Dijitalleşmenin İstihdam Üzerindeki Olası Etkileri

Dijitalleşme, en temelde analog bilgi ve süreçlerin dijital ortama aktarılmasıyla başlıyor. Üretimden yönetime, iletişimden gündelik yaşama kadar yaygın ve katmanlı bir dönüşüm sürecini beraberinde getiriyor. Dolayısıyla dijitalleşme, yalnızca teknik bir gelişmeyi temsil etmekle kalmıyor; toplumsal ilişkileri, emek biçimlerini, ekonomik yapıları ve kültürel pratikleri yeniden şekillendiriyor. Bu süreçte dijitalleşme ile beraber üretimin işçiye ihtiyaç duyulmadan, çok az insan müdahalesi ile ya da hiç insan müdahalesi olmadan yapılabileceği ve bugünün işçi sınıfının fiilen ortadan kalkacağına ilişkin değerlendirmeler sıkça karşımıza çıkıyor. Oysa dijitalleşmenin bütün işleri dönüştürdüğünü ya da ortadan kaldırdığını söylemek mümkün değil. Zira yapılan bir araştırma, şimdilik dijitalleşmenin her 100 çalışanından 40'ının işine son vererek değil, her bir çalışanın görevlerinin yaklaşık

3 ILO, "Global Employment Trends for Youth 2024: Decent work, brighter futures", 2024, https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-08/GET_2024_ExecSum_EN_0.pdf, (Erişim Tarihi: 17.04.2025).

4 TÜİK, İşgücü İstatistikleri, Ocak 2025, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isigucu-Istatistikleri-Ocak-2025-54073>, (Erişim Tarihi: Ocak 2025).

5 TÜİK, İstatistiklerle Gençlik, 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2023-53677#:~:text=Ne%20e%C4%B1Fitimde%20ne%20istihdamda%20olan%20gen%C3%A7lerin%20oran%C4%B1%20%22%2C5%20oldu&text=Gen%C3%A7%20erkeklerde%20%C5%9Fsizlik%20oran%C4%B1%202022,y%C4%B1%C4%B1nda%20%22%2C5%20oldu>, (Erişim Tarihi: 25.03.2025).

6 OECD, "Youth not in employment, education or training (NEET)", <https://www.oecd.org/en/data/indicators/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.html>, (Erişim Tarihi: 17.04.2025).

%40'ını devralarak hareket edeceği ni ortaya koyuyor⁷.

Yine de bu süreç, bölgeler, uluslar ya da kurumlar bazında ne kadar yavaş benimsenirse benimsensin nihayetinde bildiğimiz bir şey var: Dün olduğu gibi bugün de yeni teknolojiler var olan işlerin içeriği üzerinde yoğun bir etkide bulunacak, kimi işler ortadan kalkarken yeni birtakım işler de ortaya çıkacak.

Bildiğimiz bir başka şey de şu: Tüm çalışanların yaklaşık yüzde 10-15'i atipik çalışma biçimlerinde istihdam ediliyor. Atipik çalışanlar erkeklerden çok kadınlardan, ileri yaştakilardan çok gençlerden oluşmakta ve lisans/yüksek lisans derecesine sahip olma olasılıkları yüksek. Dijitalleşme sürecinin olası sonuçları da kadınlar ve gençleri daha fazla etkileyecek. Peki nasıl?

Yeni İşsizler: Dijitalleşmenin yaygın etkilerini henüz görmesek de halihazırda gençler arasında işsizlik ve eksik istihdamın yaygın olduğundan söz etmiştik. Dijitalleşme ile birlikte özellikle tekrara dayalı, basit işlerin makinelerce devralınması başlangıç seviyesi pozisyonlarının azalmasına; ilk kez işe girecek gençlerin iş bulmalarının güçleşmesine neden olabilecek. Yaygınlaşan kısa süreli, yarı zamanlı, güvencesiz işler (freelance çalışma, platform ekonomisi⁸ işleri gibi) ise gençlerin bir iş bulabilseler dahi sosyal güvenceden yoksun kalmalarına neden olabilecek.

Yeni İşler: Elbette her yeni teknolojik gelişme beraberinde yeni işleri

de getiriyor. Yazılım geliştirme, veri analizi, siber güvenlik, yapay zekâ, dijital pazarlama gibi sektörlerin doğuşu yeni istihdam alanları yaratıyor. Dahası dijitalleşme, zaman ve mekân kısıtlaması olmadan işlerin teknolojik ürünler (akıllı telefon, dizüstü bilgisayar gibi) kullanılarak gerçekleştirileceği yeni işleri de doğuruyor. Bu noktada ise temel mesele yeni diplomalı işsizlerin ortaya çıkmaması için kendilerini dijital çağa uygun biçimde geliştirmiş gençler için uygun istihdam alanlarının yaratılması olarak karşımıza çıkıyor.

Yeni Denetim Mekanizmaları:

Dijitalleşmenin kısa vadede gençler üzerinde yaratacağı en önemli sorun otomasyonun yol açacağı işsizlikten ziyade işin organizasyonu üzerindeki sonuçları olacak. Türkiye'de zaten düşük olan sendikalaşma oranları işçilerin işveren karşısındaki pazarlık güçlerini zayıf kılarken, mevcut dengesiz güç ilişkilerinin teknolojik gelişmelerle beraber artacağını öngörmek mümkün. Zira işverenler, yeni teknolojileri kullanarak işçiler hakkında daha fazla bilgiye kolaylıkla ulaşabiliyor. Örneğin algoritmalar yoluyla, sosyal medya taramaları, psikolojik testler ya da online veri tabanları üzerinden işçinin kişiliği, geçmişi, potansiyeli gibi konularda bilgi toplayabiliyorlar. Üstelik bu verileri, gençlerin gelecekte nasıl bir çalışan olacağını tahmin etmek için de kullanıyorlar. İşverenlere sunulan bilgi miktarı artarken eşanlı olarak işçilerin bilgiye erişimi de kısıtlanıyor. İşçiler, kendilerini denetleyen

⁷ István Horváth, Daniel Pérez del Prado, Zoltán Petrovics, Andrea Sitzia "The Role of Digitisation in Employment and Its New Challenges for Labour Law Regulation: The Hungarian, Italian and Spanish Solutions, Comparison, and Criticism", *Elte Law Journal*, 2021/2: 101-132.

⁸ Platform ekonomisi, dijital teknolojiler aracılığıyla hizmet sağlayanlar ile tüketicileri bir araya getiren ekonomik bir modeldir. Örneğin Yemeksepeti.

algoritmaların nasıl çalıştığını ya da ne zaman devreye girdiğini bilmiyor.

Yeni teknolojiler işçilerin halihazırda zayıf olan pazarlık gücünü azaltmak için de kullanılıyor. *İşlerin görevleştirilmesi* olarak adlandırılan ve eskiden tümünü üstlendiğimiz bir işin yapay zekanın yardımıyla çok küçük görevlere ayrılmasını tanımlayan bir süreç, yaratıcılığımızı kısıtladığı gibi görevlerimizi de bireyselleştiriyor. Diğer yandan platform ekonomisinde açık bir biçimde yaşamını idame ettirebilmek için bağımlı bir biçimde çalışanların “işçi” değil “bağımsız çalışan”

veya “kendi hesabına çalışan” olarak değerlendirilmesi de gençlerin sendikal örgütlenmesini ve kolektif mücadelesini engelliyor.

“Yarın Ne Olacak?” Sorusu, Gençleri Örgütlenmeye Çağırıyor!

Teknoloji ve yapay zekâ üzerine çalışmalarından tanıdığımız öğretim görevlisi Narin, dijitalleşmenin işçi sınıfı üzerinde ne tür etkiler yaratacağına ilişkin ana akım tartışmaların arasından şu soruyla sıyrılmak gerektiğini vurguluyor: *“Kuryede ya da kamyonunda çalışan işçilerin çalışma hayatını belirleyen uygulamaları üreten yazılımcıyla yine bu işçilerin buluşması mümkün müdür?”*⁹

Dijitalleşmenin genç emek için olası etkileri üzerine konuşmak elbette önemli. Ancak bu konuda, özellikle sendikaların kendilerini basitçe “iyimserler” veya “kötümserler” kategorisinde konumlandırmaması da bir o kadar önemli. Bunun yerine, gençlerin “Yarın ne olacak?” sorusuna yanıt veremedikleri bu dönemde, yarını birlikte kurma çağrısını büyütme gerekiyor. Esnek, güvencesiz, sürekli rekabet hâlinde çalışan üniversite mezunu bir yazılımcı ile düşük ücretle, yoğun gözetim ve zaman baskısı altında çalışan üniversite mezunu bir kuryenin, nihayetinde aynı sistem içerisinde farklı sömürü mekanizmalarına maruz kaldıklarını görmek; ortak bir mücadele zemini örme sendikaların öncelikli hedefi olmalı.

9 Özgür Narin, “Sanayi 4.0, yapay zekâ, büyük veri ve emeğin geleceği... Dijitalleşen Dünya, “Değişmeyen” Mücadele”, 7-18. (T. Serttaş, Röportaj Yapan), 2021, <https://dergi.sendika.org/wp-content/uploads/2021/07/dijital-son2.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.04.2025).

Türkiye’de İşsizlik Olgusunun Makro ve Mikro Yapısı ve Yaygınlığı

Giriş

İşsizlik olgusu iş gücü piyasaları açısından en önemli piyasa başarısızlıklarından biridir. İşsizlik, ekonomik büyüme ve fiyat istikrarı gibi makro ekonominin çözüm bulmaya çalıştığı temel sorunlardan biri olmasına karşın, sosyal, ekonomik ve demografik boyutlarıyla bireysel bazda mikro düzeyde de incelenmesi ve bunları dikkate alarak politika üretilmesi gereken önemli bir sorundur. Literatürde birçok çalışma, istihdamdaki dalgalanmaların nedenlerini anlamaya yönelik olarak makroekonomik bakış açısına odaklanmıştır. Ekonomik büyüme oranı, enflasyon oranı, para ve maliye politikaları, dışsal şoklar ve iş gücü piyasasındaki katılımlar gibi makroekonomik belirleyiciler önemli bir genel bakış sunabilse de iş gücü piyasasında var olabilecek demografik özelliklerdeki değişimler, bölgesel farklılıklar veya sektörel ayrımlar gibi bireysel davranışların nüanslarını ve çeşitliliğini tam olarak yansıtamazlar.

İş Gücü Piyasasına İlişkin Temel Kavramlar

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), istihdam ve işsizlik oranını hesaplarlarken Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) standart hesaplama yöntemlerini kullanmaktadır. Buna göre iş gücü, istihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu nüfusu kapsar. İşsizlik ise referans dönemi içinde istihdam hâlinde olmayan kişilerden iş aramak için son dört hafta içinde aktif iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm bireyleri kapsamaktadır¹. Bu tanımlamaların yanı sıra iş gücü piyasasının daha genel bir çerçevede yorumlanmasına olanak veren ve bu oranlarla birlikte değerlendirilmesi gereken bir takım farklı tanımlar ve bunlara ilişkin oranlar da vardır. Bunların başında iş gücüne katılmama oranı, istihdam oranı, eksik istihdam oranı ve atıl iş gücü oranı gibi istatistikler gelmektedir.

Fatih H. DİKMEN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,
İİBE, İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

¹ TÜİK, 2025 İş gücü İstatistikleri.

TÜİK sınıflandırmasına göre, iş gücüne katılmama nedenleri yedi başlık altında toplanmaktadır²:

- İş aramıyor fakat çalışmaya hazır olanlar: Bunlar potansiyel iş gücü altında yer alıp iş bulma ümidini kaybeden bireyleri de kapsamaktadır. Bu yönüyle Türkiye özelinde üzerinde dikkatle durulması gereken göstergelerden biridir.
- Mevsimlik çalışanlar
- Ev işleriyle meşgul olanlar
- Eğitim veya öğretimde olanlar
- Emekliler
- Engelli, yaşlı veya hasta olanlar
- Diğer: Ailevi ya da kişisel nedenler veya başka nedenlerden dolayı iş aramayan ve çalışmaya uygun olmayan kişiler

Bir diğer piyasa başarısızlığı olarak nitelendirilen eksik istihdam (unde-

remployment) ise Türkiye özelinde işsizlikle birlikte değerlendirilmesi ve takip edilmesi gereken önemli bir kavramdır. Temel olarak eksik istihdam iki şekilde sınıflandırılmaktadır. Bunlar zamana bağlı eksik istihdam ve yetersiz eksik istihdamdır. Kısaca tanımlamak gerekirse zamana bağlı eksik istihdam; istihdamda olan, tam zamanlı çalışmak istediği halde yarı zamanlı çalışmak zorunda olan bireyleri kapsamaktadır. Yetersiz eksik istihdam ise, istihdamda olan bireylerin yetenek uyumsuzluğu veya düşük ücret gibi nedenlerle iş değiştirmek istemesi durumunu ifade eder. Bir başka deyişle mevcut donanımının ve yeteneklerinin altında işlerde çalışmak zorunda olan bireyleri kapsamaktadır³. Zamana bağlı eksik istihdamda bulunanlar, işsizler ve potansiyel iş gücünün toplamı ise “atıl iş gücünü” oluşturmaktadır.

² TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2023; s.11.

³ Dikmen, D. B., & Dikmen, F. H. (2022). "Youth Underemployment In The Turkish Labour Market". International Journal Of Economics And Business Research (SCOPUS), 24(1-2), 3-15. <https://doi.org/10.1504/IJEBR.2021.10039806>

Türkiye’de İş Gücü Piyasalarına Genel Bir Bakış

Türkiye, demografik özellikleri ve ekonomik dönüşüm süreci nedeniyle işsizlik olgusunu incelemek açısından ilginç bir ülkedir. Türkiye, hızlı nüfus artışı ve kentleşme baskıları ve göç gibi gelişmekte olan ülkelerin ortak zorluklarını yansıtırken, aynı zamanda gelişmiş ekonomilerle siyasi ve ekonomik ilişkilerini sürdürmektedir⁴. Türkiye’de iş gücü istatistiklerini değerlendirirken genellikle işsizlik oranı üzerinden yorumlar yapılmakta ve bu orandaki değişimler üzerinde durulmaktadır. Aşağıdaki tabloda TÜİK tarafından yayımlanan iş gücü istatistiklerine ait temel göstergelere yer verilmiştir.

Tablodan da görülebileceği üzere 2015-2025 yıllarını kapsayan son 10 yıllık dönemde gerek iş gücüne katılma oranında gerekse de istihdam

oranında keskin denilebilecek değişiklikler olmamıştır. Bununla birlikte işsizlik oranı ve atıl iş gücü oranındaki değişimler çok daha dikkat çekicidir. Pandeminin bütün piyasalarda en yoğun hissedildiği 2019 ve 2020 yıllarında işsizlik oranında büyük artışlar görülürken istihdam oranındaki düşüş, tüm dünyayı etkileyen salgına bağlanabilir. Pandeminin etkilerinin azalmaya başladığı 2021 sonrası ise işsizlik oranlarındaki düşüş ve istihdam oranındaki artış, yine dünya konjonktürüyle de paralel gelişmelerdir.

Türkiye’de iş gücü piyasalarına ilişkin ayırt edici değişimler 2021 yılı sonrasını kapsamaktadır. Görüleceği üzere işsizlik oranları istikrarlı bir şekilde düşerken bu düşüş istihdam oranlarına yansıyamamıştır. Bununla birlikte geniş tanımlı işsizlik oranını gösteren atıl iş gücü oranı çarpıcı bir şekilde artmaktadır. Bu durum zamana

Tablo.1 Türkiye’de İş Gücü Piyasasına İlişkin Temel Makro Ekonomik Göstergeler

Yıllar	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşsizlik oranı	Atıl İşgücü Oranı	İşgücüne katılma oranı	İstihdam oranı
2015	57 870	29 550	26 501	3 049	10,3	17,3	51,1	45,8
2016	58 739	30 449	27 126	3 323	10,9	17,0	51,8	46,2
2017	59 892	31 516	28 075	3 441	10,9	17,6	52,6	46,9
2018	60 653	32 203	28 691	3 512	10,9	18,8	53,1	47,3
2019	61 468	32 505	28 042	4 463	13,7	18,9	52,9	45,6
2020	62 579	30 735	26 695	4 040	13,1	23,2	49,1	42,7
2021	63 704	32 716	28 797	3 919	12,0	24,4	51,4	45,2
2022	64 679	34 334	30 752	3 582	10,4	21,3	53,1	47,5
2023	65 425	34 896	31 632	3 264	9,4	22,9	53,3	48,3
2024	65 926	35 733	32 620	3 113	8,7	24,0	54,2	49,5
2025*	66 206	35 200	32 314	2 886	8,2	28,4	53,2	48,8

*2025 yılı ilk Şubat ayı verilerini kapsamaktadır.

Kaynak: TÜİK İş gücü İstatistikleri Şubat 2025

4 Berument, M. H., Dogan, N., & Tansel, A. (2009). Macroeconomic Policy and Unemployment by Economic Activity: Evidence from Turkey. *Emerging Markets Finance and Trade*, 45(3), 21–34. <https://doi.org/10.2753/REE1540-496X450302>

bağlı eksik istihdamda bulunanların ve umudunu kaybedip iş aramaktan vazgeçenleri kapsayan potansiyel iş gücü oranının ilgili dönemde düzenli bir şekilde arttığının göstergesidir. Özellikle 2025 yılı rakamlarına bakıldığında, işsizlik oranı son 10 yılın en düşük seviyesine gelirken, atıl iş gücü oranının yine aynı periyot için en yüksek seviyesine gelmesi Türkiye iş gücü piyasası için kaygı verici bir durumdur. Bu oranın son dönemde bu kadar artmasının önemli sebeplerinden biri de İŞKUR tarafından başlatılan Gençlik Programı çerçevesinde kısa zamanlı çalışma programına 200 binden fazla gencin dahil olması ve bu gençlerin istihdamda görülürken aynı zamanda eksik istihdamda yer alması gösterilebilir. Bu sayede çevre ülkelerin çok üzerinde olan genç işsizlik oranı da düşmeye başlamış fakat atıl istihdam oranı düzenli bir şekilde artmıştır.

İşsizliğin Mikro Anatomisi

İşsizlik olgusunun mikro bileşenleri birey düzeyinde işsizliğin sosyoekonomik ve demografik özelliklerini görmememize olanak sağlar. TÜİK tarafından her yıl yapılan Hanehalkı İş gücü Anketi verileri çerçevesinde yapılan analizlerde işsizlik; cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş grupları ve medeni durum gibi değişkenler üzerinden incelenirken, bölgesel anlamda yayılımı da değerlendirilebilmektedir.

İşsizliğe cinsiyet perspektifinden bakıldığında erkeklerin işsiz olma ihtimalinin kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Erkeklerin iş gücüne katılım ve istihdam oranlarının kadınlara göre daha yüksek olması, işsizlik oranının da yüksek olma ihtimalini beraberinde getirmektedir. Yine 2025 yılı iş gücü istatistiklerine göre⁵ erkeklerin iş gücüne katılım oranı yaklaşık %70 iken, ka-

5 Türkiye İstatistik Kurumu, Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları 2018-2024.

dınlarda bu oran yaklaşık %35 seviyesinde kalmıştır. Türkiye’de iş gücü piyasasının toplumsal cinsiyet temelinde incelenmesi ve diğer ülkelerle karşılaştırılması başka bir çalışma konusu olup, Türkiye’de bu oranların Avrupa Birliği ülkeleri ve ABD gibi gelişmiş ülkelerin çok altında olduğunu söylemek mümkündür.

Eğitimli Gençlerde işsizlik ve Eksik İstihdam Yaygınlaşıyor.

Yaş grupları itibarıyla değerlendirildiğinde 15-24 yaş arası yaş grubunun referans alındığı ampirik çalışmada yıllar itibarıyla çarpıcı değişimler göze çarpmaktadır. 25-34 yaş grubunda yer alan bireylerin işsiz olma ihtimalinin referans gruba göre daha yüksek olması, eğitim düzeyi daha yüksek grupta yer alan gençlerin işsiz kalma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir ki bu da politika yapıcılar için üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biridir. Orta ve ileri yaş grubu olan 35-44, 45-54 ve 55-64 yaş arasında yer alan bireylerin iş gücü piyasasındaki konumlarında 2018-2024 yılları arasında çarpıcı gelişmeler göze çarpmaktadır. Buna göre; 2018-2020 yılları arasında bir bütün olarak 35-65 yaşları arasında olan bireyleri referans gruba göre işsiz olma ihtimalleri daha düşükken, pandemi sonrasından günümüze kadar olan periyotta bu durum tersine dönmüş ve bu gruptaki bireylerin 15-24 yaş grubuna kıyasla işsiz kalma ihtimallerinin arttığı gözlenmiştir. Pandemi döneminde evden çalışma olanağının oluşması ve bilişim teknolojilerinin gelişmesi, bunun dışında kalma ihtimali yüksek olan orta üst yaş grubunun işsiz kalma olasılığını da artırmıştır.

İşsizlikle ilgili yapılan analize eğitim düzeyi açısından bakıldığında ise kaygı verici bir durum söz konusudur. Okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunlarının oluşturduğu bireyler referans alındığında, eğitim düzeyi arttıkça işsiz kalma olasılığının da kategorik olarak artması ülke ekonomisi açısından önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu durum, son yıllarda sayısı artan üniversitelerin nitelik anlamında iş gücü piyasalarına uyum sağlama konusunda yetersiz kaldığı biçiminde yorumlanabilir.

Yerleşim yerleri açısından değerlendirildiğinde ise ilçe merkezinde veya bucak veya köylerde yaşayanların, şehirlerde yaşayanlara göre işsiz kalma ihtimallerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumdan kırdan kente göçü açıklayan önemli değişkenlerden biri olup beraberinde bir takım sosyoekonomik problemleri de getirmektedir. Analiz sonuçları medeni durum itibarıyla incelendiğinde ise bekarların evli bireylere kıyasla işsiz olma durumlarının daha yaygın olduğu beklenen sonuçlardan biridir.

İşsizlikte Bölgesel Kutuplaşmalar Artıyor.

Son olarak işsizlik olgusu bölgesel boyutta incelendiğinde ise Türkiye’nin heterojen yapısı iş gücü piyasalarında da kendisini göstermektedir. Bilindiği üzere istihdamın büyük bölümü İstanbul özelinde Marmara Bölgesinde yoğunlaşmıştır. İstanbul’un referans alındığı bölgesel analizde, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Anadolu’nun kuzey bölgesinde yaşayan bireylerin işsiz olma olasılıklarının diğer bölgelere kıyasla son derece yüksek olduğu yine bek-

lenen bir sonuçtur. Bir turizm bölgesi olan Akdeniz’de ise bireylerin işsiz kalma olasılıklarının yüksek olması pandemi döneminin etkilerinin hâlen tam olarak giderilemediğinin göstergesidir. Bununla birlikte ilgili dönemin enflasyon rakamları incelendiğinde en büyük fiyat artışlarının turizmle ilgili sektörlerde yaşanması, sektörün uluslararası rekabet gücünü de büyük ölçüde azaltmıştır. Ege Bölgesinde ise 2020 yılına kadar bireylerin işsiz kalma ihtimalleri daha düşük görülürken, pandemi sonrası bölgede işsizliğin yaygınlaştığı göze çarpmaktadır. Bu durum yine pandeminin ve sektörde yaşanan yüksek enflasyonun etkilerini ön plana çıkarmaktadır.

Bu çalışmada bir bütün olarak işsizlik olgusunun mikro ve makro temelleri, dar kapsamda da olsa,

incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, makro göstergelerle de desteklenerek değerlendirilmiş ve öncelik verilmesi gereken alanlar vurgulanmıştır. Bir bütün olarak yıllar itibarıyla işsizlik oranlarının düşmesiyle birlikte geniş tanımlı işsizlik göstergesi olan atıl iş gücü oranındaki çarpıcı artışlar ülkenin sosyoekonomik yapısı açısından kaygı verici olarak nitelendirilebilir. Bu anlamda politika yapıcılarının özellikle eğitimli genç nüfusun kalıcı istihdamının sağlanması, kadınların iş gücü piyasasına katılımlarının teşvik edilmesi, bölgesel farklılıkların giderilmesine yönelik selektif yatırım ve istihdam politikalarına ağırlık verilmesi gibi yapısal sorunların çözümüne yönelik politikalar üretmesi, ülke ekonomisi açısından son derece önemlidir.

Milenyumda Yeni İstihdam Biçimleri ve İşçi Sınıfı

Bu yüzyılda, canlı emeğin yerini giderek robotların alması, otomasyonun hızlanması, üretken yapay zekanın çok hızlı gelişimi ve dijitalleşme (özellikle de küresel tedarik zincirleri ve finansal hizmetlerdeki) geleneksel istihdam biçimlerini hem nicelik hem de nitelik olarak önemli bir değişime uğrattı.

Birçok standart/geleneksel meslek giderek ortadan kaybolurken, bunların yerini yenileri alıyor. 2030 yılına kadar standart işlerin yüzde 35'inin tamamıyla otomasyona uğrayacağı öngörülmüyor¹.

Covid-19 salgını kırılma noktası

Özellikle de 2020'deki Covid-19 salgını ile birlikte kendini dayatan dijitalleşme olgusu (özellikle de gıda temininde) işçi sınıfının yapısı ve istihdam biçimleri üzerinde dönüştürücü etkilere neden oldu: Uzaktan çalışma, yarı zamanlı işler ve güvencesiz çalıştırma biçimleri çeşitlenerek arttı. Giderek etkisini artıran iklim değişikliği ve aşırı hava koşulları bu dönüşümü daha da hızlandıracak ve emekçilerin hayatlarını daha da zorlaştıracaktır.

Çevrim içi işlerde patlama

Gelir elde etmek için çevrim içi kaynaklar iki kategoriye ayrılabilir: "İnternet üzerinden iş" ve internet işinin bir alt kümesi olarak bir platform üzerinden gerçekleştirilen "platform işi". İnternet çalışması, çevrim içi platformların, web sitelerinin ya da internet sitelerinin kullanımı yoluyla gelir elde etmeyi amaçlayan mobil uygulamaları içeren faaliyetleri kapsayan geniş bir

kategoridir. Buna dijital olarak aracılık edilen hizmetlerin yanı sıra malların satışı da dahildir. Çalışanların ve varlıkların çevrim içi olarak kiralanması söz konusudur. Bunlar genellikle uzun süreli istihdam için açık veya zımni bir sözleşme olmaksızın gerçekleştirilir.

Dijital Emek Platformları

Platform çalışması kategorisi ise yalnızca çevrim içi çalışma platformlarında yapılan işleri içerir ve internet işinin bir alt kümesidir. İnternet işi olarak sınıflandırılan faaliyetler listesinden yalnızca bazıları potansiyel olarak iş gücü aracılığıyla gerçekleştirilebilir platformlardır: Uzaktan tıklama çalışması, uzaktan profesyonel çalışma, yerinde iş, teslimat işi, taşımacılık ve "diğer" serbest meslek kategorisi faaliyetler. Platform çalışanlarının yaklaşık dörtte biri, dijital emek platformlarında haftada 20 saatten fazla çalışan veya gelirlerinin yüzde 50'sinden fazlasını bu tür işlerden elde eden platform ana platform çalışanlarından oluşur. Bu grup için platform işi, çalışma hayatlarının önemli bir bölümünü temsil ediyor².

2020'nin başlarından itibaren karantina altına alınan evlere, bisikletli ya da mobiletli kuryelerce yapılan teslimata yönelik olarak ortaya çıkan benzeri görülmemiş bir talep, özellikle de gıda dağıtım platformlarının hızla büyümesine neden oldu.

Salgın gerçekten de her türlü platform çalışmasının genişlemesini hızlandırdı. Karantina sırasında fiilen çalışamaz durumda olan araç

Mustafa DURMUŞ

Tez-Koop-İş Sendikası Genel Başkan Danışmanı

¹ Grace Lordan, Robots at Work: Automatable and Non Automatable Jobs, IZA DP No. 12520 (July 2019).

² Agnieszka Plasna, Wouter Zwysen and Jan Drahokoupil, The platform economy in Europe: Results from the second ETUI Internet and Platform Work Survey, European Trade Union Institute (ETUI) Working Paper 2022.05.

çağırma hizmeti bile, kısıtlamaların gevşetilmesinden sonra yeniden canlandı. Çevrim içi (online) iş gücü piyasalarında iş gücüne olan talepteki ilk düşüşü istikrarlı bir toparlanma izledi. Salgında uzaktan çalışmaya geçiş, şirketlere çalışma yöntemlerini yeniden değerlendirmeleri için bir ivme kazandı ve muhtemelen çevrim içi iş gücü platformlarına daha fazla dış kaynak kullanımına yol açtı. Bir başka anlatımla, dijital çalışma platformlarının ortaya çıkışı, dijitalleşme çağında çalışmanın geleceğine ilişkin tartışmaları yeniden alevlendiren önemli bir kıvılcım oldu. Mobil cihazların yaygınlaşması, merkezi olmayan bilgi ağları ve büyük veri analitiğinin birleşik etkileri, işin sağlanmasına aracılık eden dijital platformların ortaya çıkmasını sağladı. Bu teknolojiler aynı zamanda interneti kullanarak gelir elde etmenin diğer biçimlerini de hızlandırdı. Dijitalleşme gerçekten de mevcut iş modellerini, işleri ve işin örgütlenme biçimini radikal bir şekilde dönüştürüyor ve iyi çalışma koşulları ve gelir sağlamaya yönelik mevcut standart istihdam yöntemlerinin geçerliliğini sorguluyor.

Hangi sektörler uzaktan/evden çalışmaya uygun?

Covid-19 salgını, dünyanın dört bir yanındaki işletmelerin çalışanları için çalışma düzenlemelerini yeniden düşünmelerini gerektirdi ve bunu kolayca yapabilen birçok şirket tamamen uzaktan veya hibrit (karma) çalışma planları sundu.

Örneğin finans sektörü 2023'te en fazla hibrit dostu iş ilanı sunan sektör oldu (ABD'de finans ve sigorta sektöründeki tüm iş ilanlarının yüzde 25'i uzaktan veya hibrit çalışma imkânı sunuyor). İkinci ve üçüncü sıralarda ise yüzde 23,0 ve 21,6 ile avukatlar, mimarlar, mühendisler ve reklamcılar

içeren profesyonel ve bilimsel sektör ile kamu hizmetleri sektörü yer alıyor. İlginç bir şekilde, imalat ve toptan satış sektörleri de yüzde 13,3 ve yüzde 12,8 ile en üst sıralarda yer alıyor³.

Kısaca, salgın sonrasında istihdam; elektronik, bilişim-iletişim teknolojisi, finans ve sigortacılık sektörlerinde artarken, konaklama, perakende ve toptan satış sektöründe azaldı. Salgın en çok az gelişmiş ülkeleri, gençleri, kadınları ve düşük gelirliyi vurdu. Ortaya çıkan köklü değişiklikler yüzünden birçok sektördeki işler ya kalıcı olarak azaldı ya da diğer işlerin oldukça gerisinde kaldı. Daha düşük becerili ve otomasyona çok daha duyarlı işlerde çalışanlar salgının yol açtığı ekonomik durgunluk ya da küçülmeden çok daha fazla etkilendiler⁴.

GİG Ekonomisi

İstihdamdaki bu dönüşüm “GİG Ekonomisi” ve “GİG İstihdamı” gibi sırasıyla; “bir iş-verenden/patrondan bağımsız iş gücüne dayalı ekonomi” ve “bu ekonomide yaratılan işleri” tanımlayan bazı kavramların kullanılmasını da yaygınlaştırdı. İşçi sınıfının ve istihdamın yapısındaki değişimi anlatan GİG İstihdamı, daha ziyade “işlerin veya istihdamın, geçiciliğine, kısmi zamanlılığına ve güvencesizliğine” atıfta bulunuyor.

Bu yeni istihdam biçimi esasen dijitalleşme ve telekomünikasyondaki eş zamanlı ilerlemelerle mümkün oldu. Çünkü örneğin, dijital platformlar, yalnızca dünyanın her yerindeki müşterilerin ve çalışanların uzaktan bağlanmasına izin vermekle kalmıyor, aynı zamanda organizasyonun ve iş tesliminin maksimum standardizasyonunu da sağlıyor. Geleneksel olarak halkla ilişkiler departmanlarına yüklenen misyonu da üstlenerek, algoritmalara işi etkileyen kararları verme sorumluluğu

3 <https://www.statista.com/chart/32599/industries-with-the-highest-share-of-new-job-postings-allowing-remote-hybrid-work-in-the-us> (12 July 2024).

4 <https://blogs.imf.org/working-out-the-differences-labor-policies-for-a-fairer-recover> (31 March 2021).

veriliyor, bu da emek sürecine insan katılımını sınırlandırıyor. Böyle bir algoritmik yönetimin önemli bir bileşeni olan “dijital gözetim” ise otomatik karar verme, çalışanların faaliyetlerini ve nerede olduklarını yoğun bir şekilde izleme imkânı sağlıyor⁵.

Bir başka anlatımla, GİG Ekonomisi ya da “işverenden bağımsız iş gücüne dayalı ekonomi” son yıllarda ortak kullanımı imkanlarının (dijital platformlar) artmasının bir sonucu olarak büyüdü (kuşkusuz bu durum, geleneksel istihdam biçimlerinde ciddi bir azalma olduğu anlamına gelmiyor).

Teknolojik gelişmeler hem araç paylaşımı gibi bireysel çalışma hem de serbest bilgisayar programlaması ve grafik tasarımı gibi uzaktan çalışma konusunda kısa dönemli iş sözleşmelerini mümkün kılıyor. Bu trend hizmet alıcısı ve satıcıları arasında artarak sürüyor (buna rağmen henüz kalıcı sözleşmelerin bütünüyle ortadan kaldırılmasından söz edebilmek mümkün değil).

GİG İstihdamı

Böylece “GİG İstihdamı” olarak da adlandırılan geleneksel olmayan istihdam altında (bağımsız çalışanlar, geçici işçiler) çalışanların sayısı, teknolojinin giderek daha fazla kısa vadeli iş gücü sözleşmesine olanak sağlaması ve sabit istihdam maliyetlerinin artmaya devam etmesi nedeniyle istikrarlı bir şekilde arttı. Kısa süreli işler için tam zamanlıdan daha az kişiye ihtiyaç duyan birçok şirket ve esnekliğe önem veren birçok işçi/çalışan tarafından bu durum olumlu karşılanıyor.

Ayrıca ekonominin durgunluk içinde olduğu ve işsizliğin arttığı dönemlerde, geleneksel olmayan işler “alternatif bir güvenlik ağı” işlevi de görüyor. Kapitalizmin bir türlü uzun süreli durgunluğundan çıkamaması ise geleneksel olmayan işlerin daha da yaygınlaşmaya devam edeceğinin bir işareti olarak kabul edilebilir.

Aslında GİG İstihdamı salgından çok daha önce ortaya çıkan bir olgudur. Çünkü son 30-40 yıldır küreselleşme asimetrik ve eskisinin tersi bir biçimde gerçekleşiyor. Öyle ki, sermaye hareketleri giderek daha çok az gelişmişlerden gelişmişlere doğru yönlenirken, emek giderek küreselleşmeye başladı. Bunu sağlayan faktörler ise küreselleşme, neo-liberalizm, finansallaşma, elektronik ve bilişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler ve dijitalleşme gibi olgular.

Uzaktan çalışma arttı

Sözü edilen bu olgular uzaktan çalışmayı mümkün kılıyor ve uzaktan çalışma da emeğin küreselleşmesinin önünü açıyor. Yani bu iş için gereken teknoloji Covid-19 salgınından önce de vardı ama salgın bunun daha sık kullanımını zorunlu kıldı. Yani kapitalist sistemin salgınla birlikte içine düştüğü durum yeni istihdam biçimlerini gerektirdi. Nitekim⁶ 2016 yılında (ABD ve Avrupa’da) bu şekilde istihdam edilen kişi sayısı yaklaşık 162 milyon civarındaydı (bu ülkelerdeki istihdamın yüzde 20-30’una denk düşüyor).

Son 14 yılda dijital emek platformlarında ciddi bir artış oldu. Günümüzde bu platformlar sektörlerde radikal değişim ve dönüşüme yol açtı, bu da iş gücü piyasasının geleneksel temellerini sarsmaya başladı. Bunu kuşkusuz enformasyon ve iletişim teknolojisinde yaşanan devrim ve internet sağladı. Bu gelişmeler iş gücünün verimliliğini artırınca böyle emek platformları da çoğaldı, bu da emek örgütlenmesinde değişikliklere neden oluyor, olacak. 2010 yılından bu yana küresel çapta dijital emek platformları (online çalışmayı ya da doğrudan taksi ve dağıtım hizmetlerini) kolaylaştırdı ve bu platformlar beş kat büyüdü. Böyle platformlar ya online web temelli (serbest

⁵ <https://socialeurope.eu/gig-workers-guinea-pigs-of-the-new-world-of-work> (18 February 2021).

⁶ The gig economy: More than 160 million in US and EU rely on “independent work” Genevieve Leigh, <http://www.wsws.org/en/articles/2016/10/29/gigs-o29.html> (29 October 2016).

çalışma gibi) ya da lokasyon temelli (taksi, evde bakım hizmetleri gibi) olarak kendilerini gösteriyor. 2010 yılında bu platformların sayısı 142 iken 2020 yılında 777'nin üzerine çıktı⁷.

Sonuçta sermayedarlar/ patronlar ve ücret karşılığı işyerinde çalışan emekçiler, daha önce fiziksel bir varlığı zorunlu kıldığına inanılan işlerin evden ya da bu nedenle dünyanın neredeyse her yerinden yapılabileceğini keşfettiler. Bu durum, birçoğunun yalnızca evden çalışmaya başlamasına değil, aynı zamanda eski ücretlerini almaya devam ederken, farklı ve daha ucuz bölgelere taşınmasına da yol açtı. Böylece kapitalizmin tarihinde ilk kez işler ve işçilerin fiziksel varlığı arasında böyle bir ayrışma gerçekleşti.

İstihdam kaydırması kârlılığı artırıyor

Üstelik bu trend ülkelerin sınırlarını da aştı. Aynı iş Hindistan'da veya başka bir yerde 10 dolar veya 20 dolara yapılabilirken, (örneğin) ABD'li bir şirketin ABD'li bir işçiyi saatte 50 dolar veya 100 dolardan işe almaya devam etmesi mantıklı olmazdı. Gerçekten de yeni (Hintli) işçi, Hindistan'daki daha düşük fiyatlar nedeniyle, ABD'li işçinin (eski), nominal olarak daha yüksek maaşından çok daha düşük bir maaşla daha iyi durumda olabilir (en azından bir süreliğine). Ücret farklılıkları sayesinde, ABD sermaye sınıfı dolar olarak daha düşük ücretler ödeyerek kârını daha fazla artırabiliyor, bazı özellikli mesleklere sahip işçiler ise (bilişim teknolojisi gibi) bu sayede yaşam standartını yükseltebiliyorlar⁸.

İşçiler açısından iyi mi, kötü mü?

Bu gelişmenin işçi sınıfı ve diğer emekçiler için daha iyi mi yoksa daha kötü mü olduğu konusundaki tartışmalar isa hâlâ sürüyor. Bazı sektörlerde sermaye kesimi bundan memnun görünürken, diğerlerinde geleneksel

çalışma biçimlerine geri dönüşler söz konusu oluyor. İşçiler açısından ise yeni istihdam biçiminin beraberinde getireceği “güvencesizlik”, “eksik istihdam-yarı zamanlılık”, “sosyal güvence ve emeklilik haklarından mahrum olmak” ve “sendikalaşmadan mahrum kalmak” en büyük riskleri oluşturuyor. Ancak bu tartışmaların ötesinde kendini dayatan bir gerçek mevcut: Çalışma saatleri azaltılırken, çalışılan saatler içindeki kısmi zamanlı çalışmanın payı arttı. Düşük gelir ve standart istihdamın yetersizliği gibi faktörler internet üzerinden çalışmayı güvencesiz bir istihdam biçimine dönüştürdü. Online çalışanların durumu standart dışı, serbest çalışmaya ve geçici sözleşmelere dayanan bir çalışma atmosferi ile birlikte iyice kötüleşti. Diğer yandan evden çalışma üst düzey bir dijital okuryazarlık da gerektirirken, bunun karşılığında elde edilen ücretler düşük kaldı ve geçici gelir sağlama biçiminde oldu⁹.

ABD'de yapılan bir araştırma, GİG işçilerinin yüzde 36'sının (tipik bir haftada), iş almayı beklemek de dahil olmak üzere bu işleri yaparken 10 ila 30 saat (yüzde 29) veya 30 saatten fazla (yüzde 8) zaman ayırdıklarını ortaya koyuyor. Aynı zamanda, bazı GİG emekçileri finansal olarak bu gelire diğerlerinden daha bağımlı konumdadılar. Bunların kabaca onda altısı, son 12 ayda bu platformlar aracılığıyla kazandıkları paranın temel ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli (yüzde 23) veya önemli (yüzde 35) olduğunu ileri sürüyor¹⁰.

“Esnek çalışmanın cazibesi”

GİG emekçilerinin çoğu çalışma koşullarının sağladığı esnekliğe değer verdikleri için böyle bir istihdamı tercih ederken, bazıları da arzu ettikleri gibi geleneksel bir iş bulamadıkları için bu işi yapıyor. Ayrıca, daha önce de vurgulandığı gibi, geleneksel istih-

⁷ World-Employment-Social-Outlook-Report-2021, <https://ilo.org> (February 2021).

⁸ <https://socialeurope.eu/the-beginning-of-a-new-globalisation> (21 February 2022).

⁹ ETUI, Benchmarking working europe, 2020, <https://www.etui.org> (22 Nisan 2025).

¹⁰ <https://www.pewresearch.org/the-state-of-gig-work-in-2021> (8 December 2021).

damın çok azaldığı ve işsizliğin patladığı kriz dönemlerinde geçici de olsa bir gelir güvenliği ağı sağladığı için de tercih ediliyor.

Platforma dayalı GİG işlerinde ve diğer bağımsız iş ilişkilerinde (geçici veya bağımsız çalışma gibi) çalışan çoğu kişi bunun kendi tercihleri olduğunu bildiriyor. Esnekliğin değerine bir örnek olarak en büyük GİG işçisi popülasyonlarından biri olan Uber sürücülerine bakıldığında, örneğin ABD’de bir milyondan fazla insan Uber ile seyahat ediyor. Yakın zamanda yapılan bir araştırma Uber sürücülerinin (kazançları çok yüksek olmasa da) özellikle de platformda uzun süre düzenli olarak kalanların, çalışma saatleri ve çalışma yeri konusunda tama yakın bir kontrolle sahip olduklarını gösteriyor.

Diğer yandan, GİG ekonomisinin (ve daha genel olarak bağımsız iş gücünün) büyüklüğünü ölçebilmek çok zor olduğu gibi, GİG İstihdamı gibi geleneksel olmayan işler, gelirdeki dalgalanmalar ve gelecekteki “işlerin” gerçekleşmeyeceği endişesi açılardan çalışan emekçilere ilave riskler yüklüyor, hatta riski patronlardan işçilere etkili bir şekilde aktarıyor.

Genç işçiler ve GİG Ekonomisi

GİG işçileri geleneksel işlerde çalışanlardan ortalama olarak daha gençlerden oluşuyor. Örneğin Uber’de 60 yaşın üzerinde az sayıda sürücü var¹¹. Bu noktada genç işçilerin gelecekte nasıl emekli olabilecekleri konusu çok riskli bir durum söz konusu. Çünkü standart istihdamdan GİG istihdamına geçildiğinde bu alanda çok farklı sözleşmelerin olması tam emekliliğe geçişi zorlaştırabiliyor. Diğer yandan standart istihdam altında birçok işçi, yaşlandıkça kazançlarının önemli ölçüde arttığı, dik bir yaş/ ücret profiline sahip örtük bir sözleşmeden (gönüllü ve kendi kendini uygulayan uzun vadeli bir iş sözleşmesi) faydalanabiliyor.

Cinsiyete dayalı ücret farkı ve GİG Ekonomisi

GİG ekonomisinin yükselişi, bazıların bağımsız çalışmanın cinsiyetler arasındaki ücret farkını kapatmaya katkıda bulunabileceğini düşünmesine neden oldu. Kısa vadeli ve işlemsel iş gücü piyasası etkileşimlerinin, toplumsal cinsiyet açısından dezavantajlı etkileri en aza indireceği ve işler daha esnek olduğunda kadınların daha avantajlı olacağı umuluyordu. Bununla birlikte, yapılan araştırmaların çoğu, kadınların GİG ekonomisinde yeterince yer almadığını gösteriyor. Aksine kadınlar geleneksel işlere kıyasla GİG istihdamı gibi geleneksel olmayan işlerde genellikle daha küçük bir pay oluşturuyor. Çalışma koşullarının sağladığı esnekliğin değeri kadınlar için özellikle yüksek olsa da, kadınların bağımsız çalışanlar arasındaki payı düşük olduğundan ve iş platformlarında cinsiyete dayalı ücret farkı devam ettiğinden, bu durum kadınların dezavantajlı halini ortadan kaldırmıyor¹².

Sermaye daha istekli

Buna karşılık, sabit istihdamın maliyetleri arttıkça geçici, kısa vadeli, dışarıdan hizmet sunan işçi çalıştırılması biçimindeki GİG istihdamı yaygınlaşıyor. Patronlar/işverenler açısından esnekliğin değeri, tam zamanlı bir işe alım taahhüdünde bulunamayan veya bir veya iki yıl içinde ihtiyaçlarının ne olacağından emin olamayan küçük-orta ve büyümekte olan şirketler için çok daha önemli olabiliyor. Pratikte, daha büyük firmalar da esnek personel kullanımını yavaş yavaş artırıyor. Teknoloji, uzak yüklenicilerle (çalışanlar) iletişim kurmayı kolaylaştırdığından, birçok büyük işveren, proje odaklı çalışma için esnek personel alımını değerli buluyor.

GİG istihdamı nitelik olarak neden iyi bir istihdam değildir?

Bir işi “iyi” ya da “kötü” yapan bazı özellikler vardır. Öncelikle, iyi iş sosyal

11 C. Cook, R. Diamond and P. Oyer. “Older workers and the gig economy.” *AEA Papers and Proceedings* 109 (2019), s. 372-376.

12 The gig economy, agm.

olarak faydalıdır, maddi güvence sağlar, çeşitlidir, yaratıcıdır ve belli ölçüde otonomi sağlar. Kötü (ya da anlamsız) bir iş ise topluma herhangi katkı sağlamaz, maddi ihtiyaçlarımızı karşılamamıza dahi yetmeyebilir. Tekrara dayalıdır, hiç ya da çok az otonomi sağlar. Böyle işler ise verimlilik artışının peşinde olmanın bir sonucudur.¹³ GİG ekonomisindeki çalışma ortamı, doğası gereği birlik ve aynı topluluğa ait olma duygusu (sınıf bilinci) geliştirmek için çok önemli olan yüz yüze etkileşimlerin sıcaklığından yoksundur. Bunun yerine, “herkes kendi başına” mantığını güçlendirir. Dijital platformlara uzaktan erişim teknolojilerindeki gelişme ise özel ve kamusal alan arasındaki sınırları yeniden tanımlar. Kazançlı işleri kaçırma korkusu, platformun uygulamasıyla takıntılı bir ilişkiye neden olur ve çalışanda “her zaman ve her yerden erişilebilirlik” düşüncesinin hâkim olmasına neden olur.

GİG istihdamı işçinin kendisini bir emekçi gibi değil, “kendine çalışan (serbest meslek sahibi)” olarak görme biçiminde bir yanılsamaya neden olur. Çünkü sağladığı sözde esneklik kadar gelir vergisini, sigorta primini, sağlık masraflarını ve iletişim ve enerji masraflarını kendisi karşıladığı için “sahte” bir serbest meslek sahibi olma duygusu yaratır. Ancak diğer taraftan çalışanlar işin yüklenicisi ve/veya platforma tabi ve bağımlı olmaya tabi olmaya devam ederler.

Bu şekilde istihdam edilen işçiler, çalışma koşulları bağlamında, benzersiz zorluklarla uğraşırlar. Çevrim içi çalışma platformları aracılığıyla aracılık edilen farklı türdeki faaliyetlerin gerektirdiği belirli tehlikelere (zamanında bir paketi teslim etmek için aşırı hız yapmak gibi) ek olarak, geçici işlerin organize edilme, tasarlanma ve yönetilme şekliyle ilgili riskler de söz konusudur.

Otomatikleştirilmiş çevrim içi yönetim uygulamalarının uygulanması, paylaşılan fiziksel tesislere olan ihtiyacı ortadan kaldırır. Görevlerin çoğu bireysel olarak, ayrı ayrı ve sıklıkla diğer emekçilerle rekabet hâlinde gerçekleştirilir. Bu da işçilerin bir araya gelip hak aramalarının ya da sendikal örgütlenme biçiminde örgütlenmelerinin önünde engel oluşturur.

Sonuç olarak

Geleneksel olmayan işlerde (bağımsız taşeronlar, geçici işçiler, “GİG” işçiler) çalışan kişilerin sayısı ve teknoloji giderek kısa vadeli iş sözleşmelerini mümkün kıldığı, diğer yandan kalıcı istihdamın işverenler açısından maliyetleri artmaya devam ettiği ve kısa zamanlı çalışma için tam zamanlı bir kişiden daha azına ihtiyaç duyulduğu sürece, kâr maksimizasyonunu hedeflemiş kapitalizmde bu tür istihdamın artması söz konusu olacaktır. Bu eğilimi güçlendiren bir diğer faktör ise çalışma esnekliğine abartılı bir biçimde değer veren örgütlü mücadeleye inmayan çalışanlardır.

Bir başka anlatımla, kalıcı/güvenceli istihdamın patronlar açısından maliyetleri ve sendikalaşmanın potansiyel tehditleri arttıkça geçici, kısa vadeli, dışarıdan hizmet sunan işçi (GİG işçi) çalıştırılması yöntemi yaygınlaşıyor. Diğer yandan, bu çalışma biçimlerinde gelir istikrarsızlığı başta olmak üzere tüm riskler patrone işçiye aktarılıyor ve en iyimser yaklaşımla, GİG işçileri bu yüzyılda yeni iş dünyasının kobayları olarak kullanılıyorlar.

Son olarak, özellikle de neo-liberalizm döneminde iyice azalan sendikalaşma oranları, GİG istihdamının yaygınlaşmasıyla birlikte daha da düşebilir. Bu yüzden kabuk değiştiren kapitalizm, sektörler ve istihdam göz önüne alınarak işçi sınıfının 200 yıllık öz örgütleri olan sendikalarını bu gelişmelere paralel bir biçimde, yenilenmiş bir bakış açısıyla ve sınıf bilinciyle yeniden inşa etmesi gerekiyor.

¹³ Simon Mair, “How getting rid of ‘shit jobs’ and the metric of productivity can combat climate change”, <https://theconversation.com> (18 September 2019).

İklim Kanunu Teklifi Geri Çekildi!

Ekoloji Birliği
Doğayı ve Yaşamı Savunuyoruz

İlk 4 maddesi kabul edilen İklim Kanunu Teklifi, muhalefetin ve sivil iklim örgütlerinin yoğun itirazları nedeniyle Komisyon'a yeniden görüşülmek üzere geri çekildi. Sivil toplum örgütlerinin ve muhalif partilerin etkili mücadelesi teklif üzerine yeniden düşünüülmesinin yolunu açtı. Toplumsal muhalefet, İklim Kanunu ile sermayeye kâr sağlamaya çalıştığını günlerdir kamuoyuna açıklamaya çalışıyor.

Ekoloji Birliği ve İklim Adaleti Koalisyonu öncülüğünde bir araya gelen 100'den fazla ekoloji, kadın ve sivil toplum örgütü, İklim Kanunu'nun doğayı korumaktan çok ticari çıkarları gözettiğini belirtirken, halkın katılımı olmadan hazırlanan bu teklifin iklim adaletini hiçe saydığını ve çevresel sorunlara çözüm sunmadığını vurgulamıştı. STK'lar teklifin geri çekilerek toplumun, doğanın ve iklimin yararını gözetken bir İklim Kanunu'nun hazırlanmasını talep etmişti.¹

Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları, iklim değişikliği konusunda ortak kaygılarını ve çözüm önerilerini birlikte dile getirmek üzere "İklim Ağı"nı kurmuştu. İnsan kaynaklı iklim değişikliğinin geri dönülemez noktaya gelmeden önce durdurulması için ortak çalışmalar yürütmeyi amaçlayan "İklim Ağı", Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Doğa

Derneği, Doğa Koruma Merkezi, Eurosolar Türkiye, Greenpeace Akdeniz, Kadıköy Bilim Kültür ve Sanat Dostları Derneği (KADOS), Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA Vakfı), WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı), 350 Ankara gibi sivil toplum kuruluşlarının katkısı ile kuruldu.²

İklim Kanunu Teklifine benzer bir tepki de Türkiye'nin iklim alanında çalışan 15 sivil toplum kuruluşunu bir araya getiren İklim Ağı'ndan gelmişti. İklim Ağı TBMM'ye sunulan İklim Kanunu teklifinin, iklim değişikliğini neden olan fosil yakıtlardan çıkışı planlamadığını, kurulması planlanan Emisyon Ticaret Sistemi'nin ise emisyon azaltımına hizmet etmeyeceğini söylemişti. İklim Ağı da teklifin yeniden düzenlenmesi çağrısı yapmıştı.

Sendikamız, küresel ısınma konusunda Prof.Dr. Ali Demirsoy ile Tez-Koop-İş tv'de yaptığı görsel ve işitsel yayımlarla duyarlık kazandırmaya çalışıyor ve "en büyük sorunumuz küresel ısınma" diyerek hükümetin, toplumsal muhalefetin ve genel olarak kamuoyunun farkındalığını artırmaya çalışıyor. Üyelerimize bu programları izlemesini öneriyoruz.

Yeryüzü bizim evimiz ve evimiz insan

Hazırlayan:
gencemek

Prof. Dr. Ali Demirsoy

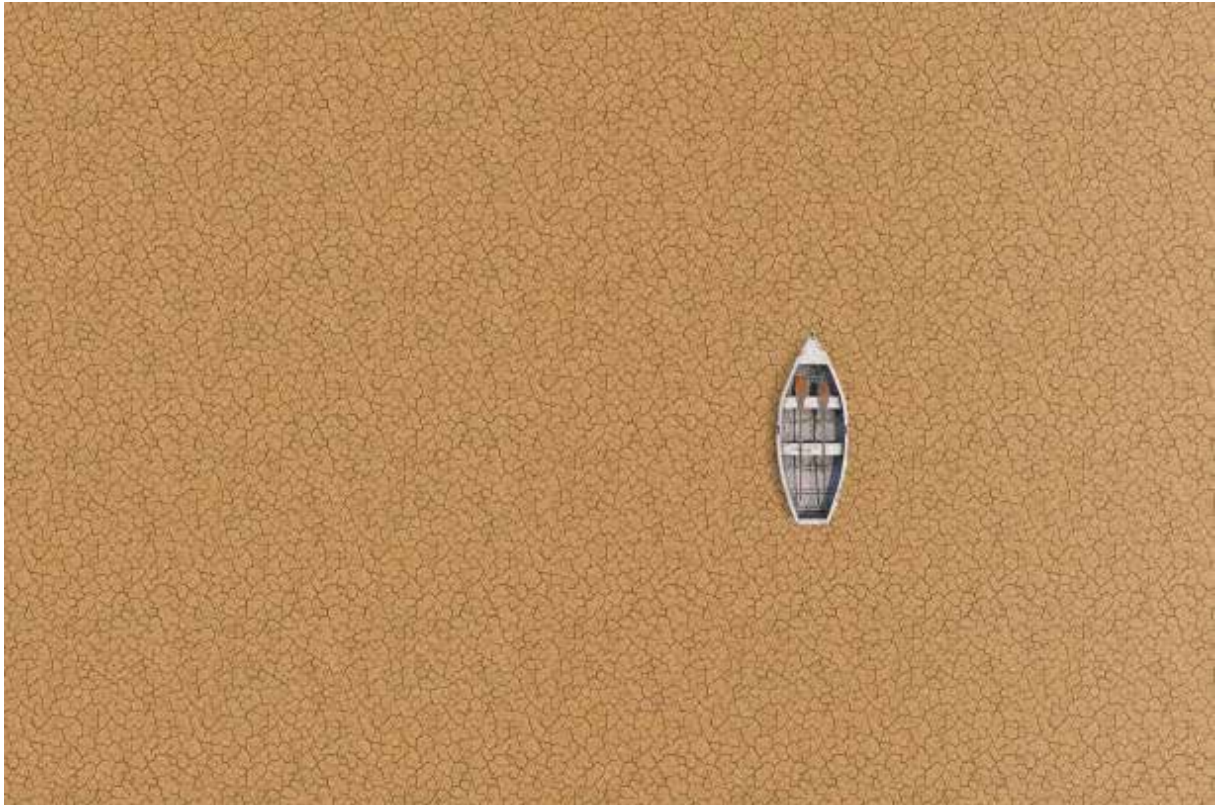
¹ <https://www.iklimhaber.org/iklim-kanunu-teklifi-geri-cekildi/>, Erişim Tarihi: 21 Nisan 2025.

² <https://www.wwf.org.tr/21464/iklimagikuruldu>, 21. Nisan 2025.

türünün de yol açtığı iklim krizinin tehdidi altında! Eğer iklim krizinde kapitalist üretim biçiminden, ulusal ve çok uluslu şirketlerden, insanlardan kaynaklanan nedenler ortadan kaldırılmayıp önlemler alınmazsa başta gençler ve çocuklar, hepimiz, küresel ısınmanın yol açtığı enkazın

altında kalacağız. Tarih insanların karşısına çözemeyeceği sorunlar çıkarmıyor. Alabileceğimiz önlemler var; bunlardan ilki gerçekten doğayı koruyan, doğaya, canlı çeşitliliğine saygılı bir iklim kanunu çıkarmaktır.

Yeni Türkü Buğdayın Türküsü

Çoğu zamanlar, genç emekçiler olarak her şeyin çok olumsuz geliştiğini düşünürüz. Evet biz gençler, kişi başına düşen milli gelir bakımından dünyanın 72. sırasında, gelir eşitsizliği açısından ise tüm OECD ülkeleri arasında en kötü durumda olan ilk beş ülke arasında yer alan bir ülkede yaşıyoruz. Ayrıca, 167 ülkeyi kapsayan 2024 Dünya Demokrasi Endeksi'nde 103. sırada, 142 ülkeyi kapsayan 2024 Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde ise 117. sırada yer alan bir ülkenin yurttaşlarıyız. Tüm bu olumsuzluklara karşın diş ile turnak ile bir yaşam uğraşısının içindeyiz. Ronya Nehir Noyan da bu gençlerden biri.

Ronya Nehir Noyan, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü'nde lisans öğrenimini sürdüren üçüncü sınıf öğrencisi. Akademik ilgi alanları arasında müzik tarihi, çok sesli koro müziği, performans analizi, etnik müzikler ve dünya müzikleri yer alıyor. Alanına hem araştırmacı hem de icracı bir perspektifle yaklaşan Noyan, Türkiye Gençlik Korosu ve Anchorus Polifonik Korosu'nda alto korist olarak yer alıyor; aynı zamanda konser program metinlerinin hazırlanması, içerik üretimi ve organizasyon süreçlerinde aktif görev alıyor.

Koro kültürüne olan ilgisini yalnızca sahneyle sınırlamayan Noyan, Koro Kültürü Derneği bünyesinde gönüllü olarak çalışıyor; öğrenci toplulukları içerisinde gerçekleştirdiği sempozyum, söyleşi ve atölyelerle akademik düşüncüyü kolektif üretimle buluşturan alanlar yaratmayı hedefliyor. Burası çok önemli: Müziği sadece bir ifade biçimi olarak değil, aynı zamanda toplumsal bağlamlarıyla birlikte ele alan bir araştırma yaklaşımını benimsiyor.

2025 yazında Estonya'nın Tallinn kentinde Avrupa Koro Federasyonu tarafından düzenlenen Leading Voices etkinliği kapsamında yürütülecek Young Event Management Programme'a (YEMP) kabul edildi. Uluslararası düzeyde genç müzik profesyonellerinin yer aldığı bu programa katılmaya hak kazanan Noyan, etkinlik süresince organizasyonel planlama, etkinlik yönetimi ve kültürlerarası iş birliği alanlarında da deneyim kazanmayı umuyor. Ronya'nın Yeni Türkü hakkındaki yazısını birlikte okuyalım. Sözcüklerin müzik ile birlikte dans ettiği bir yazma deneyiminin içinden geçelim.

Hazırlayan:
gençemek

Kızıl Çiçeklerin Hikâyesi: Umut ve Direnişin Melodisi

Ronya Nehir NOYAN

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet
Konservatuvan Müzikoloji Bölümü üçüncü sınıf
öğrencisi

Yeni Türkü, 1977 yılında Derya Köroğlu, Zerrin Yaşar ve Selim Atakan tarafından Ankara'da kurulan ve Türk müziğinde köklü bir iz bırakan önemli bir topluluktur. Grubun ismi, edebiyatçı Yaşar Miraç'ın öncülüğünde ortaya çıkmış, yalnızca bir dergi adı olmanın ötesinde, halk müziği ile birleşen bir kültürel direnişin simgesi olmuştur. Yaşar Miraç'ın edebiyat dünyasındaki etkisi, Yeni

Türkü'nün müzikal yapısına da yansımış, bu isim, dönemin toplumsal yapısını, kültürel değişimini ve müziğin gücünü vurgulayan bir etkileşimde bulunmuştur.

Yeni Türkü'nün müzik anlayışı, sadece halk türkülerinin yeniden yorumlanması değil, aynı zamanda bir mücadele ve kimlik arayışının ifadesidir. Bu akım, özellikle Güney Amerika'dan gelen bir ilhamla şekillenmiş, Şili'nin Inti Illimani topluluğunun etkisiyle, halk müziğinin evrensel dilini, politik bir çerçevede harmanlamıştır. Grubun müziği, halkların sesini, köleliğin, ezilmişliğin ve direnişin öyküsünü taşıyan bir araç haline gelmiştir. Yeni Türkü, kuruluşundan itibaren müzik dünyasına sadece bir grup olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir fenomen olarak da adım atmıştır. İlk albümü *Buğdayın Türküsü* ile müzik dünyasında kendine sağlam bir yer edinen grup, yıllar içinde kadrosunda birçok yetenekli müzisyene yer vermiş, ancak grubun kurucusu ve müziğin baş aktörü olan Derya Köroğlu her daim grup bünyesinde kalmıştır. Bu da, grubun müzikal evriminde sürekliliği simgelemiş ve köklü bir kültürel miras yaratmıştır. Yeni Türkü, Türkiye'nin müzikal kimliğini dönüştürürken, toplumsal

ve politik anlamda da önemli bir rol üstlenmiştir. Topluluğun her bir albümü, yalnızca müziksel değil, aynı zamanda toplumsal mesajlarla bezeli, halkların mücadelesinin sesi olmuştur. Dönemin siyasi ve kültürel atmosferine karşı grup, müziğiyle bir eleştiri ve alternatif sunmuş, halkın sesine dönemin en güçlü cevaplarını vermiştir. Bu yüzden, Yeni Türkü'nün müziği yalnızca bir sanat formu değil, bir direnişin, bir toplunun ve bir halkın mücadelesinin en saf biçimlerinden biridir.

1979 yılında yayımladıkları *Buğdayın Türküsü* albümü, Yeni Türkü'nün müzikal kariyerinde bir dönüm noktasıydı. Albüm, siyasi baskılar ve darbe sonrası yasaklanan ilk büyük çıkışları oldu. İçeriği, Nazım Hikmet gibi isimlerin şiirlerinden uyarlamalarla şekillendi, bu da dönemin siyasi iklimine yönelik güçlü bir duruş sergiliyordu. Albüm, hem toplumsal hem de politik açıdan dönemin zorlu şartlarında bir sanatçı duruşunu ortaya koyuyordu. *Buğdayın Türküsü*, grup için sadece bir müzik albümü değil, aynı zamanda bir protesto aracıydı. Albümün yasaklanması, grubun politik müzikle olan bağımlı derinleştirdi. Buradan hareketle grup, müziğin yalnızca estetik bir ifade biçimi olmadığını, aynı zamanda toplumsal olaylara karşı bir tepki olarak da şekillenebileceğini kanıtladı. Sonraki yıllarda, grup üyeleri arasında yaşanan değişikliklerle birlikte, Yeni Türkü'nün müziği farklı evrelerden geçti. 1981-1985 yılları arasında, grup İngiltere'ye taşınan Zerrin Atakan'ın ardından zaman zaman vokalsiz olarak devam etti ve film müziklerine yöneldi.

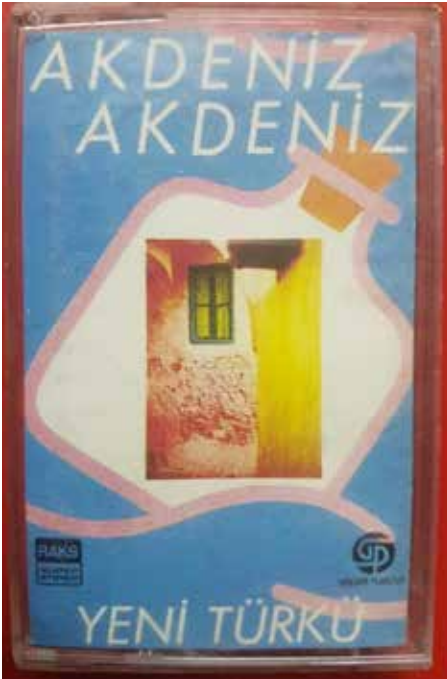

1983'te yayımladıkları *Akdeniz Akdeniz* albümü, Yeni Türkü'nün müzikal evriminde bir başka önemli adımdı. Bu albüm, topluluğun sesinin daha da genişlemesini sağladı ve Türkiye çapında tanınmalarını pekiştirdi. *Akdeniz Akdeniz*, Yeni Türkü'nün politik temasından tamamen uzaklaşmadığını, ancak müzikal çeşitliliği ve popülerleşmeyi de bir arada götürmeyi başardığını gösteriyordu. Ancak *Buğdayın Türküsü*, grubun kariyerinde her zaman özel bir yer tutmuştur. Albümün, yasaklanmasının getirdiği zorluklara rağmen, Yeni Türkü'nün siyasal duruşunun bir sembolü olarak kalmaya devam etmiştir. Müziğin politik bir ifade biçimi olarak işlevsel olduğu bu albüm, hem bir dönemin hem de bir müzik anlayışının simgesi haline gelmiştir. Yeni Türkü'nün toplumsal olaylara karşı duruşunu en açık şekilde ortaya koyduğu albüm, belki de grubun en önemli politik albümüdür.

Bir tohum düşünün. Toprağın karanlığına bırakılmış, ağır bir yükün altında sıkışmış, belki de unutulmuş gibi... Ama içinde, o karanlıkta bile

<https://cdplak.com/yeni-turku-bugdayin-turkusu-plak-lp>

filizlenmeye hazır bir yaşam taşıyor. Tohum, toprağı yırtıp güneşe ulaşmayı hayal eder. Çünkü doğası budur: direnmek ve yeniden doğmak. Yeni Türkü'nün *Bugdayın Türküsü* albümü tam da böyle bir hikâye anlatıyor; ama bu hikâyenin kahramanı bir buğday tanesi değil, halkın kendisi. “Halkım ben, parmakla sayılmayan” diyor şarkı. Tek bir kişiyi değil, milyonlarca insanın oluşturduğu bir gücü tarif ediyor bu sözler. O insanlar ki, sessizliğin içinde varlıklarını unutturmuş gibi görünseler de, en karanlık anlarda bile yeniden doğmayı bilirler. Toprağın altında bekleyen tohum gibi, baskıların, haksızlıkların ve eşitsizliklerin üstüne çıkmayı başarırlar. Bir başka karede, buğday filizleniyor. Tıpkı halkın karanlığı delen sesi gibi, buğday da toprağı yırtıp gökyüzüne uzanıyor. Şarkının sözleri, “sessizliği burğu gibi deler” derken, halkın suskunluğunu bozup kendi sesini yükseltme cesaretine bir selam gönderiyor. Bu cesaret, sadece bir bireyin değil, yüzlerce, binlerce insanın ellerinde birleşen bir güçle mümkün oluyor. Ölü tohumlar yeniden yeşerir mi? Şarkı buna “evet” diyor. “Ölü, yiğit, gölge ve buz, ne varsa / Tohuma dururlar yeniden.” Sadece hayatta kalanlar değil, geçmişte mücadele etmiş olanların hatırası da bu yenilenmenin bir parçası. Çünkü halk, her kaybında biraz daha güçlenerek büyür, her yenilgiden yeni bir umut yaratır. Sonra o filizlenen buğday, rengini alır; halkın “güzelim kırmızı elleriyle” toprağı delip geçer. Sessizlik bozulur, karanlık geride kalır. Halk, tarih boyunca her ne kadar baskı altında kalsa da, her defasında ayağa kalkıp yoluna

devam etmiştir. “Biz halkız, yeniden doğarız ölümlerde” diyor şarkı. Bu sözler, umudun ve direncin bir başka ifadesi. Yenilgi bile, halkın mücadelesinde bir duraklamadan ibarettir; çünkü o karanlık anlardan bile yeni bir yaşam filizlenir ve tüm bunlar, Yeni Türkü'nün melodileriyle birleştiğinde, sadece bir şarkı olmaktan çıkar. Halkın hafızası, direnişi ve umudu bu notalarla bir bütün olur. Tıpkı toprağın koynunda büyüyen bir buğday gibi, şarkı da halkın mücadelesinin bir ürünü, bir sesi haline gelir. Buğday tarlasındaki filizler büyürken, gökyüzünde karanlık bulutlar belirir. Toprağın altındaki yaşam gücü, güneşe ulaşmaya çalışırken bazen beklenmedik bir gölge düşer üstüne.

Buğdayın umut dolu şarkısı bitir bitmez, *Sardunya'ya Ağt* başlar. Ancak bu defa toprak değil, demirin soğuk yüzeyi ve karanlık bir koğuş vardır karşımızda. Bir çiçeğin kaderi, dikenlerinden değil, özgürce açmaya cesaret edişinden dolayı mühürlenir. Hikâye, “ikindiyin saat beşte” başlar. Koğuşta bir uğultu, başgardıyan Rıza önde, arkasında karanlık bir düzenin temsilcileri. Sardunya, suçlanan bir çiçek. Onun suçu, yalnızca varlığıyla bu karanlık dünyada renkli bir umut sunmasıdır. “Yataklık etmiş ki zaar, suçu tevatür ve esrar” der şarkı. Gerçek bir suç yoktur ortada; sadece söylentiler, dedikodular ve çiçeğin doğasındaki kızzılık, belki de direnişin sembolü sayılmıştır. O an, koğuşun nefesi tutulur. Sardunya'nın demir kapıya doğru götürülüşünü seyrederek mahkûmlar. Tıpkı bir çiçeğin, bahar gelmeden dalın-

dan koparılışı gibi, Sardunya da bu düzenin kurbanıdır. “Dirlik düzenlik kurtulur, müdür koltuğa kurulur” dizeleriyle, o karanlık düzenin kendini temize çıkardığını görürüz. Ama gerçekte, çiçeğin zincire vurulması yalnızca çürümenin ve çeliğin zafedir. Şarkının içinde bir başka sahne belirir: “Canların gözleri yaşta, aklı idamlık yoldaşa.” Çiçeğin demire vurulması, koğuştaki herkes için bir sessizlik anıdır. Sardunya, yalnız bir çiçek değildir artık; o, umutları, hayalleri, direnişin ta kendisini temsil eder. Onun kaybı, yalnızca bir bireyin değil, bir topluluğun ruhundaki yaradır. Fakat şarkı burada bitmez. Sabahleyin saat beşte, ölümle yüzleşilir. Güneş doğarken, Sardunya’nın son anıları karanlığı deler. Onu koparan eller, Sardunya’nın rengini gökyüzüne yayamayacağını sanır. Ancak o, buğdayın türküsündeki filiz gibi yeniden doğacaktır; çünkü onun kıvrılığı, ne kadar bastırılmaya çalışılırsa çalışılsın, bir halkın mücadelesine dönüşür. Sardunya bir çiçektir, ama aynı zamanda bir semboldür ve semboller ölmez. *Buğdayın Türküsü* ile başlayan yaşam ve direniş döngüsü, *Sardunya’ya Ağıt* ile karanlığın derinliğine bir ağıt yakarak devam eder. Bu ağıt, kaybedilenlerin ardından dökülen gözyaşlarını anlatırken, umudun toprak altındaki inatçı köklerine de selam gönderir. Çünkü ne kadar karanlık olursa olsun, filizler ve çiçekler bir yolunu bulur, yine de büyür. Sardunya’ya Ağıt ile yürekte bir ağırlık bırakan öykü, sessizliğin diline, ens-trümantal bir anlatıya taşınıyor.

Gelincik, kelimeler olmadan, yalnızca melodilerle konuşur. Bu sessizlikte, anlatılmayan hikâyeler ve söylenme-

yen sözler gizlidir. *Gelincik*, kırılgan bir çiçek. Rüzgâr estiğinde kolayca eğilir ama asla kopmaz. Toprağa kök salarken, çiçeğinin kıvrılığıyla yaşamın en naif yanını taşır. İşte bu parça, *Sardunya’ya Ağıtın* bıraktığı izlerin üzerine, gelinciklerin kırılgan ama dirençli güzelliğini serer. Müziğin ilk notaları, bir sabahın sessiz uyanışı gibidir. Melodi, bir tarlada özgürce dalgalanan gelinciklerin dansını çağırıştırır. Ancak dikkatle dinlerseniz, bu dansın içinde bir hüznü olduğunu hissedersiniz. Çünkü gelincikler, tıpkı insanlar gibi, güzellikleriyle hayranlık uyandırırken aynı zamanda fırtınalara karşı savunmasızdır. Tarlalarda bir süre özgürce salınan gelincikler, bir rüzgâr esintisiyle eğilir. Müziğin tonunda bir değişim olur; melodiler daha derinleşir, daha içe döner. Sanki geçmişten bir fısıltı, o çiçeklerin kaderini hatırlatır. Gelinciklerin birer birer savrulduğu sahneler gözünüzde canlanır. Onlar buğday tarlasının sessiz tanıklarıdır, tıpkı insanlar gibi; bazıları rüzgâra dayanamaz, bazıları kök salmayı sürdürür. Bu eserdeki sessiz çılgınlık, *Buğdayın Türküsü* ve *Sardunya’ya Ağıtın* bıraktığı hikâyelerin yankısıdır. Kızıl renk bir

kez daha başrolde: Buğday tarlasının sessiz tanıkları, Sardunya'nın kızıl yoldaşları ve Gelinciklerin sonsuz savruluşu. *Gelincik*, dinleyeni yalnızca bir çiçek tarlasına götürmez; aynı zamanda her melodiyle insan ruhunun kırılğanlığı ve gücünü hatırlatır. Bu enstrümantal eser, bir nefes gibi gelir geçer ama geride derin bir his bırakır. Tıpkı gelinciklerin, fırtınadan sonra bir tarlada bıraktığı izler gibi. Sessizlik bir süre daha yankılanır. Gelincik tarlasından dönerken, dinleyenler bir sonraki hikâyeye hazırlanır. Çünkü her bir çiçek, her bir nota, bu döngünün ayrılmaz bir parçasıdır.

Gelincik'in sessiz melodilerinin ardından, şimdi başka bir hikâyeye yankılanıyor: Gecenin sessizliğinde ayakta kalanların, karanlığın içinde görünmeyenlerin hikâyesi. *Bekçi Kazım Türküsü*, bu albümün belki de en insani yüzlerinden biri. Onun yorgun adımları, toplumsal gerçekliklerin sessiz bir tanığı gibi yankılanır. Yukarı mahallelerin sokaklarında, saatler geceyi unutturduğunda, Kazım'ın hikâyesi başlar. Yorgun ama vazgeçmeyen adımlarıyla, gecenin derinliklerine inat, düdüğünü çalar.

O düdüğü, bir mahallenin güvenliğini sağlamak için değil sadece; aynı zamanda kendi yorgunluğunu, endişesini ve çaresizliğini örtmek için çalar. Çünkü Bekçi Kazım'ın geceleri, yalnızca mahalle bekçiliği değil, aynı zamanda bir baba olarak iki hasta çocuğunun geleceğini düşündüğü, içinden çıkamadığı hesapları yaptığı saatlerdir. Gecenin sessizliği, yukarı mahallelerdeki konaklardan gelen cırlak kahkahalarla bölünür. Zenginlik, gösteriş ve eğlence dolu bu sesler, Bekçi Kazım'ın dünyasından çok uzaktır. Onun kaygıları, bu kahkahaların yankılarıyla daha da belirginleşir. Saat bir olur, üç olur; Kazım'ın adımları yorulur ama durmaz. Müziğin ritmi, Bekçi Kazım'ın ruh hâlini yansıtır. Melodi bazen bir umut fısıldar, bazen de derin bir çaresizliği. Bu noktada Kazım'ın iç sesi duyulur: "Neme lazım." İşte bu cümle, belki de onun hayata tutunma biçimidir. Kendi dertlerinin ağırlığı altında ezilirken, başka bir şeyin sorumluluğunu alacak gücü bulamaz. "Neme lazım" bir teslimiyet değil, bir koruma kalkanıdır. Şarkının ilerleyen bölümlerinde, Kazım'ın yalnızlığı daha da derinleşir. Çömlekçiliğin sokakları, onun düdüğü ve adımlarının yankısından başka bir şey duymaz olur. Sabah yaklaşır, ama gece Kazım için hiç bitmez. Çünkü onun gecesi, yalnızca fiziksel bir nöbet değil, aynı zamanda ruhsal bir bekleyiştir: Çocuklarının geleceği, kendi çaresizliği ve mahallenin kayıtsızlığı arasında bir varoluş mücadelesi. Bekçi Kazım Türküsü, yalnızca bir insanın değil, aynı zamanda toplumun vicdanını anlatır. Yoksulluk ve zenginlik arasındaki uçurum, gece yarısı sessizliğinde bir düdüğün sesiyle

daha da belirginleşir. Bu parça, dinleyenleri yalnızca Kazım'ın dünyasına değil, aynı zamanda kendi vicdanlarına da bakmaya davet eder. Kazım'ın hikâyesi burada sona ermez. O, adımları ve düdüğüyle bir sonraki gece yine mahallede olacaktır. Ancak dinleyenler için, onun hikâyesi bu melodiyile kalıcı bir iz bırakır. Gecenin kasvetli havasında, Bekçi Kazım'ın nöbetinden bir sonraki durak, bu kez daha ağır bir kapının önündeki hayatlar oluyor: *Mapushane Kapısı*.

Demir kapının soğukluğu, sadece içerideki mahkûmların değil, kapının dışında bekleyenlerin de yüküdür. Kapının önünde altı kadın, oturdukları toprağa sabrı işlerken, ellerinde sessiz bir keder taşır. Yanlarında seviz çocuk vardır; gülümsemeyi unuttukları kadar, belki de umut etmeyi öğrenmeye çalışırlar. Kadınların sınıksız gizledikleri saçları, sessizlikle örtülmüş hikâyeler fısıldar. Çocukların cin gibi bakan gözleri, içerideki babalarına ulaşamayan mesajlar taşır. Bir yanda, sıcak havanın altında uzun nöbet tutan bir jandarma; diğer yanda, yükünü paylaşamayan bir beygir. Kamış sepetlerindeki yeşil biber, torbalardaki kömür, heybelerdeki soğan ve sarımsak... Tüm bunlar, içeriye ulaşmayı bekleyen yaşamın kırıntılarıdır. Ancak, bu hikâyeyi anlatan ses, demir kapının ardındandır. "Altı kadından biri sen değildin ama, beş yüz erkekten biri bendim." Bu sözlerle türkü, bireysel bir kaderden kolektif bir acıya dokunur. Bir kadın ve bir adam arasında yazılmamış mektuplar, sadece aşkın değil, adaletin de hasretini taşır.

Beyazıt Meydanı'ndaki Ölü, tarihin bir

anısını yeniden çağırır; sadece bir bireyin değil, toplumsal bir mücadelenin sesi olur. 1960 yılının Nisan ayında, Beyazıt Meydanı'nda, 19 yaşında bir genç yere düşer. Ders kitabı bir elinde, öteki elinde yarım kalan bir rüya... O genç, yalnızca bir delikanlı değil, aynı zamanda değişim isteyen bir halkın sembolüdür. Alnındaki kurşun yarası, kızıl bir ranfil gibi açar; bu yara, bir insanın yaşamından çok daha fazlasını ifade eder. Güneşin ışıkları altında gündüz, yıldızların ışığında gece... O artık bir şahittir; hem geçmişin hem de geleceğin hikâyesine. Türkü, Beyazıt Meydanı'nda damla damla toprağa karışan kanı anlatır. Kan, silahlı bir milletin özgürlük türkülerini yükselttiği güne kadar, meydanda yankılanmaya devam eder. "Zaptedene, zaptene kadar büyük meydanı..." Sözler, özgürlüğün peşinden giden bir halkın direniş ruhunu taşır. Bu şarkı, tarih boyunca gençlerin değişim ve adalet arzusunun bir portresidir. Beyazıt Meydanı'nda yatan genç, bir kişi olsa da, sesi kalabalıkların sesi olur; şarkı ise o sesin yankısı.

Sonbahar'dan Çizgiler'de ise, sonbahar Mamak'a usulca gelir ve beraberinde sessiz bir hüznü taşır. "Geldiğimizde otlar yemyeşildi," der şarkı, zamana ve mekâna köprü kurarak başlar. Bu yemyeşil otlar, bir zamanlar yaşamın ve umudun simgesiyken, şimdi solmaya yüz tutmuş, sonbaharın kasvetli yüzünü hatırlatır. Kuzeyde parlayan güneşin ışıkları ise artık uzak, sanki tutukluların hayallerine dokunamayacak kadar erişilmezdir. Kömür deposunun boşalmasıyla sonbaharın gelişi aynı anda olur. Bu

basit ama güçlü betimleme, dışarıdaki doğa döngüsü ile içerideki insanlık durumunun birbirine paralel olduğunu hissettirir. Mamak’a sonbahar gelir, ama bu sonbahar, sadece yapıların sarardığı değil, umutların ve özgürlüğün de solduğu bir mevsimdir. Şarkının bir başka sahnesinde, tutsaklar güneş altında geçen sonbaharlara bakar. Bu bakış, bir özlem ve hayal doludur; bir zamanlar gece-konduların şirinliği ve asfalt yolların özgürlük hissiyle dolu anıları çağırır. Samsun asfaltında akıp giden arabaların sesi, yolculuğun ve hareketin büyüsunü taşır. Tutsaklar için bu hareket, hayal edilemeyen bir lüktür. Şarkı bu yüzden içe işleyen bir ironiyi barındırır: “Ne güzeldir yollarda olmak şimdi.” Sonbahar, dışarıdaki dünyada yeni bir döngünün başlangıcını temsil etse de, içeride takvim yapıları yalnızca geçmiş hatırlar. Geçen mevsimlere özlem, hem bireysel bir ağıt hem de toplumsal bir isyan gibi yankılanır.

Özgürlük, insanlığın en kadim hayali, en büyük savaşıdır. “Adı özgürlük olan bir ülkede doğdum ben,” diye başlar şarkı, bir ülkenin ya da dünyanın hayali tasvirini sunar. Burada özgürlük, yalnızca bir kavram değil, toprağın, suyun, göğün özü; hayatın ta kendisidir. Bu başlangıç, dinleyiciyi bir ütopya davet eder, güneşin memesinden içilen süt kadar saf ve güçlü bir özgürlüğe. Bu şarkıda özgürlük, bireyin doğasından toplumsal mücadelelere uzanan bir yolculuğun merkezindedir. Şair, özgürlüğü dağların kucığında, yeşilin beşiğinde büyüyen bir badem ağacına benzer. Özgürlük, sevdıyla yoğrulur; bir

“sevda narı” gibi yürekte taşınır, bir “al gonca” gibi dudaklarda hayat bulur. Yunus’un derin bilgelik dolu dizelerinden, Karacaoğlan’ın sevda dolu türkülerine, Pir Sultan’ın isyan ateşine kadar uzanan bir halk edebiyatı mirası içinde, özgürlük hem bireyin hem de toplumun yankısıdır. Şarkı, özgürlüğün bedelini de gözler önüne serer. “Nesimi’ydim, yakıldım. Bedrettin’dim, borklucé.” Bu dizelerde tarih, kan ve acıyla yazılmış bir destan gibi yankılanır. Özgürlük için mücadele edenlerin direnci ve fedakârlıkları, bireysel hikâyelerden evrensel bir haykırışa dönüşür. Her ölümden bir yeniden doğuş gizlidir; “Öldüm, öldüm, dirildim, bıkmadan, usanmadan.” *Özgürlük*, zulme karşı bir başkaldırıdır. Şair, zindanlardan sürgünlere, darağaçlarından meydanlara kadar bir mücadele tarihi çizer. Nazım Hikmet’in bilinçle bilmiş dizelerinden, Köroğlu’nun yiğitliğine uzanan bu yolculuk, bireyin içsel özgürlük arayışını kolektif bir çığlık haline getirir. Son olarak, özgürlük yalnızca bugünün değil, geleceğin de umududur. “Adı özgürlük olan, günlere dek sürecek.” Şarkı, bir çağrı niteliği taşır: Özgürlük, yalnızca geçmişin değil, geleceğin de en güçlü türküsüdür. Her mücadele, karanlığı aydınlatan bir ışık, zulmü yenen bir sevgi halkasıdır.

“Bir ölü daha geçti...” Şarkı, sıradan bir günün göğsünde yankı bulan derin acıların izini sürer. Bir ölüm, bir başkaldırı, bir kayıp; hepsi bir arada. Bu kez ölü, genç yaşta, belki de henüz hayattan alacağı çok şeyi varken, sistemin adaletsizliğine kurban gitmiş bir figürdür. “Bıyıklı, esmer

yüzlü, fidan boylu bir gençti.” Ya-
vaşça geçen bir cenaze alayı, ardın-
da kalanları derin bir hüznle sarar.
Fotoğrafi bir gazetede yer bulur, ama
ölüm sadece bir anı, bir görüntü de-
ğil, bir toplumun vicdanındaki sızıya
dönüşür. Ölümün ardında yatan so-
rular birikir. “Vurdular onu, neden?”
Şarkı, ölenin kimliği üzerinden bir
sorgulama başlatır. Belki genç oldu-
ğu için, belki de düşünceleriyle bir
tehdit unsuru haline geldiği için...
Her ölüm, bu ülkenin gençlerine,
işçilerine, halkına ne kadar yaban-
cılaştığını bir kez daha hatırlatır. Bir
toplum, bu kayıplarla nasıl var olma-
ya devam edebilir? İşte tam burada
şarkı, ağıtlarla birlikte bir ceset ta-
şıyan omuzların arasında yükselen
soruları gündeme getirir. “*Bir ölü
daha geçti,*” derken, halkın gözleri bu
kayıplara alışmış gibidir. Ama ağıtlar
yükselmez; insanlar alışkanlıkla ya-
şamaya devam eder, “kimi bitip tü-
kenmez günlük işine düştü.” Hüznün,
toplumun bir parçası haline gelmiş,
acı sıradanlaşmıştır. Fakat bu ölüm-
ler sadece vicdanları değil, toplumu
derinden sarsar. Bir yanda analar, ni-
şanlı kızlar ağlamaktadır. Ama ağıt-
lar, bu toplumsal bozukluğun sesini
duyurmaz. “Hakkı uzar gönlüne iş-
çilerin, gençlerin.” Gençlerin hakla-
rı, seslerini duyurabilme özgürlükle-
ri, bir ölüyle bir kez daha yitirilir. Bu
şarkı, bir bireyin ölümü üzerinden,
bütün bir toplumun ölmek için
verdikleri savaşı anlatır. Ve her kayıp,
bir hikâye, bir mücadele, bir isyan
haline gelir. “Sen esirliğim ve hürri-
yetimsin...” Şarkı, hem bir bağlılık
hem de bir çelişki barındıran duygu-
ların birleşimidir. *Sen*, öylesine derin
bir kavramdır ki, hem esaretin hem

de özgürlüğün tanımını olur. Şarkının
ilk satırları, sevdanın ve toprakla olan
derin bağın bir özlemi olarak kar-
şımıza çıkar. Kişi, hem sevdiği hem
de mücadele ettiği varlık olarak bir
bütünleşme hâlinindedir. İzlediğimiz
öyküde, bir kişinin sevdıyla dolu kal-
bi, adeta bir savaş alanına dönüşür.
“Çıplak bir yaz gecesi gibi / Yanan
etimsin...” Sözlerdeki sıcaklık, insa-
nın hem bedeniyle hem de ruhuyla
duyduğu kavrulmuşluk hâlini yan-
sıtır. Yaz gecesinin çıplaklığı, sığağı,
bir yandan huzur verirken bir yan-
dan da vücutta yanıcı bir acı yaratır.
Bu acı, sevdanın büyüklüğünden,
memleketin topraklarından, halkın
özlemlerinden beslenir. “Sen memle-
ketimsin,” diyerek, şarkı bir kez daha
bağımsızlık, kökler ve aidiyet üzerine
düşünceleri derinleştirir. Sevilen kişi,
hem bir arzu hem de bir isyanın sim-
gesidir. O, bir arayışın, bir yeniden
doğuşun ve belki de bir kaybın için-
de yer alır. “Sen ela gözlerinde yeşil
hareler” derken, bu gözlerin derinliği
bir okyanus kadar geniştir; fakat ula-
şamaz bir yerden çağırır. O gözlerin
içinde, yalnızca arzulanan değil, bir
halkın mücadelesinin izleri de vardır.
“Sen büyük, güzel ve muzaffer / Ve
ulaşıldıkça ulaşılmaz olan hasretim-
sin.” Bu dizeler, bir zaferin ve kay-
bın birleşimidir. Büyüklük, bir halkın
umudu ve mücadelesiyle özdeşleş-
miştir. Ama sevilen kişi, bir noktada
ulaşılması güç, bir dağa dönüşür.
Her yaklaşımda daha da uzaklaşan,
özlemi büyüten bir uzaklık yaratır.
Ulaşılamayan, yalnızca arzulanan
kalır. Sonuçta “Sen” şarkısı, sevdanın
ve halkın özlemlerinin birleştiği
bir hürriyet ve esaret sarmalıdır. Her
kayıp, her umut, bir başka isyanın ve

direnışin adı olur. Ve bu sevda, ne kadar uzağa gitse de her zaman geri döner. “Hava döndü, işçiden, işçiden esiyor yel...”

Albümün son şarkısı, tüm önceki parçaların birikiminden, toplumsal bir özlemin ve direnişin zirvesinden yükselir. *İşçi Marşı*, sadece bir müzik parçası değil, bir halkın mücadelesinin, emeğin ve direncin çağrısıdır. Başlangıçtaki fırtına, bir değişimin habercisi gibidir. “Dumanı dağıtacak yıldız poyraz başladı,” derken, bu fırtınanın getirdiği yeniliğin, karanlığın ötesinde bir umut ve ışık barındırdığı anlatılır. Bahar, karanlık kışın ardından gelecekse, bu direnişin meyvesi de gün yüzüne çıkacaktır. Şarkının her satırı, bir halkın mücadelesinin, her işçinin yaşadığı acının ve arzusunun yankısıdır. “Tekliyor işte çağın çarkına okuyan çark / Ve durdu muydu bir gün bu kör avara kasnak?” Yalnızca bireyler değil, tüm toplum bu çarka takılmış, o çarkın dişlileri bir zamanlar dönmeyi bırakmıştır. Ancak bir zincirin kaybolması, yeni bir dünyanın kurulması için zemin hazırlar. “Bir zinciri yitirenler bir dünya kazanacak” derken, kaybın bir kazanıma dönüşeceği, eski düzenin yıkılıp yeni bir toplumun inşa edileceği vurgulanır. Daha sonra “Köylükler uykusunda döndü dönüyor sola / Güne bakıyor bebek büyüyen yumruğuyla” satırları, çocukların geleceğe olan inançlarını ve toplumsal dönüşüm için büyüyen umutlarını simgeler. Başakların, yani emeğin ürünlerinin, yola çıkmaya hazır olduğunu ve artık özgürlük mücadelesinin bir meyve vereceğini gösterir. “Senlik benlik bitip de ku-

ruldu muydu bizlik?” İşte bu soruyla şarkı, toplumsal birliğin ve eşitliğin ne zaman kurulacağına dair bir çağrı yapar. “Asgari ücret değil, hür ve günlük güneşlik” derken, artık sadece zorunlu hayatta kalmanın değil, özgür ve eşit bir toplumun yolunun açılmasından bahsedilir. Bu, halkın yarattığı bir dünyadır, adaletin ve eşitliğin hüküm sürdüğü bir dünya ve nihayet “Hava döndü işçiden, işçiden esiyor yel” her seferinde vurgulanan bir çağrıdır. İşçinin gücü, rüzgâr gibi yayılır, halkın birlikte verdiği bu mücadele sonunda tüm engelleri aşar. “Sen ki ferhatsın işçi, günün senin gelecek / İndir külüngün indir, del, şu karanlığı del” diyerek, işçiye ve tüm halklara bir görev verilir: Karanlıkları delip, aydınlık bir geleceğe yol almak. Bu, sadece bir direniş değil, aynı zamanda bir zaferin müjdesidir.

Son olarak, bu albümün kapanışında, “Gibi açsın aydınlık tekmi olunca tünel” satırı, bütün zorlukların ve acıların ardından gelecek olan aydınlığı müjdelere. Bu son şarkı, tüm albümün temalarını birleştirir: direniş, birlik, umut ve özgürlük. “Hava döndü işçiden, işçiden esiyor yel” diyerek, şarkı, bir halkın uyanışını, bir halkın gücünü ve bir halkın zaferini simgeler ve albüm sona erer, ancak geride kalan tek şey bu halkın mücadelesinin yansımasıdır. *Buğdayın Türküsü* yalnızca bir albüm değil, bir devrimin, bir özgürlük arayışının, bir dayanışmanın sesidir.

Yaşamaya Dair

Yeryüzünün en kıymetlilerinden, en usta şairlerinden Nazım Hikmet “Yaşamaya Dair” şiirinde başka bir yaşam pratiğinin penceresini açıyor. Bu pencereden gelen oksijen dolu hava ile derin bir nefes alıyoruz. Sözcükler hayatı dönüştürme gizilgücüne sahip! Nazım Hikmet tüm şiirleri ile özellikle “Yaşamaya Dair” şiiri ile gençlere, nerede yaşarsa yaşasın tüm insanlara eşsiz bir bakış açısı sunuyor.

YAŞAMAYA DAİR

Yaşamak şakaya gelmez,
büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın
bir sincap gibi mesela,
yani, yaşamının dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,
yani bütün işin gücün yaşamak olacak.
Yaşamayı ciddiye alacaksın,
yani o derecede, öylesine ki,
mesela, kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda,
yahut kocaman gözlüklerin,
beyaz gömleğinle bir laboratuvar
insanlar için ölebileceksin,
hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,
hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
hem de en güzel en gerçek şeyin
yaşamak olduğunu bildiğin halde.
Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin,
hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,
ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın için,
yaşamak yanı ağır bastığından.

(1947)

2

Diyelim ki, ağır ameliyatlık hastayız,
yani, beyaz masadan,

bir daha kalkmamak ihtimali de var.

Duymamak mümkün değilse de biraz erken gitmenin kederini
biz yine de güleceğiz anlatılan Bektaşî fıkрасına,
hava yağmurlu mu, diye bakacağız pencereden,

Hazırlayan:
gencemek

yahut da sabırsızlıkla bekleyeceğiz
en son ajans haberlerini.
Diyelim ki, dövüşülmeye değer bir şeyler için,
diyelim ki, cephedeyiz.
Daha orda ilk hücumda, daha o gün
yüzükoyun kapaklanıp ölmek de mümkün.
Tuhaf bir hınçla bileceğiz bunu,
fakat yine de çıldırısıya merak edeceğiz
belki yıllarca sürecektir olan savaşın sonunu.
Diyelim ki hapisteyiz,
yaşımız da elliye yakın,
daha da on sekiz sene olsun açılmasına demir kapının.
Yine de dışarıyla birlikte yaşayacağız,
insanları, hayvanları, kavgası ve rüzgarıyla
yani, duvarın ardındaki dışarıyla.
Yani, nasıl ve nerede olursak olalım
hiç ölmeyecekmiş gibi yaşanacak...
(1948)

3

Bu dünya soğuyacak,
yıldızların arasında bir yıldız,
hem de en ufaklarından,
mavi kadifede bir yıldız zerresi yani,
yani bu koskocaman dünyamız.
Bu dünya soğuyacak günün birinde,
hatta bir buz yığını
yahut ölü bir bulut gibi de değil,
boş bir ceviz gibi yuvarlanacak
zifiri karanlıkta uçsuz bucaksız.
Şimdiden çekilecek acısı bunun,
duyulacak mahzunluğu şimdiden.
Böylesine seviyecek bu dünya
“Yaşadım” diyebilmen için...

Futbolda Lakaplar ve Emek

Bu satırların yazıldığı bu günlerde, ülkemizde yıllardır süren, ama bir aydır artık herkesi nefessiz bırakan bir adalet yangını var. İstanbul'un seçilmiş Belediye Başkanı ve ana muhalefet partisinin Cumhurbaşkanı adayı, çalışma arkadaşlarıyla birlikte cezaevinde. Bu meselenin ateşlediği fitili bir adım daha öne taşıyıp, anayasal haklarını kullanarak ülkelerine sahip çıkan üniversite öğrencileri katıldıkları protestolar yüzünden tutuklu. Ömürlerinin en güzel yıllarını, garabet eğitim sisteminin berbat sınavlarında geçiren, ülkeleri neşesiz, renksiz, kahkahasız bir çöle çevrilen, gelecekleri çalınan liseliler yarınları için ayakta. Toplumun her kesimi sesini yükseltiyor, kitleler gençlerin boykot çağrılarına cevap veriyor, ülke topyekûn bir haysiyet mücadelesi içinde.

Tüm bunlar olurken, taraftarlar dışında, hiçbir bileşeninden tek bir söz duymadığımız bir futbol dünyası var. Bir aydır ölü taklidi yapıyorlar. Elbette sebeplerini biliyoruz. Onlar da sonuçlarıyla karşı karşıya gelecekler elbette. Bugün bu yazıda, buna benzer bir meseleyi, futbolun hayattan, ülke gerçeğinden, emekten uzaklaşma meselesini, başka bir yerden bakarak anlatmaya çalışacağım. Güncel futbolla ilgili yazacak tek satırım yok. Bunu da benim kişisel boykotum sayın.

Ülkemizde futbol tarihi kadar eski bir kavramı tartışmak istiyorum bi-

raz. Futbolcu lakaplarını. Futbol tarihimizde, çok uzun yıllar, çok yaygın biçimde yer alan lakapların, artık neden hayatımızda olmadığı üzerine tartışmak istiyorum. Futbolun ülkeye girişinden başlayarak, çok önemli bir dönem boyunca, futbol dünyasının çok önemli bir parçası olan lakaplara ne oldu? Neden artık futbolculara lakap takmıyoruz? Bence emekle çok ilgisi var. Şöyle.

Biraz gerilerden başlatalım hikâyeyi. Bu ülkenin ilk futbol efsanelerinden biri Aleko Kaliya'dır. Kaliya aynı zamanda, yeşil sahaların lakap sahibi ilk futbolcularından biridir. Çünkü lakap takma tarihi, futbolumuzun tarihi kadar eskidir. Aleko Kaliya rakip golcülere geçit vermeyen güçlü bir savunma oyuncusudur. Lakabı da Türkiye'nin ilk futbol seyircilerinden hediye olacaktır. 1900'lerin başında bir İngiliz takımıyla yapılan bir maçta, seyircilerden bir genç "Bu Tahtaperde varken İngilizler hava alır!" diye bağırır. Lakap makinesi hemen o an çalışmaya başlar. Sonraki maçlarda tüm seyirciler, Aleko Kaliya'nın ayağına top her geldiğinde, hep bir ağızdan bağırmaya başlarlar: "Tahtaperde! Tahtaperde!"

Belli bir zaman içinde lakap takma işi memleket futbolunda öyle bir etkiye sahip olur ki, soyadı kanunundan önce lakap takılmış futbolcular, kanundan sonra lakaplarını soyadı olarak alırlar. Mesela, top ve kafa

Dr. Elif ÇONGUR

arasındaki ilişkinin kitabını yazan Beykoz efsanesi *Kelle İbrahim*, İbrahim Kelle olur. Fenerbahçe ambleminin yaratıcısı, penaltı kralı *Topuz Hikmet*, *Hikmet Topuzer* adını alır. *Leblebi* lakabını Galatasaray'ın Vefa'yı 20-0 yendiği maçta attığı 14 golle kazanan *Leblebi Mehmet*, soyadı kanunundan sonra *Mehmet Leblebi* olur.

Hikâye giderek daha ilginçleşmeye başlar. Var olan soyadlarını bırakıp, taraftarların ona taktığı lakapları soyadı olarak seçen futbolcular olur. Mesela Galatasaray'ın meşhur sağ açığı *Necdet Kayral*, lakabını soyadına tercih eder: *Necdet Cici* adını alır.

Lakap takmak, lakabı kullanmak, lakapsız anılmamak meselesi ülkemiz futbol tarihinde çok uzun yıllar, çok önemli bir yer tutar. Öyle ki, bir zamanlar, takımların ilk on birlerinde lakapsız futbolcu olmadığı görülür. Her futbolcu çoğu zaman oyun tekniğine, kimi zaman fiziksel, kimi zaman kişilik özelliğine, kimi zaman da bir zaafına atıfla takılan lakaplarla anılır. *Bombacı Refet*, *Otomobil Nuri*, *Uçankale Cihat*, *Taka Naci*, *Şiir Refik*, *Sinyor Bartu*, *Mehmetçik Basri*, *Kova Osman*, *Canavar Burhan*, *Tavşan Sami*, *Tayyare Aziz*, *Beton Mustafa*, *Beleş Osman*, *Şair İsmail*, *Ceylan Bedri*, *Çengel Hüseyin*, *Keçi Faruk*, *Tahtabacak İsmet* gibi.

Yavaş yavaş azalsa da lakap işinin seksenler ve doksanlarda da varlığını sürdürdüğünü biliyoruz. Bence Rıdvan Dilmen'in *Şeytan*, Metin Tekin'in *Sarı Fırtına*, Mehmet Özdelek'in *Şifo*, Rıza Çalimbay'ın *Atom Karınca*, Recep Çetin'in *Takoz* lakapları, Türkiye'de futbolcunun lakabıyla anılması defterinin son sayfalarıdır denebilir. İki binli yıllara gelindiğinde artık lakaplara neredeyse veda edilmiştir.

Tek tük, birkaç futbolcuya lakap takılır, onların da büyük bir kısmı tutmaz, tutulmaz, yerleşmez, üstlerinde durmaz, unutulur.

Acaba neden? Çok uzun yıllar futbolun neredeyse olmazsa olmazı lakaplar artık neden kullanılmaz oldu?

Lakap takmak biraz “bizdenleştirmek” işi çünkü. Endüstriyel futbolun taraftar-futbolcu ilişkisini birbirinden ne kadar uzağa düşürdüğünü göz önüne aldığımızda lakapların azalmasının bir nedenini bulmuş oluyoruz. Futbolcuların metaya dönüştüğü futbol dünyasının “bizdenlik” bağını nasıl gevşettiğini görüyoruz. Taraftarın, son zamanlarda, seyrek de olsa, sadece “emektar” olduğunu düşündüğü futbolculara lakap takması da bu yüzden. İbrahim Üzülmüş'in *Deli İbrahim* lakabı belki de Türkiye futbol tarihinin son gerçek lakabıdır bence.

Eskiler “nükte” derlermiş. İncelik ve derinlik taşıyan şaka ya da espri. Bu işin hasını yapana da “nüktedan” denirmiş. Bugünün endüstriyel futbol dünyasında da, ülkemiz futbolunun debelendiği çamurun içinde de elbette nüktedan söz etmenin imkânı yok. İncelikli, derinlik taşıyan şakalardan, takılmalardan, esprilerden söz etmek mümkün değil. Lakap takmak mizah işi, nüktedanlık işi. Takanın da, taşıyanın da mizah duygusuna sahip olması, kendisiyle, en çok da dünyayla barışık olması gerekiyor.

Ama öyle değil işler. Bu durum en çok Brecht'in “Mizahın olmadığı bir yerde yaşamak çok zor ve sıkıcıdır. Her şeyin mizaha dönüştüğü bir yerde yaşamak ise olanaksızdır” cümlesine götürüyor bizi. Hem ülkede hem futbolumuzda.

Persepolis

İran Devrimi'nin hak, yaşam ve tercih özgürlüklerini nasıl etkilediğini anlatan, yer yer güldüren, yer yer hüznölendiren ancak temelinde düşündürdiren bir hikaye... Persepolis! Marjane Satrapi'nin hem grafik roman hem de animasyon film olarak büyük ses getiren "Persepolis" eseri, kadınların baskı rejimleri altındaki mücadelesini anlatan çarpıcı bir feminist manifestodur. İran Devrimi'ni temel alan hikaye, bu süreçte kadınların maruz kaldığı hak ihlallerini ve toplumun cinsiyetçi baskılarını gözler önüne serer. Persepolis aynı zamanda; bireysel direnişin ve kadın örgütlenmesinin önemini de vurgular.

Marjane'in yaşamı, İran'da kadın olmanın getirdiği zorluklarla şekillenir. Başörtüsü zorunluluğu, toplumsal baskılar, kadınların eğitim ve ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar filmde işlenen temalardır. Küçük yaşlarda dahi kadınların baskı altına alındığını gören Marjane, bu duruma isyan eder ve bir özgürlük mücadelesi başlatır.

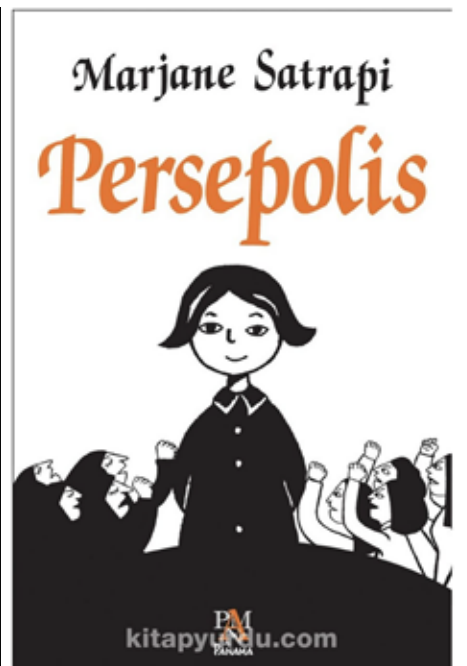
Film, kadınların birbirlerine verdiği destekle baskılara karşı koyabileceklerini gösterir.

İran Devrimi sonrası kadınlara yönelik baskılar artarken, kamusal ve özel alanda kadın haklarının nasıl yok sayıldığı açıkça gözler önüne serilir. Başörtüsü zorunluluğu, kadınların kamusal alandaki görünürliğini sı-

nırlandırır, hukuk sistemi de kadınları ikinci sınıf vatandaş olarak görür. Marjane, özgürlüğüne kavuşmak için yurt dışına gider ancak orada da farklı ayrımcılıklara maruz kalır. Bu noktada "Persepolis", Batı'daki yabancılaşmayı ve göçmen kadınların karşılaştığı zorlukları da sorgular.

"Persepolis", kadınların özgürlük mücadelesinin evrensel olduğunu hatırlatan güçlü bir eserdir. Marjane'in hikâyesi, bireysel özgürlüğün ve kadın haklarının savunulmasının ne denli önemli olduğunu gözler önüne sererek izleyiciye bu mücadelede bir yer edinme çağrısı yapar.

Hazırlayan:
gencemek

20. ULUSLARARASI İŞÇİ FİLMLERİ FESTİVALI

20th INTERNATIONAL LABOUR FILM FESTIVAL

GÖSTERİMLER ÜCRETSİZDİR
FREE ENTRANCE

“1984”

Dergi ekibi olarak kitap tanıtımı için kitapçıları dolaşırken lise çağında-ki bir gencin kitabevindeki kasanın hemen önünde almakta olduğu kitaplara göz attık, kitap seçkisi genel ders içeriklerinden oldukça farklıydı ve ayaküstü bir söyleşi başladı. Elif Yanal, Hacı Ömer Tarman Anadolu Lisesi 11.sınıf öğrencisi. Önümüzdeki yıllara ilişkin hedefleri çok açık ve seçik: Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde okumak. Bir genç olarak kitapları nasıl seçtiğini, kimin için aldığını, okumaya dair görüşlerini paylaştı bizimle, birkaç hafta sonra ise gencemek ekibi Elif’e kitaplara dair görüşünü sordu. İşte Elif’in cevabı:

“Totem ve Tabu”yu ilgisi olan bir arkadaşım için hediye olarak almıştım. “Kara ve Deniz”i felsefe öğretmeni-miz okumamız için ödev olarak ver-mişti ve diğerlerini merak ettiğim için aldım. Orwell’in “Paris ve Londra’da Beş Parasız” kitabını henüz okuma fırsatım olmadı, Vadideki Zambak kitabına başladım, okuyorum. Ayrıca şu anda Kara ve Deniz’i okuyorum. Yaza kadar hepsini okumak şu an için hedefim. Orwell’in kitaplarında işle-diği konuları ilgi çekici buluyorum. İşlediği birey, özgürlük gibi temalar dikkatimi çekiyor denebilir. Çoğun-lukla sosyal konular üzerinde eleştiri yapması kitaplarını fazlasıyla önemli yapıyor bana göre.”

“Çocukluğumdan beri kitap okuma-yı seviyorum. Ailem bu alışkanlığı edinmem konusunda üzerimde çok durdu. Kitapların bana yeni bir şey-ler katması, ufkumu genişletmesi beni mutlu ediyor. Kitapçılar da yeni ki-taplar bulup almamda büyük rol oy-

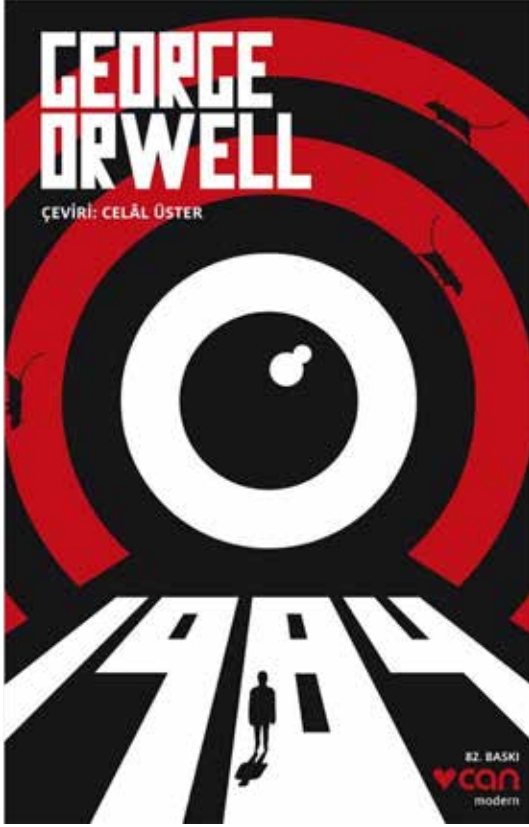
nuyor. Paris ve Londra’da Beş Parasız kitabını kitabevinde gördüm, konusu ilgimi çektiği için de aldım. Bu yüz-den kitapçılarda vakit geçirmeyi ken-dim için yararlı buluyor ve çok keyif alıyorum.”

Biz de demokrasi için, haklarımızı ve özgürlüklerimizi korumak ve ge-liştirmek için demokrasinin bir süreç olduğunu anımsayarak sürekli tetikte olmamız gerektiğini düşünerek Geo-rge Orwell’in kitaplarından “1984”ü tanıtım için seçtik. George Orwell’in “Hayvan Çiftliği” romanından son-ra kaleme aldığı “1984” romanı 20. yüzyılın en etkileyici distopyalarından sayılır. 1947-1948 yıllarında yazılan roman 1984 yıllarındaki hayali bir dünyayı konu alır. Dünyada ve ülke-mizde demokrasinin bir hayli gerile-diği koşullarda “daha ne yaşayabiliriz ki” sorusunu çağırıyor. 1984 yılını anlatan romanda bu yıllar hiç de iç açıcı anlatılmaz. Özgürlüğün olma-dığı, yaşamın niteliğinin diplerde ol-duğu, yaşamın korku ve güvensizlik duygusuyla geçtiği ve ancak haliha-zırdaki yaşamın eskisinden çok daha iyi olduğuna inandırıldığı bir dünya mevcuttur.

Bu distopyada düşünen, sorgulayan, kendini ifade edebilen bireyler, yöne-tici sınıfın otoriter ve mükemmeliyetçi yapısını sarsacak öge olarak görülür, dolayısıyla istenmez. Yeni Söylem, içinde bulundurduğu yeni, kuru ve za-yıf sözcük dağarcığı ile farklı düşünce biçimlerine yer vermeyerek yönetici sınıfın mevcut konumunu koruyan ve toplumsal dönüşümü sağlayan bir güç durumundadır.¹

Hazırlayan:
gencemek

1 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1505093>, Erişim Tarihi: 19 Nisan 2025.

Winston Smith, Gerçek Bakanlığı'n-daki işi dolayısı ile Hükümet ve Büyük Birader hakkında olumsuz görüşlere sahip bir bireydir ancak devlet hakkında farklı bir görüşü belirtmek bir yana düşünmek bile yasak olduğu için kimse ile konuşamaz. Her yerde açıktan tele-ekranlar olduğu gibi gizli tele-ekranlar da vardır. Düşünce polisi ise sürekli suçlu avı içindedir. Bu yüzden "proleterler" denilen insanların yaşadığı bir bölgede dolaşırken bir antika dükkanından güzel kaplı, güzel sayfaları olan bir defter alır. Bu defteri Büyük Birader ve sistem ile ilgili düşüncelerini yazmak için kullanmayı planlar. Ancak bu büyük bir suçtur.

"Winston, birazdan bir günce tutmaya başlayacaktı. Günce tutmak yasadışı değildi (aslında hiçbir şey yasadışı değildi, çünkü artık yasa diye bir şey yoktu.)"

"Ansızın aklına bir soru düştü: Bu günceyi kimin için tutuyordu? Gelecek için, daha doğmamış olanlar için. Akli bir an sayfadaki kuşku tarihini çevresinde dolandı, sonra Yenisoylem'deki *çift düşün* sözcüğüne tosladı. İlk kez üstlendiği işin büyüklüğünün ayırdımına vardı. Gelecekle nasıl iletişim kurulabilirdi ki? Doğası gereği olanaksızdı. Gelecek ya şimdiye benzeyecekti, ki o zaman ondan haberi bile olmayacaktı ya da şimdiden farklı olacaktı, ki o zaman da içinde bulunduğu durumun hiçbir anlamı kalmayacaktı.²

George Orwell'in *çift düşün* kavramı zihinsel ve duygusal süreçleri bir karmaşa içine iterek algı yönetimini sağlamak açısından çok önemlidir.

"Bilmek ve bilmemek, özenle uydurulmuş yalanlar söylerken tam bir doğruluğun bilincinde olmak, birbirinin zıttı olduğunu bilerek ve her ikisine de inanarak, birbirini yok eden iki görüşü aynı anda tutmak, mantığı mantığa karşı kullanmak,

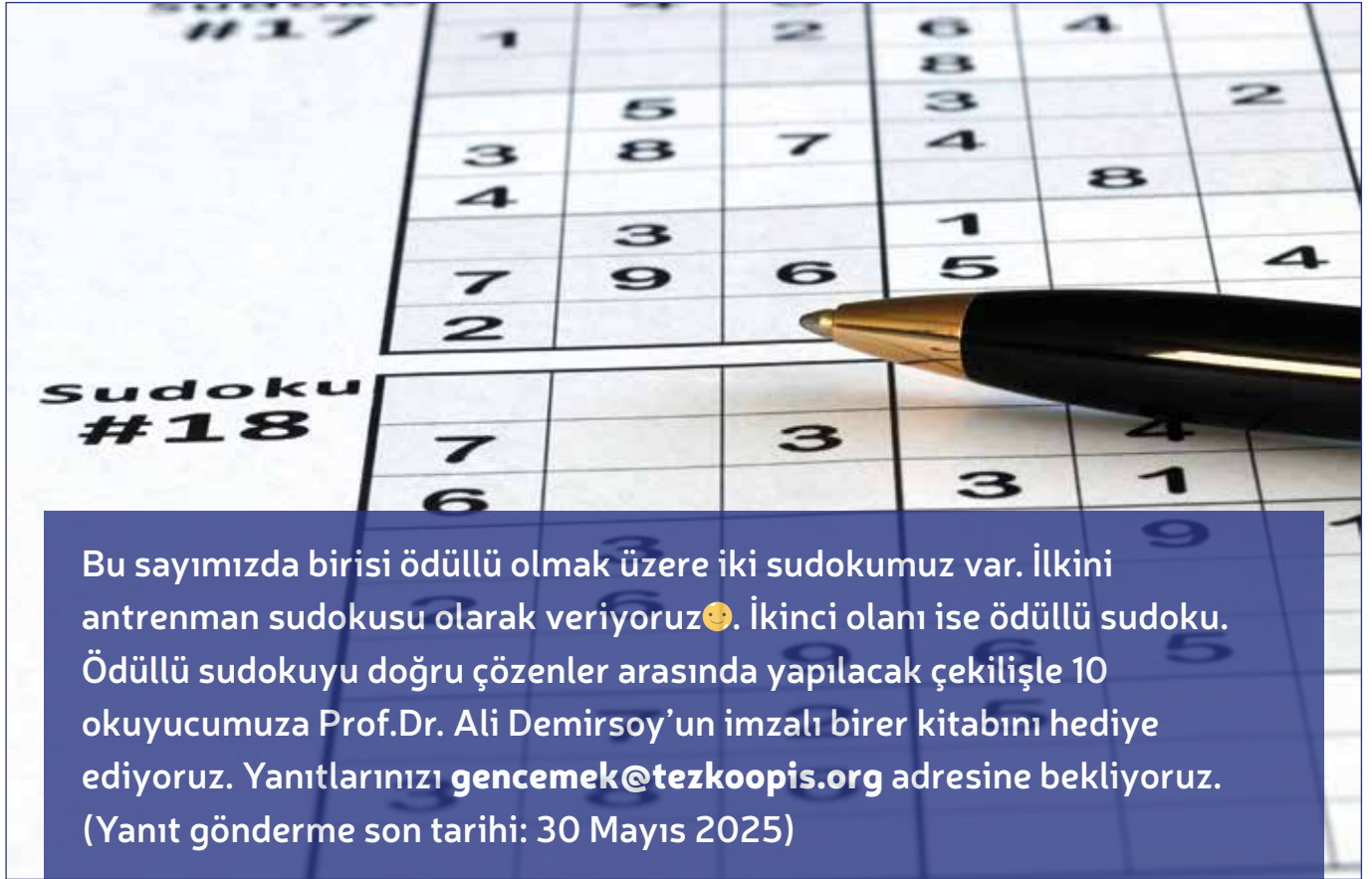
ahlaki yadsımak demokrasiye sahip çıkmak, demokrasinin imkânsız olduğuna ve Partinin demokrasinin koruyucusu olduğuna inanmak, unutulması gereken her şeyi unutmak, daha sonra ihtiyaç duyulduğu anda tekrar hafızaya almak ve sonra derhal tekrar unutmak ve hepsinden önemlisi, aynı işlemi sürecin kendisine uygulamak; bilinçli olarak bilinçsizliği uyandırmak ve sonra, bir kez daha, az önce gerçekleştirmiş olduğunuz hipnoz eyleminin bilincine varmak. Çift düşün kelimesini anlamak bile çift düşün kullanımını içeriyordu.³"

2. Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden kurulan bir dünyanın 1984 yılını anlatan romanda Winston Smith'in sisteme karşı içsel isyanını ve benzer duyguyu paylaşabilme cesareti gösteren kişilerden destek alma arayışını görmekteyiz. Distopyada aktarılan sistemin denetim ve gözetim mekanizmaları çok güçlü. Birakın ifade özgürlüğünü otosansür ve yakından izleme ile "düşünme özgürlüğü" bile yok edilmek isteniyor. Bu koşullarda örgütlü bir toplum olma olasılığı zaten yok. Boyun eğmek istemeyen, okumak, yazmak ve ürettiklerini kamuoyu ile paylaşmak isteyen, düşünce ve duygularını paylaşmak isteyen Winston Smith aradığı destek ve güven ortamını bulamaz. Bu distopik dünyada, sadece düşünceler değil, duygular da yönetilmek istenir. Kişilerin sistemin karşıtlarına nefretlerini en etkili biçimde göstermeleri beklenir, aynı zamanda var olan sistemi de 'içten ve gösterir' biçimde sevmeleri gerekir. Duyguların politikası da somut biçimde böylece açığa çıkar. Dileriz ki böyle bir dünyayı hiç kimse yaşamaz.

2 George Orwell (2024) *Bir Dokuz Yüz Seksen Dört*, (Çeviri: Celal Üster) 81. İstanbul: Can Modern, Baskı, s.16-17

3 https://tr.wikipedia.org/wiki/Çift_düşün, Erişim Tarihi: 19 Nisan 2025.

Basit Sudoku

	4							
1	2							9
	9	8		6	2	3		
4			3					5
8	6			4	5	2		
		3	6	7		4		8
	3		2			9	1	
		4		3		5		
			5	1			3	7

Ödüllü Sudoku

	3				2			
							3	4
	2		9					
				9	6			
8							5	
7	5						1	
		5		6			8	
							7	3
4		7	8					

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI GENEL YÖNETİM KURULU

Genel Başkan	Haydar ÖZDEMİROĞLU
Genel Sekreter	Hakan BOZKURT
Genel Mali Sekreter	Mahmut ÇETİNKAYA
Genel Örgütlenme Sekreteri	Çağdaş DUYAR
Genel Eğitim Sekreteri	Sebahattin ŞEN
Genel Yönetim Kurulu Üyesi	Mehmet PEKGÖZ
Genel Yönetim Kurulu Üyesi	Mustafa KİRMAN

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI GENEL MERKEZİ

Mebusevleri, İller Caddesi No: 7 06850 Tandoğan-Ankara Tel: 0312 213 34 44 Faks: 0312 213 34 30

İnternet: www.tezkoopis.org Elektronik posta: sendika@tezkoopis.org

Toplu İş Sözleşmesi Bürosu: tis@tezkoopis.org Örgütlenme Bürosu: orgutlenme@tezkoopis.org

Eğitim Bürosu: yayin@tezkoopis.org Muhasebe Bürosu: muhasebe@tezkoopis.org Hukuk Bürosu: hukuk@tezkoopis.org

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI ŞUBELERİ

ADANA 1 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Mustafa Oğuz
Kurtuluş Mah. Cumhuriyet Cad. MNS İş Merkezi
No: 50 K: 6 No: 28 Seyhan/Adana
Tel: 0322 363 34 63 Faks: 0322 363 34 83
adana1@tezkoopis.org

ANKARA 1 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Mustafa Kirman
Mebusevleri İller Caddesi No: 22/2 Ankara
Tel: 0312 231 74 95 Faks: 0312 231 74 96
ankara1@hotmail.com

ANKARA 2 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Mustafa Özgen
Necatibey Cad. No: 84/4 Sıhhiye/Ankara
Tel: 0312 229 43 07 Faks: 0312 229 18 47
ankara2@tezkoopis.org

ANKARA 3 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Cemal Yarga
Necatibey Cad. No: 84/7 Sıhhiye/Ankara
Tel: 0312 230 06 15 Faks: 0312 230 06 16
ankara3@tezkoopis.org

ANKARA 4 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Levent Koç
Mebusevleri İller Caddesi No: 22/2 Ankara
Tel: 0312 231 74 98 Faks: 0312 231 74 97
ankara4@tezkoopis.org

ANTALYA ŞUBESİ

Şube Başkanı Özgür Tingir
Tahıl Pazarı Mah. Adnan Menderes Bulvarı
Yüce 2 Apt. Kat: 2 D: 3 Antalya
Tel: 0242 242 91 05 Faks: 0242 248 15 89
antalya@tezkoopis.org

BURSA ŞUBESİ

Şube Başkanı Bülent Çetin
Kükürtlü Mah. 3. Kardelen Sok.
No: 3 A Blok D: 4 Osmangazi/Bursa
Tel: 0224 224 29 37 Faks: 0224 224 29 37
bursa@tezkoopis.org

DIYARBAKIR ŞUBESİ

Şube Başkanı Mehmet Pekgöz
Bağcılar Mahallesi, 1216/1 Sokak,
Mega Plaza A Blok Kat: 6 No: 17
(3. Sanayi Sitesi Karşısı, Metro Market yanı)
Bağlar/Diyarbakır
Tel: 0412 228 59 68 Faks: 0412 228 59 68
diyarbakir@tezkoopis.org

EDİRNE ŞUBESİ

Şube Başkanı Mehmet Meral
Mithat Paşa Mah. Londra Asfaltı
Rasathane Yanı No: 2 Kat: 3 Edirne
Tel: 0284 212 14 95 Faks: 0284 212 14 95
edirne@tezkoopis.org

ERZURUM ŞUBESİ

Şube Başkanı Hakan Kurt
Gez Mah. Karaveli Sok. Şimşek Apt. Kat: 2
Erzurum
Tel: 0442 234 60 89 Faks: 0442 233 88 02
erzurum@tezkoopis.org

ESKİŞEHİR ŞUBESİ

Şube Başkanı Hasan Hüseyin Yılmaz
Cumhuriyet Mah. Dilem Sok. Çağlayan İş
Merkezi No: 1/61 Kat: 7 Eskişehir
Tel: 0222 221 45 26 Faks: 0222 220 83 74
eskisehir@tezkoopis.org

GAZİANTEP ŞUBESİ

Şube Başkanı Bilal Öztokmak
Değirmiş Mah. Şehit Yusuf Erin Cad.
Çayırılı İşmerkezi No:8 B Blok Kat: 5
Daire No:18 Şehitkâmil/Gaziantep
Tel: 0342 323 33 43 Faks: 0342 323 33 43
gaziantep@tezkoopis.org

İSTANBUL 1 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Özcan Kopal
Osmanağa Mah. Kuş Dili Cad. Volkan İş Hanı
No: 26 Kat 4 Kadıköy/ İstanbul
Tel: 0216 450 14 02 Faks: 0 216 338 92 64
istanbul1@tezkoopis.org

İSTANBUL 3 NO.LU ŞUBE

Müteşebbis Heyeti Başkanı: Ahmet Koçak
Silaharağa Mah. Altınordu Caddesi No: 93A
Eyüpsultan/ İstanbul
Tel: 0212 809 77 61 Faks: 0212 809 77 51
istanbul3@tezkoopis.org

İSTANBUL 4 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Hasan Dere
Merkez Mah. Büyükdere Cad.
Şimşek Apt. No: 3/6 Kat: 3 Şişli-İstanbul
Tel: 0212 232 39 47 - 0212 232 39 92
Faks: 0212 232 28 57
istanbul4@tezkoopis.org

İSTANBUL 5 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Selahattin Karakurt
Büyükdere Cad. No: 64/8 Kat: 3
Mecidiyeköy-İstanbul
Tel: 0212 347 40 77 Faks: 0212 347 40 78
istanbul5@tezkoopis.org

İSTANBUL 6 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Zekeriya Sancak
İçerenköy Mahallesi Değirmenyolu Caddesi
Birman İş Merkezi No: 23 Kat: 3 Daire: 10
Ataşehir/İstanbul
Tel: 0216 592 34 34

istanbul6@tezkoopis.org

İZMİR 1 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Mert Özen
Şair Eşref Bulvarı Emlak Kredi Apt. N:100/501
Alsancak/İzmir
Tel: 0232 463 52 59 Faks: 0232 463 54 72
izmir@tezkoopis.org

İZMİR 2 NO.LU ŞUBE

Şube Başkanı Ali Ayna
Mansuroğlu Mahallesi 288/3 sokak No: 3
B Blok Kat: 4 Daire: 10 Bayraklı/İzmir
Tel: 0232 421 43 45 - 0232 421 43 37
Faks: 0232 421 43 92
izmir2@tezkoopis.org

KOCAELİ ŞUBESİ

Şube Başkanı Onur Tan Turan
Hacı Halil Mah. Atatürk Cad. 1205/1 Sok. No: 2
Kat: 6 D: 27-28 Gebze/Kocaeli
Tel: 0262 646 18 49 Faks: 0262 646 67 64
kocaeli@tezkoopis.org

MUĞLA ŞUBESİ

Şube Başkanı Hüseyin Yıldız
Muslihittin Mah. Muhsin Özbay Cad. No:20/B
Daire: 14 Mentеше/Muğla
Tel: 0252 213 19 55 Faks: 0252 213 19 14
mugla@tezkoopis.org

SAMSUN ŞUBESİ

Şube Başkanı Tarık Sayın
Kale Mahallesi Kaptanağa Caddesi
Ortaklar İşhanı No:1 Kat 5 İlkadım/SAMSUN
Tel: 0 362 431 55 41 Faks: 0 362 431 55 42
samsun@tezkoopis.org

VAN ŞUBE

Şube Başkanı Mehmet Müslüm Karaboğa
Hafiziye Mahallesi Kazım Karabekir Caddesi
Fergül İş Merkezi No:124 Kat:6 Daire:43 Van
Tel: 0432 502 60 86
van@tezkoopis.org

ZONGULDAK ŞUBESİ

Şube Başkanı Fatih Cevizdibi
Mithatpaşa Mah. Hayribey Sok. No: 3
Kat: 3 D: 5 Zonguldak
Tel: 0372 253 40 39 Faks: 0 372 251 52 72
zonguldak@tezkoopis.org

KONYA BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ

Konya Bölge Temsilcisi Hüsnü Yiğit
İhsaniye Mah. Derviş Hilmi Sok. Ali Sapçıoğlu
Apt. No: 13/1 Selçuklu-Konya
konya@tezkoopis.org

TRABZON BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ

Trabzon Bölge Temsilcisi Şükrü Durmuş
Kemer kaya Mahallesi, Gazipaşa Caddesi,
No: 17/1 Ortahisar - Trabzon
Tel: 0462 321 20 61
trabzon@tezkoopis.org

TÜM FARKI YARATAN EMEKTİR!

KAMU ÇERÇEVE PROTOKOLÜ BİR AN ÖNCE İMZALANSIN!

**EŞİT, ÖZGÜR, BARIŞÇIL VE ADALETLİ BİR DÜNYA İÇİN
HAYDİ TEZ-KOOP-İŞ'E...**